

Projekt

z dnia 9 stycznia 2026 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W LIDZBARKU WARMIŃSKIM**

z dnia 8 stycznia 2026 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla miasta Lidzbark Warmiński na lata 2026-2030.

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.), art. 4¹ ust. 1, 2 i 5 oraz art. 9³ ust. 4 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 ze zm.) oraz art. 10 ust.1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939) **Rada Miejska w Lidzbarku Warmińskim u c h w a ł a, c o n a s t ę p u j e:**

§ 1. Przyjmuje się do realizacji „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lidzbark Warmiński na lata 2026 – 2030” stanowiący załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2. Przyjmuje się do realizacji Harmonogram Działań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lidzbark Warmiński na rok 2026 stanowiący załącznik nr 2 do uchwały.

§ 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

BURMISTRZ

Jacek Wiśniowski

Sporządził

8.01.26

Sprawdził

8.01.2026

Izabela Niedźwiedzka

rada prawny

Karol Stergiej

03.01.2026

**GMINNY PROGRAM
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA LIDZBARKA
WARMIŃSKIEGO NA LATA 2026 – 2030**

Spis treści

1. Wprowadzenie	6
1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych	6
1.2. Podstawowe pojęcia i terminy	7
1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne	11
2. Charakterystyka Miasta i infrastruktura społeczna	12
2.1. Opis Miasta	12
2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Miasta Lidzbark Warmiński – analiza danych zastanych	13
3. Metodologia badań	14
3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań	14
4. Charakterystyka przebadanej próby	15
4.1. Uczniowie szkół podstawowych	15
4.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych	17
4.3. Dorośli mieszkańcy	18
5. Badania uczniów szkół i dorosłych mieszkańców	23
5.1. Alkohol	23
5.1.1. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół podstawowych	24
5.1.2. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	27
5.1.3. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do badań ogólnopolskich	30
5.1.4. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych	31
5.1.5. Spożycie alkoholu wśród dorosłych	31
5.1.6. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych	35
5.2. Narkotyki	35
5.2.1. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół podstawowych	35
5.2.2. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	38
5.2.3. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych	41
5.2.4. Spożycie narkotyków wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich	45
5.3. Nikotyna	45
5.3.1. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów	

5.3.2. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	49
5.3.3. Palenie papierosów – porównanie uczniów do próby ogólnopolskiej	54
5.4. Leki i napoje energetyczne	55
5.4.1. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół podstawowych	55
5.4.2. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	59
5.5. Uzależnienia behawioralne	62
5.5.1. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół podstawowych	62
5.5.2. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych	67
5.5.3. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród dorosłych	72
5.5.4. Hazard i inne uzależnienia behawioralne wśród dorosłych	74
5.6. Przemoc	76
5.6.1. Problem przemocy w opinii dorosłych mieszkańców	76
5.6.2. Problem przemocy w opinii uczniów szkół podstawowych	81
5.6.3. Problem przemocy w opinii uczniów szkół ponadpodstawowych	85
5.7. Inicjacja seksualna wśród uczniów	89
5.8. Warunki podczas wypełniania ankiety	90
6. Profilaktyka	92
6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień	92
6.2. Działania profilaktyczne w Mieście Lidzbark Warmiński – analiza danych zastanych	93
6.3. Udział uczniów w działaniach profilaktycznych	94
6.3.1. Szkoły podstawowe	94
6.3.2. Szkoły ponadpodstawowe	96
6.4. Relacje z dorosłymi i rówieśnikami wśród uczniów	99
6.5. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców	101
6.6. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym	102
6.6.1. Uczniowie szkół podstawowych	102
6.6.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych	105
7. Podsumowanie i wnioski	108

7.1. Postrzegane problemy społeczne na terenie Miasta Lidzbark Warmiński	108
7.2. Alkohol	111
7.2.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	111
7.2.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	111
7.2.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców	112
7.3. Narkotyki	113
7.3.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	113
7.3.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	113
7.3.3. Wnioski dotyczące dorosłych	114
7.4. Nikotyna	114
7.4.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	114
7.4.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	115
7.5. Leki i napoje energetyczne	116
7.5.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	116
7.5.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	116
7.6. Uzależnienia behawioralne	117
7.6.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	117
7.6.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	118
7.6.3. Wnioski dotyczące dorosłych	119
7.7. Przemoc	120
7.7.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	120
7.7.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	120
7.7.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców	122
7.8. Dostępność substancji w środowisku lokalnym	122
7.8.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych	122
7.8.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych	123
8. Rekomendacje	124
8.1 Rekomendacje w zakresie działań profilaktycznych	124
8.2. Profilaktyka przedszkolna	128
8.3. Profilaktyka szkolna - szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne	129
8.4. Profilaktyka uzależnień behawioralnych	131
8.5. Profilaktyka problemu narkotykowego	133

8.6. Programy monitorowania sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”	134
8.7. Problem przemocy domowej – „Niebieskie Karty”	135

1. Wprowadzenie

1.1. Czym jest diagnoza problemów społecznych

Diagnoza ma na celu dostarczenie lokalnej społeczności szczegółowej wiedzy na temat problemów, które występują w danym miejscu. Powinna ona stanowić podstawę działań mających na celu rozwiązywanie wskazanych problemów poprzez odpowiadanie na potrzeby lokalnej społeczności i poprawę jakości jej życia. Bez dobrego rozpoznania problemów, a także zidentyfikowania ich źródeł trudno o skuteczną receptę na ich rozwiązanie.

Dobrze prowadzona diagnoza społeczna polega nie tylko na badaniu problemów i potencjału lokalnej społeczności oraz rekomendowaniu działań służących ich rozwiązywaniu, ale także powinna być wzbogacona o cykliczną ewaluację podjętych rozwiązań. Jej celem jest również identyfikacja przyczyn, dlaczego doszło do opisywanego stanu rzeczy. To właśnie dotarcie do przyczyn problemów umożliwia rozwiązywanie ich u źródła i formułowanie skutecznych metod rozwiązania napotkanych problemów. Umożliwia także wskazanie adekwatnych środków służących do realizacji postawionych celów. Ewaluacja służy temu, aby sprawdzić to, jak zmieniła się sytuacja pod kątem występowania diagnozowanych problemów w lokalnej społeczności; czy sytuacja uległa poprawie, czy też pogorszeniu. Diagnoza społeczna poświęcona dogłębnemu poznaniu obszaru związanego z zapotrzebowaniem na usługi społeczne powinna jako rezultat przedstawić skalę danych problemów. W ramach diagnozy dobiera się odpowiednie metody służące ustaleniu, jakie są opinie oraz przekonania danej społeczności względem tego, jak powinno być. Zebrane dane pozwalają planować odpowiednie działania służące członkom społeczności lokalnej w oparciu o posiadane zasoby. Czasami jednostki samorządów terytorialnych oraz organizacje pożytku publicznego kierują się własną intuicją w wyznaczaniu działań lokalnych opierając się na własnych założeniach dotyczących skali danych problemów. Podejście to sprawia, że działania mogą być dobierane nieadekwatnie i nieefektywnie¹, a poza tym nie uwzględniają one opinii ludzi na temat pożądanych zmian i podejmowanych decyzji w lokalnej społeczności, co jest równoznaczne z brakiem partycypacji obywatelskiej w działaniach na rzecz zapobiegania problemom społecznym. Jak wskazuje Schimanek², „tradycyjne podejście do diagnozowania problemów społecznych polega na ocenie stanu ich zaspokojenia i zidentyfikowaniu czynników uniemożliwiających ich zaspokajanie.

¹ Schimanek, T. (2015). *Diagnozowanie problemów społecznych*, Warszawa: FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych.

² Ibidem, s. 5.

Obecnie coraz powszechniej diagnoza problemów społecznych obejmuje także analizę możliwości zaspokajania potrzeb społecznych, bo tu właśnie często mogą tkwić przyczyny ich niezaspokojenia”. Według przytoczonej wyżej pracy badawczej³, „nie zawsze (...) odczucia społeczne muszą być adekwatne do realnej skali problemów społecznych i ich skutków. Nie znaczy to, że należy lekceważyć opinię społeczną. Trzeba jednak pamiętać, że diagnoza społeczna może być bardzo dobrym narzędziem do tego, żeby pokazać społeczności, jak realnie wyglądają jej problemy. Możemy też mieć do czynienia z sytuacją odwrotną: społeczeństwo nie zdaje sobie sprawy, że pewne zjawiska już albo za chwilę mogą stać się poważnymi problemami społecznymi”.

1.2. Podstawowe pojęcia i terminy

W celu przybliżenia zarówno zastosowanej procedury badawczej, jak i najważniejszych ustaleń diagnozy, poniżej prezentujemy zestawienie najważniejszych pojęć i terminów naukowych, które zostały wykorzystane w niniejszym raporcie.

BADANIE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH (*DESK RESEARCH*) – technika badań jakościowych i czasem ilościowych polegająca na przeszukaniu i interpretacji istniejących źródeł wiedzy na badany temat (dokumentów, mediów, literatury przedmiotu itp.).

METODY BADAWCZE – narzędzia psychologiczne służące do zbierania informacji na podstawie których można scharakteryzować badane zjawisko lub obiekt badań.

SONDAŻ (BADANIE SONDAŻOWE) - jest to metoda badawcza służąca zazwyczaj do badania danej populacji, której nie da się obserwować bezpośrednio. Polega na przebadaniu wyselekcjonowanej z populacji mniejszej próby respondentów, przy pomocy kwestionariusza lub ankiety.

CAWI (Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony internetowej – technika zbierania informacji w badaniach rynku i opinii publicznej, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej.

BADANIA (METODY) JAKOŚCIOWE – badania, które koncentrują się na wnikliwszej analizie danego zjawiska. W badaniach jakościowych nie wykorzystuje się pomiaru ilościowego

³ Ibidem, s. 4.

(jak w badaniach ilościowych) lecz stosuje się techniki, które mają na celu wydobycie wiedzy od badanych osób.

BADANIA FOKUSOWE FGI (Focus Group Interview) – zogniskowany wywiad grupowy, prowadzony z wybranymi respondentami o charakterze dyskusji opartej na wcześniej przygotowanym scenariuszu, nad którego przebiegiem czuwa moderator zadający uczestnikom pytania dotyczące określonego tematu. Celem moderatora jest wyzwolenie odpowiednich reakcji uczestników (grupy fokusowej), co umożliwi zrozumienie ich poglądów, opinii.

CZYNNIKI RYZYKA – cechy osobowe jednostki, warunki środowiskowe i sytuacje zewnętrzne, które mają potencjalny wpływ na pojawienie się zachowań ryzykownych. Głównie związane są z sytuacją rodzinną, szkolną, z funkcjonowaniem w grupie rówieśniczej i religijnej oraz uwarunkowaniami osobowościowymi. Celem interwencji profilaktycznych jest eliminacja lub redukcja czynników ryzyka.

CZYNNIKI CHRONIĄCE – cechy osobowe, sytuacje i warunki środowiskowe, które zwiększają odporność jednostki na działanie czynników ryzykownych. Celem działań profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących na rzecz odporności jednostki i całego środowiska lokalnego.

ZACHOWANIA RYZYKOWNE – zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego. Do zachowań ryzykownych zaliczamy: palenie tytoniu, używanie środków psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, leków), wczesną aktywność seksualną, zachowania agresywne i przestępcze.

UZALEŻNIENIE – nabyty stan zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, który charakteryzuje się okresowym lub stałym przymusem wykonywania określonej czynności lub zażywania psychoaktywnej substancji chemicznej. Zgodnie z obowiązującą w Polsce Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 uzależnienie rozpoznaje się, jeśli trzy lub więcej z następujących objawów występowało łącznie przez co najmniej 1 miesiąc lub występowało w sposób powtarzający się w okresie 12 miesięcy:

- silne pragnienie lub poczucie przymusu użycia,
- upośledzenie kontroli nad zachowaniem związanym z używaniem, tj. nad jego rozpoczynaniem, kończeniem oraz poziomem użycia,

- o fizjologiczne objawy stanu abstynencyjnego pojawiające się, gdy użycie jest ograniczane lub przerywane,
- o wzrost tolerancji tj. konieczność przyjmowania istotnie wzrastających ilości substancji, w celu osiągnięcia pożądanego efektu,
- o silne pochłonięcie sprawą używania przejawiające się istotną zmianą dotychczasowych zamiłowań i zainteresowań porzucanych lub ograniczanych z powodu używania,
- o uporczywe używanie, pomimo oczywistych dowodów występowania szkodliwych następstw, choć charakter i rozmiar szkód są już danej osobie znane.

ZAGROŻENIA BEHAWIORALNE - zachowania niosące ryzyko negatywnych konsekwencji, zarówno dla zdrowia fizycznego i psychicznego jednostki, jak i dla jej otoczenia społecznego, które mogą prowadzić do uzależnień czynnościowych (związanych z zachowaniami, a nie substancjami), tj. hazard, korzystanie z Internetu, granie w gry, zakupoholizm, pracobolizm; uzależnienie od ćwiczeń fizycznych, opalania się czy patologiczna koncentracja na spożywaniu zdrowego jedzenia.

PROBLEM SPOŁECZNY – to zaobserwowane lub spodziewane (potencjalne) zjawisko społeczne – stan, proces lub układ warunków – które uznano za niekorzystne, wywołujące pośrednio lub bezpośrednio straty finansowe i wymagające interwencji: przeciwdziałania, redukcji szkód lub rozwinięcia równoważących je potencjałów.

KWESTIA SPOŁECZNA – bariera w społeczeństwie, które utrudnia prawidłowe funkcjonowanie oraz osiągnięcie optymalnego rozwoju i realizacji potrzeb. Ma charakter masowy i szczególnie dotkliwe skutki społeczne. Bardzo często diagnozy problemów społecznych służą zidentyfikowaniu kwestii społecznych lub są ukierunkowane na zbadanie kwestii, które zostały już wcześniej rozpoznane.

NORMY SPOŁECZNE – przyjęte w danej społeczności względnie trwałe wzorce funkcjonowania akceptowalnego społecznie; to zbiory nieformalnych reguł określających, co jest, a co nie jest akceptowane w danej społeczności. To także oczekiwane społecznie wzorce funkcjonowania poszczególnych grup i jednostek.

PROFILAKTYKA – zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska,

któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy:

- *PROFILAKTYKA UNIWERSALNA* – profilaktyka kierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych; ma na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.
- *PROFILAKTYKA SELEKTYWNA* – profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych.
- *PROFILAKTYKA WSKAZUJĄCA* – profilaktyka kierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

PROGRAM PROFILAKTYCZNY – działania psychoedukacyjne podejmowane według określonych wzorców, których celem jest zapobieganie zachowaniom ryzykownym odbiorców i szkodom w ich otoczeniu.

PROGRAM REKOMENDOWANY – program profilaktyczny oparty na naukowych podstawach teoretycznych, wykorzystujący skuteczne strategie profilaktyczne, zmniejszający wpływ czynników ryzyka zachowań problemowych, wzmacniający działanie czynników chroniących przed zachowaniami problemowymi. Tego typu programy charakteryzują się odpowiednią intensywnością działań i czasem ich trwania, są realizowane przez odpowiednio przygotowaną kadrę, a przede wszystkim mają potwierdzony w badaniach ewaluacyjnych wysoki standard wdrożenia lub skuteczność oddziaływania. Krajowe programy profilaktyczne spełniające te kryteria działają w ramach SYSTEMU REKOMENDACJI.

ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ WIARYGODNOŚCI – istniejące ROZWIĄZANIE O POTWIERDZONEJ SKUTECZNOŚCI w rozumieniu do kryteriów KCPU (dawniej PARPA, KBPN), ORE i IPiN dla programów profilaktyki uzależnień, a w przypadku braku takiego rozwiązania w danej dziedzinie – istniejące lub projektowane rozwiązanie oparte na wiedzy naukowej, udokumentowanych dobrych praktykach innych gmin i poparte rekomendacją uznanych specjalistów z danego obszaru wiedzy, jako rozwiązanie dobrze rokujące.

SYSTEM REKOMENDACJI – zadanie realizowane od 2010 r. we współpracy trzech instytucji – Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (dawniej: Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych), Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. W ramach systemu dokonywana jest ocena programów z obszarów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyki narkomanii, profilaktyki problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

1.3. Metodologia badań społecznych - zagadnienia ogólne

Należy tak zaplanować działania diagnostyczne, aby dostarczały możliwe jak najwięcej wiedzy odnośnie do sformułowanych problemów. W tym celu wskazane jest wykorzystanie różnorodnych narzędzi badawczych. Spełnione zostanie tym samym założenie o triangulacji metod⁴ pozwalające holistycznie spojrzeć na badane problemy. Triangulacja metod badawczych polega na wykorzystaniu wielu różnych metod badawczych. Prowadzi to do ograniczenia błędu pomiarowego oraz podniesienia jakości badania i odniesienia zebranych danych do siebie. W celu triangulacji można wykorzystać zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe. Może się okazać, że pewne narzędzia będą przeszacowywać skalę danego problemu (np. badania ankietowe dotyczące przekonań normatywnych o spożyciu narkotyków, które są zawyżone), a inne nie oszacują tej skali w pełnym zakresie (np. dane zastane z policji, czy straży miejskiej, które nie obejmują wszystkich sytuacji spożycia narkotyków). W celu zbliżenia się do odkrycia wartości rzeczywistej można zminimalizować błąd pomiarowy właśnie poprzez triangulację.

Wśród wykorzystywanych **metod badawczych** wymieniane są najczęściej:

1. Analiza dokumentów i danych zastanych – opiera się na poszukiwaniu danych i informacji już zebranych np. dokumentacja szkolna.
2. Badania kwestionariuszowe wykonywane techniką:
 - o *CAWI* (ang. *Computer-Assisted Web Interview* – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW) – technika badawcza, w której respondent jest proszony o wypełnienie ankiety w formie elektronicznej;

⁴ Rzeszutek, I. (2018). Triangulacja w badaniach społecznych. *Młoda Humanistyka*, 12(2), 1-11.

- o *PAPI* (ang. *Paper And Pencil Interview*) – technika badawcza, w której badacz przeprowadza z respondentem wywiad ustrukturyzowany zaznaczając odpowiedzi badanego w przygotowanym narzędziu, jakim jest kwestionariusz wywiadu.
- 3. Zogniskowane wywiady grupowe *FGI* – polegające na zaproszeniu wybranej, niewielkiej grupy respondentów w celu realizacji wywiadu grupowego i przeprowadzeniu spotkania dyskusyjnego na określone obszary tematyczne. Wywiad prowadzony jest przez moderatora w oparciu o ustalony wcześniej scenariusz.
- 4. Indywidualne wywiady pogłębione *IDI* – polegające na przeprowadzeniu indywidualnej rozmowy w oparciu o określony scenariusz z niewielką liczbą respondentów, w celu zbadania ich punktu widzenia na temat konkretnej idei, zjawiska.

2. Charakterystyka Miasta i infrastruktura społeczna

2.1. Opis Miasta

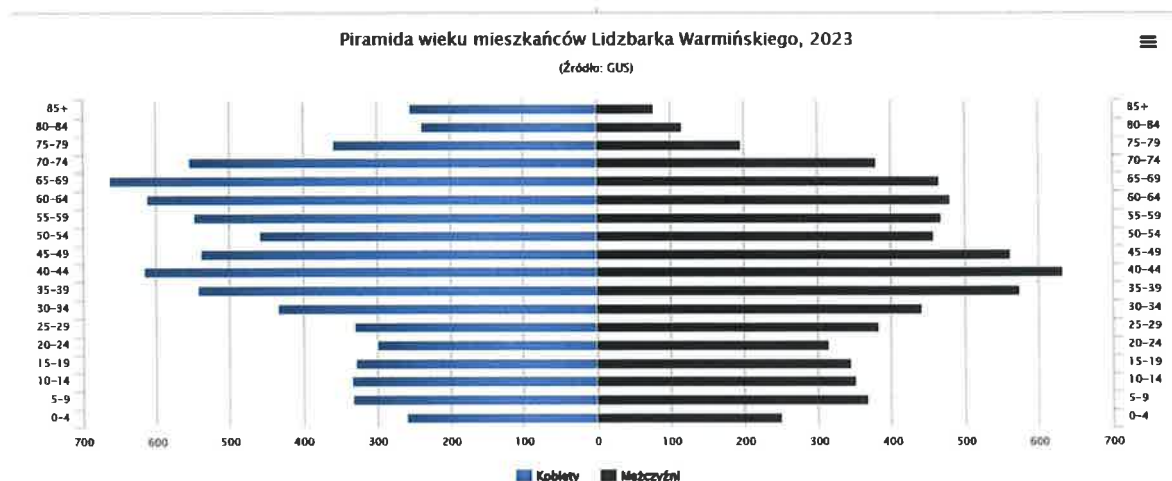
Lidzbark Warmiński to średniej wielkości miasto w województwie warmińsko-mazurskim, siedziba powiatu lidzbarskiego oraz gminy wiejskiej Lidzbark Warmiński, położone około 50 km od Olsztyna i 40 km od granicy z Rosją. Miejscowość ma bardzo ciekawą historię. To tu w 1807 roku miała miejsce jedna z największych bitew napoleońskich. Obecnie Lidzbark Warmiński słynie ze wspaniałych zabytków oraz imprez kulturalnych, które przyciągają co roku tysiące turystów.

Lidzbark Warmiński od 1350 r. do XIX wieku był stolicą Warmii i dawniej jej największym miastem. Miasto było centrum wiary i kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, często dlatego też nazywano je *Perłą Warmii*. Miejscowość jest położona na rozwidleniu rzek Łyny, w i Symsarny i na styku trzech mezoregionów: Niziny Sępopolskiej, Pojezierza Olsztyńskiego i Wzniesień Górowskich.

Według stanu na 31 grudnia 2024, liczba ludności Miasta Lidzbark Warmiński wyniosła 14 366, z czego 52,9% stanowiły kobiety, a 47,1% mężczyźni. Natomiast średni wiek mieszkańców Miasta wynosi 44,6 i tym samym jest wyższy od średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (42,7 lat) i średniej krajowej (również 42,7 lat).

Struktura ludności Miasta przedstawia się następująco: 57% mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego jest w wieku produkcyjnym, 16,2% w wieku przedprodukcyjnym, a 26,9%

mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (źródło: GUS). Przedstawiona poniżej piramida wieku pochodzi z 2023 roku z powodu braku dostępnych nowszych zestawień.

Wykres 1. Piramida wieku mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/Lidzbark_Warmiński

2.2. Występowanie problemów społecznych na terenie Miasta Lidzbark Warmiński – analiza danych zastanych

A. Dane z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej mającą na celu umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie byłyby one w stanie pokonać samodzielnie.

Instytucją odpowiedzialną za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Miasta jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim. Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej, pomoc świadczona jest w oparciu o diagnozę sytuacji życiowej osoby lub rodziny zgłaszającej się z wnioskiem o pomoc, po ustaleniu najważniejszych powodów aktualnej, trudnej sytuacji występującej w danym środowisku.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej działający na terenie Lidzbarka Warmińskiego udzielił w 2024 roku łącznie 545 świadczeń i zasiłków w 416 rodzinach dla 707 osób. Dla porównania, w roku 2023r. było to 464 rodzin, w skład których wchodziło 818 osób, a łącznie udzielono 618 świadczeń. Na tej podstawie można zauważyć, że liczba przyznawanej pomocy społecznej nieco spadła względem poprzedniego roku.

Natomiast biorąc pod uwagę łączną liczbę osób, którym udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej to w roku 2024 było to 98 osób w 41 rodzinach.

Najczęstszymi powodami przyznania pomocy społecznej w roku 2024 i 2023 były: długotrwała lub ciężka choroba (296 w 2023r. i 288 w 2024r.), ubóstwo (252 i 210) oraz niepełnosprawność (200). Widoczny jest spadek w przyznawanej pomocy społecznej w roku 2024 względem poprzedniego.

Powody przyznania pomocy społecznej	2023	2024
Ubóstwo	252	210
Bezdomność	15	15
Potrzeba ochrony macierzyństwa	49	38
Bezrobocie	213	173
Niepełnosprawność	200	200
Długotrwała lub ciężka choroba	296	288
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	78	69
Przemoc domowa	13	9
Alkoholizm	64	63
Narkomania	11	11
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	11	11
Sytuacja kryzysowa	49	38

Tabela 1. Zestawienie dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w latach 2023-2024. Źródło: „Raport o Stanie Gminy Miejskiej Lidzbark Warmiński 2023 i 2024”.

W roku 2024 w Gminie Miejskiej Lidzbark Warmiński prowadzono 71 procedur „Niebieskie Karty”, powołano 38 grup diagnostyczno-pomocowych. W roku poprzednim prowadzono mniej, bo 49 kart w ramach procedury „Niebieskiej Karty”.

Liczba osób korzystająca z bezpłatnej pomocy psychologicznej w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim utrzymuje się na podobnym poziomie, w roku 2023 były to 43 osoby, natomiast w roku 2024 – 38 osób.

3. Metodologia badań

3.1. Zastosowane metody oraz przebieg badań

Zakres badań

W ramach Diagnostyki przeprowadzono następujące czynności badawcze:

- 1) Badanie uczniów klas VI-VIII SP i SPP - ankieta papierowa (PAPI);

- 2) Badanie dorosłych mieszkańców Miasta - ankiety papierowe i internetowe (PAPI i CAWI);
- 3) Analiza dokumentów strategicznych – m.in. programy profilaktyczne, ewaluacja działań profilaktycznych, polityka społeczna;
- 4) Analiza danych statystycznych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Lidzbarku Warmińskim.
- 5) Porównanie wyników badania z badaniami ogólnopolskimi ESPAD; Porównanie wyników badania z innymi badaniami przeprowadzanymi przez Centrum Działań Profilaktycznych.
- 6) Opracowanie wniosków z Diagnozy pod kątem praktycznych wskazówek do tworzenia Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Badania kwestionariuszowe terenowe i on-line

W celu zebrania danych użytych w niniejszej Diagnozie zastosowane pomiar kwestionariuszowy techniką *CAWI* i *PAPI*. Badanie wśród dorosłych respondentów zostały przeprowadzone w okresie od maja do września 2025 roku. W ramach diagnozy szkolnej uczniowie w maju oraz czerwcu okresie wzięli udział w badaniu kwestionariuszowym wypełniając ankiety papierowe dotyczące problemów społecznych.

Analiza danych zastanych i dokumentów strategicznych

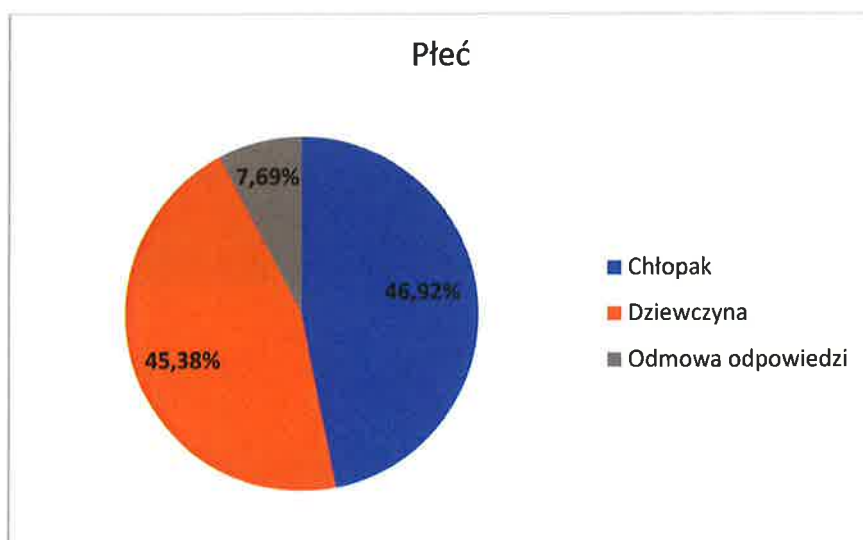
W ramach *desk research* zostały zebrane dane dotyczące demografii Miasta Lidzbark Warmiński. Analizie poddano dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS.

4. Charakterystyka przebadanej próby

4.1. Uczniowie szkół podstawowych

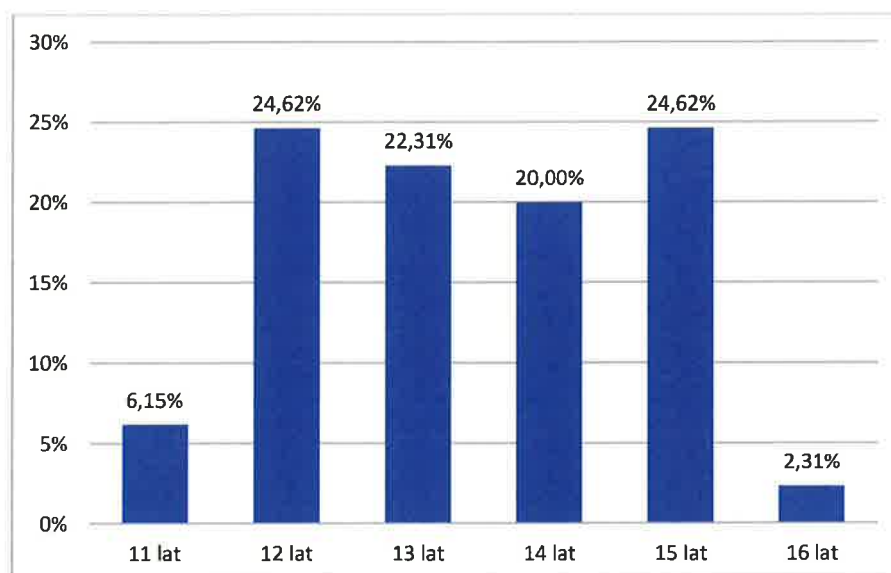
Przebadano łącznie 139 uczniów. Usunięto dane, które wskazywały na nierzetelny wynik. Kategorią odrzucenia obserwacji była twierdząca odpowiedź na pytanie dotyczące styczności uczniów z nieistniejącą substancją psychoaktywną (Pelvin) wraz z zaznaczeniem, że uczeń stosuje narkotyki codziennie. Drugim kryterium wykluczenia były występujące braki danych i niedokończone ankiety. Po usunięciu ankiet wadliwych pozostało 130 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy.

Chłopcy stanowią najliczniejszą grupę wśród badanych – 46,92% wszystkich uczestników. Niewiele mniej jest dziewcząt, które stanowią 45,38% ankietowanych. Odmowy udzielenia odpowiedzi udzieliło 7,69% osób.

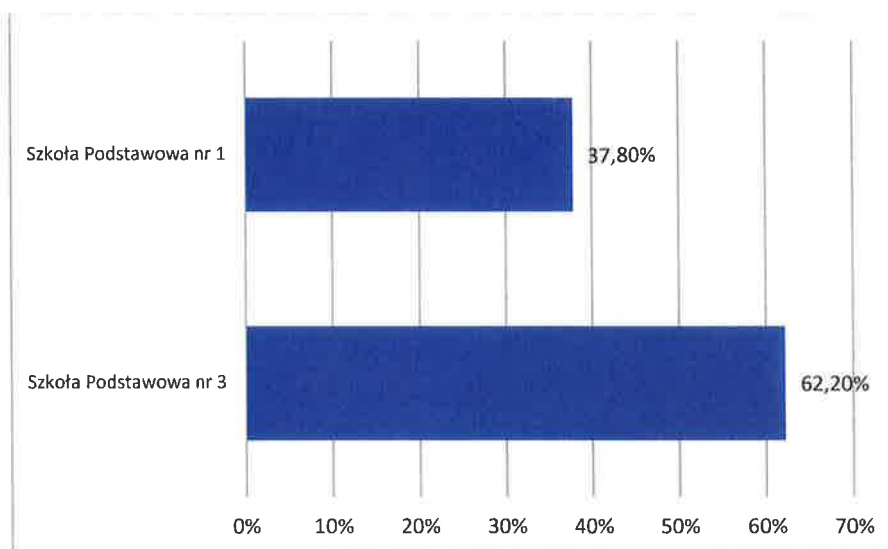
Wykres 2. Podział respondentów uczniów SP ze względu na płeć.

Najliczniejsze grupy stanowią osoby w wieku 12 oraz 15 lat – po 24,62% badanych. Kolejną grupę tworzą trzynastolatkowie, którzy stanowią 22,31% respondentów. Osoby w wieku 14 lat to 20,00% uczestników, natomiast jedenastolatkowie – 6,15%. Najmniej liczną grupą są szesnastolatkowie, którzy stanowią 2,31% badanych.

Wykres 3. Wiek respondentów uczniów SP.

Większość badanych uczęszcza do Szkoły Podstawowej nr 3 – 62,20% wszystkich respondentów. Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 1 stanowią 37,80% grupy badawczej.

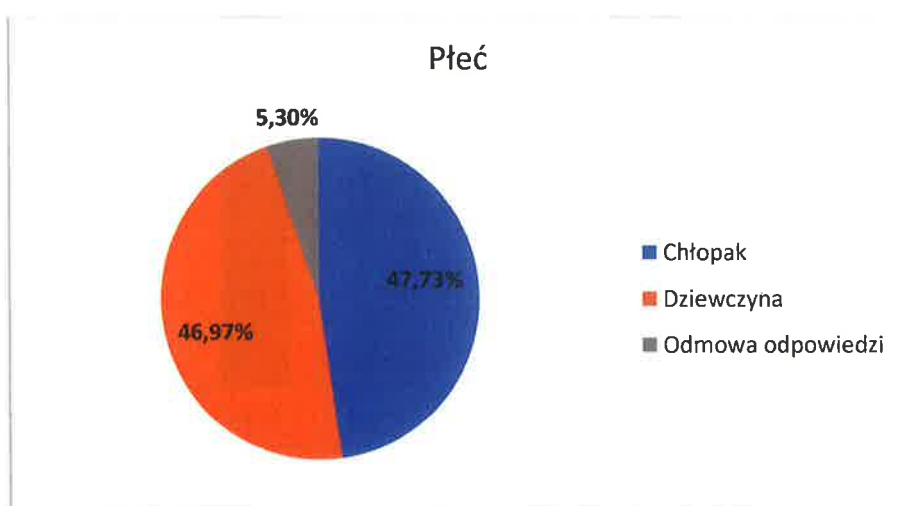

Wykres 4. Odsetek uczniów uczęszczających do poszczególnych szkół podstawowych w Mieście wśród respondentów.

4.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych

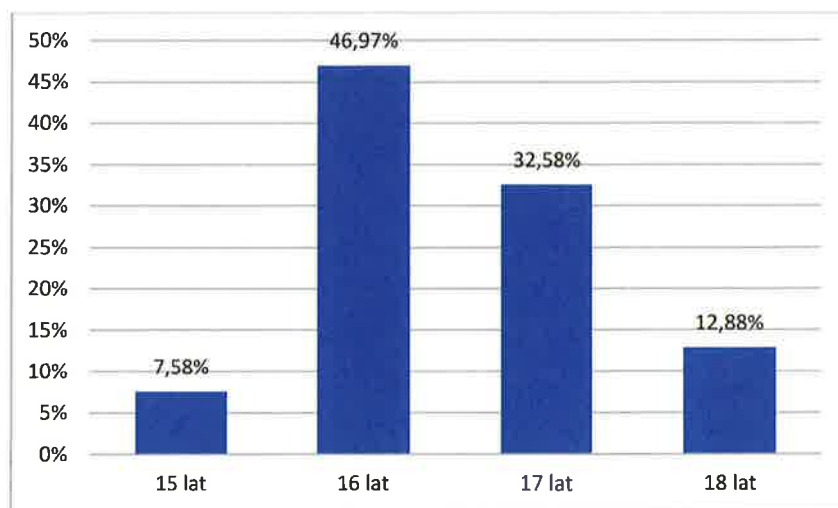
Przebadano łącznie 134 uczniów. Podobnie jak w grupie młodszych uczniów, usunięto dane, które wskazywały na nierzetelny wynik, przy zachowaniu analogicznych kategorii odrzuceń odpowiedzi. Po usunięciu ankiet wadliwych pozostało 132 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy.

Najliczniejszą grupę również stanowią chłopcy – 47,73% wszystkich uczestników. Niewiele mniej jest dziewcząt, które stanowią 46,97% respondentów. Odmowy udzielenia odpowiedzi udzieliło 5,30% osób.

Wykres 5. Podział respondentów uczniów SPP ze względu na płeć.

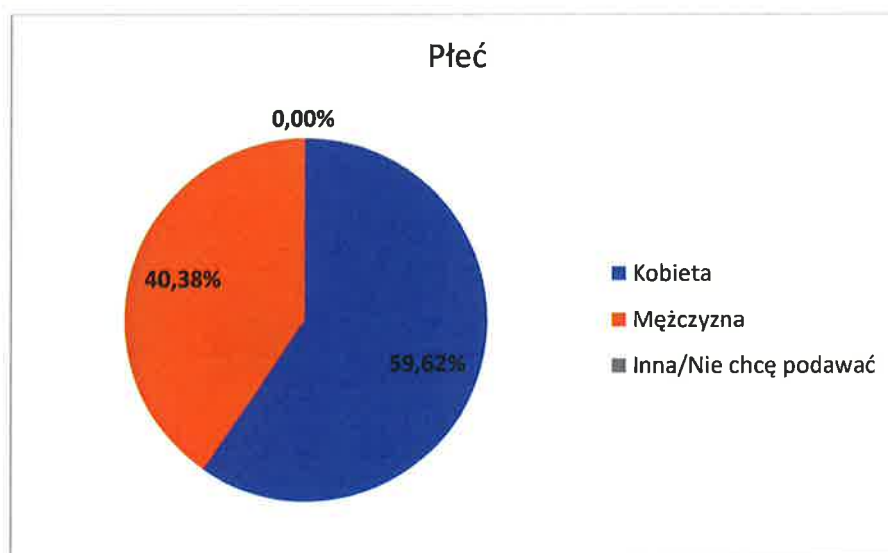
Najwięcej badanych ma 16 lat – 46,97% wszystkich uczestników. Kolejną grupę stanowią siedemnastolatki, którzy stanowią 32,58% respondentów. Osoby w wieku 18 lat to 12,88% ankietowanych, natomiast piętnastolatki – 7,58%.

Wykres 6. Wiek respondentów uczniów SPP.

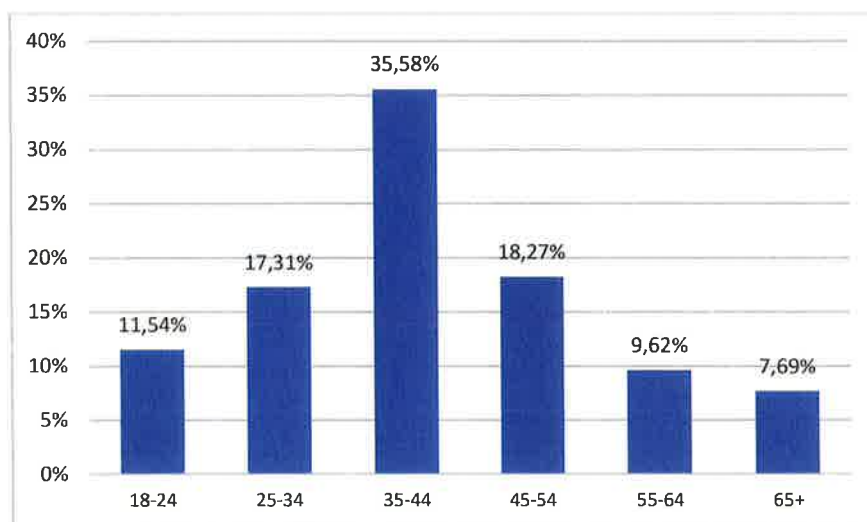
4.3. Dorośli mieszkańcy

Metodami kwestionariuszowymi PAPI i CAWI przebadano łącznie 105 dorosłych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego, z dalszych analiz nie wykluczono żadnej ankiety. Kobiety stanowiły większość - 59,62% próby. Mężczyźni stanowili 40,38% badanej grupy. Żaden z respondentów nie wybrał odpowiedzi „Inna/Nie chcę podawać”.

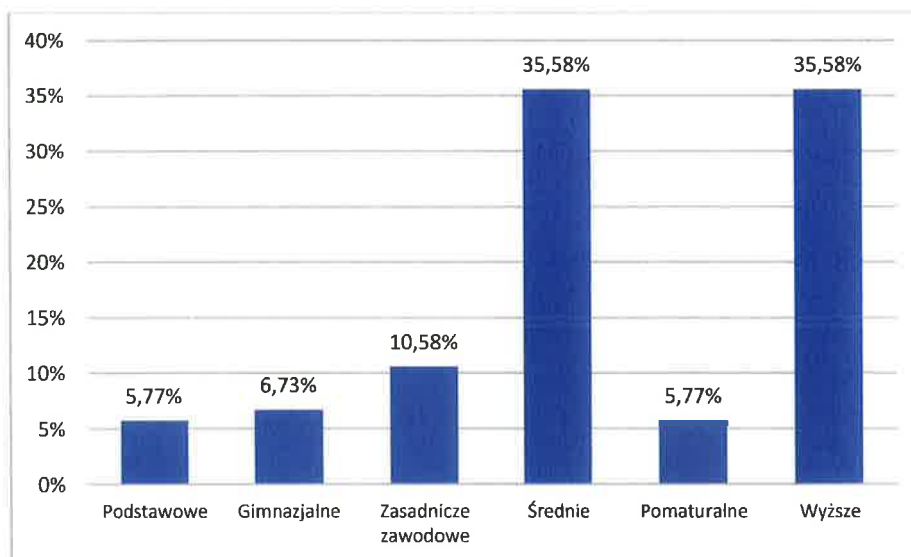
Wykres 7. Odsetek kobiet i mężczyzn w próbie osób dorosłych.

Rozkład wieku badanych jest następujący: najwięcej osób w wieku 35-44 lata (35,58%) oraz 45-54 lata (18,27%). Kolejne grupy to: 18-24 (11,54%), 25-34 lata (17,31%). Najmniej liczną grupą są dorośli w wieku 55-64 lata (9,62%) oraz 65 i więcej (7,69%).

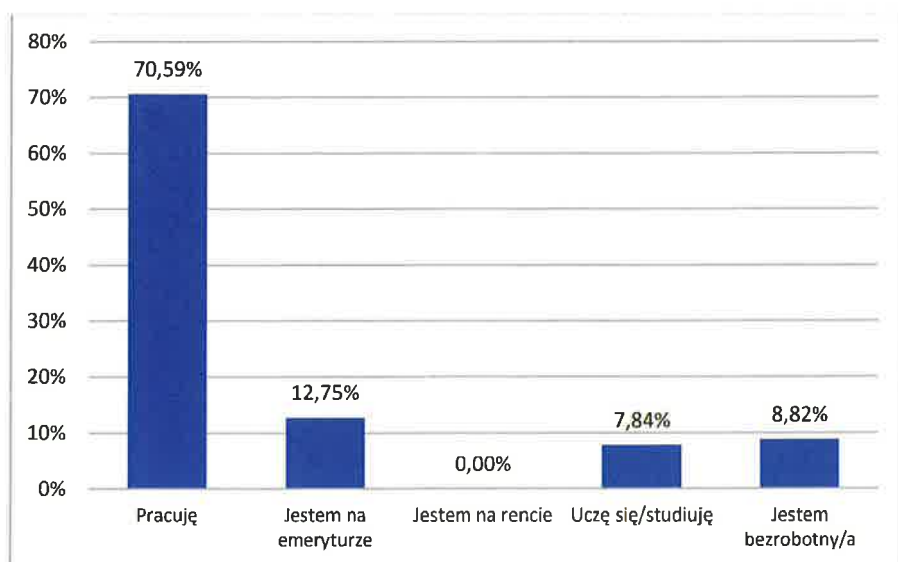
Wykres 8. Wiek dorosłych ankietowanych.

Najczęściej badani wskazywali na wykształcenie wyższe lub średnie (po 35,58% odpowiedzi). Wykształcenie zasadnicze deklaruje 10,58% badanych. Pozostałe kategorie, takie jak podstawowe (5,77%), gimnazjalne (6,73%) oraz pomaturalne (5,77%), stanowią mniejszość.

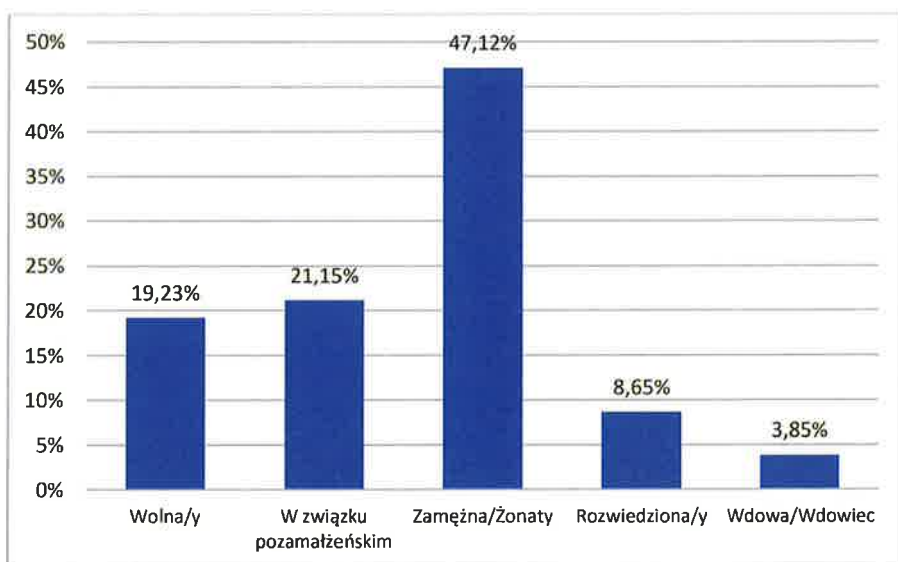
Wykres 9. Wykształcenie dorosłych ankietowanych.

Respondentów zapytaliśmy również o ich status zawodowy. Największą grupę stanowią osoby pracujące (70,59%). Emerytura dotyczy 12,75% respondentów, a renta żadnego. Uczących się/studiujących jest 7,84%, natomiast bezrobotnych 8,82%.

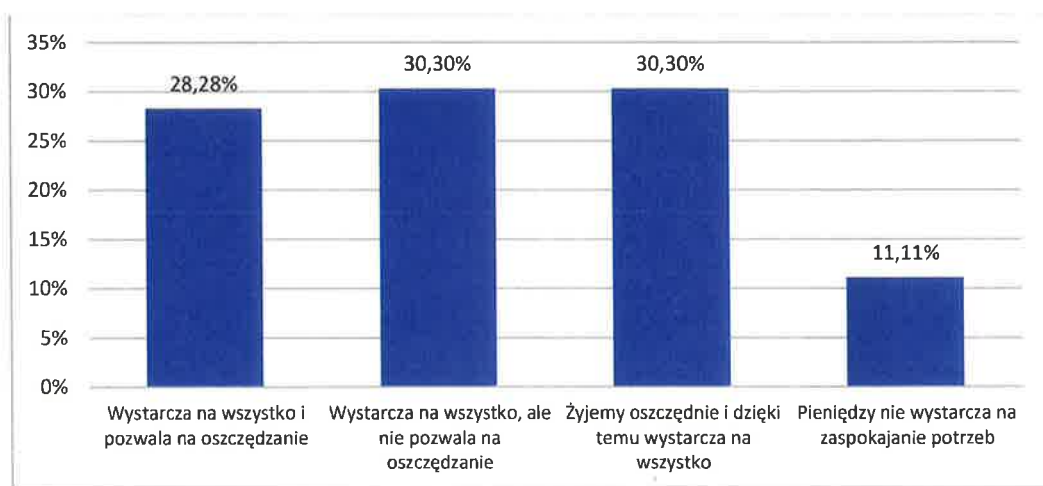
Wykres 10. Status zawodowy ankietowanych.

Respondenci najczęściej deklarowali stan zameężny/żonaty (47,12%). Osoby żyjące w związku pozamałżeńskim stanowią 21,15%, a wolne 19,23%. Rozwiedzeni to 8,65%, a wdowy/wdowcy 3,85%.

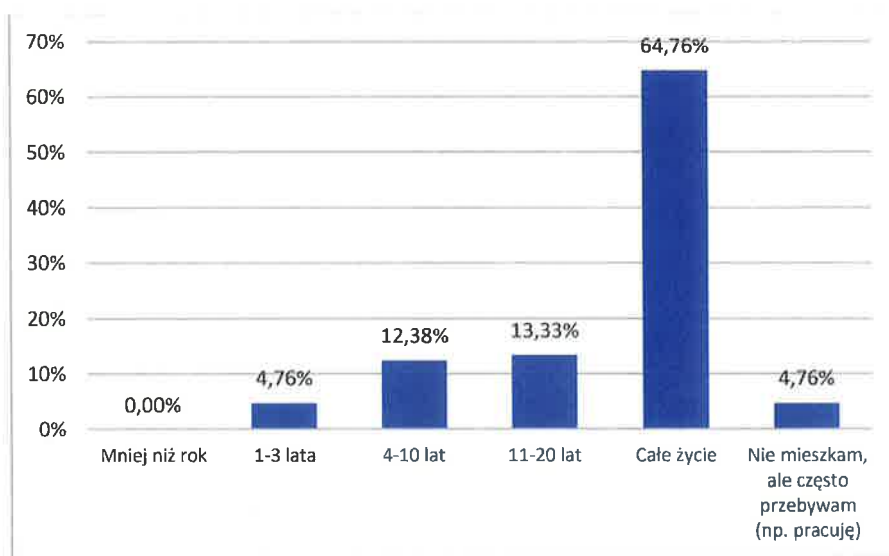
Wykres 11. Stan cywilny respondentów.

W pytaniu dotyczącym sposobu zarządzania dochodem w gospodarstwach domowych większość respondentów wskazała, że ich sytuacja finansowa jest raczej stabilna. Najczęściej wybierane odpowiedzi to „Wystarcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie” oraz „Żyjemy oszczędnie i dzięki temu wystarcza na wszystko” – po 30,30%. Nieco mniejszy odsetek (28,28%) zadeklarował, że dochody wystarczają na wszystko i pozwalają na oszczędzanie. Najmniej osób (11,11%) przyznało, że pieniędzy nie wystarcza na zaspokajanie potrzeb.

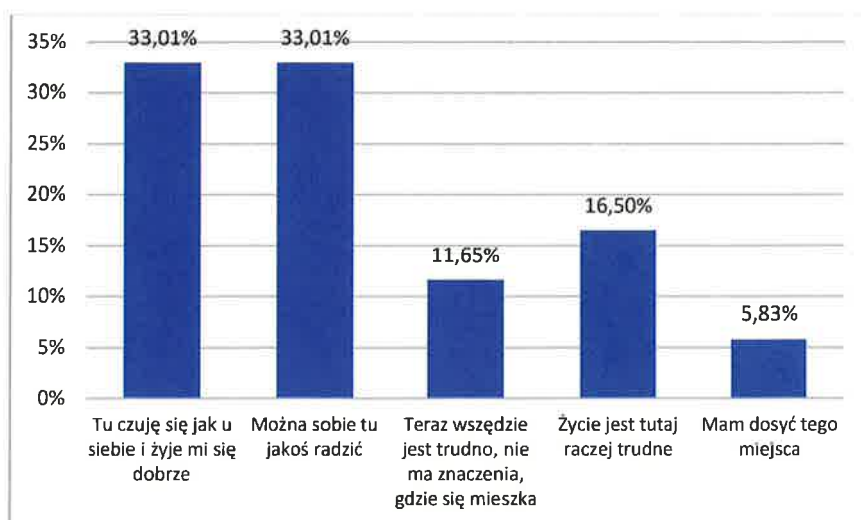
Wykres 12. Sytuacja materialna respondentów.

Zdecydowana większość respondentów (64,76%) mieszka w Lidzbarku Warmińskim całe życie. Kolejne grupy to osoby mieszkające tu od 11 do 20 lat (13,33%) oraz od 4 do 10 lat (12,38%). Tylko 4,76% badanych mieszka 1-3 lata, a poniżej roku żaden. Istotną grupę stanowią też osoby, które nie mieszkają w mieście, ale często tu przebywają np. z powodu pracy (4,76%).

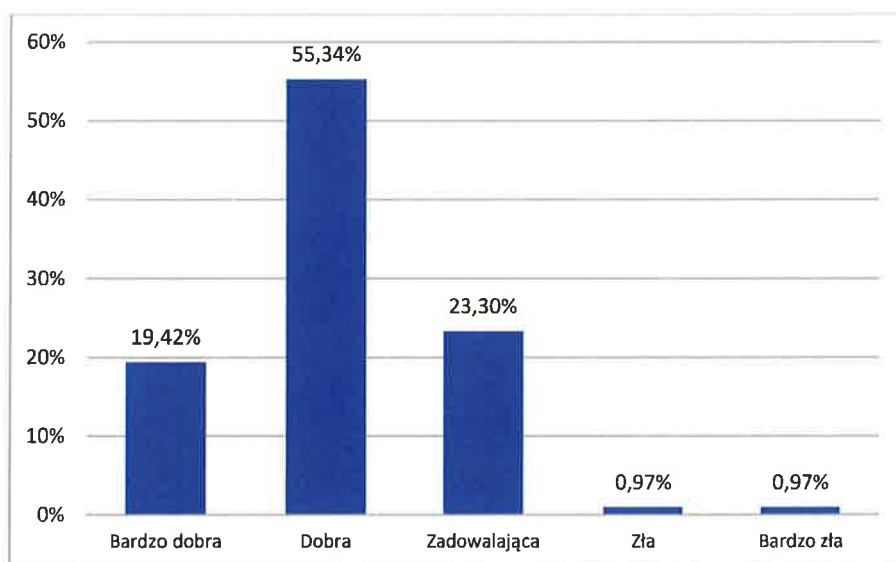
Wykres 13. Zestawienie długości zamieszkania respondentów na terenie Miasta Lidzbark Warmiński.

Respondenci najczęściej wyrażają pozytywne podejście jeśli chodzi o stosunek do miejsca zamieszkania: po 33,01% czuje się tu „jak u siebie” i żyje im się dobrze oraz, że „można sobie tu jakoś radzić”. 11,65% wskazuje, że „teraz wszędzie jest trudno, nie ma znaczenia, gdzie się mieszka”. 16,50% ocenia, że życie jest tu raczej trudne, a 5,83% ma „dosyć tego miejsca”.

Wykres 14. Stosunek badanych do miejsca zamieszkania.

Badani oceniali również stan infrastruktury na terenie Miasta Lidzbark Warmiński. Najwięcej odpowiedzi uzyskała ocena „dobra” (55,34%). „Zadowolająca” ocena padła w 23,30% przypadków, natomiast „bardzo dobra” w 19,42%. Negatywne opinie, a więc „zła” i „bardzo zła” miały taki sam wynik, czyli 0,97 %.

Wykres 15. Ocena stanu infrastruktury (drogi, chodniki, boiska sportowe, oświetlenie itp.).

Dodatkowo zapytaliśmy dorosłych mieszkańców z terenu Miasta o ich angażowanie się w organizacje społeczne lub inicjatywy lokalne. Znaczna większość badanych (80,58%) deklaruje brak zaangażowania w organizacje społeczne lub lokalne inicjatywy, natomiast 19,42% uczestniczy w takich działaniach.

Wśród mieszkańców, którzy deklarują swoje zaangażowanie, widoczne jest zaangażowanie w działalność charytatywną, np. zbiórki na rzecz zwierząt czy szlachetna paczka oraz organizacje wydarzeń społecznych, np. festynów.

Wykres 16. Angażowanie się w organizacje społeczne lub inicjatywy lokalne mieszkańców.

5. Badania uczniów szkół i dorosłych mieszkańców

5.1. Alkohol

Według badaczy najważniejszego magazynu medycznego na świecie – The Lancet – alkohol wśród tradycyjnych substancji psychoaktywnych umiejscowiony jest na skali: szkodliwości, siły uzależnienia i negatywnych skutków społecznych (wraz z tytoniem) na 3-im miejscu, wyprzedzając takie substancje jak: amfetamina, ketamina, marihuana, LSD, GHB czy MDMA.⁵

Szczególnie młody organizm narażony jest na poważne skutki działania alkoholu. W niniejszym podrozdziale poddano analizie problem spożycia alkoholu w Mieście Lidzbark Warmiński zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców.

Spożycie alkoholu wśród osób nieletnich stanowi poważny problem społeczny. Alkohol należy do środków psychoaktywnych, który obok tytoniu jest używany przez młodzież od wczesnych lat adolescencji (odsetek adolescentów, którzy choć raz próbowali napoju alkoholowego

⁵ <http://www.parpa.pl/download/rozdzial05.pdf> dostęp 15.10.2025r.

w grupie wiekowej 11-15 lat wynosi 34,6%)⁶. W starszej kohorcie (od 15 do 16 roku życia) odsetek osób, które są po inicjacji alkoholowej wynosi już 72,9%, a w ciągu ostatnich 30 dni alkohol spożywała prawie połowa (39,1%) nastolatków w tej grupie wiekowej⁷. Wiek inicjacji alkoholowej w Polsce przyjmuje się na okres 12-13 roku życia, kiedy połowa nastolatków próbowała chociaż raz w życiu napojów alkoholowych.

5.1.1. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół podstawowych

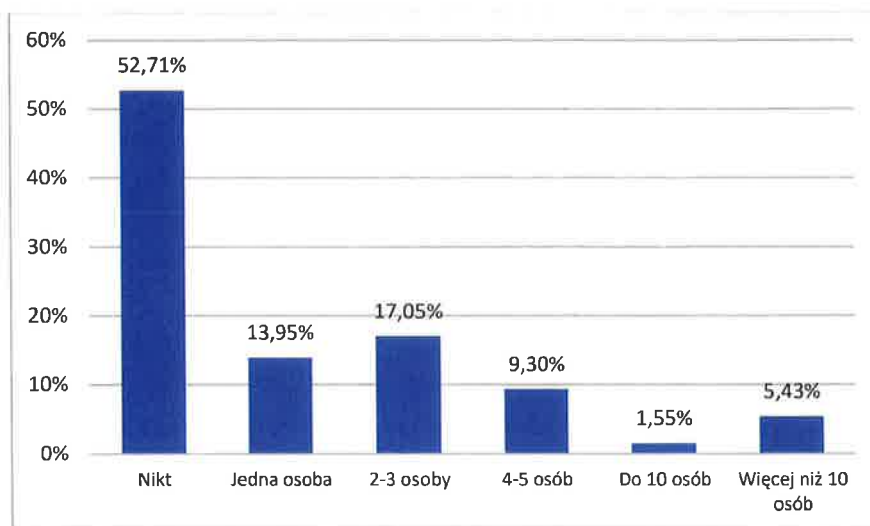
Przekonania normatywne na temat spożywania alkoholu to przekonania osób młodych na temat tego, jak często dochodzi do spożycia alkoholu wśród ich rówieśników oraz czy spożycie alkoholu jest zjawiskiem modnym i powszechnie przyjętym. Zgodnie z badaniami „osoby niepełnoletnie są najbardziej narażone na nadmierne picie, jeśli wierzą, że większość innych osób pije, że od nich oczekuje się picia i że picie przynosi wiele korzyści”⁸. Im silniejsze jest przekonanie, że alkohol lub inne substancje są modne w środowisku rówieśniczym nastolatków, tym większe faktyczne spożycie alkoholu w tej grupie wiekowej.

Ponad połowa badanych (52,71%) wskazała, że nikt z ich najbliższych kolegów lub koleżanek nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu. 13,95% uczniów odpowiedziało, że dotyczy to jednej osoby, a 17,05% wskazało na 2–3 osoby. 9,30% badanych zadeklarowało, że takich osób jest 4–5, natomiast 5,43% – że więcej niż 10 osób. Najmniej liczna grupa (1,55%) uważa, że do 10 ich znajomych pije alkohol częściej niż raz w miesiącu.

⁶ Mazur, J., Małkowska-Szcutnik, A. (2018). *Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC*. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

⁷ Sierosławski, J., Sierosławska, U. (2024). *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD*.

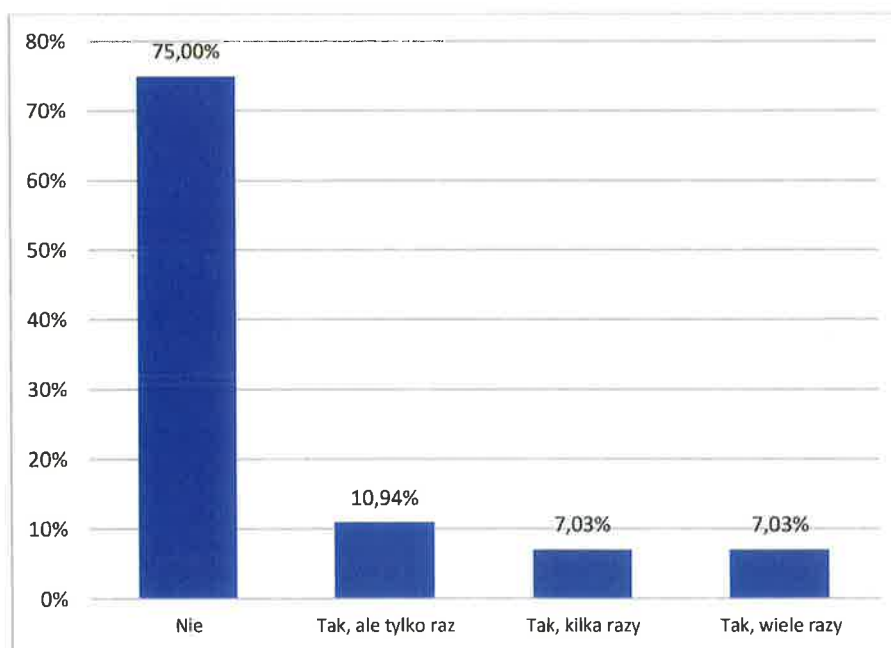
⁸ Padon, A. A., Rimal, N. N., Jernigan, D., Siegel, M., Dejong, W. (2016). Tapping Into Motivations for Drinking Among Youth: Normative Beliefs About Alcohol Use Among Underage Drinkers in the United States. *Journal of Health Communication*, 21(10), 1079-1087.

Wykres 17. Przekonania uczniów szkół podstawowych na temat spożywania alkoholu przez ich kolegów/koleżanki.

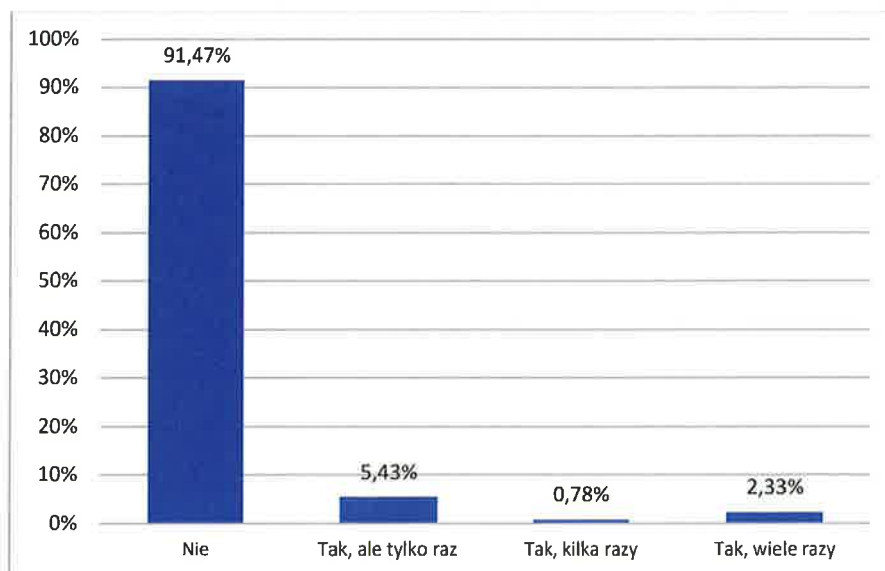
Młodych mieszkańców z terenu Miasta Lidzbark Warmiński zapytano o to, czy kiedykolwiek spożywali alkohol.

Większość uczniów (75%) nigdy nie próbowała alkoholu. Pozostali badani deklarują, że mieli z nim kontakt – 10,94% spróbowało go tylko raz, 7,03% kilka razy, a tyle samo (7,03%) wiele razy. Oznacza to, że co czwarty uczeń ma już za sobą doświadczenie alkoholowe.

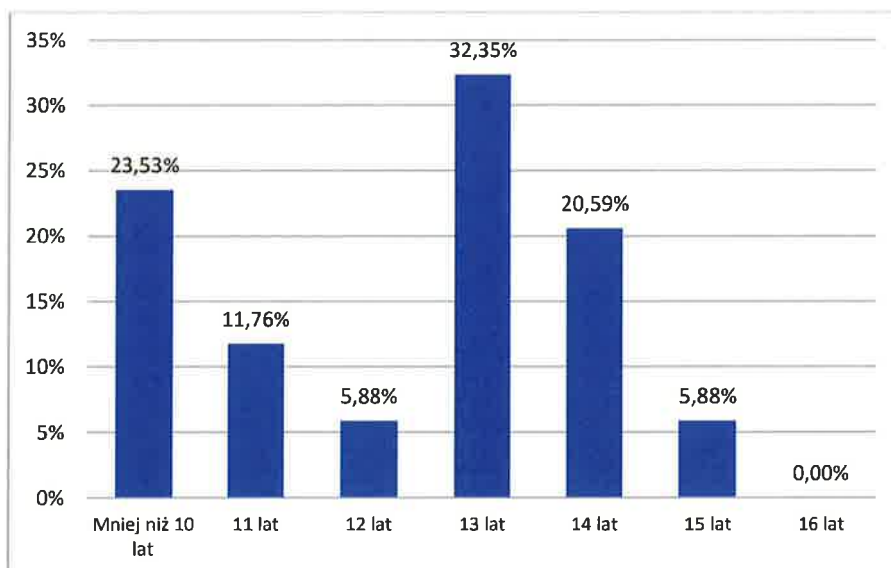
Wykres 18. Inicjacja alkoholowa wśród uczniów szkół podstawowych.

W ostatnich 30 dniach 91,47% badanych nie piło alkoholu, 5,43% zrobiło to tylko raz, 0,78% kilka razy, a 2,33% – wiele razy.

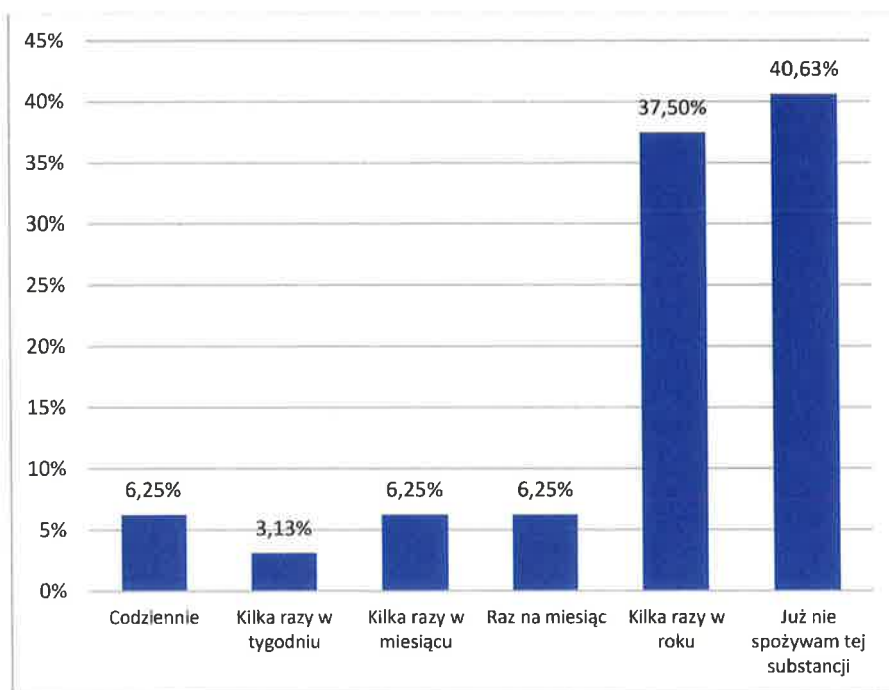
Wykres 19. Spożycie alkoholu wśród uczniów szkoły podstawowej w ciągu ostatnich 30 dni.

Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z alkoholem to 13 lat (32,35%), a następnie mniej niż 10 lat (23,53%). Pozostali badani najczęściej wskazywali wiek 14 lat (20,59%). Przy analizie tego pytania pod uwagę wzięto jedynie uczniów deklarujących przejście inicjacji alkoholowej.

Wykres 20. Wiek inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkoły podstawowej.

Wśród osób, które spożywają alkohol, 37,50% robi to kilka razy w roku, a 40,63% zadeklarowało, że już tego nie robi. Nieliczni uczniowie przyznali, że piją alkohol częściej – kilka razy w tygodniu (3,13%) lub nawet codziennie (6,25%).

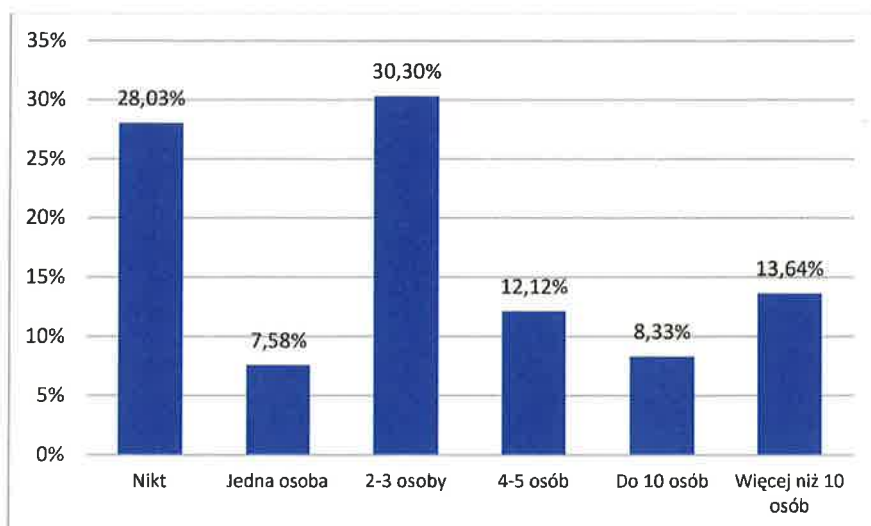

Wykres 21. Częstotliwość spożywania alkoholu wśród uczniów szkoły podstawowej, którzy są po inicjacji alkoholowej.

5.1.2. Alkohol – przekonania i spożycie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

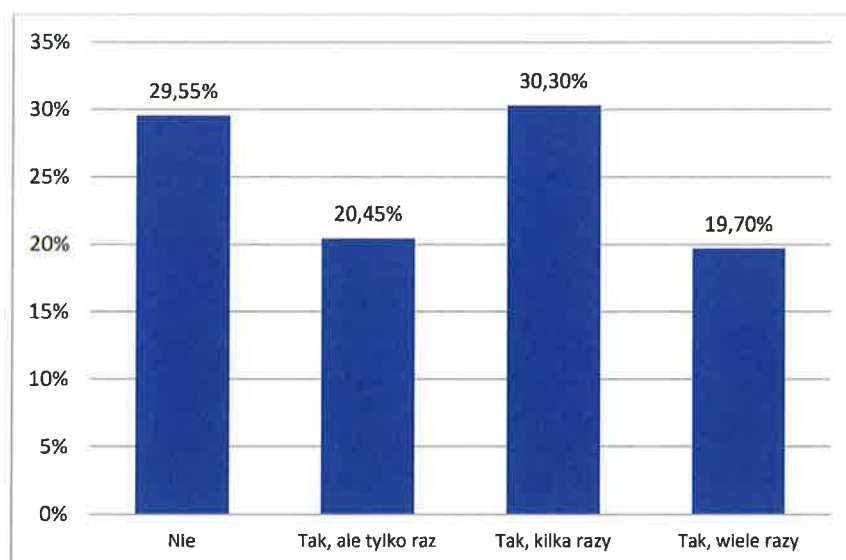
Uczniowie szkół ponadpodstawowych, będąc w okresie dynamicznych zmian rozwojowych, są szczególnie podatni na wpływy zewnętrzne, takie jak presja rówieśnicza, normy społeczne i przekazy medialne. To właśnie w tym czasie kształtują się ich postawy wobec alkoholu oraz praktyki związane z jego spożywaniem. Przekonania uczniów na temat alkoholu mają istotny wpływ na ich zachowania. W Polsce, mimo formalnych zakazów, młodzież często postrzega spożywanie alkoholu jako formę towarzyskiej aktywności, a niekiedy nawet jako wyznacznik dorosłości. Badania wskazują, że wielu uczniów szkół ponadpodstawowych minimalizuje ryzyko związane z konsumpcją alkoholu, uznając jego picie za powszechnie akceptowane i mało groźne.

Najwięcej osób (30,30%) wskazało, że 2–3 spośród ich najbliższych znajomych pije alkohol częściej niż raz w miesiącu. Niewiele mniej respondentów (28,03%) odpowiedziało, że nikt z ich znajomych nie pije z taką częstotliwością. Odpowiedź „4–5 osób” wybrało 12,12% badanych, a „więcej niż 10 osób” – 13,64%. Z kolei 8,33% respondentów zaznaczyło odpowiedź „do 10 osób”, a 7,58% – „jedna osoba”.

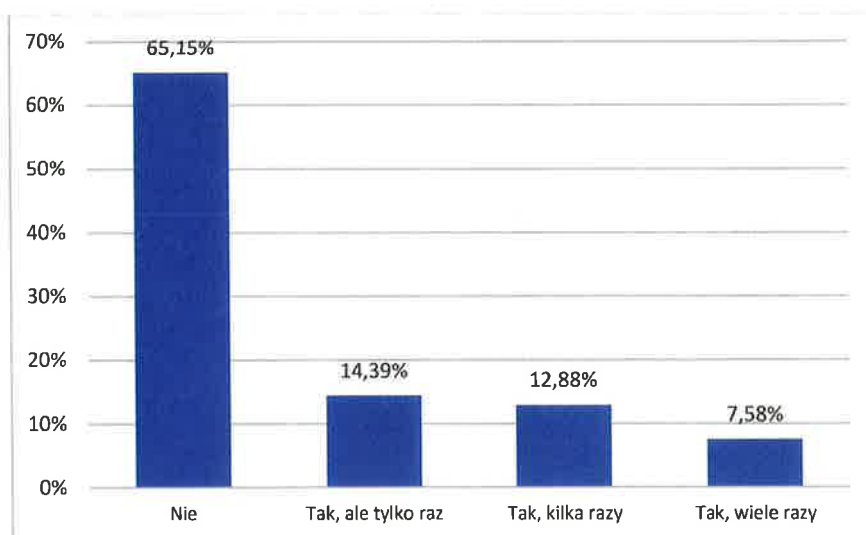
Wykres 22. Spożycie alkoholu wśród najbliższych kolegów/koleżanek częściej niż raz w miesiącu – szkoła ponadpodstawowa.

Młodych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego zapytano także o to czy oni sami kiedykolwiek pili alkohol. Łącznie 70,45% badanych zadeklarowało, że kiedykolwiek piło alkohol – w tym 20,45% tylko raz, 30,30% kilka razy, a 19,70% wiele razy.

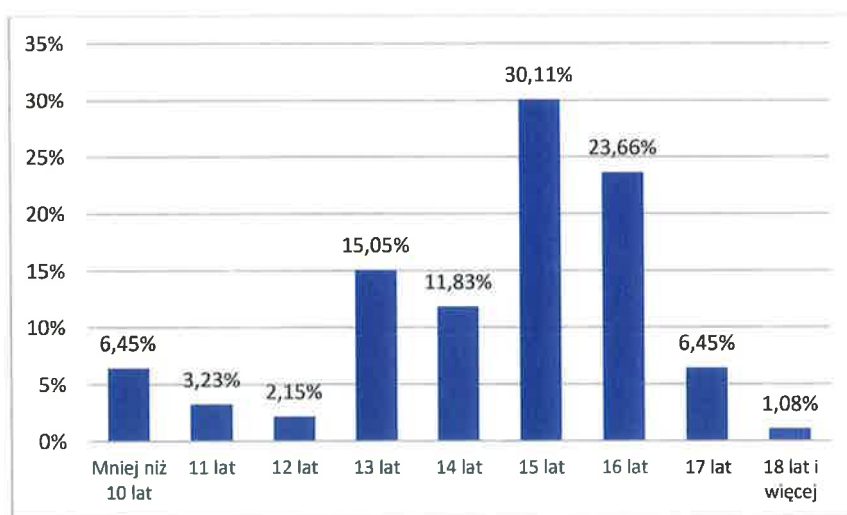
Wykres 23. Spożycie alkoholu – szkoła ponadpodstawowa.

W ciągu ostatnich 30 dni 34,85% młodzieży przyznało, że piło alkohol – 14,39% zrobiło to tylko raz, 12,88% kilka razy, a 7,58% wiele razy. Pozostałe 65,15% wskazało, że w tym okresie nie spożywało napojów alkoholowych.

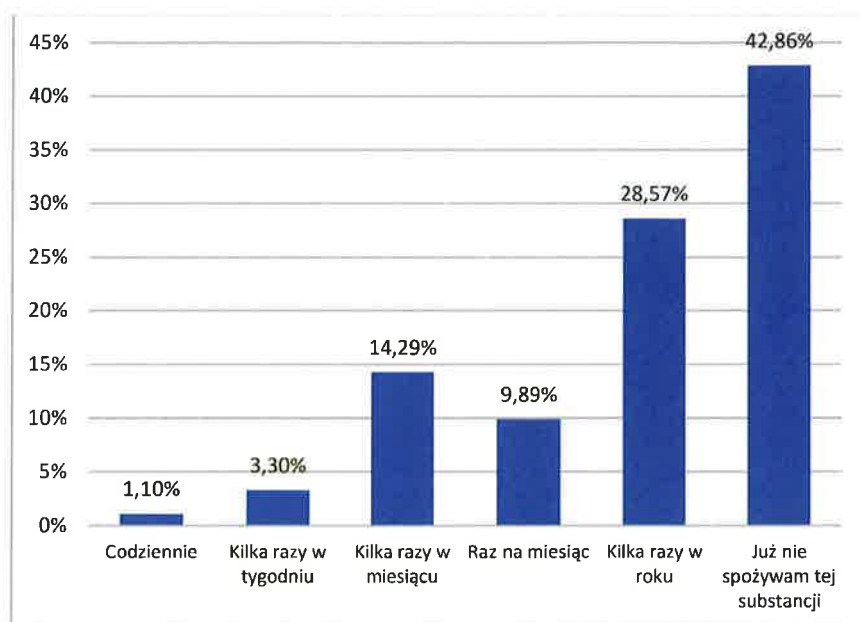
Wykres 24. Częstość spożywania alkoholu w ciągu ostatniego miesiąca – szkoła ponadpodstawowa.

Jeśli chodzi o wiek inicjacji alkoholowej, najczęściej pojawiał się on w wieku 15 lat (30,11%), 16 lat (23,66%) oraz 13 lat (15,05%). Nieliczni badani deklarowali, że spróbowali alkoholu w wieku poniżej 11 roku życia (6,45%).

Wykres 25. Wiek inicjacji alkoholowej – szkoła ponadpodstawowa.

Wśród osób, które piły alkohol, 42,86% zadeklarowało, że obecnie już tego nie robi. 28,57% wskazało, że pije kilka razy w roku, 14,29% kilka razy w miesiącu, 9,89% raz w miesiącu, 3,30% kilka razy w tygodniu, a 1,10% codziennie.

Wykres 26. Częstotliwość spożywania alkoholu – szkoła ponadpodstawowa.

5.1.3. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do badań ogólnopolskich

W zakresie porównania danych związanych ze spożyciem alkoholu przez uczniów z Miasta Lidzbark Warmiński uczniów w wieku 11 – 15 lat oraz kohortę 11-15 lat, której wybór był podyktowany doborem próby w badaniach ogólnopolskich HBSC 2018⁹ dla kraju. Dokonano również porównania wyników z badanych uczniów szkół ponadpodstawowych z wynikami badania ogólnopolskiego ESPAD 2024.

Uczniowie szkół podstawowych w wieku 11-15 lat zamieszkujących Lidzbark Warmiński znacznie rzadziej sięgali po alkohol w porównaniu do badań ogólnopolskich. 24,8% uczniów jest już po inicjacji alkoholowej, a więc zdecydowanie mniej w porównaniu z innymi uczniami w Polsce, gdzie odsetek wynosi 34,60%.

Natomiast grupę uczniów szkół ponadpodstawowych zestawiono z wynikami z ogólnopolskiego badania ESPAD 2024. Tak samo jak w tym badaniu, przeanalizowano odpowiedzi uczniów z młodszej kohorty (15-16 lat) oraz starszej (17-18 lat) osobno. W grupie młodszej, tj. 15-16 latków z terenu Lidzbarka Warmińskiego, inicjację alkoholową deklaruje 69% badanych, co jest wynikiem nieco niższym od średniej krajowej z raportu ESPAD, wynoszącej 72,9%. W starszej

⁹ Mazur, J., Małkowska-Szkućnik, A. (red.). (2018). Zdrowie uczniów w 2018 roku na tle nowego modelu badań HBSC. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka.

grupie wiekowej ten wynik również jest niższy, 71,7% uczniów deklaruje przejście inicjacji alkoholowej, w porównaniu do 91,3% respondentów z badania ogólnopolskiego ESPAD.

Jeśli chodzi o spożycie alkoholu w trakcie 30 dni przed badaniem to odsetek w grupie młodszej również jest niższy w grupie badanych z Lidzbarka Warmińskiego (25% w porównaniu do 39,1% z badania ESPAD), tak samo sytuacja wygląda w grupie starszej (46,7% w porównaniu do 73,3%).

Grupa wiekowa	Alkohol kiedykolwiek		Ostatnie 30 dni	
	Lidzbark Warmiński	ESPAD	Lidzbark Warmiński	Alkohol ESPAD
15-16 lat	69%	72,9%	25%	39,1%
17-18 lat	71,7%	91,3%	46,7%	73,3%

Tabela 3. Porównanie inicjacji alkoholowej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Lidzbarka Warmińskiego oraz wyników badania ESPAD.

5.1.4. Spożycie alkoholu przez uczniów w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych

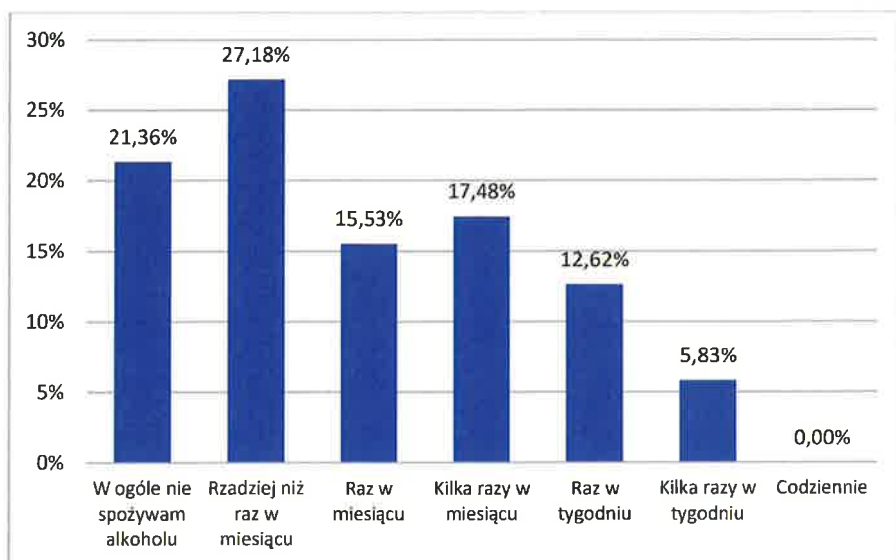
W niniejszym podrozdziale dokonano analizy spożycia alkoholu przez uczniów w Mieście Lidzbark Warmiński w odniesieniu do wyników innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych. Porównanie to było możliwe dzięki zastosowaniu takiej samej metodologii badawczej, co pozwala na wiarygodne wyciąganie wniosków i ocenę wyników w szerszym kontekście. Dzięki temu uzyskane dane mogą być zestawione z wynikami pochodzącymi z innych, podobnych gmin na terenie kraju, co pozwala na bardziej precyzyjne określenie skali problemu w lokalnym środowisku.

Uczniowie szkół podstawowych z terenu Miasta Lidzbarka Warmińskiego w porównaniu do wyników z badań przeprowadzonych w 2023 i 2024 roku na terenach miast przez Centrum Działań Profilaktycznych nieco częściej mają za sobą inicjację alkoholową. W Lidzbarku Warmińskim jest to 25%, natomiast w innych miastach badanych przez Centrum Działań Profilaktycznych odsetek ten wyniósł 17,25%.

5.1.5. Spożycie alkoholu wśród dorosłych

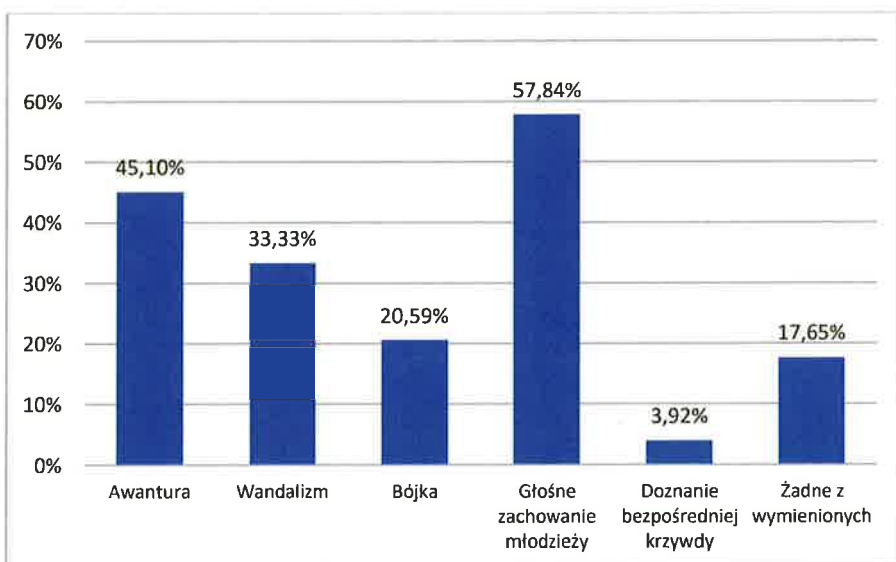
Dorosłych respondentów zapytano o częstotliwość spożywania alkoholu. Jak wynika z otrzymanych odpowiedzi, po alkohol sięga ok. 78,64% dorosłych mieszkańców. 21,36% dorosłych mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński zadeklarowało, że w ogóle nie spożywa alkoholu. Największa grupa respondentów (27,18%) deklaruje spożywanie alkoholu rzadziej niż raz w miesiącu. Spożywanie alkoholu kilka razy w miesiącu zadeklarowało 17,48% badanych,

raz w miesiącu 15,53%. Regularne spożywanie, tj. raz w tygodniu lub częściej, deklaruje łącznie około 18,45% respondentów, przy czym żaden nie pije codziennie.

Wykres 27. Częstość spożywania alkoholu wśród dorosłych.

Respondentów zapytano o doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu w miejscach publicznych na terenie Miasta Lidzbark Warmiński w ciągu ostatniego roku. Najczęściej doświadczanym zjawiskiem są głośnie zachowania młodzieży (57,84%), a także awantury (45,10%) i wandalizm 33,33%). Bójkę doświadczyła ponad jedna piąta respondentów (20,59%), natomiast bezpośredniej krzywdy z tego powodu doznało 3,92%. 17,65% badanych nie doświadczyło żadnego z wymienionych zdarzeń. Było to pytanie z możliwością wielokrotnej odpowiedzi, dlatego też suma poszczególnych składowych nie daje 100%.

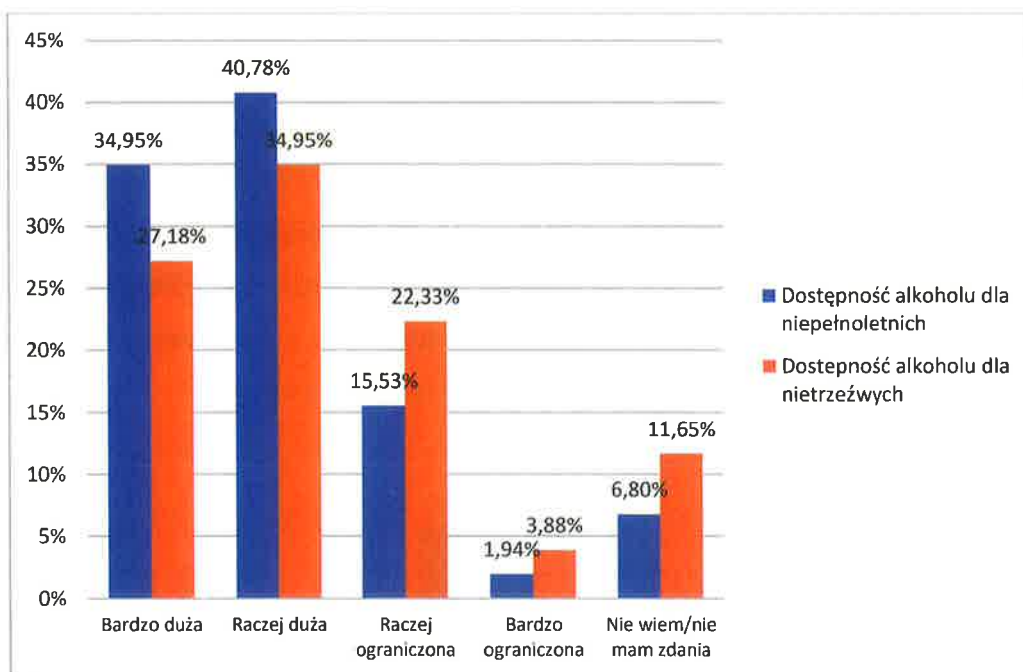

Wykres 28. Negatywne zdarzenia związane ze spożywaniem alkoholu w postrzeganiu dorosłych respondentów.

Respondenci w zdecydowanej większości wskazują na wysoką dostępność alkoholu zarówno dla niepełnoletnich, jak i dla osób nietrzeźwych na terenie Miasta Lidzbark Warmiński.

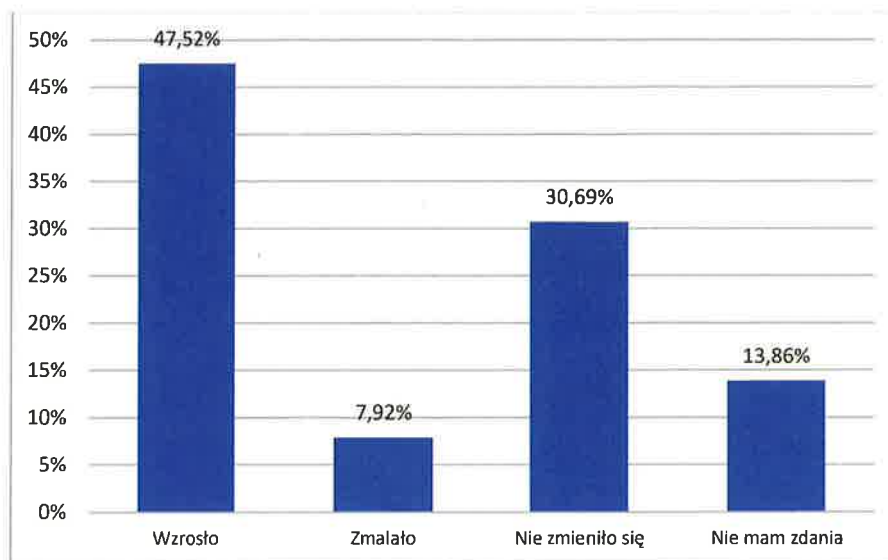
W przypadku niepełnoletnich, aż 34,95% badanych ocenia dostępność alkoholu jako bardzo dużą, a kolejne 40,78% jako raczej dużą. Oznacza to, że łącznie ponad 75% respondentów postrzega ten dostęp za łatwy. Zaledwie 15,53% uważa, że dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest raczej ograniczony, a 1,94% – bardzo ograniczony. Pozostałe 6,80% nie ma zdania w tej kwestii.

Podobne wyniki dotyczą dostępności alkoholu dla osób nietrzeźwych. Tutaj 27,18% respondentów ocenia tę dostępność jako bardzo dużą, a 34,95% jako raczej dużą, co razem daje prawie 62% opinii wskazujących na łatwy dostęp. 22,33% ocenia dostępność jako raczej ograniczoną, a 3,88% jako bardzo ograniczoną. Nieco wyższy niż w przypadku niepełnoletnich odsetek (11,65%) respondentów nie ma zdania.

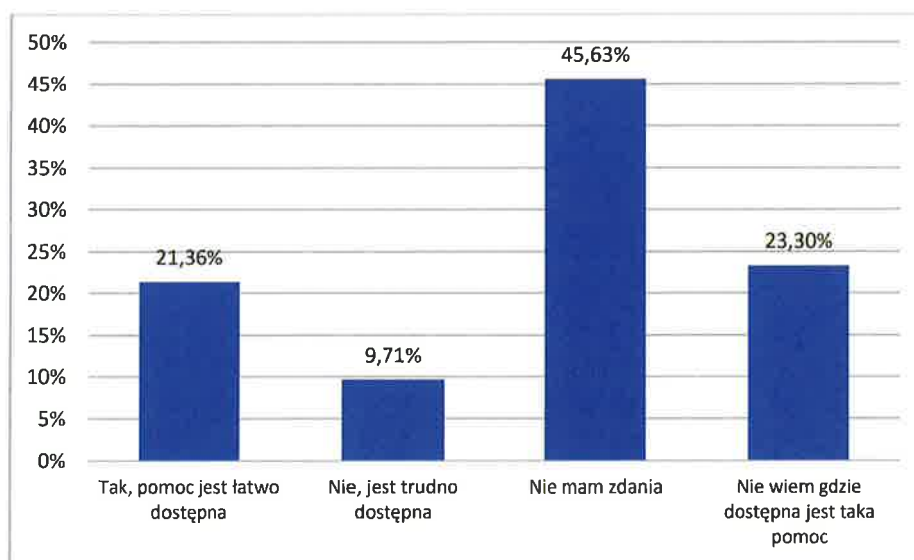
Wykres 29. Dostępność alkoholu na terenie Miasta Lidzbark Warmiński dla niepełnoletnich oraz nietrzeźwych.

Zapytaliśmy również mieszkańców o ich percepcję kwestii zmian spożywania alkoholu w środowisku lokalnym w ciągu ostatnich 3 lat. Prawie połowa respondentów (47,52%) uważa, że spożycie alkoholu wzrosło, podczas gdy tylko 7,92 twierdzi, że zmalało. 30,69% ocenia, że nie nastąpiły zmiany, a 13,86% nie ma zdania.

Wykres 30. Spożywanie alkoholu w środowisku lokalnym w trakcie ostatnich 3 lat.

Na końcu tej części ankiety badanych zapytano o opinię na temat dostępności pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu. 21,36% mieszkańców Miasta uważa, że taka pomoc jest łatwo dostępna, jednak co dziesiąty respondent jest przeciwnego zdania (9,71%), a prawie co czwarta osoba (23,30%) nie wie, gdzie jest dostępna taka pomoc. Prawie połowa badanych (45,63%) wskazała na odpowiedź „nie mam zdania”.

Wykres 31. Dostępność pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu w opinii dorosłych mieszkańców.

5.1.6. Spożycie alkoholu wśród dorosłych w porównaniu do innych badań prowadzonych przez Centrum Działań Profilaktycznych

Tak samo jak w przypadku uczniów, oprócz porównania do badań ogólnopolskich, zostało dokonane również zestawienie w odniesieniu do innych badań prowadzonych Centrum Działań Profilaktycznych. Użycie tej samej metodologii pozwala na wiarygodne wyciąganie wniosków i ocenę wyników w szerszym kontekście.

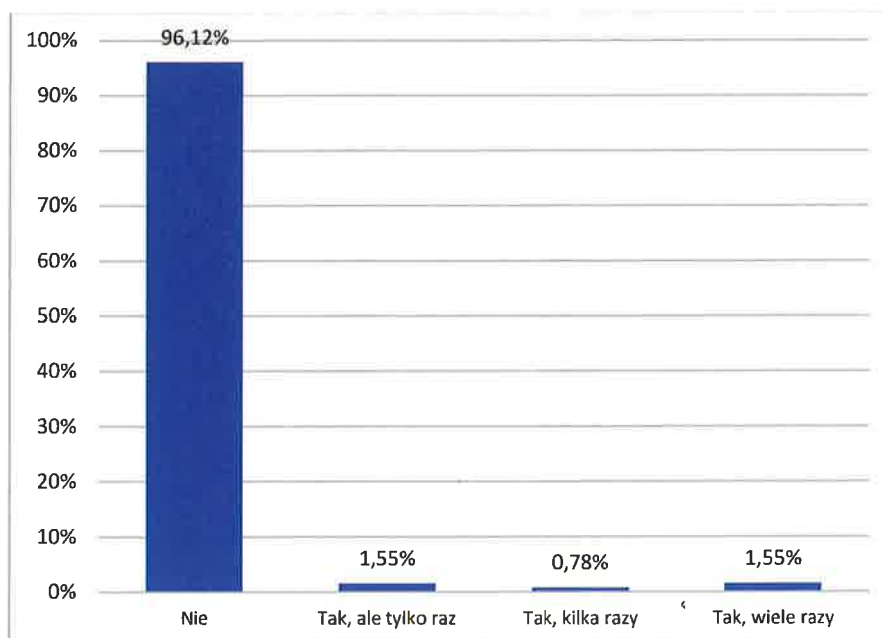
Wyniki uzyskane przez dorosłych z terenu Miasta Lidzbark Warmiński porównano do wyników z badań przeprowadzonych w 2023 i 2024 roku na terenach miast przez Centrum Działań Profilaktycznych. Uzyskane wyniki wskazują na wyższy odsetek badanych deklarujących spożywanie alkoholu na terenie Miasta Lidzbark Warmiński, gdzie wyniósł on 78,64%, w porównaniu do innych badań Centrum, w których średnia wyniosła 71%.

5.2. Narkotyki

5.2.1. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół podstawowych

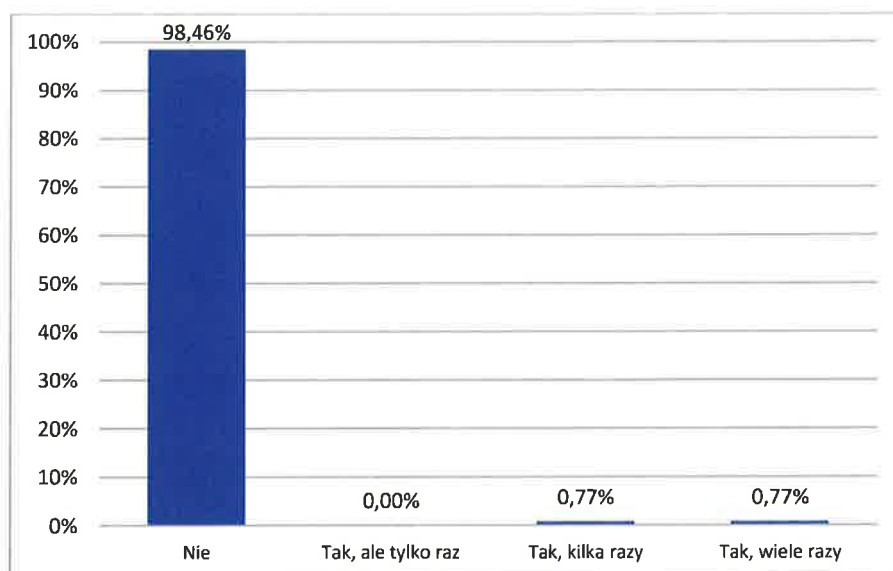
Przeważająca większość uczniów, bo aż 99,32%, nigdy nie próbowała narkotyków. Spośród badanych deklarujących inicjację narkotykową, 0,45% zażywało je wiele razy, a 0,22% tylko raz. Zapytani o zażywane substancje, uczniowie najczęściej wskazywali na marihuanę i leki przeciwbólowe.

Zdecydowana większość uczniów (96,12%) nigdy nie próbowała narkotyków. Jedynie 1,55% przyznało, że spróbowało ich raz, 0,78% – kilka razy, a 1,55% – wiele razy.

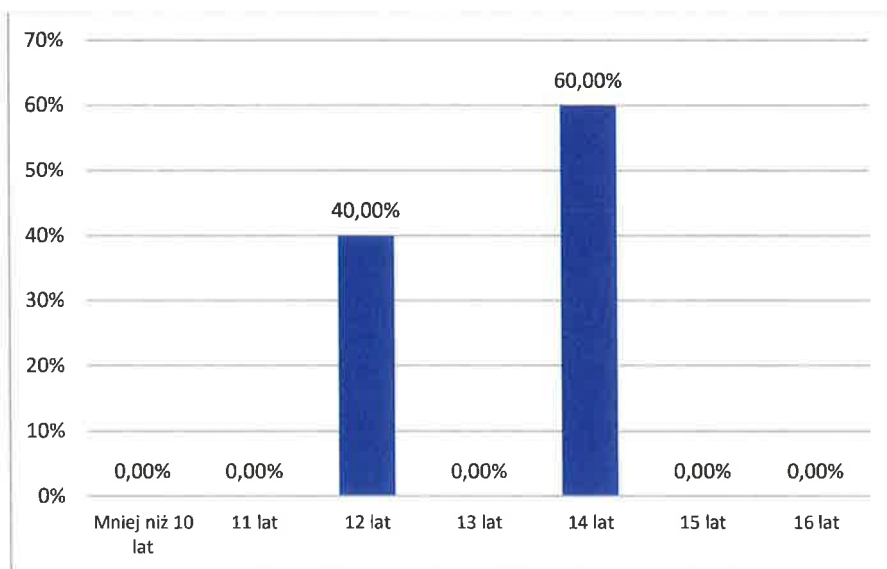
Wykres 32. Odsetek inicjacji narkotykowej wśród uczniów szkół podstawowych.

W ostatnich 30 dniach 98,46% badanych nie zażywało narkotyków, natomiast pojedyncze osoby (0,77%) przyznały, że zrobiły to kilka lub wiele razy.

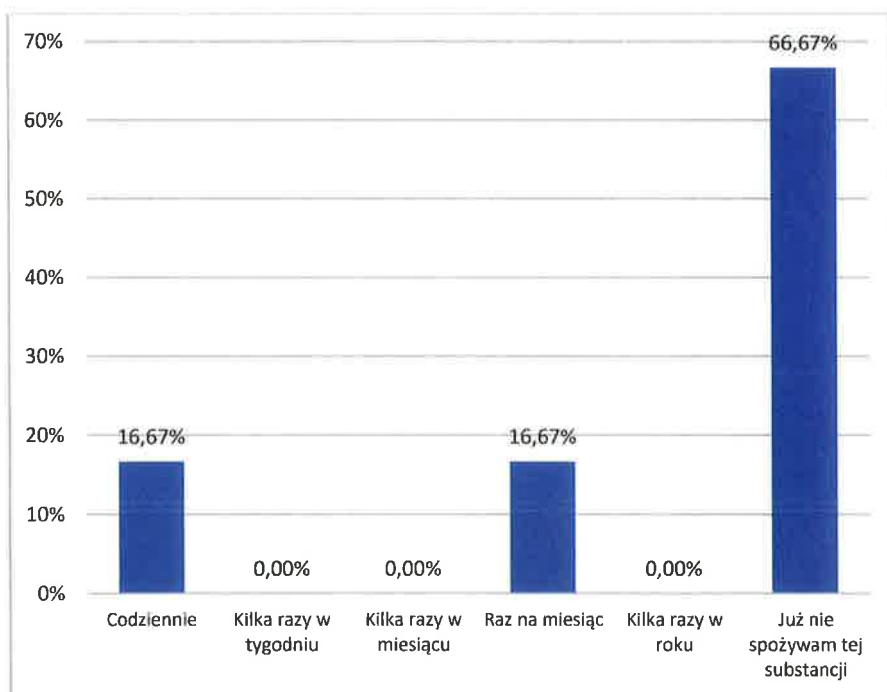
Wykres 33. Spożycie narkotyków w ciągu ostatnich 30 dni wśród uczniów szkół podstawowych.

Najczęściej wskazywany wiek pierwszego użycia to 14 lat (60%), a następnie 12 lat (40%). Przy analizie w tym, oraz następnym pytaniu wzięto pod uwagę jedynie odpowiedzi osób deklarujących zażywanie narkotyków.

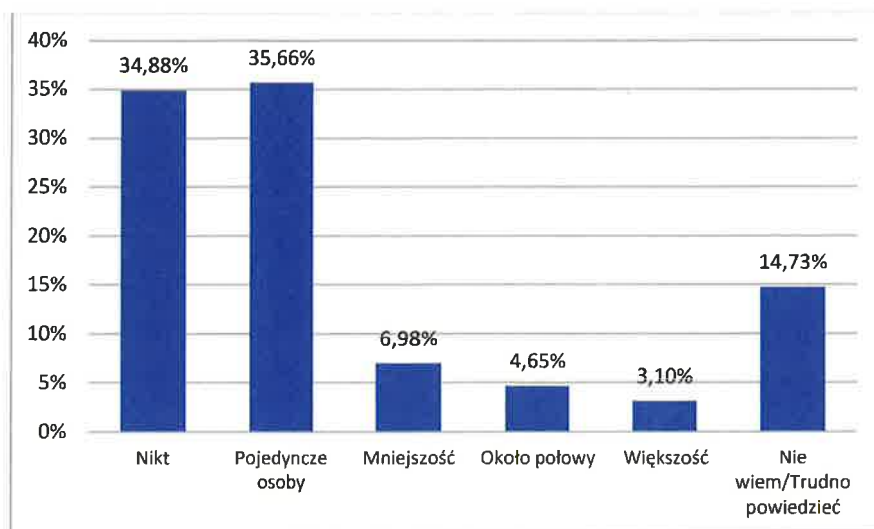
Wykres 34. Wiek inicjacji narkotykowej wśród uczniów szkół podstawowych.

Wśród osób, które deklarują kontakt z narkotykami, większość (66,67%) wskazała, że już ich nie używa. Pozostali przyznali, że zdarza im się to codziennie lub raz na miesiąc (po 16,67%).

Wykres 35. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy wśród uczniów szkoły podstawowej.

Największa część uczniów (34,88%) uważa, że nikt z ich kolegów lub koleżanek nie miał kontaktu z narkotykami lub dopalaczami. Nieco mniej, bo 35,66%, wskazało, że były to pojedyncze osoby. 6,98% badanych sądzi, że kontakt miała mniejszość klasy, 4,65% – około połowy, a 3,10% – większość uczniów. 14,73% respondentów przyznało, że nie wie lub trudno im powiedzieć, ile osób miało taki kontakt.

Wykres 36. Postrzeganie kontaktu z narkotykami wśród kolegów i koleżanki z klasy wśród uczniów szkoły podstawowej.

Zdecydowana większość uczniów (95,16%) zadeklarowała, że nie spróbowalaby narkotyku, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Tylko 4,84% badanych odpowiedziało, że skorzystałoby z takiej możliwości.

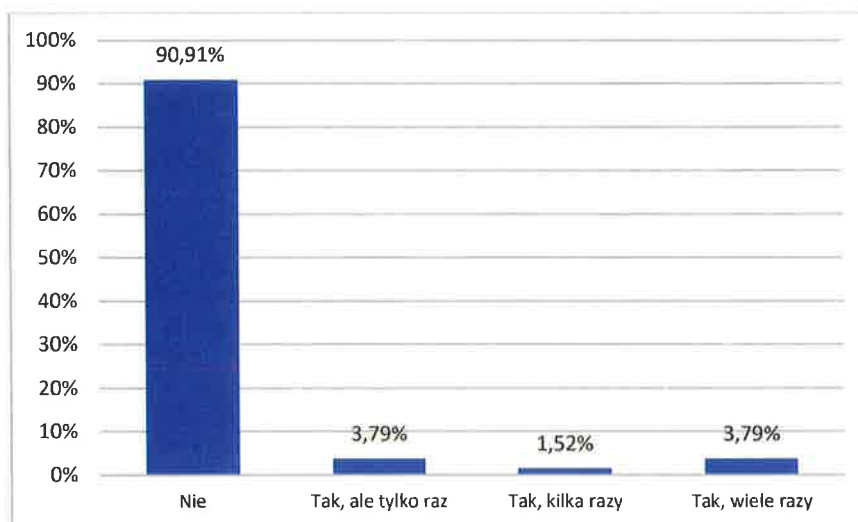

Wykres 37. Chęć spróbowania narkotyku przez uczniów szkół podstawowych, gdyby nadarzyła się ku temu okazja.

5.2.2. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

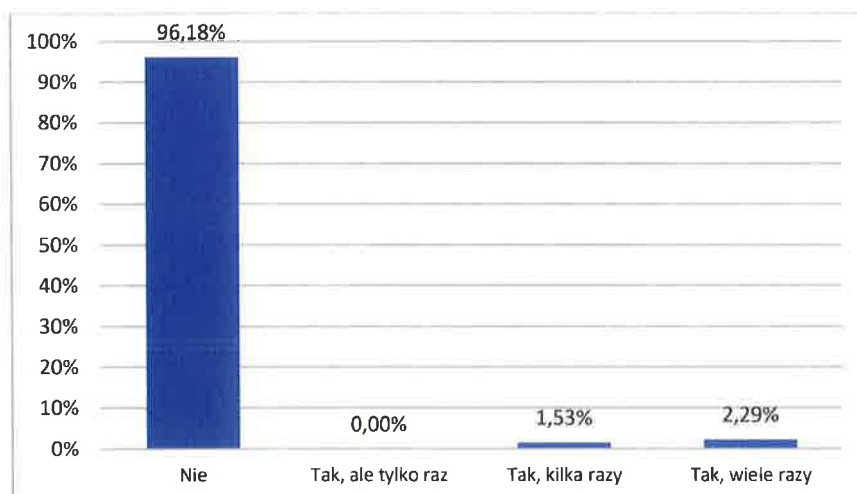
Najpierw uczniów szkół ponadpodstawowych zapytano, czy kiedykolwiek próbowali substancji uznawanej za narkotyki. Zdecydowana większość młodzieży (90,91%) zadeklarowała, że nigdy nie miała kontaktu z narkotykami. Do spróbowania przyznało się łącznie 9,09% badanych, z czego 3,79% zrobiło to tylko raz, 1,52% kilka razy, a 3,79% wiele razy. Zapytani o spożywane

substancje najczęściej uczniowie wskazywali na marihuanę, pojedyncze wskazania dotyczyły: heroiny, kokainy, amfetaminy oraz LSD.

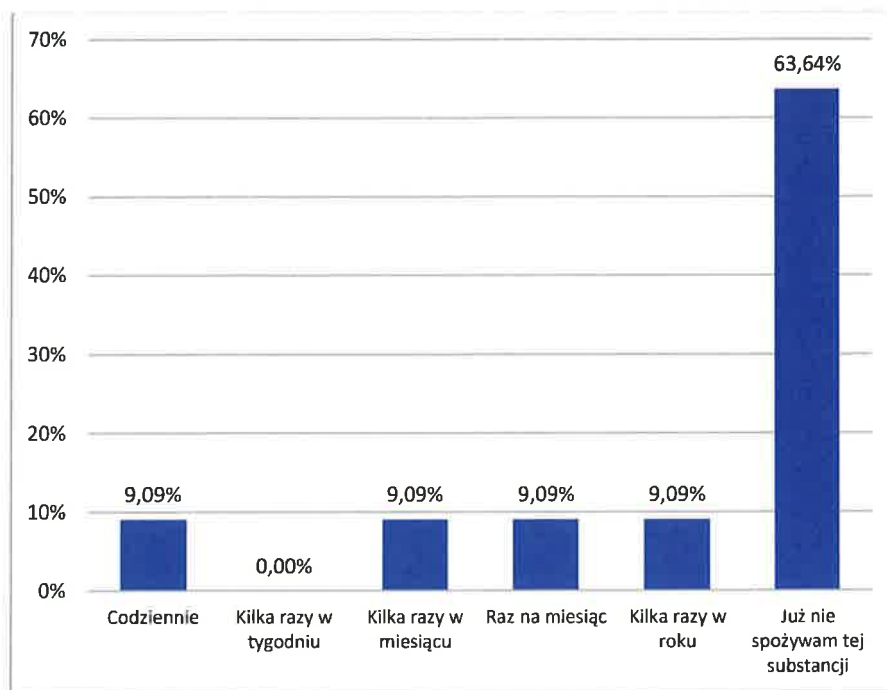
Wykres 38. Inicjacja narkotykowa – szkoła ponadpodstawowa.

W ciągu ostatnich 30 dni 96,18% respondentów nie zażywało narkotyków. Nieliczni badani przyznali, że mieli z nimi kontakt w tym okresie – 1,53% zrobiło to kilka razy, a 2,29% wiele razy.

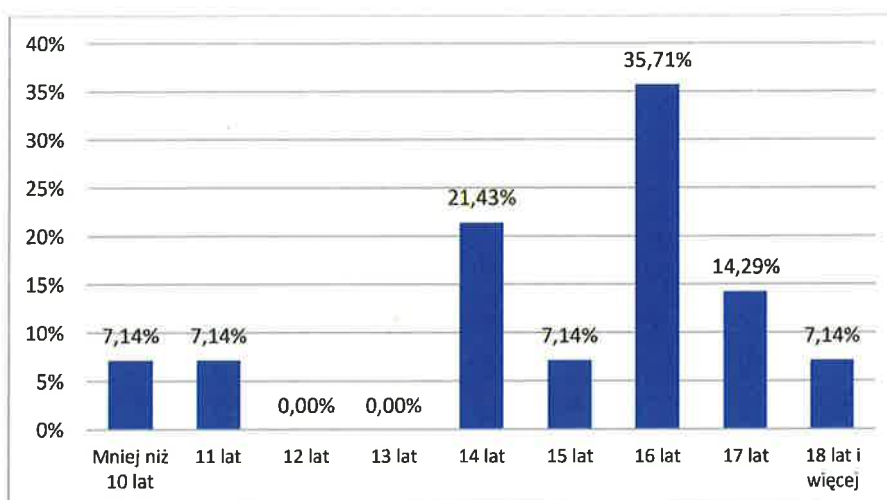
Wykres 39. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy w ciągu ostatniego miesiąca – szkoła ponadpodstawowa.

Podobnie jak w przypadku alkoholu, zapytaliśmy również o ogólną częstotliwość spożywania narkotyków przez uczniów ze szkół ponadpodstawowych. Wśród osób, które miały kontakt z narkotykami, 63,64% zadeklarowało, że już ich nie używa. Po 9,09% badanych wskazało, że zażywa je codziennie, kilka razy w miesiącu, raz w miesiącu lub kilka razy w roku.

Wykres 40. Częstotliwość przyjmowania narkotyków lub dopalaczy – szkoła ponadpodstawowa.

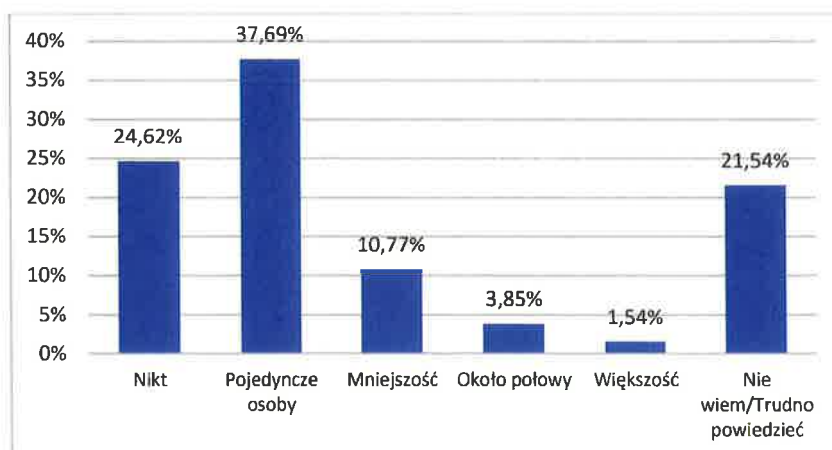
Wśród osób, które zadeklarowały kontakt z narkotykami, najczęściej wskazywany wiek pierwszego użycia to 16 lat (35,71%) oraz 14 lat (21,43%). Rzadziej pojawiały się odpowiedzi 17 lat (14,29%) i poniżej 12 roku życia (7,14%).

Wykres 41. Wiek inicjacji narkotykowej – szkoła ponadpodstawowa.

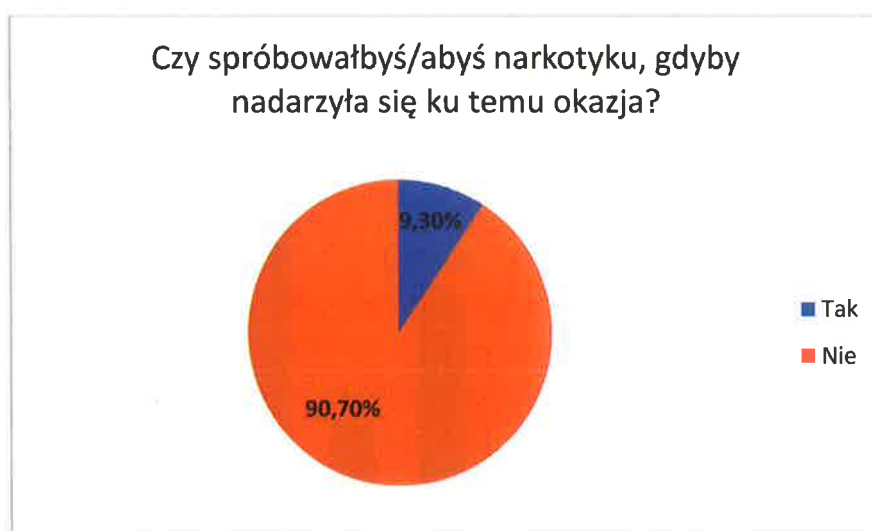
Większość respondentów uważa, że kontakt z narkotykami lub dopalaczami w ich klasie dotyczył jedynie nielicznych osób. Najczęściej wybieraną odpowiedzią było „pojedyncze osoby” (37,69%). Kolejne 24,62% badanych wskazało, że nikt z ich klasy nie miał takiego kontaktu, a 10,77% oceniło, że była to mniejszość uczniów. Odpowiedź „około połowy” wybrało 3,85%

badanych, a „większość” – 1,54%. Z kolei 21,54% respondentów zaznaczyło, że nie wie lub trudno im to ocenić.

Wykres 42. Przypuszczalna liczba kolegów/koleżanek z klasy, mających kontakt z narkotykami i dopalaczami – szkoła ponadpodstawowa.

Zdecydowana większość badanych (90,70%) odpowiedziała, że nie spróbowałaby narkotyku nawet w przypadku pojawienia się okazji. Jedynie 9,30% respondentów zadeklarowało, że mogłoby to rozważyć.

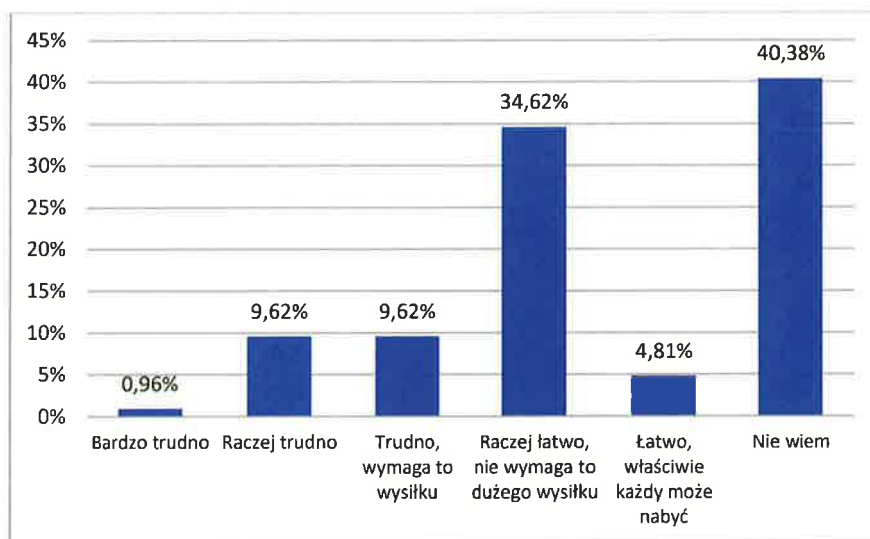
Wykres 43. Chęć spróbowania narkotyku w przypadku nadarżającej się okazji – szkoła ponadpodstawowa

5.2.3. Przekonania na temat narkotyków i rozpowszechnienie wśród dorosłych

Kolejna część badania, jakie zostało przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński dotyczyła problemu narkotykowego. Pomimo tego, iż nie ma jednoznacznej

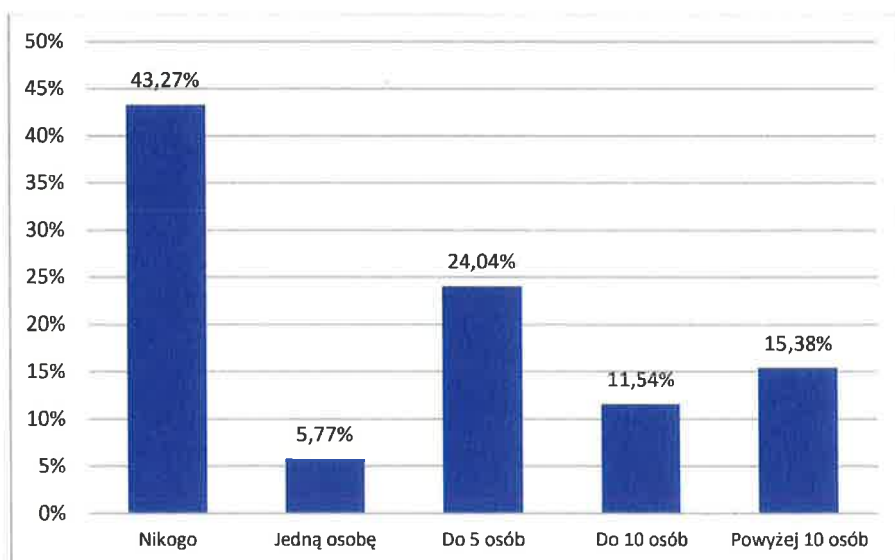
definicji słowa „narkotyk”, powszechnie przyjęło się, iż są to środki odurzające oraz substancje psychoaktywne inne niż alkohol i tytoń, które wpływają na ośrodkowy układ nerwowy zmniejszając jego wrażliwość. Zazywanie narkotyków ma na celu wywołanie w organizmie odmiennych stanów świadomości, uzyskania określonego nastroju czy przeżycia euforycznych doznań.

Głównym przedmiotem naszego zainteresowania były substancje nielegalne, których produkcja, sprzedaż czy posiadanie są zakazane przez prawo. Pierwsze pytanie tego bloku tematycznego dotyczyło dostępności narkotyków na terenie Miasta Lidzbark Warmiński. 34,62% badanych uważa, że ich nabycie jest raczej łatwe i nie wymaga dużego wysiłku, a 4,81% twierdzi, że właściwie każdy może je zdobyć bez większych trudności. Z kolei 9,62% respondentów uznaje to za trudne i wymagające wysiłku, a tyle samo (9,62%) ocenia dostępność jako raczej trudną. Bardzo trudny dostęp został wskazany jedynie przez 0,96%. Należy zauważyć, że znacząca grupa respondentów (40,38%) nie ma zdania na ten temat.

Wykres 44. Dostępność narkotyków zdaniem dorosłych.

Istotnym pytaniem było wskazanie, czy dorośli mieszkańcy Miasta znają inne osoby które zazywają narkotyki. Prawie dwie trzecie ankietowanych zna takie osoby, brak znajomości deklaruje jedynie 43,27% badanych. 24,04% dorosłych zna do pięciu takich osób. Znajomość jednej osoby zazywającej substancje psychoaktywne zadeklarowało 5,77% badanych, natomiast 11,54% wskazało, że zna do dziesięciu takich osób. Grupa 15,38% respondentów przyznała, że zna więcej niż dziesięć osób zazywających narkotyki.

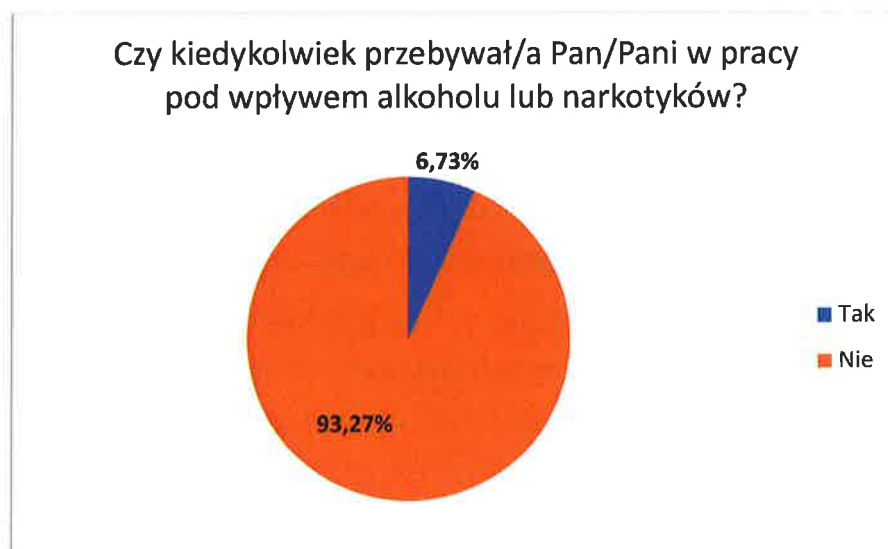
Wykres 45. Znajomość osób zażywających narkotyki.

Następnie mieszkańcy zostali zapytani o to, czy oni sami kiedykolwiek sięgnęli po substancje uważaną za narkotyk. Odpowiedzi twierdzącej na to pytanie udzieliło 13,46% ankietowanych.

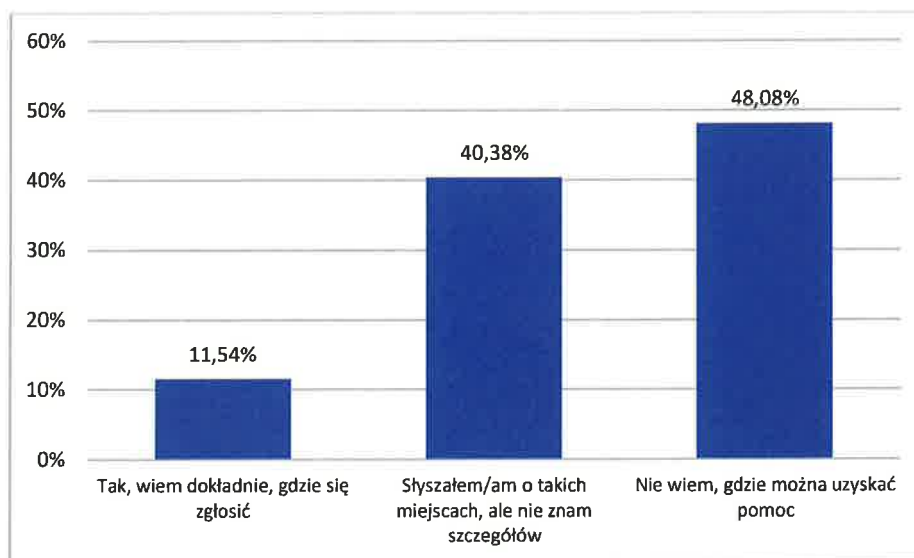
Wykres 46. Spożywanie narkotyków przez dorosłych mieszkańców.

Kolejne pytanie dotyczyło przebywania w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Takie doświadczenie posiada 6,73% badanych. To niepokojąca informacja. Każdy odsetek badanych w tym zakresie jest informacją niewłaściwą. Wykonywanie zadań zawodowych pod wpływem alkoholu lub narkotyków jest niebezpieczne, ale także może wskazywać na uzależnienie osoby.

Wykres 47. Przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Ostatnim pytaniem w tej części ankiety było pytanie o znajomość miejsc w Mieście, gdzie można uzyskać pomoc w przypadku problemów z narkotykami. Największa grupa badanych (48,08%) nie wie, gdzie można uzyskać pomoc. Podobnie liczna grupa słyszała o takich miejscach, ale nie zna szczegółów (40,38%), a mniej liczna wie dokładnie, gdzie się zgłosić (11,54%).

Wykres 48. Dostępność pomocy w przypadku problemów z narkotykami w opinii dorosłych mieszkańców.

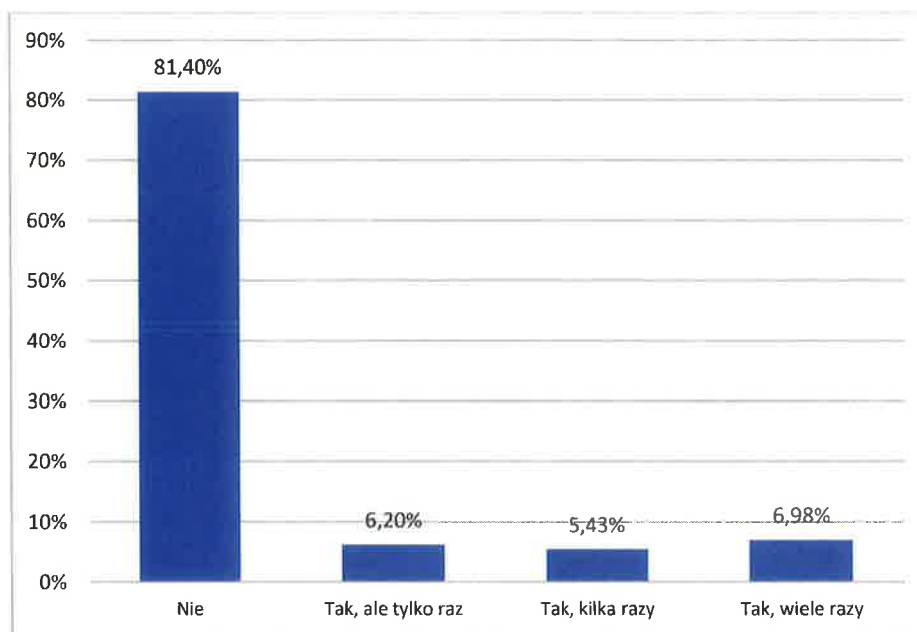
5.2.4. Spożycie narkotyków wśród dorosłych w porównaniu do badań ogólnopolskich

Porównanie wyników badań lokalnych dotyczących zażywania narkotyków, w których brali udział dorośli mieszkańcy Miasta Lidzbark Warmiński można porównać do badań ogólnopolskich, zaprezentowanych w „**Raporcie o stanie narkomanii w Polsce 2020**”, przygotowanym przez Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii w 2020 roku. Z badań ogólnopolskich wynika, że używanie kiedykolwiek substancji psychoaktywnych innych niż alkohol i tytoń to zjawisko deklarowane przez co szóstego badanego (16,1%). Lokalne badanie przeprowadzone wśród mieszkańców Miasta wykazało, iż po substancje psychoaktywne sięgnęło 13,46% ankietowanych, co jest wynikiem nieco niższym od średniej ogólnopolskiej.

5.3. Nikotyna

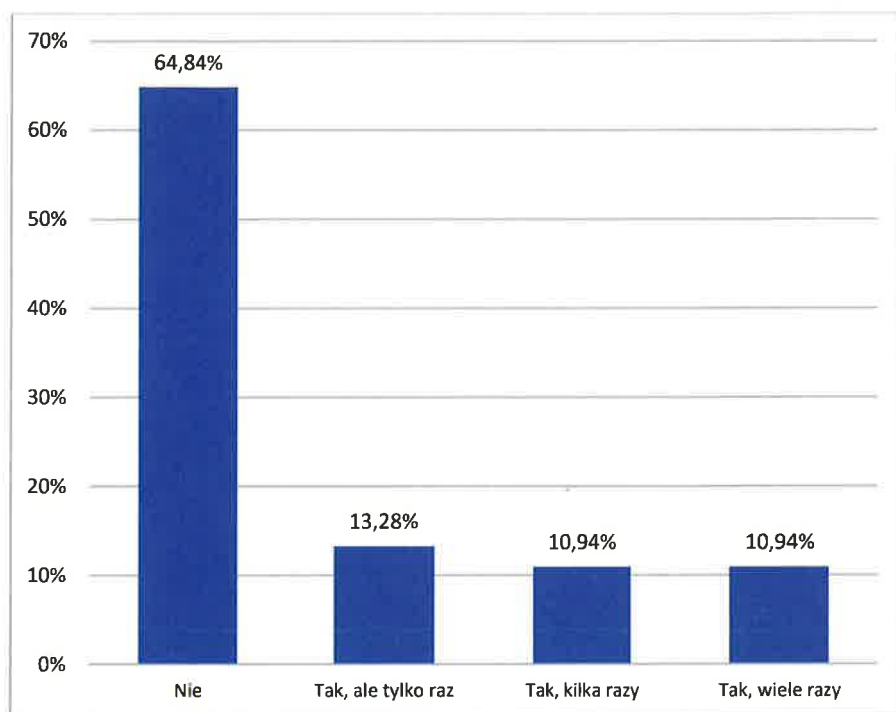
5.3.1. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół podstawowych

W kontekście badania problemu używania nikotyny przez dzieci i młodzież zadawano pytania w podziale na papierosy oraz e-papierosy. Większość uczniów (81,40%) nigdy nie paliła papierosów, 6,20% spróbowało ich jednokrotnie, 5,43% – kilka razy, a 6,98% – wiele razy.

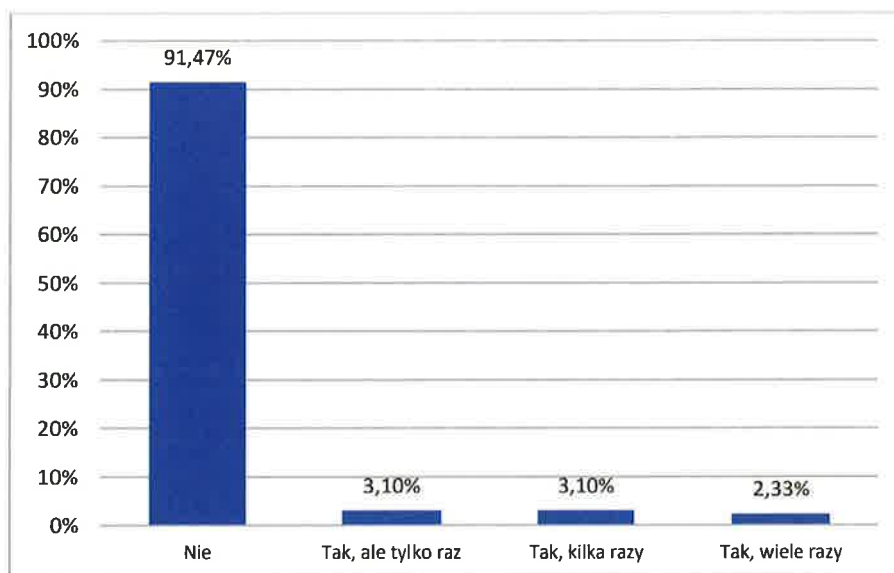
Wykres 49. Palenie papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

E-papierosy okazują się bardziej popularne niż tradycyjne papierosy. 64,84% uczniów nigdy ich nie próbowało, natomiast 13,28% spróbowało tylko raz, 10,94% – kilka razy, a tyle samo – wiele razy.

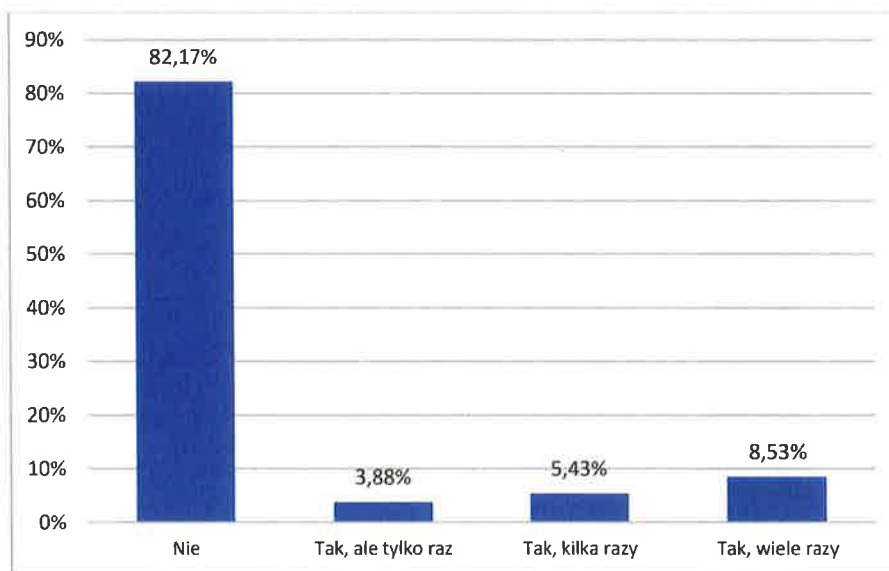
Wykres 50. Palenie e-papierosów przez uczniów szkół podstawowych.

W ostatnim miesiącu 91,47% uczniów nie paliło papierosów, natomiast 3,10% przyznało, że zapaliło tylko raz, tyle samo – kilka razy, a 2,33% – wiele razy.

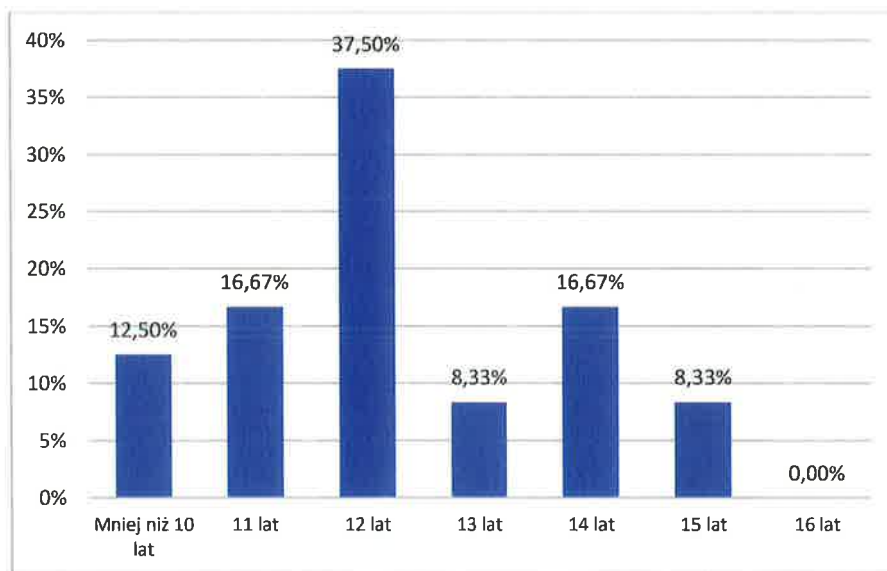
Wykres 51. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

W ostatnich 30 dniach 82,17% respondentów nie paliło e-papierosów, 3,88% zrobiło to tylko raz, 5,43% kilka razy, a 8,53% – wiele razy.

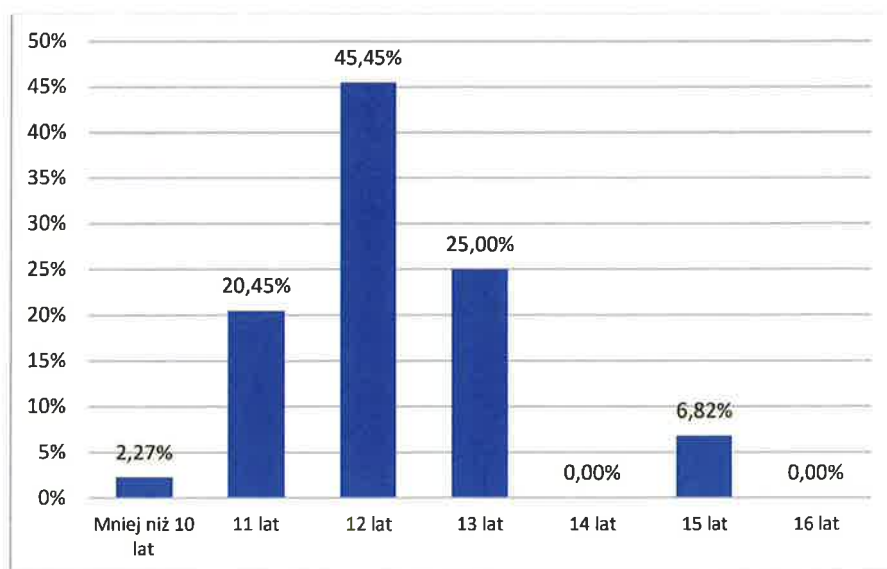
Wykres 52. Palenie e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

Najczęściej wskazywanym wiekiem inicjacji palenia papierosów był wiek 12 lat (37,50%), a następnie 11 i 14 lat (po 16,67%). Pod uwagę wzięto jedynie odpowiedzi uczniów deklarujących przejście inicjacji nikotynowej.

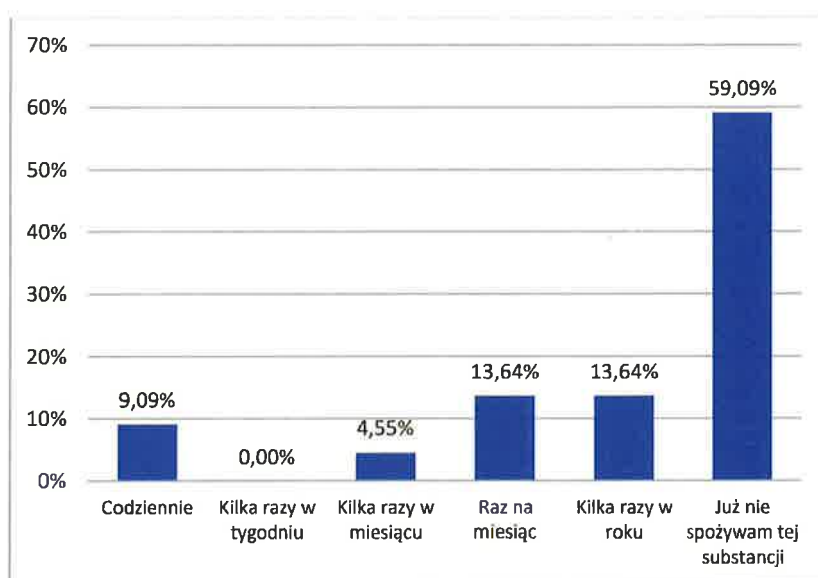
Wykres 53. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół podstawowych – papierosy.

Najczęściej wskazywanym wiekiem pierwszego użycia e-papierosów był wiek 12 lat (45,45%), a następnie 13 lat (25,0%).

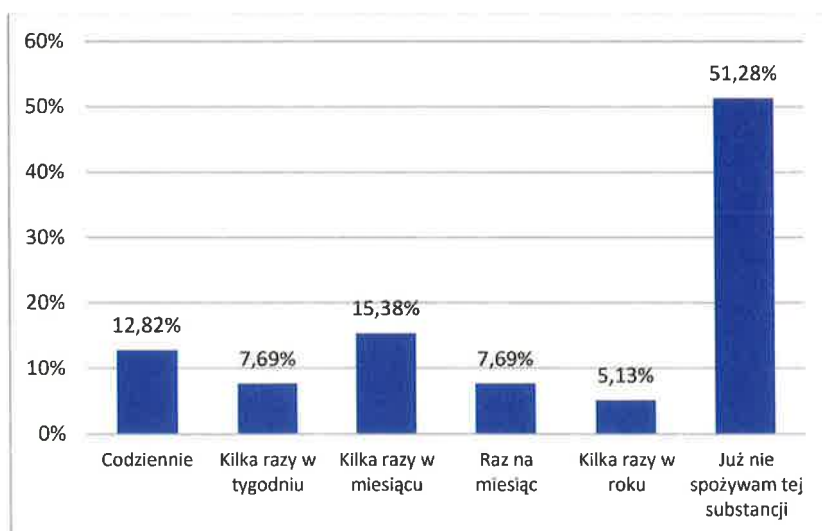
Wykres 54. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół podstawowych – e-papierosy.

Wśród osób, które miały kontakt z papierosami, większość (59,09%) zadeklarowała, że już ich nie pali, 13,64% pali raz w miesiącu, natomiast codzienne palenie odnotowano u 9,09% respondentów.

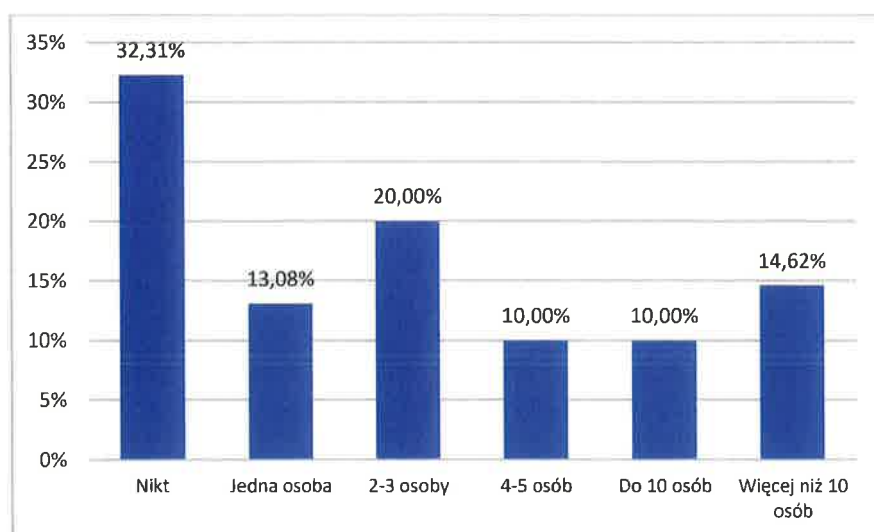
Wykres 55. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół podstawowych.

Wśród osób deklarujących używanie e-papierosów, 12,82% korzysta z nich codziennie, 15,38% kilka razy w miesiącu, 7,69% raz w miesiącu, a 51,28% zadeklarowało, że już nie używa e-papierosów.

Wykres 56. Częstotliwość palenia e-papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół podstawowych.

Największa grupa uczniów (32,31%) wskazała, że nikt z ich najbliższych kolegów lub koleżanek nie używa papierosów częściej niż raz w miesiącu. 13,08% badanych zadeklarowało, że dotyczy to jednej osoby, a 20,00% – 2–3 osób. Po 10% uczniów wskazało odpowiednio na 4–5 osób oraz na do 10 osób. Najmniej liczna, lecz istotna grupa (14,62%) zadeklarowała, że więcej niż 10 ich znajomych używa papierosów częściej niż raz w miesiącu.

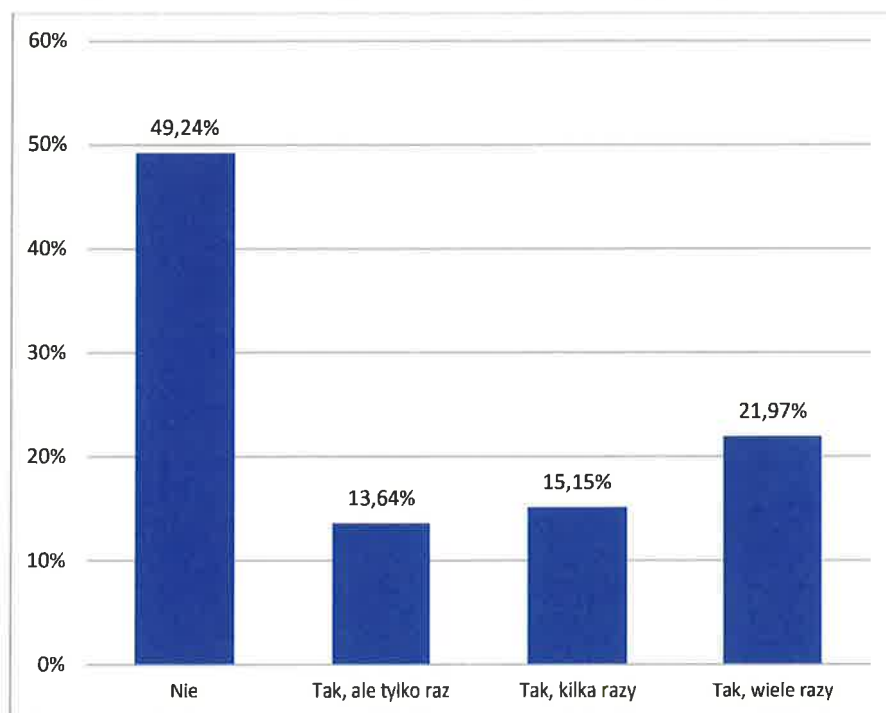

Wykres 57. Liczba osób z otoczenia uczniów spożywająca nikotynę – uczniowie szkół podstawowych.

5.3.2. Rozpowszechnienie spożycia nikotyny wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

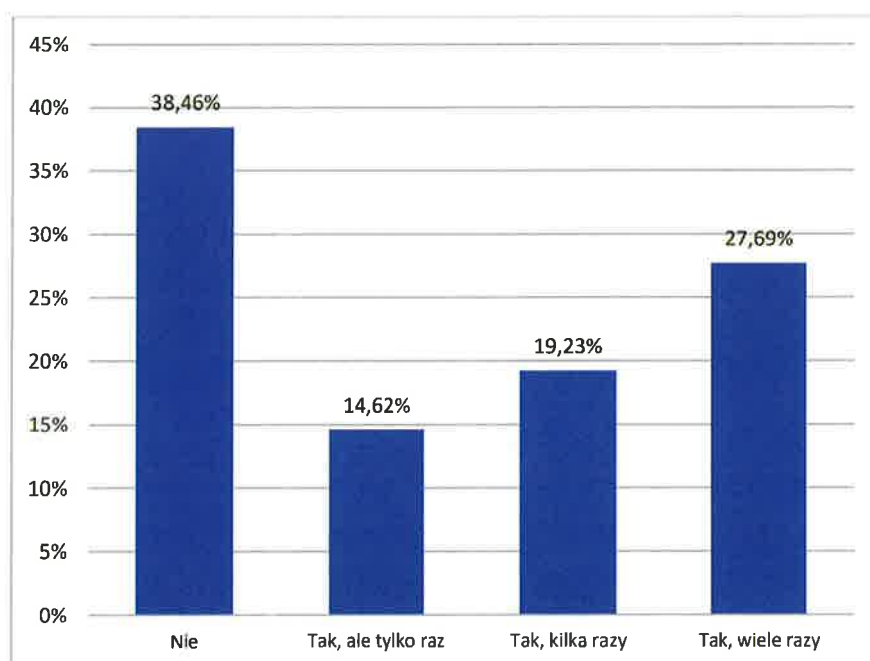
Uczniów szkół ponadpodstawowych tak samo jak młodszych badanych, pytaliśmy o używanie papierosów i e-papierosów.

Połowa badanych (50,76%) miała kontakt z papierosami. Wśród nich 13,64% paliło tylko raz, 15,15% kilka razy, a 21,97% wiele razy. Pozostałe 49,24% nigdy nie paliło.

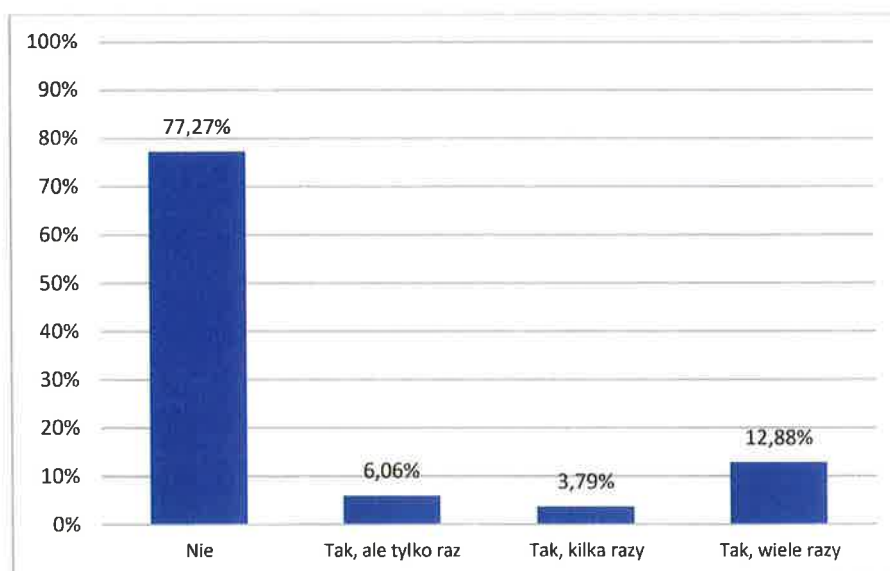
Wykres 58. Palenie papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Większość badanych (61,54%) miała kontakt z e-papierosami. W tej grupie 14,62% spróbowało ich tylko raz, 19,23% kilka razy, a 27,69% wiele razy. 38,46% respondentów nigdy nie używało e-papierosów.

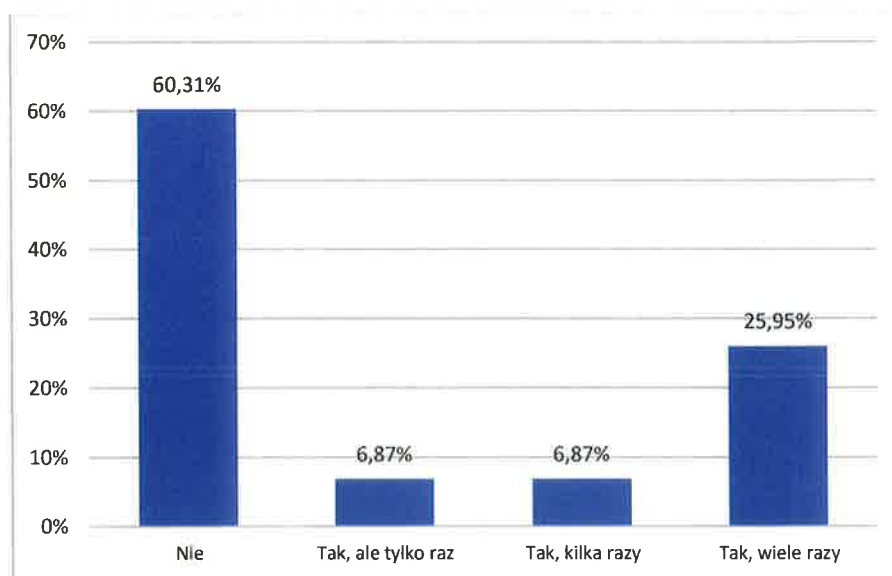
Wykres 59. Palenie e-papierosów przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ciągu ostatnich 30 dni 22,73% badanych paliło papierosy – 6,06% zrobiło to tylko raz, 3,79% kilka razy, a 12,88% wiele razy. 77,27% respondentów nie paliło w tym okresie.

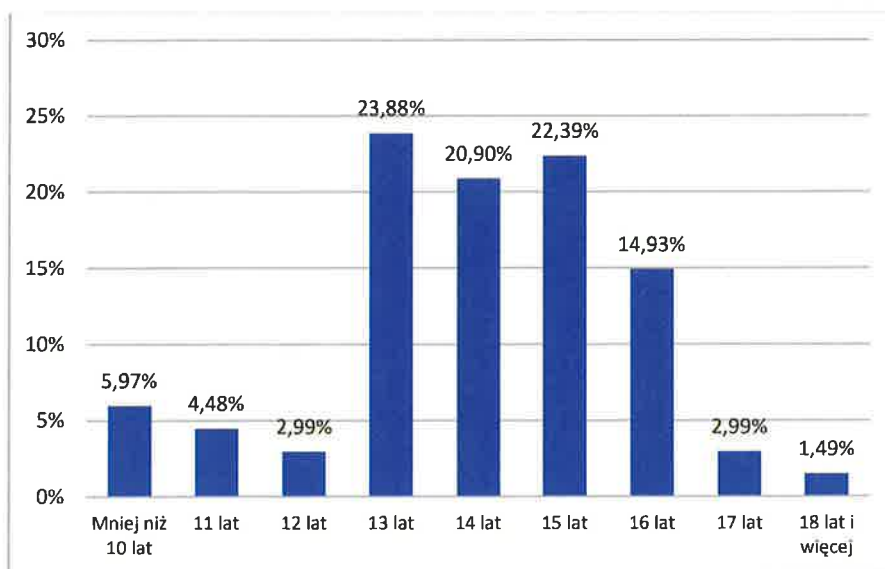
Wykres 60. Palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ciągu ostatnich 30 dni 39,69% młodzieży przyznało, że używało e-papierosów – 6,87% tylko raz, 6,87% kilka razy, a 25,95% wiele razy. 60,31% nie sięgało po nie w tym czasie.

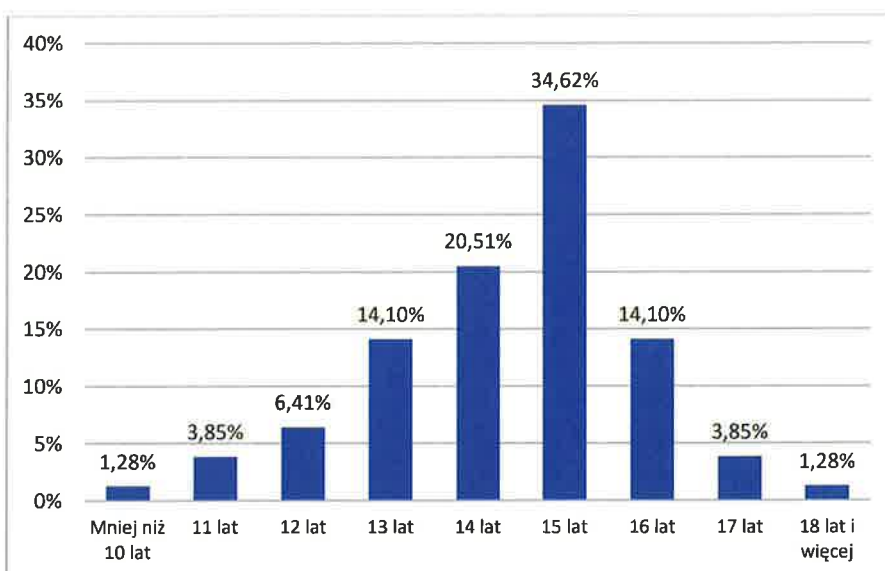
Wykres 61. Palenie e-papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z papierosami to 13 lat (23,88%), 14 lat (20,90%) i 15 lat (22,39%). Nieliczni badani (ok. 10%) zadeklarowali spróbowanie papierosów przed 11 rokiem życia.

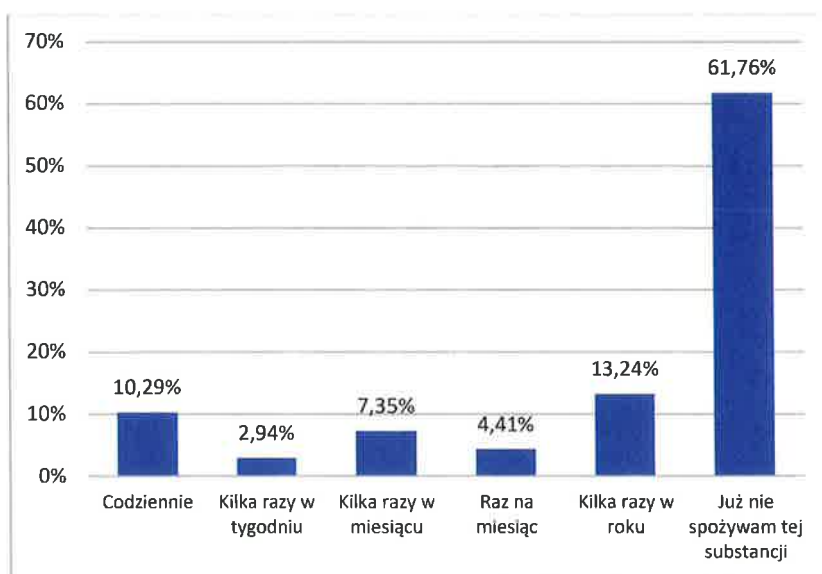
Wykres 62. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół ponadpodstawowych – papierosy.

Najczęściej pierwszy kontakt z e-papierosami następował w wieku 15 lat (34,62%), następnie w wieku 14 lat (20,51%) oraz 13 lat (14,10%). Wczesne próby (poniżej 11 roku życia) deklarowało 1,28% badanych.

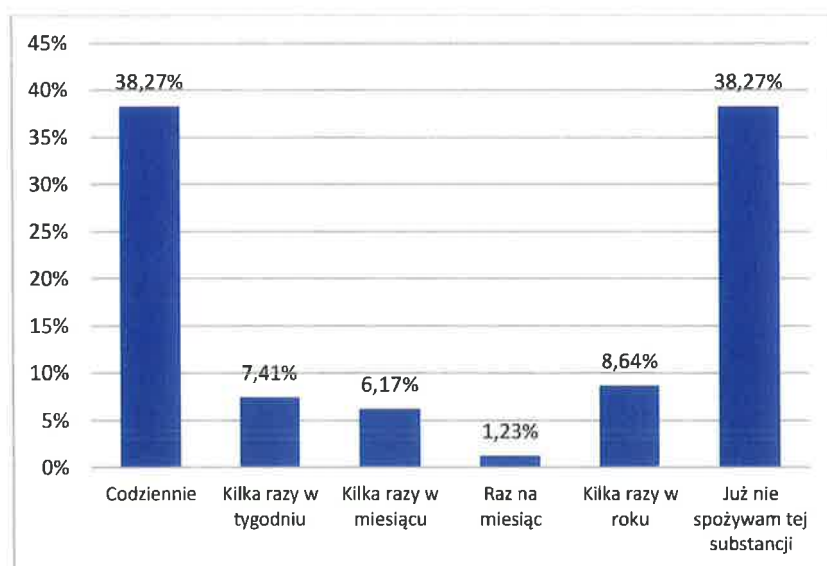
Wykres 63. Wiek inicjacji nikotynowej uczniów szkół ponadpodstawowych – e-papierosy.

Wśród osób, które kiedykolwiek paliły, 61,76% zadeklarowało, że już tego nie robi. Regularne palenie występowało w mniejszym stopniu – 10,29% pali codziennie, 2,94% kilka razy w tygodniu, 7,35% kilka razy w miesiącu, 4,41% raz w miesiącu, a 13,24% – kilka razy w roku.

Wykres 64. Częstotliwość palenia papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

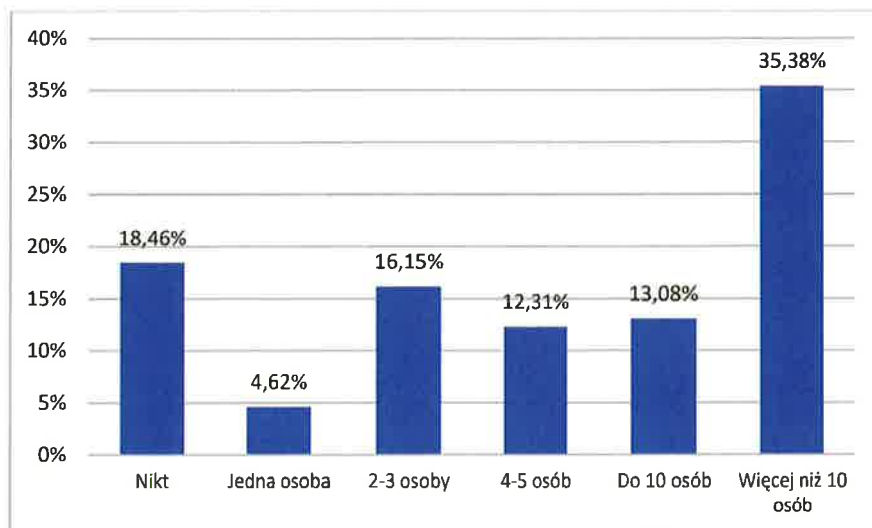
Wśród osób używających e-papierosów 38,27% robi to codziennie, 7,41% kilka razy w tygodniu, 6,17% kilka razy w miesiącu, 1,23% raz w miesiącu, a 8,64% – kilka razy w roku. 38,27% respondentów zadeklarowało, że już ich nie używa.

Wykres 65. Częstotliwość palenia e-papierosów przez uczniów deklarujących inicjację nikotynową – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Najwięcej badanych (35,38%) wskazało, że więcej niż 10 spośród ich najbliższych znajomych używa papierosów lub ich zamienników (takich jak e-papierosy, jednorazówki czy podgrzewacze tytoniu) częściej niż raz w miesiącu. Kolejne 13,08% podało, że dotyczy to „do 10 osób”, a 12,31% – że 4–5 osób. Odpowiedź „2–3 osoby” wybrało 16,15% respondentów,

natomiast 4,62% wskazało, że pali tylko jedna osoba z ich otoczenia. Brak palących wśród najbliższych znajomych zadeklarowało 18,46% badanych.

Wykres 66. Liczba osób z otoczenia uczniów spożywająca nikotynę – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

5.3.3. Palenie papierosów – porównanie uczniów do próby ogólnopolskiej

Wyniki porównujące palenie papierosów wśród uczniów szkół ponadpodstawowych w porównaniu do raportu ESPAD przedstawiają się następująco. Wśród grupy młodszej (15-16 lat) z terenu Miasta Lidzbark Warmiński, inicjację nikotynową (papierosy) deklaruje 43,1%, natomiast palenie e-papierosów 58,6%. Są to wyniki wyższe od tych uzyskanych w raporcie ESPAD, gdzie 38,6% uczniów deklarowało palenie papierosów, natomiast e-papierosów – 56,7%.

W grupie starszej (17-18 lat) wyniki wśród młodzieży z Lidzbarka Warmińskiego dotyczący papierosów jest wyższy od średniej krajowej, natomiast w przypadku e-papierosów – niższy. Palenie papierosów deklaruje 60% badanych uczniów, w porównaniu do 56,1% w badaniu ESPAD. Jeśli chodzi o e-papierosy, wśród ankietowanych z Lidzbarka Warmińskiego próbowało ich 65%, natomiast w próbie ogólnopolskiej 69,5%.

Pod względem kontaktu z papierosami i e-papierosami w trakcie ostatniego miesiąca w grupie młodszej, sięgali oni po obie substancje rzadziej niż w przypadku badań ogólnopolskich. W przypadku papierosów było to 12,5% badanych względem 21% z badania ESPAD, z kolei e-papierosy paliło 31% uczniów z Lidzbarka Warmińskiego w porównaniu do 37,2% badanych z próby ogólnopolskiej.

W przypadku grupy starszej sytuacja jest inna. Sięgali oni częściej po papierosy (35% względem 30% z badań ESPAD), natomiast po e-papierosy nieco rzadziej (50% względem 50,9% z badań ESPAD).

Grupa wiekowa	Kiedykolwiek				Ostatnie 30 dni			
	Papierosy Lidzbark Warmiński	Papierosy ESPAD	E-papierosy Lidzbark Warmiński	E-papierosy ESPAD	Papierosy Lidzbark Warmiński	Papierosy ESPAD	E-papierosy Lidzbark Warmiński	E-papierosy ESPAD
15-16 lat	43,1%	38,6%	58,6%	56,7%	12,5%	21%	31%	37,2%
17-18 lat	60%	56,1%	65%	69,5%	35%	30%	50%	50,9%

Tabela 4. Porównanie palenia papierosów i e-papierosów wśród uczniów szkół ponadpodstawowych z Lidzbarka Warmińskiego oraz wyników badania ESPAD.

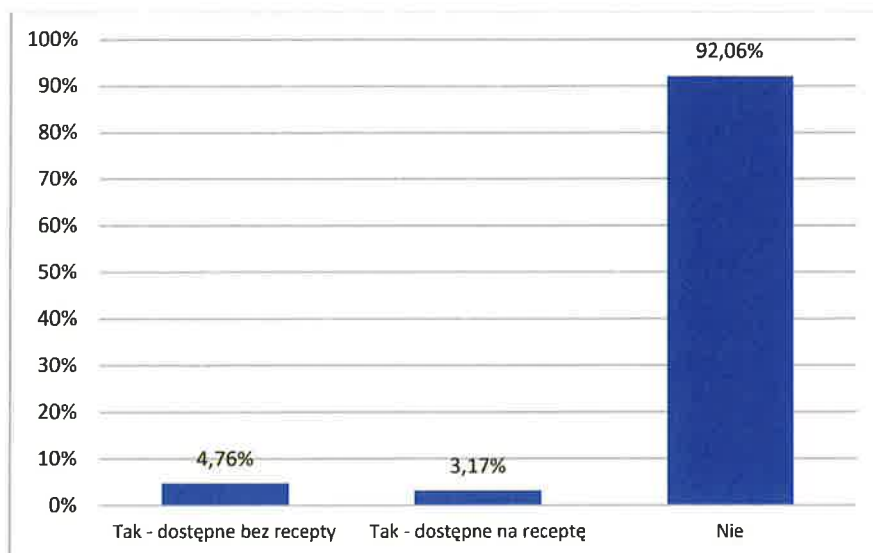
5.4. Leki i napoje energetyczne

5.4.1. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół podstawowych

Zgodnie z najnowszym raportem ESPAD 2024, Polska nadal utrzymuje się na czołowej pozycji w Europie pod względem odsetka uczniów w wieku 15–16 lat, którzy kiedykolwiek używali leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza. Wskaźnik ten wynosi obecnie 17,9% wśród uczniów młodszej kohorty (15-16 lat), oraz 20,7% ze starszej kohorty (17-18 lat) co oznacza niewielki wzrost w porównaniu do danych z 2019 roku.

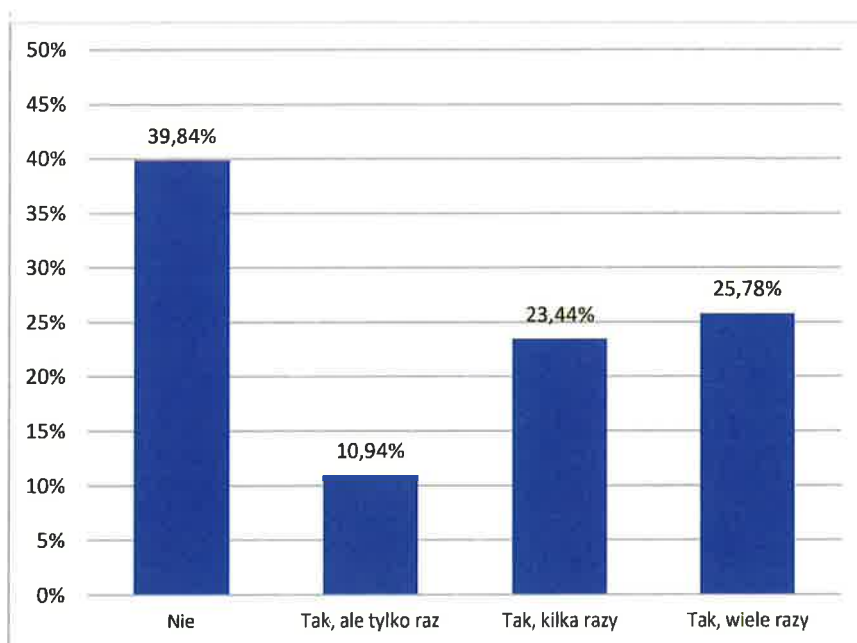
Mimo że w skali europejskiej obserwuje się stabilizację lub nawet spadek użycia leków uspokajających i nasennych bez recepty, dane z Polski sugerują utrzymującą się potrzebę monitorowania i przeciwdziałania temu zjawisku wśród młodzieży.

Zdecydowana większość uczniów (92,06%) zadeklarowała, że nigdy nie zażywała leków uspokajających ani nasennych bez przepisu lekarza. 4,76% badanych przyznało, że przyjmowało takie leki dostępne bez recepty, natomiast 3,17% – że stosowało środki dostępne wyłącznie na receptę.

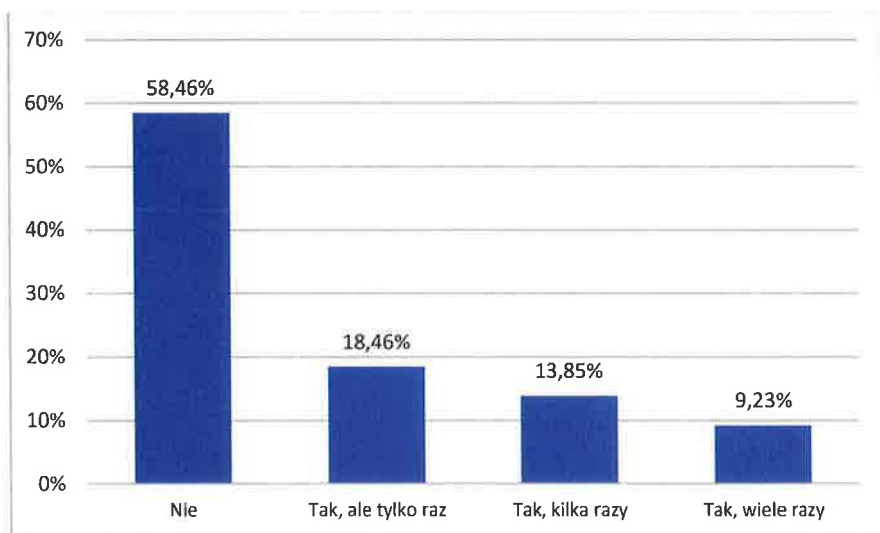
Wykres 67. Spożywanie leków przez uczniów szkół podstawowych.

Napoje energetyczne są najczęściej używaną substancją w badanej grupie. 39,84% uczniów nigdy ich nie próbowało, 10,94% spróbowało jednokrotnie, 23,44% kilka razy, a 25,78% wiele razy.

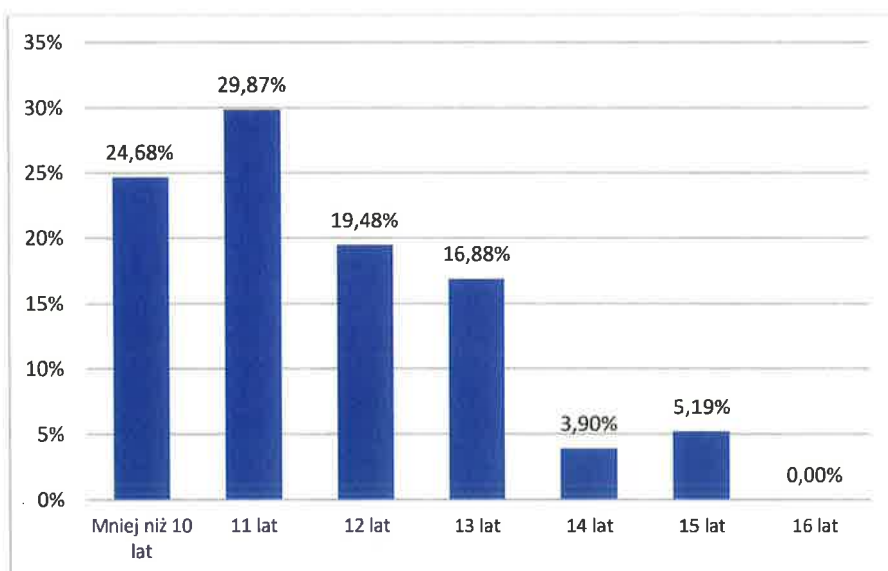
Wykres 68. Spożywanie napojów energetycznych przez uczniów szkół podstawowych.

W ostatnich 30 dniach 58,46% badanych nie spożywało napojów energetycznych, 18,46% zrobiło to jednokrotnie, 13,85% kilka razy, a 9,23% wiele razy, co wskazuje na istotną używania energetyków w tej grupie.

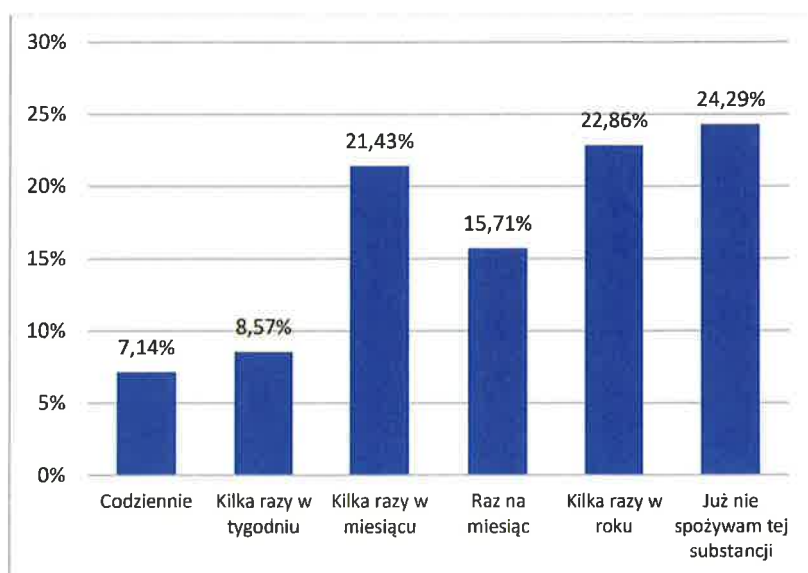
Wykres 69. Spożywanie napojów energetycznych w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół podstawowych.

Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z napojami energetycznymi to 11 lat (29,87%) oraz poniżej 10 roku życia (24,68%), co wskazuje na wczesną inicjację w tej kategorii napojów.

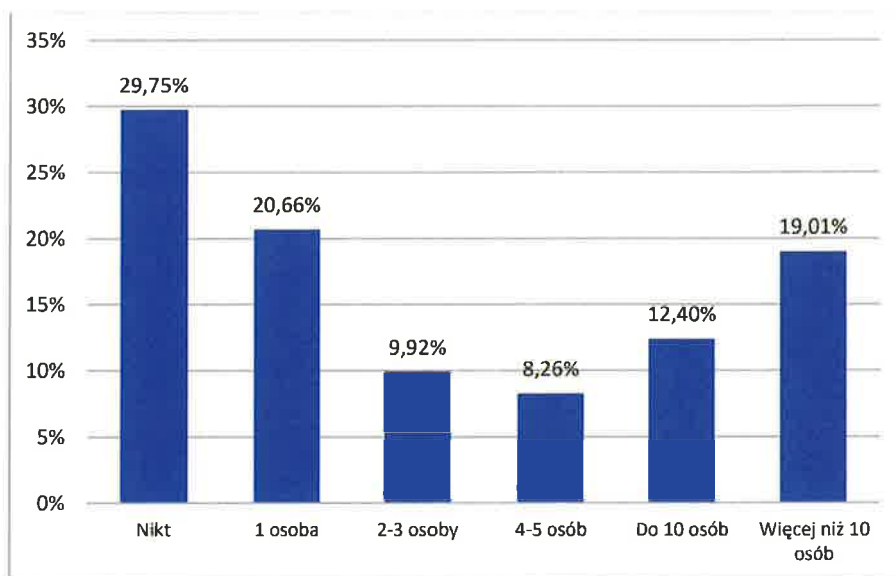
Wykres 70. Wiek pierwszego spożycia napoju energetycznego – uczniowie szkół podstawowych.

Wśród osób regularnie napoje energetyczne, 21,43% deklaruje użycie kilka razy w miesiącu, 22,86% kilka razy w roku, a 7,14% codziennie. 24,29% uczniów wskazało, że już nie spożywa tego typu napojów.

Wykres 71. Częstotliwość spożywania napojów energetycznych przez uczniów szkół podstawowych.

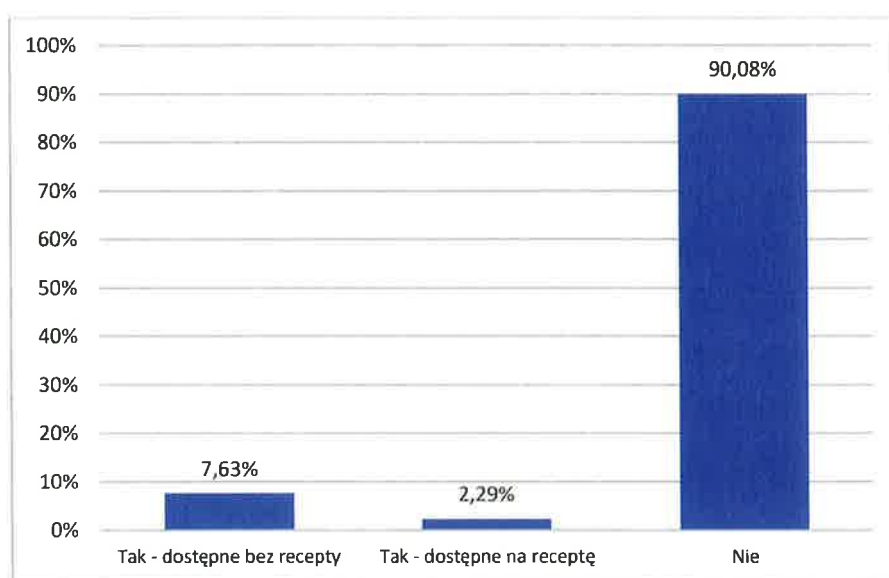
Najwięcej uczniów (29,75%) wskazało, że nikt z ich najbliższych kolegów lub koleżanek nie pije napojów energetycznych częściej niż raz w miesiącu. 20,66% badanych zadeklarowało, że dotyczy to jednej osoby, a 9,92% – 2–3 osób. 8,26% uczniów wskazało na 4–5 osób, 12,40% – na do 10 osób, natomiast 19,01% stwierdziło, że więcej niż 10 ich znajomych sięga po napoje energetyczne z taką częstotliwością.

Wykres 72. Liczba osób w najbliższym otoczeniu uczniów szkół podstawowych spożywających NE częściej niż raz w miesiącu.

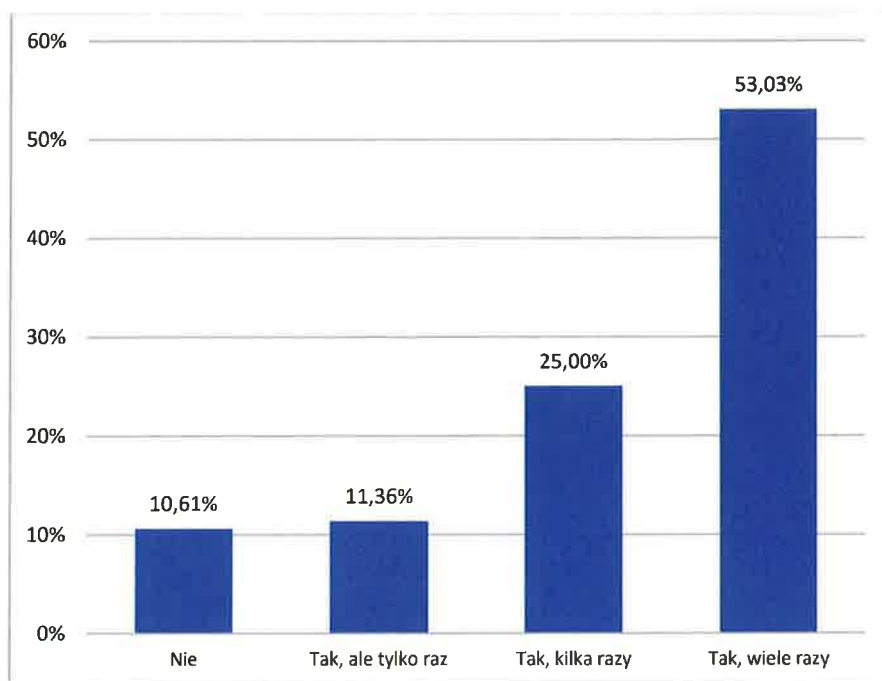
5.4.2. Zazywanie leków i spożywanie napojów energetycznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

Analogiczne pytania zadaliśmy również uczniom szkół ponadpodstawowych. Zdecydowana większość respondentów (90,08%) zadeklarowała, że nigdy nie zażywała leków uspokajających ani nasennych bez przepisu lekarza. Niewielki odsetek młodzieży (7,63%) przyznał się do przyjmowania takich leków dostępnych bez recepty, natomiast 2,29% badanych wskazało, że stosowało leki dostępne wyłącznie na receptę.

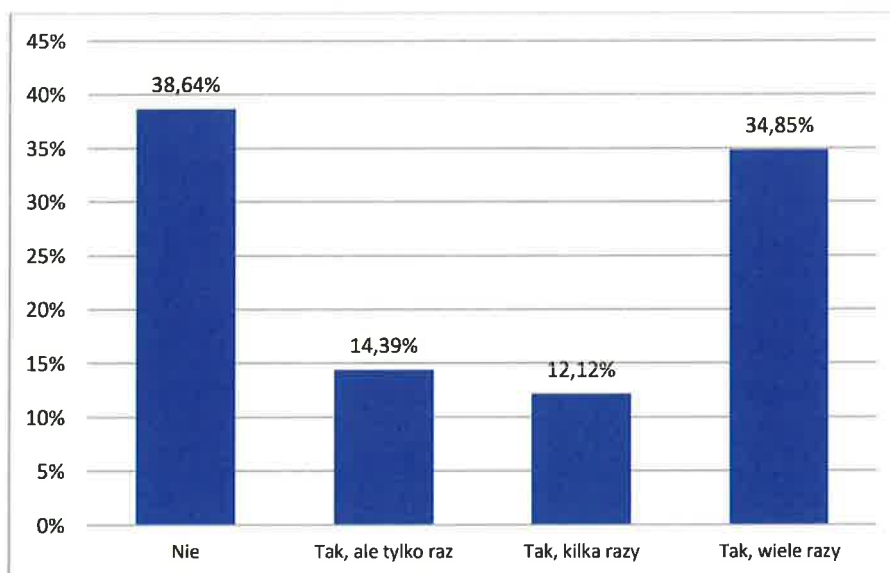
Wykres 73. Spożywanie leków przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Uczniów zapytano również o ich doświadczenia związane ze spożywaniem napojów energetycznych. Zdecydowana większość badanych (89,39%) miała kontakt z napojami energetycznymi. W tej grupie 11,36% spróbowało ich tylko raz, 25,00% kilka razy, a 53,03% – wiele razy. Jedynie 10,61% respondentów zadeklarowało, że nigdy nie piło tego typu napojów.

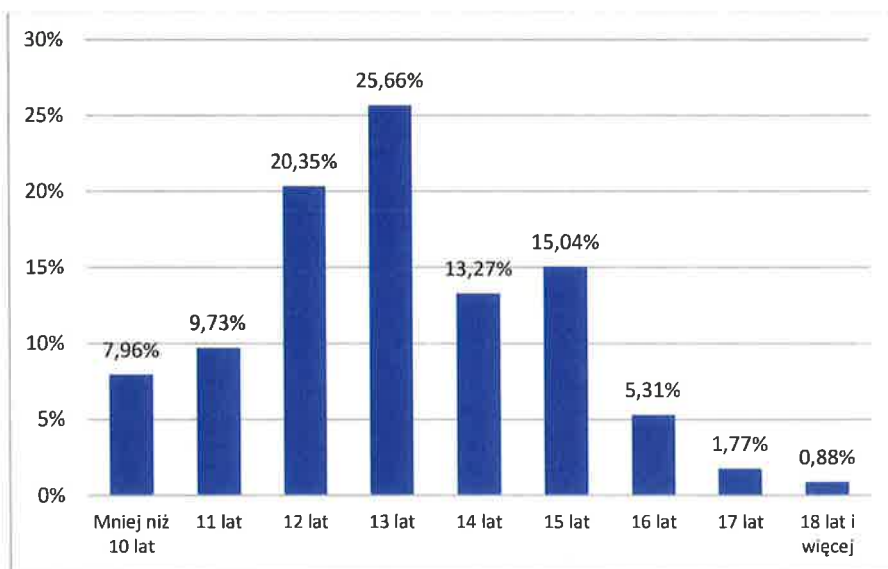
Wykres 74. Spożywanie napojów energetycznych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ciągu ostatnich 30 dni 61,36% badanych przyznało, że piło napoje energetyczne. Wśród nich 14,39% zrobiło to tylko raz, 12,12% kilka razy, a 34,85% wiele razy. 38,64% respondentów wskazało, że w tym czasie nie sięgało po napoje energetyczne.

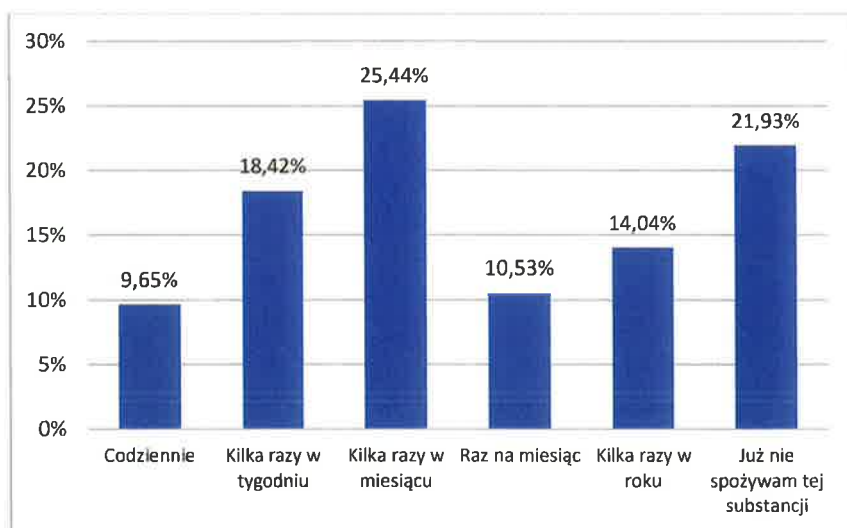
Wykres 75. Spożywanie napojów energetycznych w ciągu ostatnich 30 dni przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z napojami energetycznymi to 13 lat (25,66%), następnie 12 lat (20,35%) i 14 lat (13,27%). Wczesny kontakt, przed 10 rokiem życia, zadeklarowało 7,96% badanych, natomiast 9,73% wskazało wiek 11 lat.

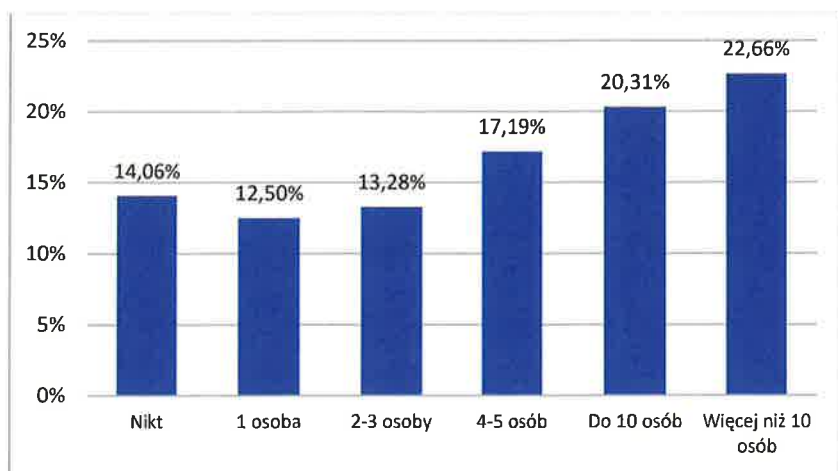
Wykres 76. Wiek pierwszego spożycia napoju energetycznego – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Wśród osób, które miały kontakt z napojami energetycznymi, 25,44% spożywa je kilka razy w miesiącu, 18,42% kilka razy w tygodniu, a 9,65% codziennie. Rzadsze spożycie zadeklarowało 10,53% badanych (raz w miesiącu) oraz 14,04% (kilka razy w roku). 21,93% respondentów wskazało, że obecnie już nie pije napojów energetycznych.

Wykres 77. Częstotliwość spożywania napojów energetycznych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Wśród badanych młodych osób 22,66% wskazało, że więcej niż 10 ich najbliższych znajomych pije napoje energetyczne częściej niż raz w miesiącu. Kolejne 20,31% odpowiedziało, że dotyczy to „do 10 osób”, a 17,19% – że 4–5 osób. Odpowiedź „2–3 osoby” wybrało 13,28% respondentów, natomiast 12,50% wskazało, że dotyczy to tylko jednej osoby. 14,06% badanych stwierdziło, że nikt z ich najbliższego otoczenia nie pije energetyków z taką częstotliwością.

Wykres 78. Liczba osób w najbliższym otoczeniu uczniów szkół ponadpodstawowych spożywających NE częściej niż raz w miesiącu.

5.5. Uzależnienia behawioralne

5.5.1. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół podstawowych

Co piąty nastolatek korzysta z Internetu ponad 6 godzin dziennie¹⁰. Większość młodzieży używa Internetu w celu słuchania muzyki, oglądania filmów lub seriali, kontaktów ze znajomymi czy korzystania z serwisów społecznościowych¹¹.

Prekursorka badań w obszarze Problemowego używania Internetu (PUI) Kimberly Young (1998) wyróżniła 8 objawów nałogowego korzystania z Internetu (Izdebski, Kotyśko, 2016) w tym jedno z nich to doświadczanie uczucia przygnębienia, niepokoju lub rozdrażnienia w momencie ograniczenia dostępu do Internetu¹².

PUI, a co za tym idzie nadmierne użytkowanie urządzeń elektronicznych może prowadzić do problemów zdrowotnych takich jak: zaburzony rytm snu i czuwania (nastolatki, które korzystają z urządzeń elektronicznych ponad 4 godziny dziennie są narażone na krótszy sen), problemy ze wzrokiem, bóle pleców w odcinku lędźwiowym, a także bóle głowy. Dodatkowymi problemami o charakterze psychologicznym, które towarzyszą nadmiernemu korzystaniu z urządzeń elektronicznych są: obniżony nastrój, nadmierne zamartwianie się, lękliwość (w tym, co ciekawe zwiększony lęk przed wystąpieniami przed innymi), pogorszone logiczne myślenie, stany

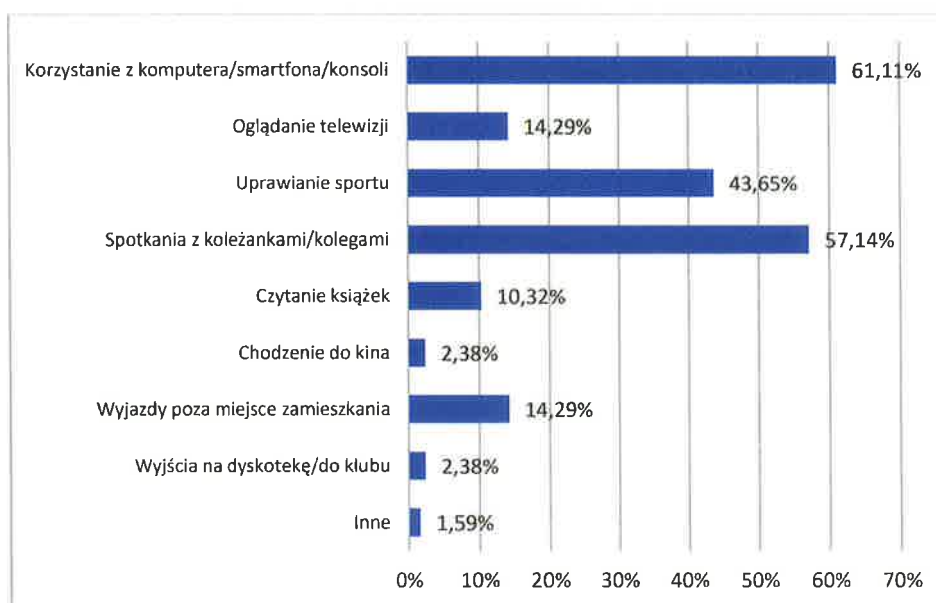
¹⁰ Bochenek, M., Lange, R. (2019). *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

¹¹ Makaruk, K. Włodarczyk J., Skoneczna, P. (2019). *Problematyczne używanie Internetu przez młodzież. Raport z badan*. Warszawa: Fundacja Dajmy Dzieciom Siłę.

¹² ibidem.

depresyjne¹³. Ponadto Internet daje możliwość młodzieży dostępu do niepożądanych treści, które wpływają na rozwój emocjonalny, poznawczy i społeczny¹⁴. Prawie co drugi nastolatek spotkał się z hejtem i dyskryminacją innych albo relacjami dotyczącymi eksperymentowania z narkotykami, a także treściami promującymi zaburzenia odżywiania, a ponad 1/3 widziała treści dotyczące sposobów popełnienia samobójstwa lub okaleczania się¹⁵.

Najczęściej wskazywaną formą spędzania wolnego czasu jest korzystanie z komputera, smartfona lub konsoli (61,11%). Często wybierane są również spotkania z koleżankami i kolegami (57,14%), a nieco rzadziej – uprawianie sportu (43,65%). Mniej popularne sposoby spędzania wolnego czasu to oglądanie telewizji (14,29%) i wyjazdy poza miejsce zamieszkania (14,29%). Czytanie książek wybiera 10,32% badanych, natomiast chodzenie do kina oraz wyjścia na dyskotekę lub do klubu – po 2,38%. Nieliczni (1,59%) wskazali inne formy aktywności.

Wykres 79. Formy spędzania wolnego czasu wśród uczniów szkół podstawowych.

W celu zbadania zachowań związanych z korzystaniem z Internetu i urządzeń elektronicznych zapytano uczniów, ile czasu dziennie spędzają przy komputerze.

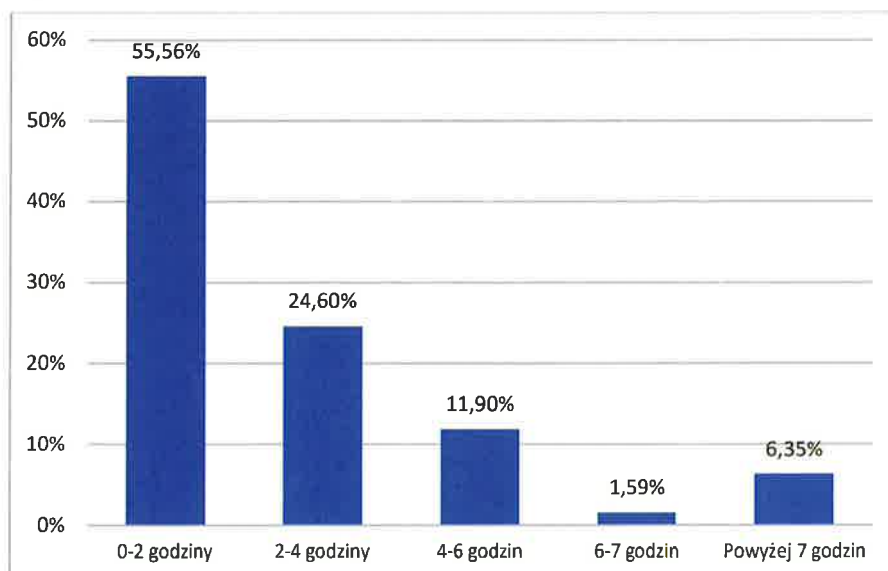
Ponad połowa uczniów (55,56%) spędza przy komputerze od 0 do 2 godzin dziennie. 24,60% korzysta z niego od 2 do 4 godzin, a 11,90% – od 4 do 6 godzin. Niewielki odsetek badanych

¹³ Ibidem.

¹⁴ Piechna, J. (2019). *Szkodliwe treści w Internecie. Nie akceptuję, reaguję*. Warszawa: NASK Państwowy Instytut Badawczy.

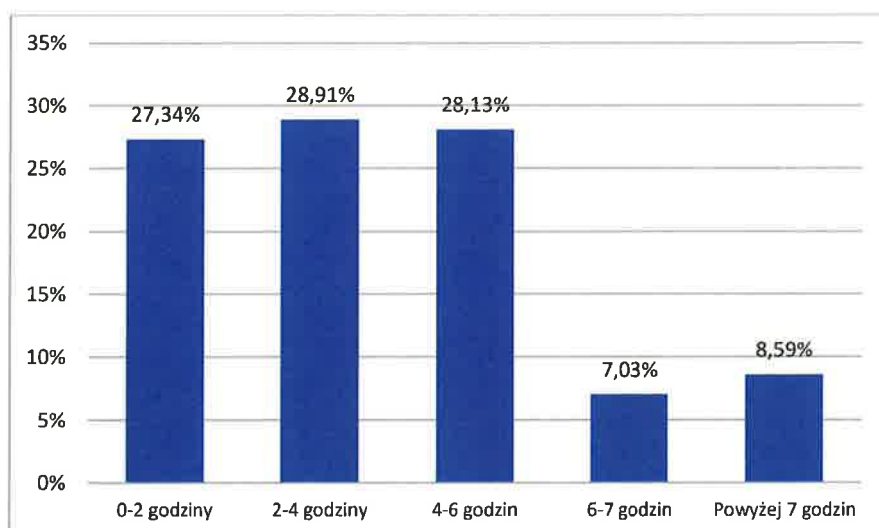
¹⁵ Abramczuk, K. (2019). *Doświadczane ryzyko i poczucie bezpieczeństwa w Internecie*. W: J. Pyżalski, A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk (red.), *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski* (s.79-93). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

(1,59%) spędza przed komputerem 6–7 godzin, natomiast 6,35% deklaruje korzystanie z niego dłużej niż 7 godzin dziennie.

Wykres 80. Średni dzienny czas spędzany przy komputerze przez uczniów szkół podstawowych.

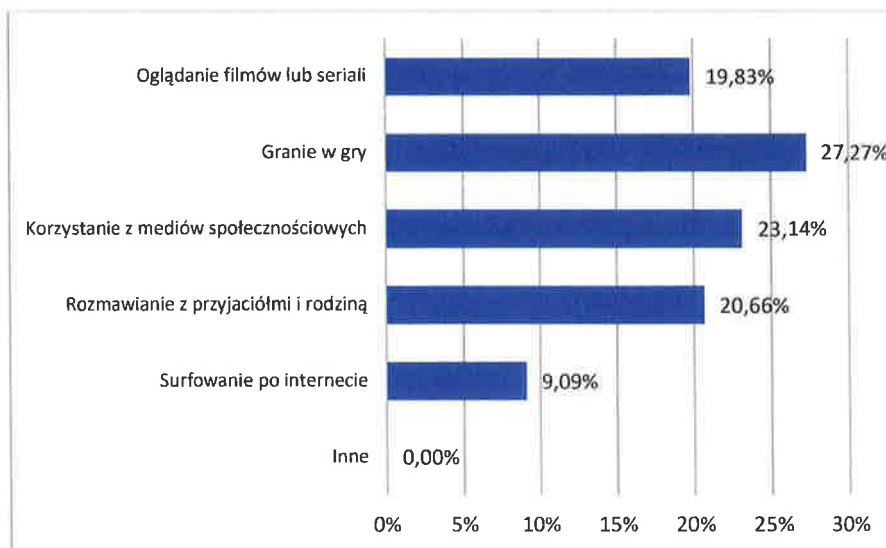
Czas spędzany przy telefonie jest bardziej zróżnicowany. 27,34% uczniów korzysta z niego do 2 godzin dziennie, 28,91% – od 2 do 4 godzin, a 28,13% – od 4 do 6 godzin. 7,03% badanych spędza przy telefonie 6–7 godzin dziennie, a 8,59% – powyżej 7 godzin.

Wykres 81. Średni dzienny czas spędzany przy telefonie przez uczniów szkół podstawowych.

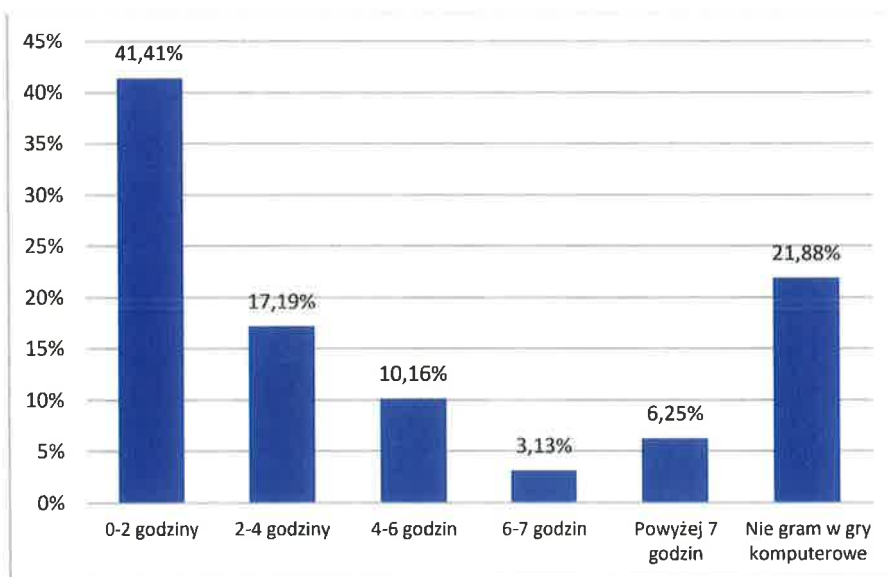
Zapytaliśmy uczniów, co najczęściej robią, gdy korzystają z komputera lub telefonu. Najczęściej wskazywaną aktywnością jest granie w gry (27,27%). Kolejne miejsca zajmują korzystanie z mediów społecznościowych (23,14%), rozmowy z przyjaciółmi i rodziną (20,66%) oraz

oglądanie filmów i seriali (19,83%). Rzadziej uczniowie deklarują „surfowanie” po Internecie bez określonego celu (9,09%).

Wykres 82. Aktywności uczniów szkół podstawowych podczas korzystania z komputera i telefonu.

Następnie młodzi mieszkańcy Miasta zostali zapytani o ilość godzin spędzanych na graniu w gry na urządzeniach elektronicznych (komputerze, konsoli, smartfonie itp.). Najwięcej uczniów (41,41%) poświęca na graniu od 0 do 2 godzin dziennie. 17,19% gra od 2 do 4 godzin, a 10,16% – od 4 do 6 godzin. 3,13% badanych spędza na graniu 6–7 godzin, a 6,25% – ponad 7 godzin dziennie. 21,88% respondentów zadeklarowało, że w ogóle nie gra w gry komputerowe.

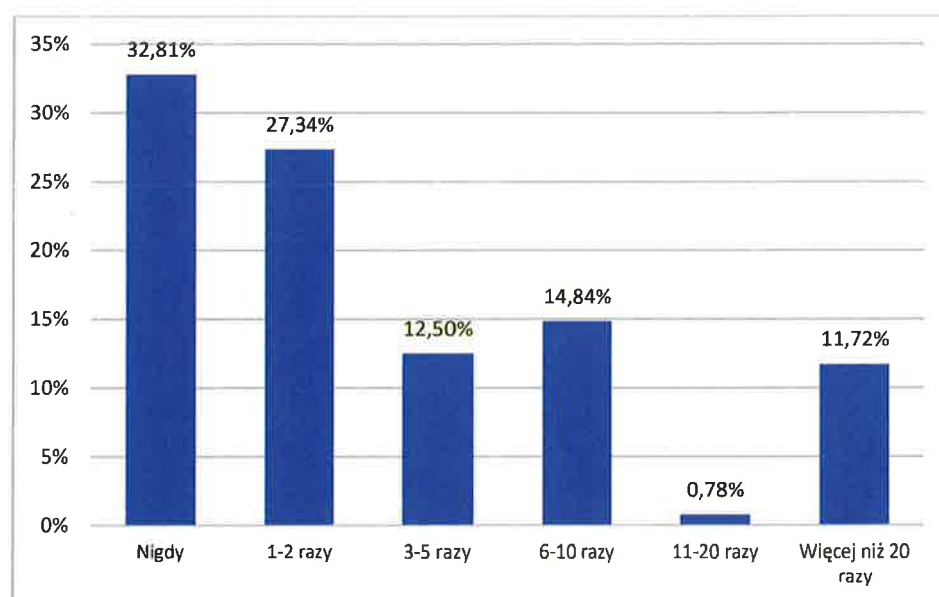

Wykres 83. Średni dzienny czas grania w gry komputerowe przez uczniów szkół podstawowych.

Osoby korzystające z Internetu mogą natknąć się na wiele szkodliwych materiałów, do których przede wszystkim należą różnego rodzaju zdjęcia, filmy, artykuły lub fora internetowe zawierające elementy przemocy, pornografii, czy nawołujące do dyskryminacji

innych ludzi. Kontakt z tego rodzaju treściami może mieć negatywny wpływ na psychikę, ponieważ tego typu informacje powodują napięcie, uderzają w ważne wartości dla człowieka, budzą nieprzyjemne skojarzenia. Ponadto mogą nakłaniać do krzywdzących i agresywnych zachowań oraz zaburzać rozwój psychoseksualny, szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Wyniki wskazują, że część młodych mieszkańców spotkała się z dyskryminacją i obrażaniem innych ze względu na ich cechy.

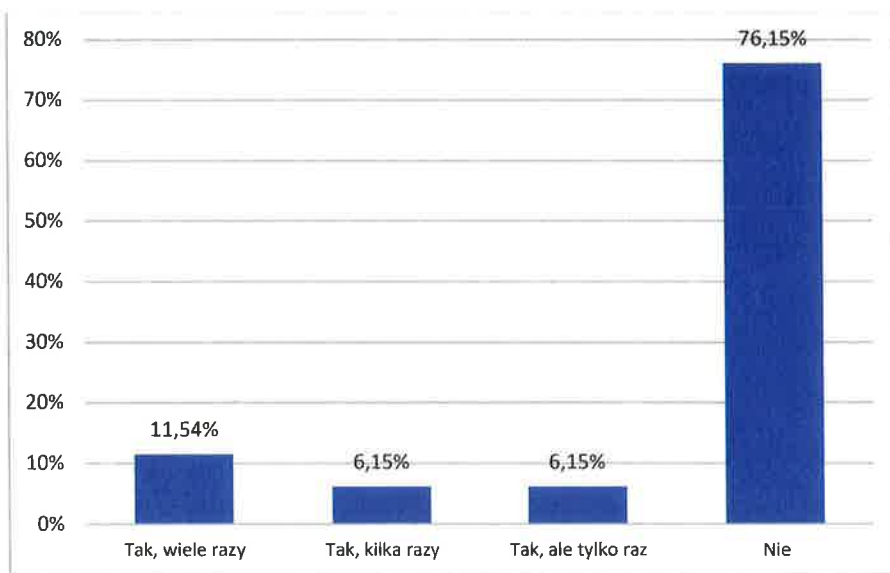
W celu weryfikacji doświadczenia uczniów zamieszkujących Miasto Lidzbark Warmiński ze szkodliwymi treściami w Internecie, zostali oni poproszeni także o określenie, czy kiedykolwiek zetknęli się treściami niedozwolonymi w sieci. Najczęściej uczniowie wskazywali, że nigdy nie widzieli w Internecie treści niedozwolonych (32,81%). 27,34% spotkało się z nimi 1–2 razy, 12,50% – 3–5 razy, a 14,84% – 6–10 razy. Pojedyncze osoby przyznały, że widziały takie treści 11–20 razy (0,78%) lub więcej niż 20 razy (11,72%).

Wykres 84. Doświadczenia uczniów szkół podstawowych z treściami niedozwolonymi w Internecie.

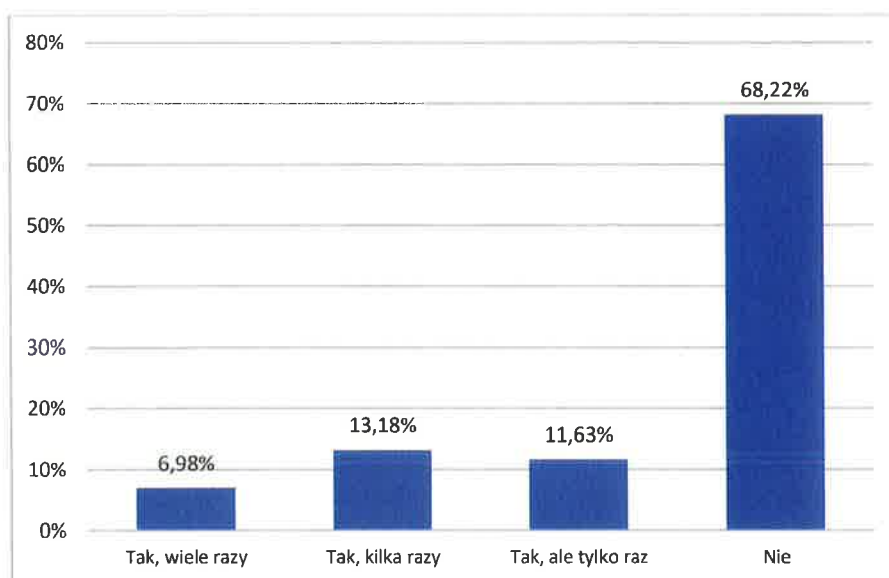
Na podstawie odpowiedzi uczniów, którzy spotkali się z treściami niedozwolonymi w Internecie, można zauważyć, że dominującą kategorią były treści o charakterze pornograficznym oraz przemocowym.

Większość uczniów (76,15%) nigdy nie grała w gry o charakterze hazardowym, w których można wygrać pieniądze. 6,15% badanych przyznało, że zrobiło to tylko raz, tyle samo – kilka razy, natomiast 11,54% deklaruje udział w tego typu grach wiele razy w ciągu ostatniego roku.

Wykres 85. Udział uczniów szkół podstawowych w grach pieniężnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Większość uczniów (68,22%) wskazała, że nie doświadczała niepokoju ani stresu w sytuacji braku dostępu do Internetu. 11,63% przyznało, że zdarzyło im się to tylko raz, 13,18% – kilka razy, a 6,98% – wiele razy w ciągu ostatniego roku.

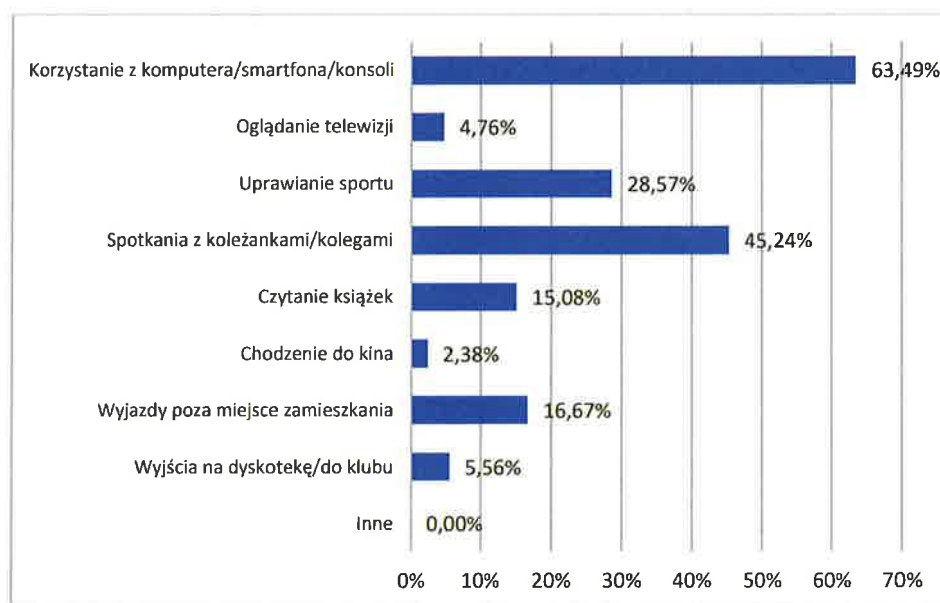

Wykres 86. Odczuwanie stresu i niepokoju w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy wśród uczniów szkół podstawowych.

5.5.2. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród uczniów szkół ponadpodstawowych

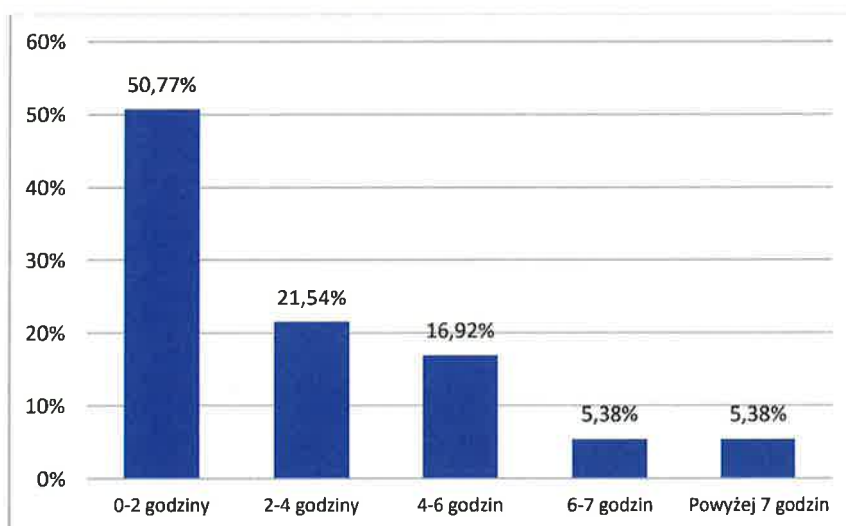
Uczniów szkół ponadpodstawowych również zapytaliśmy, jak najczęściej spędzają swój wolny czas. Zdecydowana większość badanej młodzieży (63,49%) wskazała, że najczęściej spędza

wolny czas, korzystając z komputera, smartfona lub konsoli. Kolejną popularną formą są spotkania z koleżankami i kolegami (45,24%) oraz uprawianie sportu (28,57%). Nieco mniejsza grupa młodzieży deklaruje czytanie książek (15,08%) lub wyjazdy poza miejsce zamieszkania (16,67%). Rzadziej pojawiały się takie formy spędzania wolnego czasu jak oglądanie telewizji (4,76%), wyjścia na dyskotekę lub do klubu (5,56%) czy chodzenie do kina (2,38%).

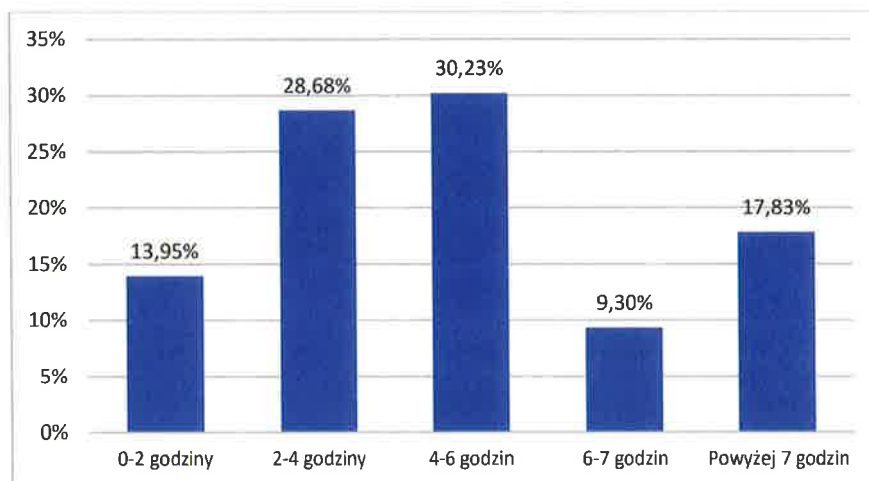
Wykres 87. Formy spędzania wolnego czasu wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

Połowa respondentów (50,77%) spędza przy komputerze nie więcej niż 2 godziny dziennie, co stanowi najczęściej wskazywaną odpowiedź. Kolejne 21,54% badanych korzysta z komputera przez 2–4 godziny, a 16,92% spędza przy nim 4–6 godzin dziennie. Dłuższy czas, czyli od 6 do 7 godzin lub więcej niż 7 godzin, zadeklarowało po 5,38% respondentów.

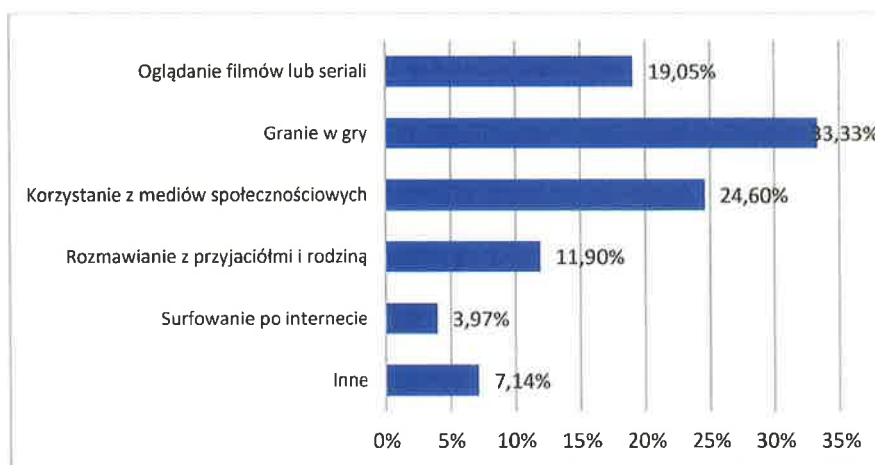
Wykres 88. Średni dzienny czas spędzany przy komputerze przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Korzystanie z telefonu komórkowego jest bardziej czasochłonne niż z komputera. Najwięcej badanych (30,23%) spędza przy telefonie od 4 do 6 godzin dziennie, a 28,68% – od 2 do 4 godzin. Dłuższe użytkowanie, trwające ponad 7 godzin dziennie, zadeklarowało 17,83% respondentów, a 9,30% korzysta z telefonu przez 6–7 godzin. Jedynie 13,95% badanych ogranicza ten czas do 2 godzin dziennie.

Wykres 89. Średni dzienny czas spędzany przy telefonie przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

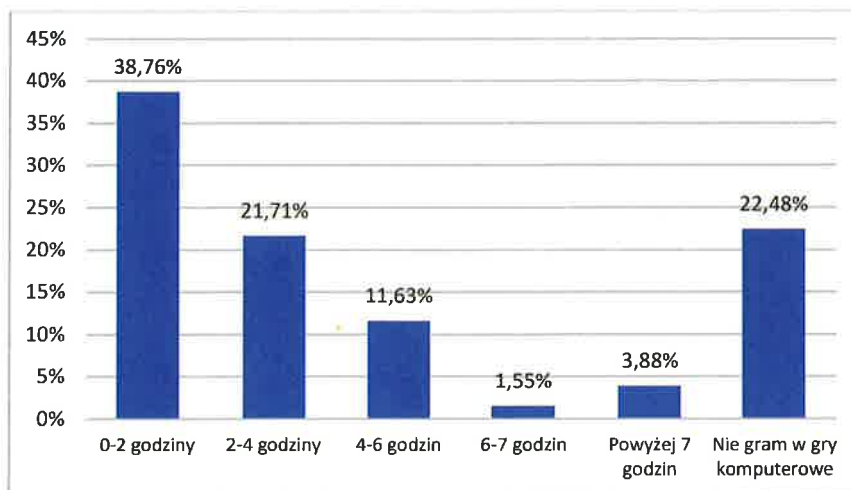
Najczęściej wskazywaną aktywnością podczas korzystania z urządzeń elektronicznych jest granie w gry – odpowiedź tę wybrało 33,33% respondentów. Kolejną popularną formą jest korzystanie z mediów społecznościowych (24,60%). 19,05% badanych najczęściej ogląda filmy lub serie, a 11,90% rozmawia z przyjaciółmi lub rodziną za pośrednictwem urządzeń cyfrowych.

Wykres 90. Aktywności uczniów szkół ponadpodstawowych podczas korzystania z komputera i telefonu.

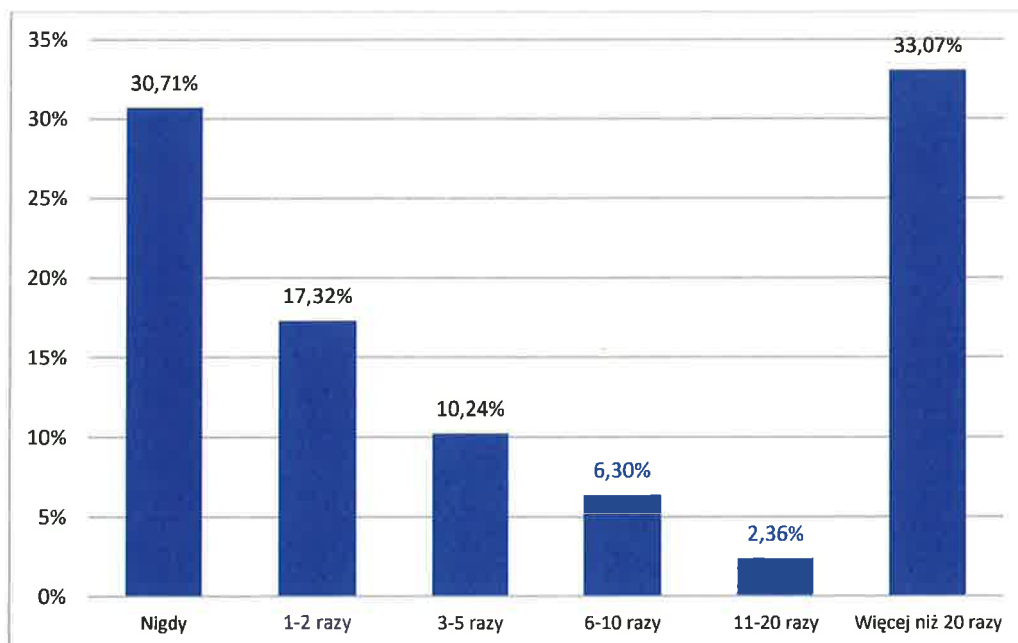
Większość respondentów (77,52%) zadeklarowała, że gra w gry komputerowe, natomiast 22,48% nie podejmuje tej aktywności. Spośród osób grających 38,76% spędza na graniu 0–2 godziny dziennie, 21,71% – 2–4 godziny, a 11,63% – 4–6 godzin. Dłuższe sesje, trwające

powyżej 6 godzin dziennie, zadeklarowało łącznie 7,43% badanych (1,55% – 6–7 godzin, 3,88% – powyżej 7 godzin).

Wykres 91. Średni dzienny czas grania w gry komputerowe przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Najwięcej respondentów (33,07%) zadeklarowało, że spotkało się z treściami niedozwolonymi w Internecie więcej niż 20 razy, co wskazuje, że jest to zjawisko częste. 30,71% badanych stwierdziło, że nigdy nie zetknęło się z takimi treściami, a 17,32% – że zdarzyło im się to 1–2 razy. 10,24% respondentów spotkało się z nimi 3–5 razy, 6,30% – 6–10 razy, a 2,36% – 11–20 razy.

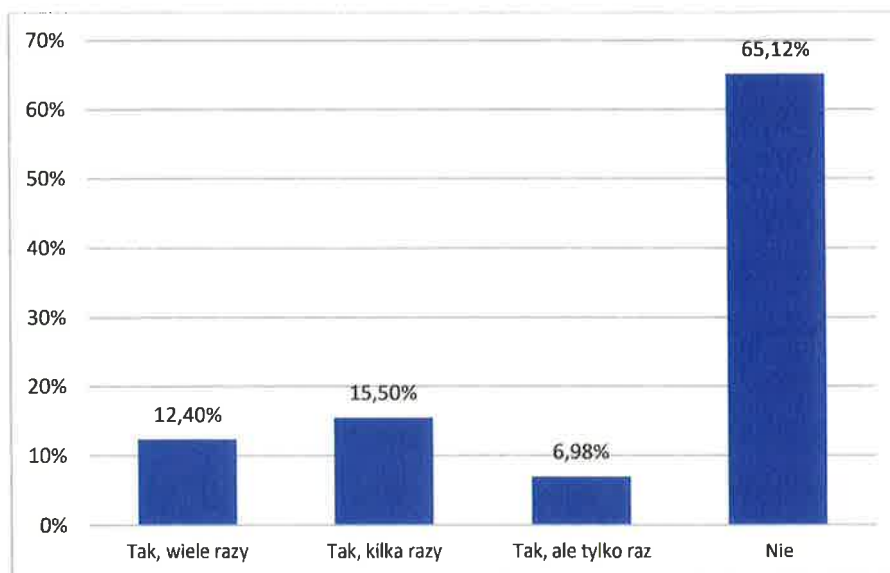

Wykres 92. Doświadczenia uczniów szkół ponadpodstawowych z treściami niedozwolonymi w Internecie.

Na podstawie odpowiedzi udzielonych w pytaniu otwartym można stwierdzić, że młodzież najczęściej spotyka się w Internecie z treściami o charakterze pornograficznym lub erotycznym,

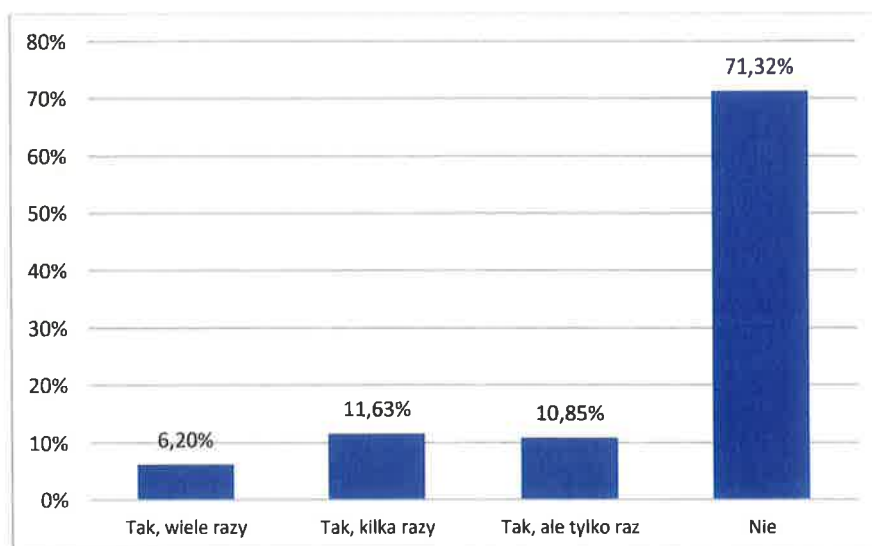
co było wskazywane w wielu odpowiedziach. Drugą najczęściej wymienianą kategorią były sceny przemocy, zarówno fizycznej, jak i psychicznej. Pojawiały się także wzmianki o treściach związanych z narkotykami, alkoholem i hazardem

Zdecydowana większość badanych (65,12%) nigdy nie uczestniczyła w grach o charakterze hazardowym. 6,98% przyznało, że zagrało w takie gry tylko raz, 15,50% – kilka razy, a 12,40% – wiele razy w ciągu ostatniego roku.

Wykres 93. Udział uczniów szkół ponadpodstawowych w grach pieniężnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

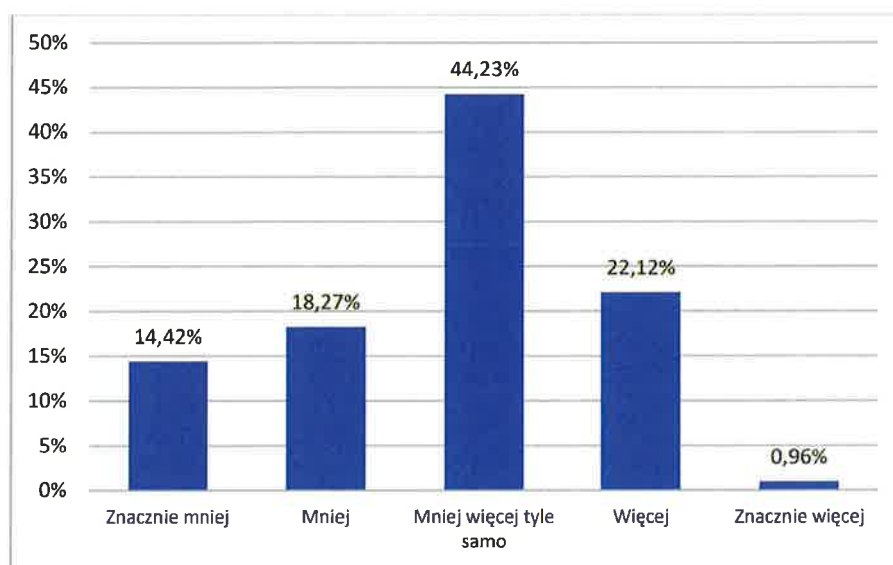
Większość młodzieży (71,32%) zadeklarowała, że nie odczuwała niepokoju ani stresu w sytuacji braku dostępu do Internetu. 10,85% badanych doświadczyło takiego uczucia jeden raz, 11,63% – kilka razy, a 6,20% – wiele razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Wykres 94. Odczuwanie stresu i niepokoju w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

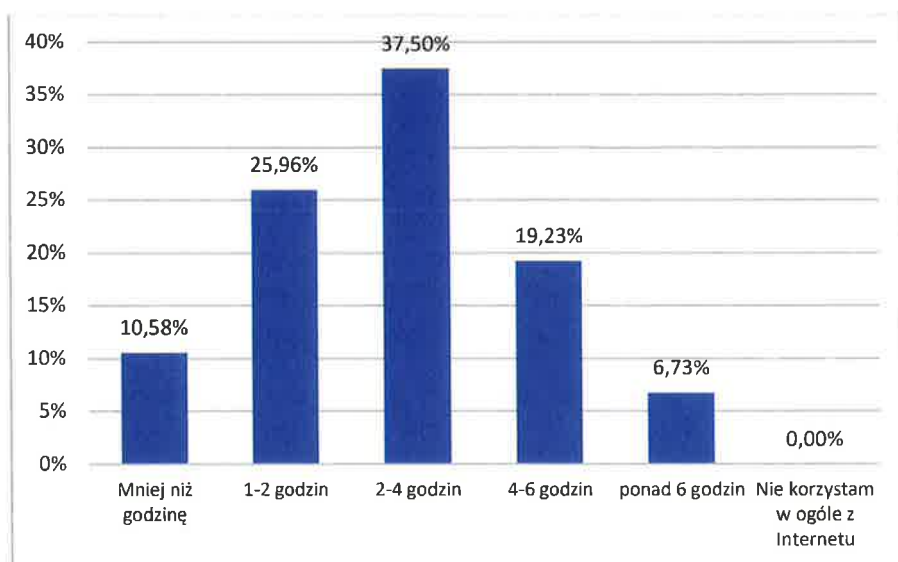
5.5.3. Uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych wśród dorosłych

Dorośli mieszkańcy zostali zapytani o to, jak ich zdaniem wygląda czas poświęcany przez nich na korzystanie z Internetu w porównaniu do innych mieszkańców Miasta będących ich rówieśnikami. Jak wynika z odpowiedzi, zdaniem prawie połowy badanych spędzają oni porównywalną ilość czasu (44,23%). Za osoby używające Internetu więcej od rówieśników uważa się łącznie 23,08% ankietowanych, natomiast po przeciwnej stronie znalazło się 32,69% respondentów.

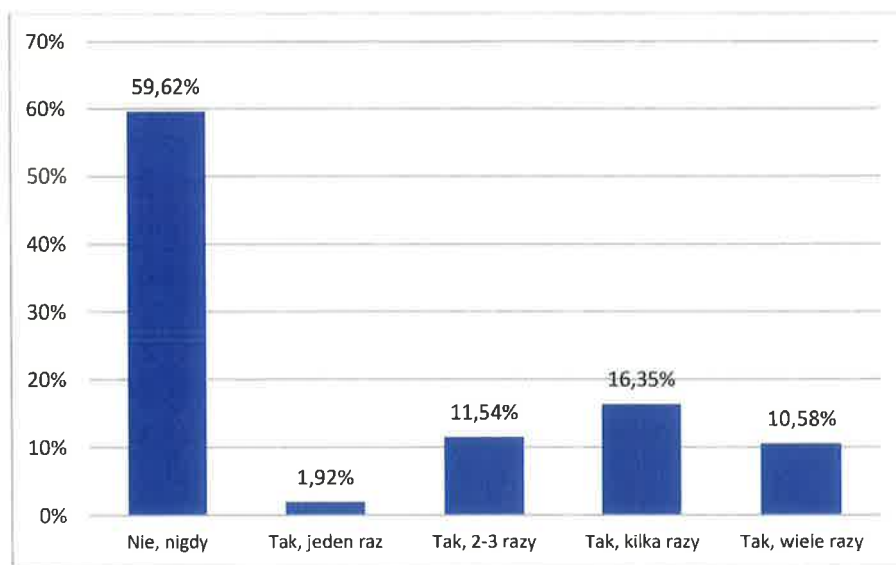
Wykres 95. Korzystanie z Internetu przez dorosłych w porównaniu do rówieśników z terenu Miasta.

Natomiast jeśli chodzi o liczbę godzin spędzanych na codziennym korzystaniu z Internetu, wyniki kształtują się następująco. Najwięcej badanych (37,50%) zadeklarowało, że korzysta z sieci od 2 do 4 godzin dziennie. Druga najliczniejsza grupa (25,96%) spędza online od 1 do 2 godzin dziennie. Mniej niż godzinę dziennie korzysta z Internetu 10,58% badanych, natomiast 19,23% spędza w sieci od 4 do 6 godzin. 6,73% respondentów spędza online ponad 6 godzin dziennie.

Wykres 96. Czas dziennie przeznaczony na korzystanie z Internetu.

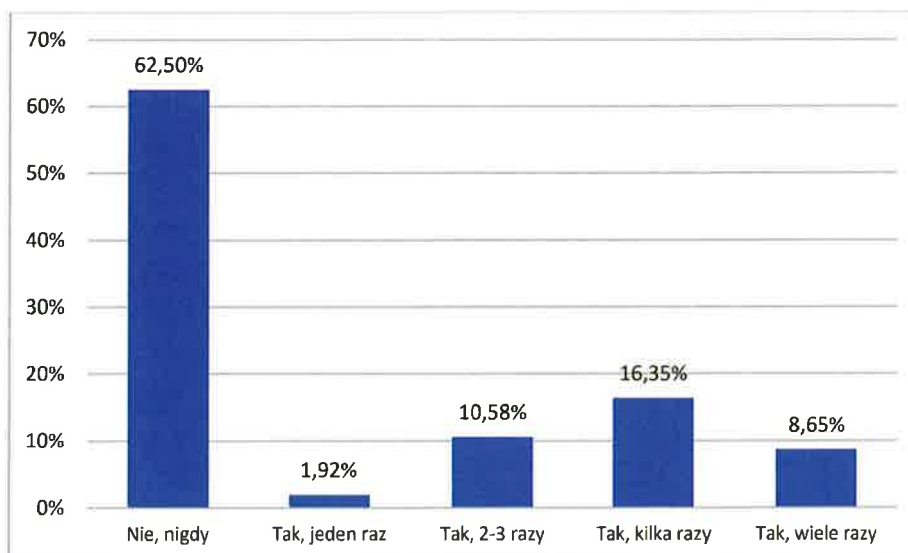
Istotnym przejawem problemu jest korzystanie z Internetu w celu ucieczki od problemów lub dla uniknięcia nieprzyjemnych przeżyć, jest to mechanizm analogiczny do tego występującego w przypadku uzależnienia od substancji. Większość badanych (59,62%) nie miała takiej sytuacji ani razu w przeciągu ostatnich 12 miesięcy. Jednak znaczący odsetek deklaruje doświadczenie takiej sytuacji. 16,35% poczuło się tak kilka razy, 11,54% – 2-3 razy, 10,58% - wiele razy, a 1,92% zdarzyło się to jeden raz.

Wykres 97. Korzystanie z Internetu w celu ucieczki od problemów lub negatywnych przeżyć, uczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Następne pytanie dotyczyło odczuwania niepokoju i stresu w wyniku niemożności skorzystania z Internetu w ciągu ostatniego roku. 62,50% ankietowanych nie spotkało się z takim problemem,

natomiast spory odsetek badanych (37,50%) w różnym stopniu doświadczał takich trudności. Kilka razy (16,35%), 2-3 razy (10,58%), wiele razy (8,65%) oraz jeden raz (1,92%).

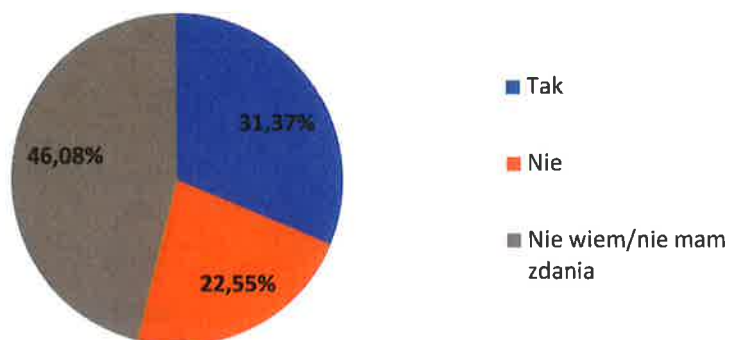
Wykres 98. Odczuwanie niepokoju i stresu w wyniku braku możliwości skorzystania z Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

5.5.4. Hazard i inne uzależnienia behawioralne wśród dorosłych

W pierwszej kolejności badani zostali zapytani o to, czy ogólnie wiedzą czym są uzależnienia behawioralne i jakie przykłady są w stanie wymienić. Wśród najczęściej pojawiających się przykładów znalazły się: hazard, zakupoholizm, uzależnienie od internetu, telefonu, gier komputerowych, mediów społecznościowych czy nowych technologii.

Przełożyło się to na odpowiedzi w następnym pytaniu. Niemal połowa ankietowanych (46,08%) nie wie, bądź nie ma zdania czy oczekuje od władz Miasta kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych. Odpowiedzi twierdzącej na takie pytanie udzieliło 31,37% badanych, natomiast przeciwnego zdania jest 22,55% osób.

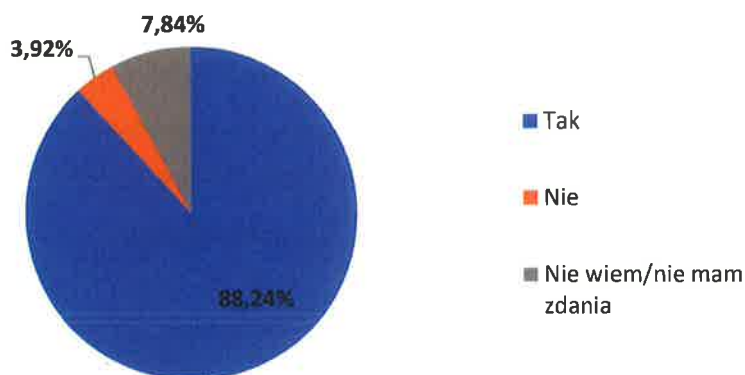
Czy oczekuje Pan/Pani od władz Miasta
kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych?

Wykres 99. Oczekiwanie kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych.

Następnie zapytaliśmy badanych czy ich zdaniem można uzależnić się od hazardu, będącego najlepiej przebadanym spośród problemów behawioralnych. Prawie wszyscy mieszkańcy Miasta biorący udział w badaniu odpowiedzieli twierdząco (88,24%). Jedynie 3,92% jest zdania, że od hazardu nie da się uzależnić, natomiast 7,84% nie wie bądź nie ma zdania w tym temacie.

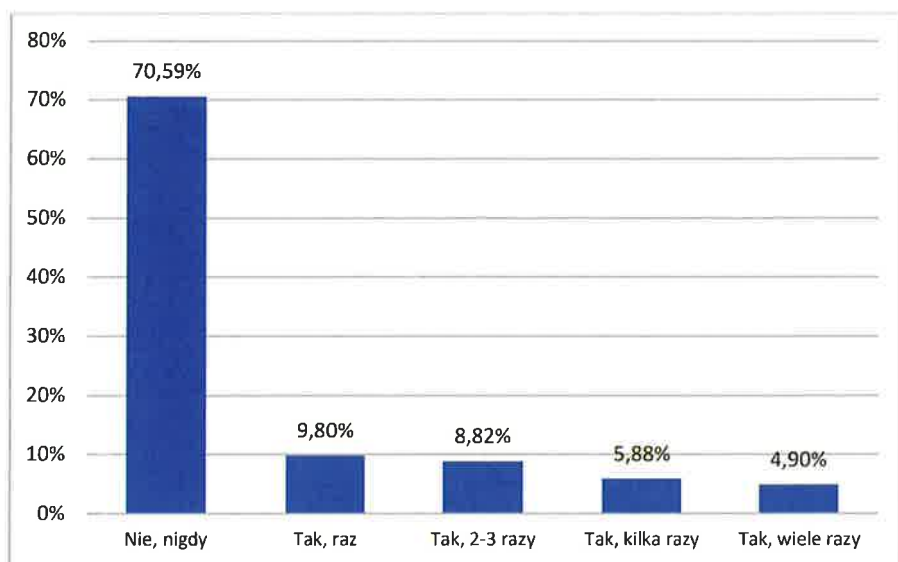
Czy uważa Pan/Pani, że można uzależnić się od
hazardu?

Wykres 100. Świadomość ryzyka uzależnienia od hazardu.

Analogicznie do pytania o używanie Internetu w celu ucieczki od prywatnych problemów i negatywnych emocji, spytaliśmy o radzenie sobie z tym poprzez granie w gry na pieniądze, takie jak zakłady bukmacherskie, płatne smsy czy automaty lub maszyny w salonach gier. Zdecydowana większość respondentów, 70,59%, nigdy nie korzystała z hazardu jako sposobu radzenia sobie z trudnymi emocjami. Jednorazowy epizod deklaruje 9,80%, a 2–3 epizody

8,82%. Nieco rzadziej pojawiają się odpowiedzi „kilka razy” – 5,88%. Regularne wykorzystywanie gier hazardowych („wiele razy”) wskazuje 4,90% badanych.

Wykres 101. Granie w gry na pieniądze w celu ucieczki od problemów lub negatywnych przeżyć, uczuć w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

5.6. Przemoc

5.6.1. Problem przemocy w opinii dorosłych mieszkańców

Skala zjawiska przemocy, zwłaszcza tej domowej, jest niezwykle trudna do oszacowania, ponieważ zachodzi w zamkniętym środowisku. Składa się na to wiele przyczyn, wśród których są: brak udziału osób trzecich, opór i obawy ofiar przed wyjawieniem sytuacji na zewnątrz, czy też obawy przed rozpadem rodziny. Problem ten jest niestety powszechny i występuje w każdym kraju, a prowadzone na ten temat badania potwierdzają, że nigdzie nie udało się zupełnie wyeliminować tego problemu.

W Polsce w 2022 i 2023 roku wprowadzono istotne zmiany w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej, które mają na celu zwiększenie ochrony ofiar oraz efektywność działań wobec sprawców przemocy. Podstawową zmianą jest ta dotycząca nazwy, ustawa mówi o przemocy domowej, nie używa już określenia przemocy w rodzinie, natomiast zamiast określenia ofiara przemocy stosuje się mniej stygmatyzujące określenie - osoba doznająca przemocy. Co istotne osobą doznającą przemocy jest także małoletni będący świadkiem przemocy domowej.

Zmodyfikowano zakres pojęciowy przemocy domowej, obejmując nią nie tylko przemoc fizyczną, psychiczną i seksualną, ale również ekonomiczną oraz cyberprzemoc. To poszerzenie

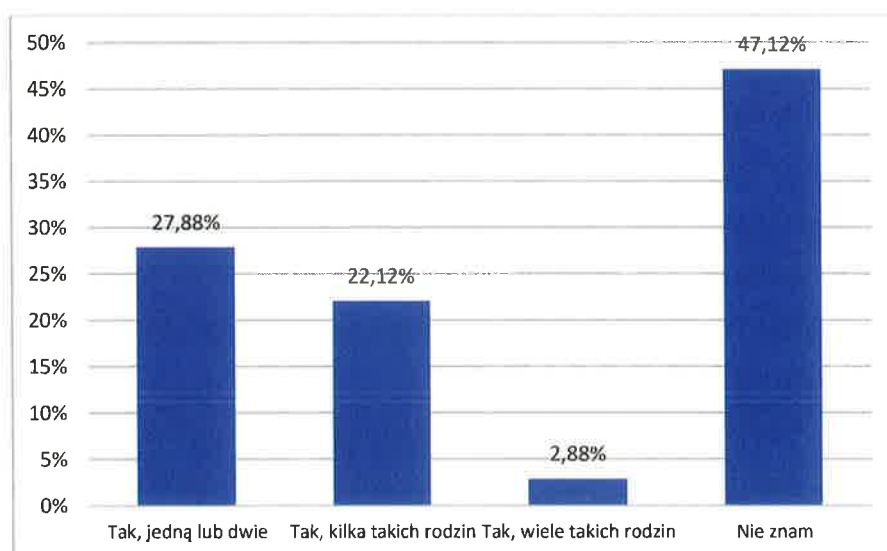
uwzględnia nowoczesne formy nadużyć, w tym przemoc online, co pozwala na skuteczniejsze reagowanie na różnorodne sytuacje.

Osoby stosujące przemoc domową są teraz zobowiązane do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub psychologiczno-terapeutycznych. Niestosowanie się do tego obowiązku skutkuje karą ograniczenia wolności lub grzywną. Programy te mają na celu resocjalizację i zapobieganie ponownym aktom przemocy.

Dodatkowo, tzw. „Ustawa Kamilka”, która weszła w życie w 2023 roku, koncentruje się na ochronie dzieci przed przemocą, dzięki czemu konieczne jest m.in. wdrożenie standardów ochrony małoletnich przez placówki oświatowe, opiekuńcze, medyczne czy sportowe.

W tej części ankiety mieszkańcom zostały zadane pytania dotyczące zjawiska przemocy. Pierwsze z nich odnosiło się do występowania przemocy wśród osób, które ankietowani znają osobiście.

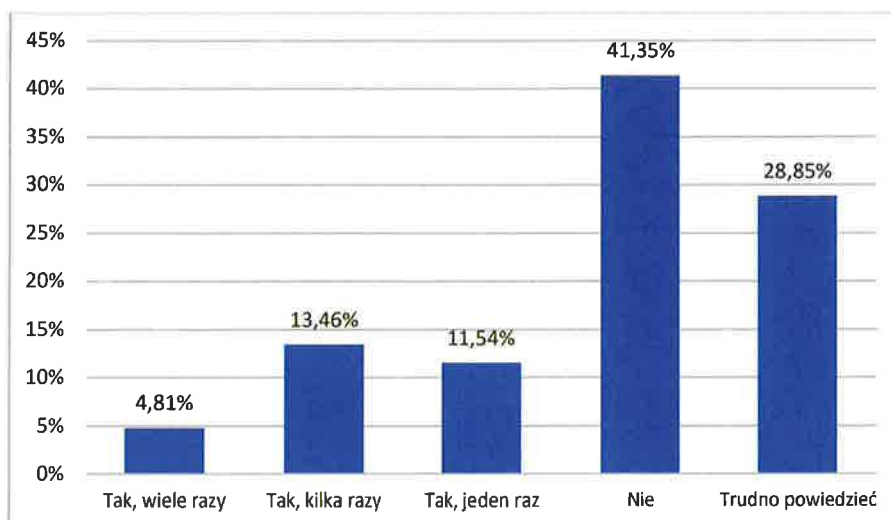
Okazuje się, że ponad połowa ankietowanych, tj. 52,88% zna gospodarstwa domowe, w których dochodzi do różnych form przemocy (fizycznej, psychicznej, seksualnej lub ekonomicznej). 27,88% badanych zna jedną lub dwie rodziny, w których dochodzi do przemocy, 22,12% wskazało znajomość kilku, natomiast odpowiedzi 2,88% mieszkańców wskazują na znajomość wielu takich gospodarstw domowych.

Wykres 102. Znajomość rodzin dotkniętych zjawiskiem przemocy

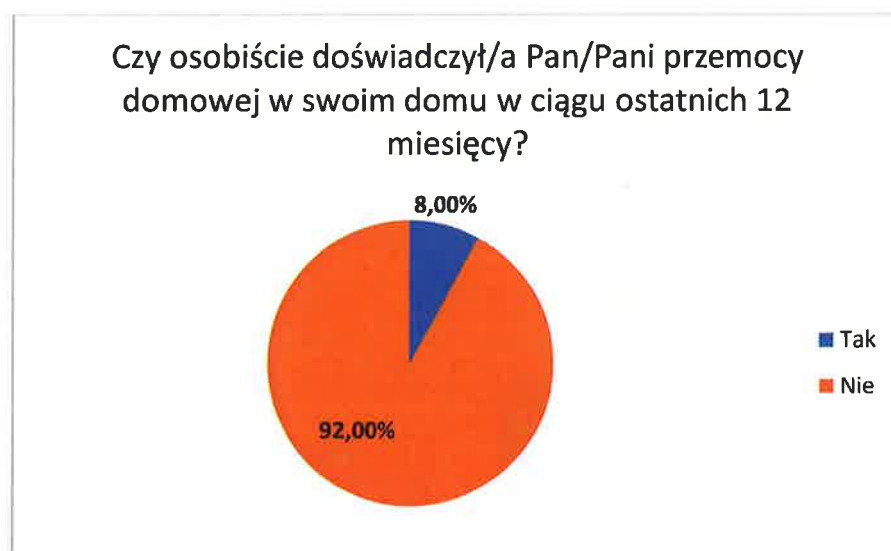
Ważnym aspektem, jaki poddano badaniu było reagowanie na zjawisko przemocy domowej na terenie Miasta. Reakcje świadków, bliskich, bądź znajomych osób doznających przemocy często są kluczowe. Kilukrotnie na przemoc domową reagowało 13,36% badanych, wielokrotnie 4,81%, natomiast raz – 11,54% ankietowanych. Prawie połowa (41,35%) nigdy nie reagowała

na zjawisko przemocy domowej. Aż 28,85% spośród biorących udział w badaniu mieszkańców wybrało nieco wymijającą odpowiedź - trudno powiedzieć.

Wykres 103. Reakcja świadków wobec osób doznających przemocy.

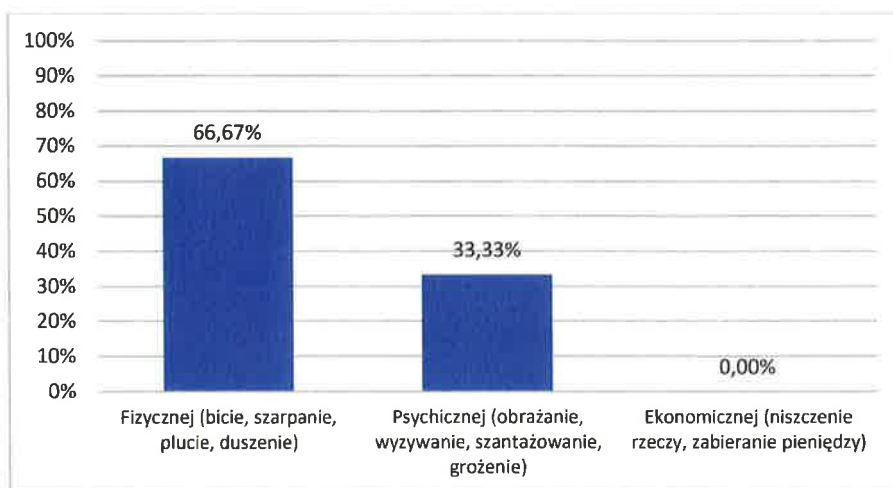
Następnie pytaliśmy czy ankietowani bezpośrednio doświadczyli przemocy domowej w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Niestety 8% osób udzieliło odpowiedzi twierdzącej na to pytanie.

Wykres 104. Doświadczenie przemocy domowej w ciągu ostatniego roku.

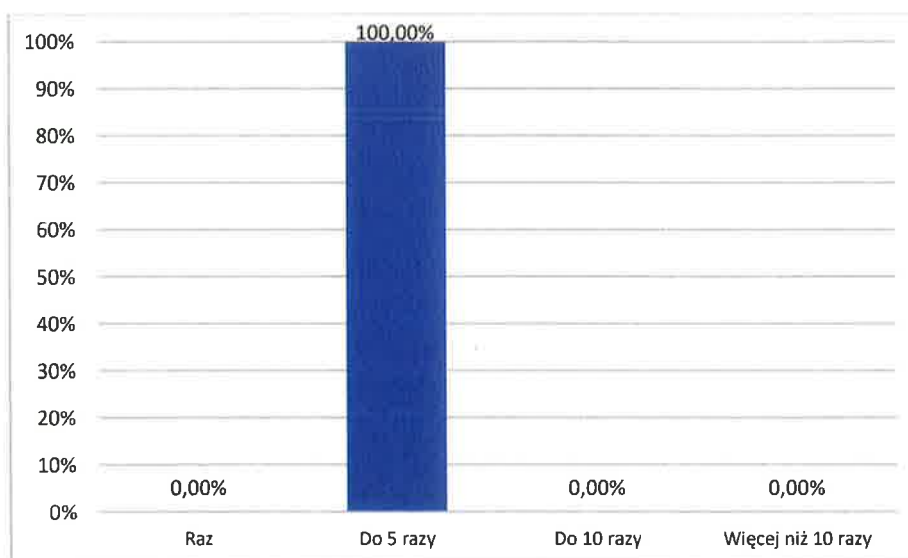
Osoby doświadczające przemocy domowej pytaliśmy następnie o szczegółowe informacje jej dotyczące. Wśród osób, które zadeklarowały doświadczenie przemocy domowej w ciągu ostatniego roku, najczęściej wskazywaną formą była przemoc fizyczna (66,67%), natomiast przemoc psychiczna dotyczyła jednej trzeciej badanych (33,33%).

Badanie zjawiska przemocy domowej jest niezwykle trudne ze względu na wrażliwość tematu. Przy badaniu problemów społecznych nigdy nie można być pewnym prawdziwości badanych, w sytuacji przemocy jest to dodatkowo spotęgowane, należy o tym pamiętać. Dodatkowo, szczególnie w przypadku przemocy psychicznej, osoby jej doznające, mogą nie być tego świadome, jej śladów nie zobaczymy tak łatwo, jak w przypadku przemocy fizycznej, niemniej jednak może spowodować ogromne uszczerbki na zdrowiu psychicznym.

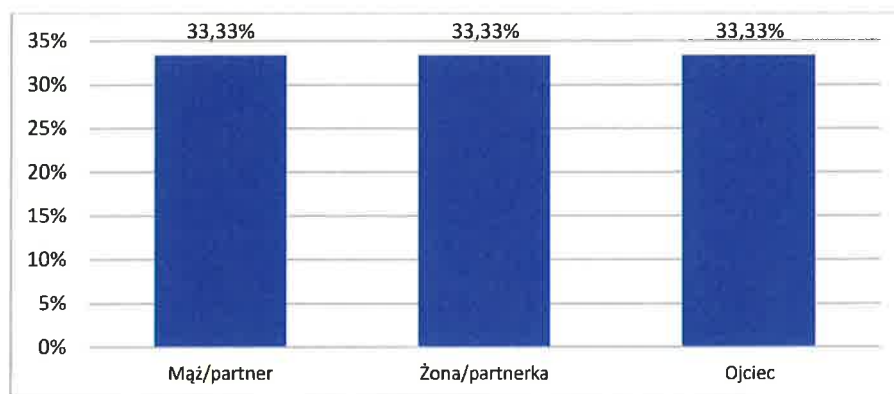
Wykres 105. Rodzaj doświadczanej przemocy domowej.

Jeśli chodzi o częstotliwość przemocy domowej, wszystkie osoby, które zadeklarowały bycie osobą doznającą przemocy, doświadczyła jej do 5 razy w trakcie ostatniego roku.

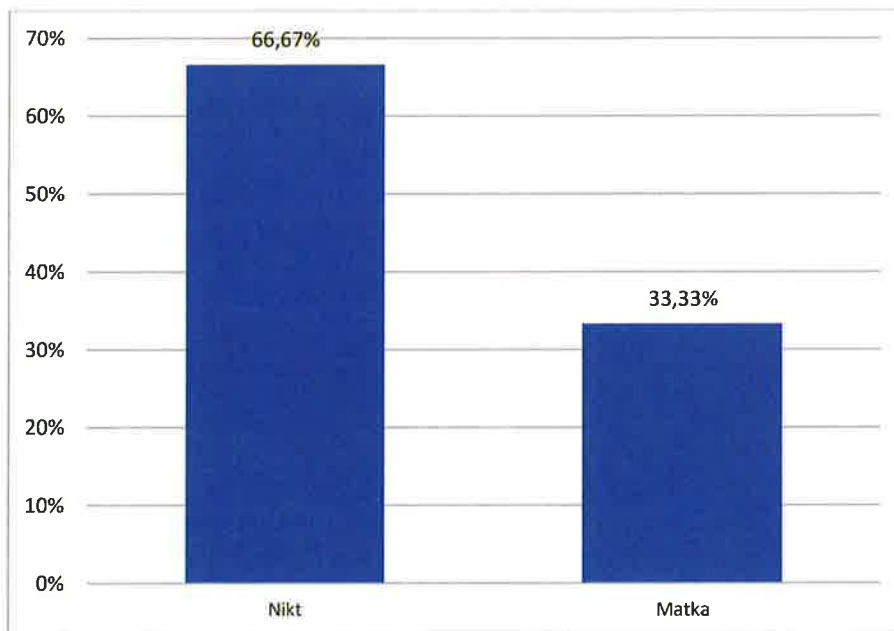
Wykres 106. Częstotliwość doświadczania przemocy domowej.

Wśród osób, które doświadczyły przemocy domowej, sprawcami najczęściej byli członkowie najbliższej rodziny. W równym stopniu wskazywano męża lub partnera, żonę lub partnerkę oraz ojca – po 33,33% odpowiedzi.

Wykres 107. Sprawcy przemocy domowej.

Większość badanych (66,67%) podała, że nikt nie był świadkiem tych sytuacji, natomiast w 33,33% przypadków świadkiem była matka.

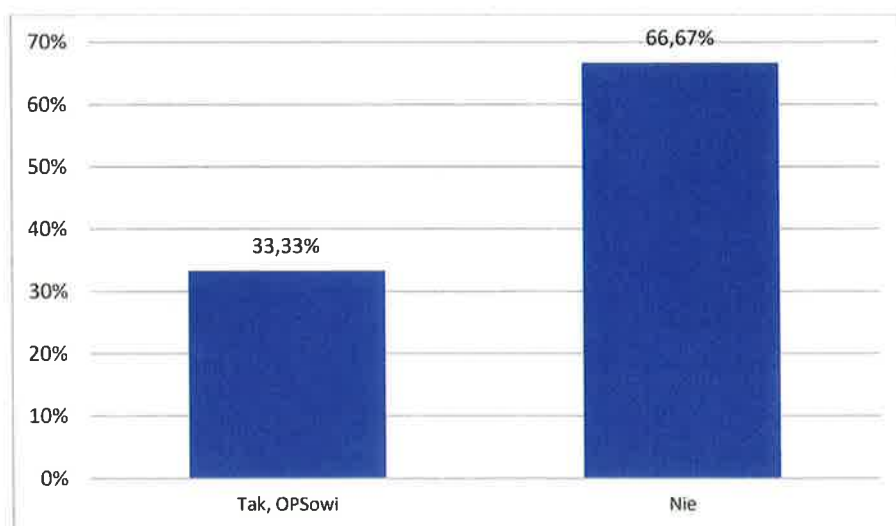

Wykres 108. Świadkowie przemocy domowej.

Większość osób (66,67%) nie zgłosiła przemocy żadnej instytucji. Spośród tych, które podjęły działania, jedynie 33,33% zwróciło się o pomoc do Ośrodka Pomocy Społecznej. Żaden

przypadek nie został zgłoszony policji ani innej instytucji, dodatkowo w żadnym z nich nie założono tzw. Niebieskiej Karty.

Spośród osób niezgłaszających sytuacji przemocy domowej, wszystkie wybrały odpowiedź, że było to spowodowane tym, że „nic by to nie dało”.

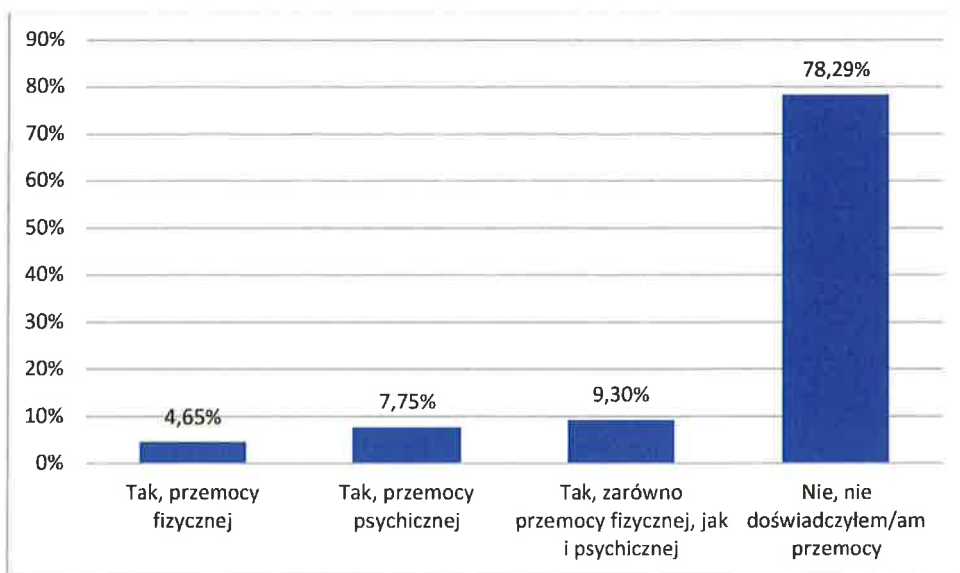

Wykres 109. Zgłoszenie przemocy domowej.

5.6.2. Problem przemocy w opinii uczniów szkół podstawowych

Również uczniowie zostali zapytani o aspekty związane z przemocą. Badani odpowiadali na pytania dotyczące ich własnych doświadczeń przemocy oraz do kogo mogliby zwrócić się z takim problemem.

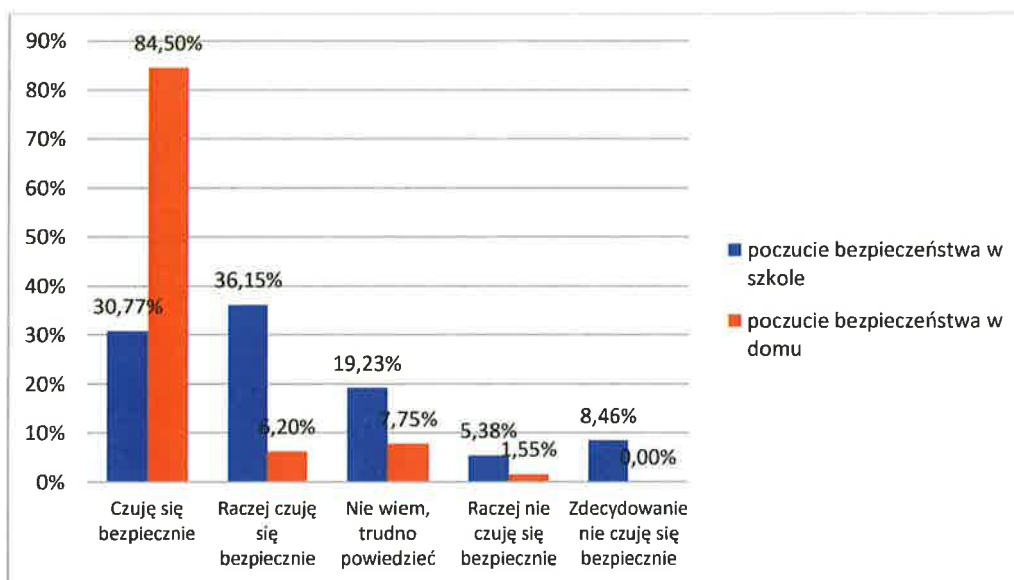
Zapytaliśmy uczniów, czy doświadczyli kiedykolwiek przemocy fizycznej lub psychicznej w swoim domu. Większość uczniów (78,29%) zadeklarowała, że nie doświadczyła w swoim domu przemocy fizycznej ani psychicznej. 4,65% badanych wskazało, że spotkało się z przemocą fizyczną, 7,75% – z przemocą psychiczną, natomiast 9,30% doświadczyło obu tych form jednocześnie.

Wykres 110. Doświadczenie przemocy fizycznej i/lub psychicznej wśród uczniów szkół podstawowych.

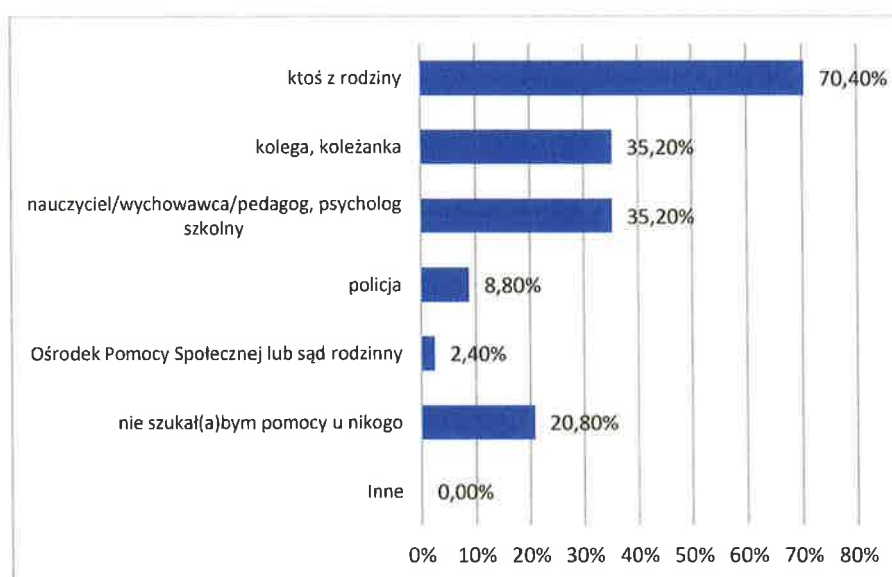
Wyniki wskazują na wyraźną różnicę między poziomem poczucia bezpieczeństwa w szkole a w domu. W środowisku szkolnym 30,77% uczniów deklaruje, że czuje się bezpiecznie, a 36,15% – raczej bezpiecznie. 19,23% nie potrafi jednoznacznie ocenić swojego poczucia bezpieczeństwa, natomiast 5,38% raczej nie czuje się bezpiecznie, a 8,46% zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie.

W domu poczucie bezpieczeństwa jest znacznie wyższe – 84,50% uczniów zadeklarowało, że czuje się tam bezpiecznie, 6,20% – raczej bezpiecznie, a 7,75% nie miało zdania. Jedynie 1,55% badanych wskazało, że raczej nie czuje się bezpiecznie w domu, a żadna osoba nie zadeklarowała całkowitego braku poczucia bezpieczeństwa.

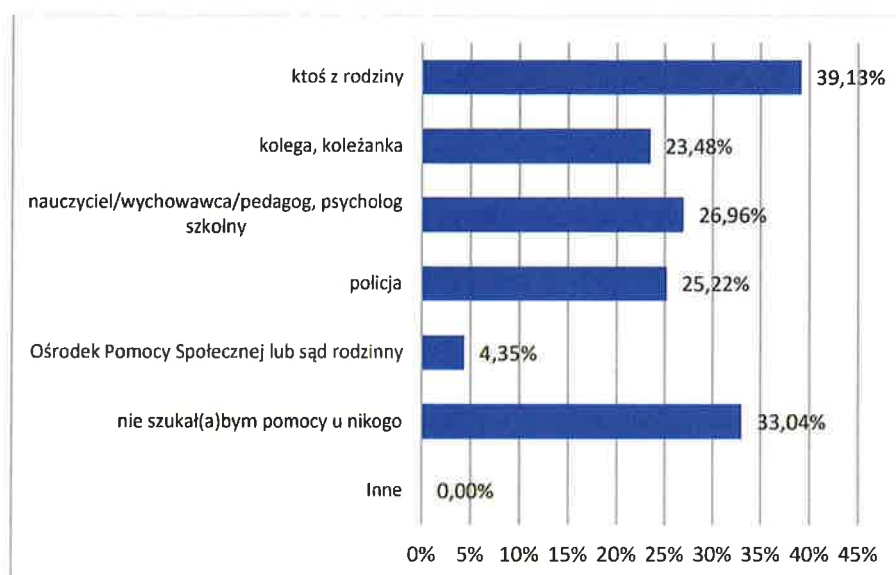
Wykres 111. Poczucie bezpieczeństwa w szkole i w domu wśród uczniów szkół podstawowej.

Najczęściej wskazywaną osobą, do której uczniowie zwróciliby się po pomoc w sytuacji przemocy w szkole, jest ktoś z rodziny – taką odpowiedź wybrało 70,40% badanych. 35,20% respondentów zadeklarowało, że poprosiłoby o wsparcie kolegę lub koleżankę, a tyle samo wskazało nauczyciela, wychowawcę, pedagoga lub psychologa szkolnego. 8,80% uczniów zwróciłoby się do policji, a 2,40% – do Ośrodka Pomocy Społecznej lub sądu rodzinnego. Niepokojącym faktem jest informacja, iż 20,80% badanych przyznało, że w przypadku przemocy nie szukałoby pomocy u nikogo.

Wykres 112. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w szkole – uczniowie szkół podstawowych.

W porównaniu z sytuacją przemocy w szkole, uczniowie rzadziej deklarują, że w przypadku przemocy domowej zwróciliby się po pomoc do innych osób. Najczęściej wskazywaną grupą są nadal członkowie rodziny (39,13%), jednak odsetek ten jest znacznie niższy niż w przypadku przemocy szkolnej (70,40%). 26,96% badanych zwróciłoby się do nauczyciela, wychowawcy, pedagoga lub psychologa szkolnego, a 25,22% – do policji. 23,48% poprosiłoby o wsparcie kolegę lub koleżankę, natomiast 4,35% wskazało Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny. W tej sytuacji więcej uczniów (33,04%) niż w przypadku przemocy szkolnej przyznało, że nie szukałoby pomocy u nikogo.

Wykres 113. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w domu – uczniowie szkół podstawowych.

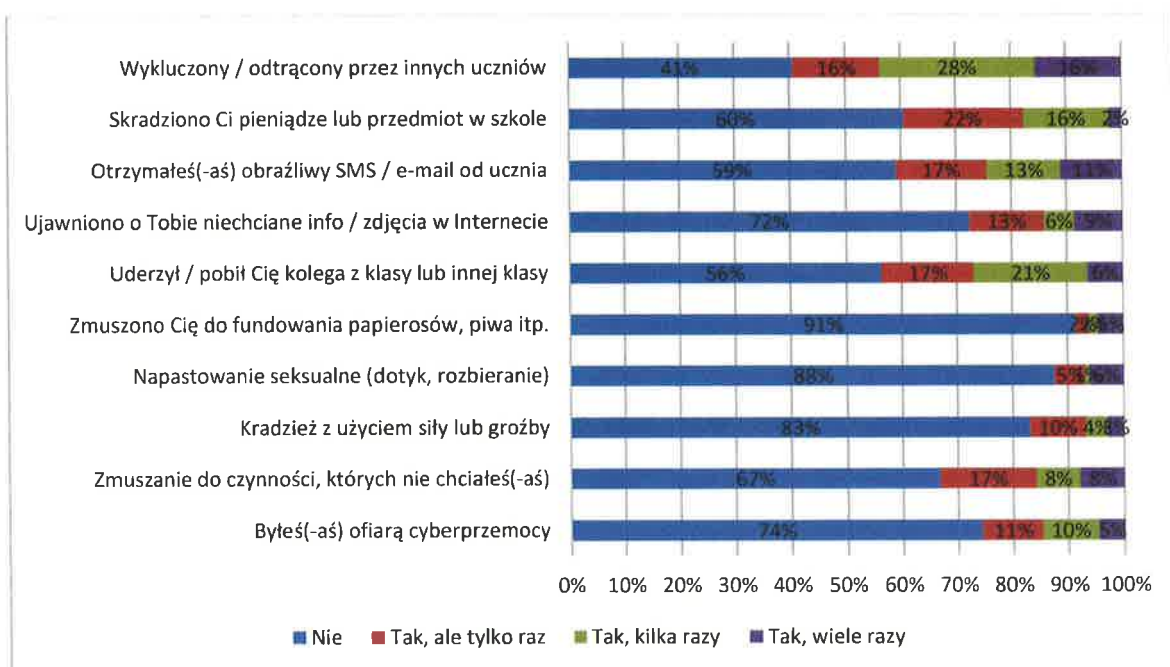
Najczęściej wskazywanym doświadczeniem wśród uczniów było poczucie wykluczenia lub odtrącenia przez innych uczniów – 59% badanych przyznało, że przynajmniej raz spotkało się z taką sytuacją, w tym 28% kilka razy i 16% wiele razy.

Kolejnym częstym doświadczeniem była przemoc fizyczna ze strony rówieśników – 44% uczniów zostało uderzonych lub pobitych przez kolegę z klasy lub innej klasy, najczęściej kilka razy (21%) lub jednorazowo (17%).

Stosunkowo duża grupa badanych (41%) przyznała, że otrzymała obraźliwego SMS-a lub e-maila od innego ucznia, a 26% doświadczyło cyberprzemocy w innej formie. Ujawnienia niechcianych informacji lub zdjęć w Internecie doświadczyło 28% uczniów, z czego 9% – wiele razy.

Kradzieży pieniędzy lub przedmiotów w szkole doświadczyło 40% badanych, najczęściej jednorazowo (22%) lub kilkakrotnie (16%).

Rzadziej uczniowie wskazywali na formy przemocy takie jak – zmuszanie do niechcianych czynności dotyczyło 33% badanych, kradzież z użyciem siły lub groźby 17%, a napastowanie seksualne 12%. Najrzadziej pojawiało się zmuszanie do fundowania papierosów, alkoholu lub innych produktów – łącznie 9% uczniów przyznało, że spotkało się z taką sytuacją.

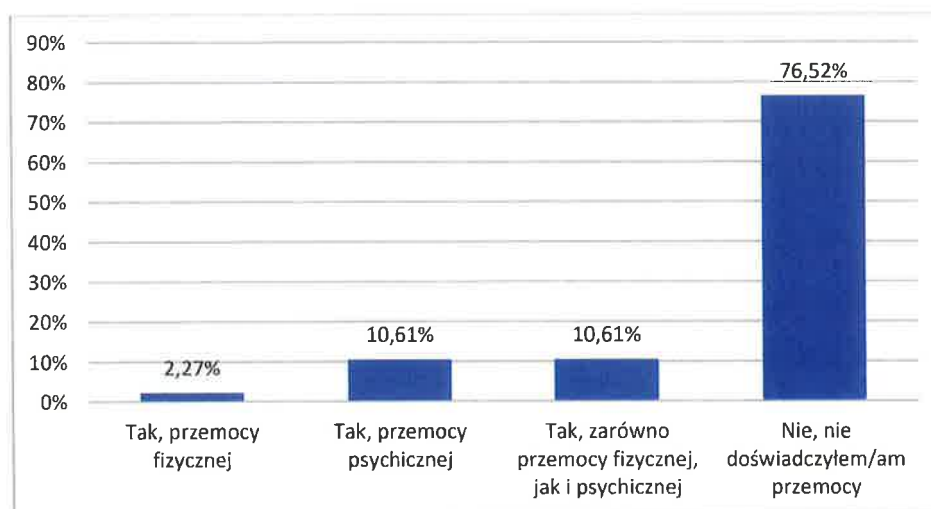

Wykres 114. Rodzaje przemocy doświadczanej przez uczniów szkół podstawowych.

5.6.3. Problem przemocy w opinii uczniów szkół ponadpodstawowych

Również starsi uczniowie zostali zapytani o aspekty związane z przemocą.

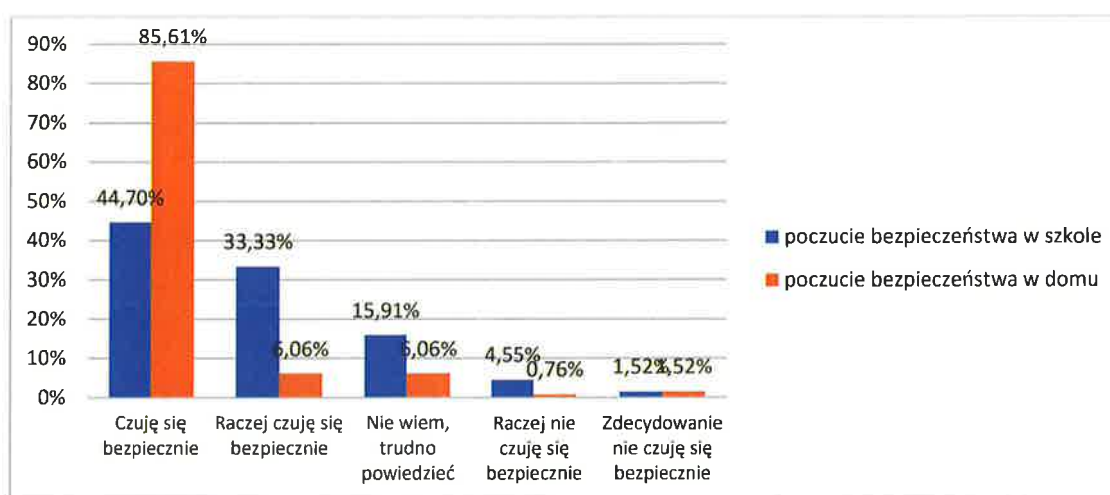
Zdecydowana większość badanych (76,52%) zadeklarowała, że nigdy nie doświadczyła żadnej formy przemocy w swoim domu. Jednak łącznie 23,48% respondentów przyznało, że miało kontakt z przemocą – w tym 2,27% doświadczyło przemocy fizycznej, 10,61% przemocy psychicznej, a kolejne 10,61% obu tych form.

Wykres 115. Doświadczenie przemocy fizycznej i/lub psychicznej wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

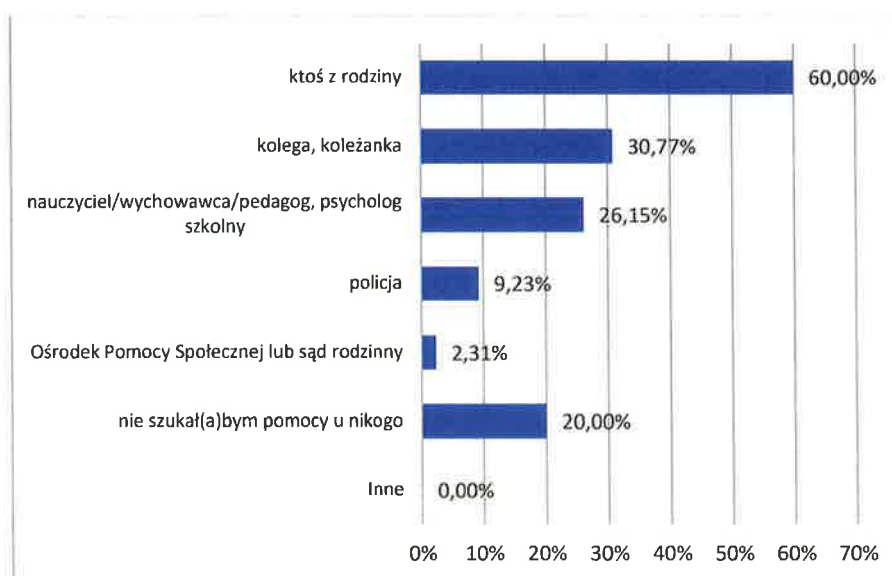
Większość badanych uczniów deklaruje, że czuje się bezpiecznie zarówno w szkole, jak i w domu, jednak poczucie bezpieczeństwa jest znacznie wyższe w środowisku domowym. W odniesieniu do szkoły 44,70% respondentów odpowiedziało, że czuje się bezpiecznie, a 33,33% – że raczej czuje się bezpiecznie. Łącznie oznacza to, że około trzy czwarte uczniów (78,03%) ocenia szkołę jako miejsce zapewniające im poczucie bezpieczeństwa. Jednocześnie 15,91% nie potrafiło tego jednoznacznie ocenić, a 6,07% badanych stwierdziło, że raczej lub zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie w szkole.

W przypadku domu sytuacja wygląda znacznie lepiej – aż 85,61% uczniów zadeklarowało, że czuje się tam bezpiecznie, a kolejne 6,06% – że raczej czuje się bezpiecznie.

Wykres 116. Poczucie bezpieczeństwa w szkole i w domu wśród uczniów szkół ponadpodstawowej.

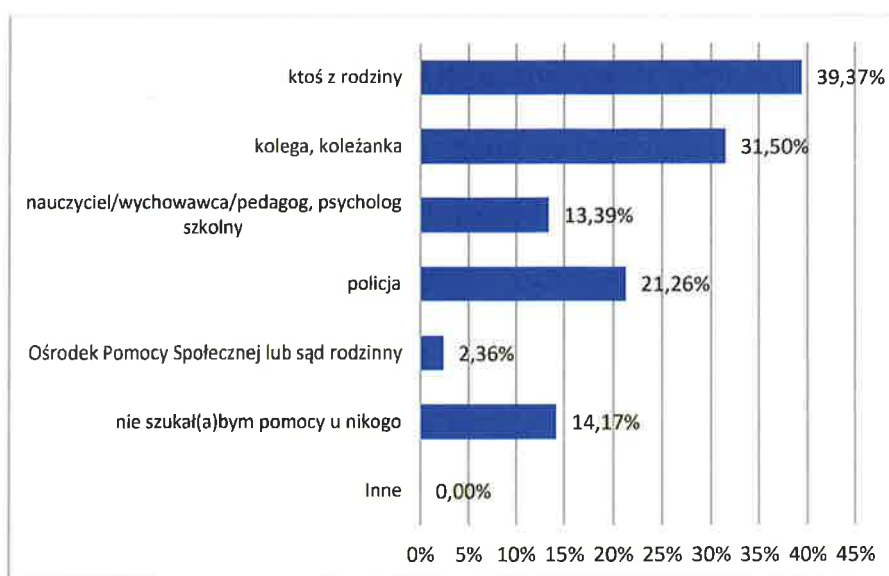
Większość badanych uczniów (60,00%) zadeklarowała, że w przypadku doświadczenia przemocy w szkole zwróciłyby się o pomoc do kogoś z rodziny. Kolejną najczęściej wskazywaną grupą byli koledzy lub koleżanki (30,77%) oraz nauczyciele, wychowawcy, pedagodzy lub psychologowie szkolni (26,15%). Mniej osób wybrało policję (9,23%) lub instytucje pomocowe, takie jak Ośrodek Pomocy Społecznej bądź sąd rodzinny (2,31%). Warto jednak zwrócić uwagę, że aż 20,00% respondentów przyznało, iż nie szukałoby pomocy u nikogo.

Wykres 117. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w szkole – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Najwięcej badanych (39,37%) zadeklarowało, że w przypadku doświadczenia przemocy w domu zwróciłoby się o pomoc do kogoś z rodziny, natomiast 31,50% wybrało koleżankę lub kolegę. Mniejszy odsetek uczniów wskazał na policję (21,26%) oraz nauczycieli, wychowawców, pedagogów lub psychologów szkolnych (13,39%). Jedynie 2,36% badanych zwróciłoby się do Ośrodka Pomocy Społecznej lub sądu rodzinnego. Warto zauważyć, że 14,17% respondentów przyznało, iż nie szukałoby pomocy u nikogo.

W porównaniu z sytuacjami przemocy szkolnej młodzież częściej deklaruje gotowość do zgłoszenia przemocy domowej służbom takim jak policja.

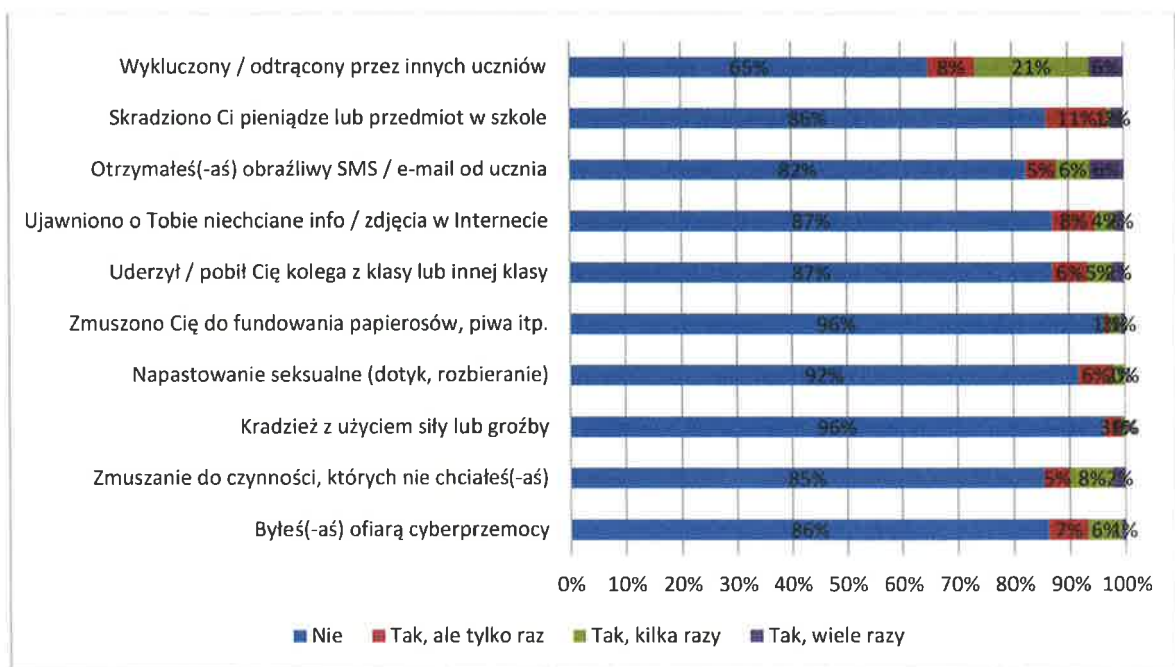

Wykres 118. Osoby, do których respondenci zwróciliby się w przypadku doświadczenia przemocy w domu – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Wśród badanych uczniów najczęściej zgłaszanym doświadczeniem przemocowym było wykluczenie lub odrzucenie przez innych uczniów – łącznie 35% respondentów przyznało, że spotkało się z takim zachowaniem (8% tylko raz, 21% kilka razy, 6% wiele razy). Kolejnym dość częstym zjawiskiem była przemoc słowna w Internecie – 18% badanych otrzymało obraźliwe wiadomości SMS lub e-mail od innego ucznia.

Nieco rzadziej pojawiały się doświadczenia zmuszania do czynności, których uczniowie nie chcieli wykonywać (15% łącznie) oraz ujawniania niechcianych informacji lub zdjęć w Internecie (14%). Taki sam odsetek – 14% – wskazał, że był ofiarą cyberprzemocy. Z kolei fizycznej agresji ze strony kolegów lub koleżanek (uderzenie, pobicie) doświadczyło 13% respondentów.

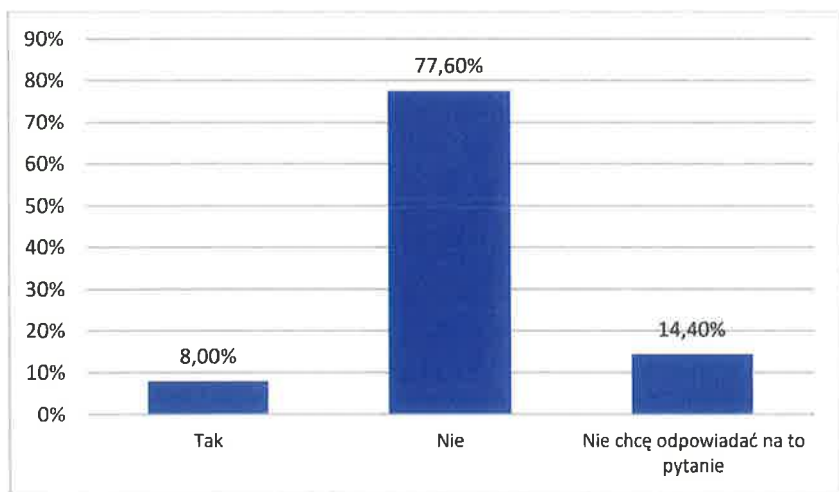
Mniej uczniów (14%) deklarowało kradzież pieniędzy lub przedmiotów, w tym 2% wielokrotne występowanie takiego zdarzenia. Zjawiska takie jak zmuszanie do fundowania papierosów lub alkoholu (4%), napastowanie seksualne (8%) oraz kradzież z użyciem siły lub groźby (4%) należały do najrzadszych.

Wykres 119. Rodzaje przemocy doświadczanej przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

5.7. Inicjacja seksualna wśród uczniów

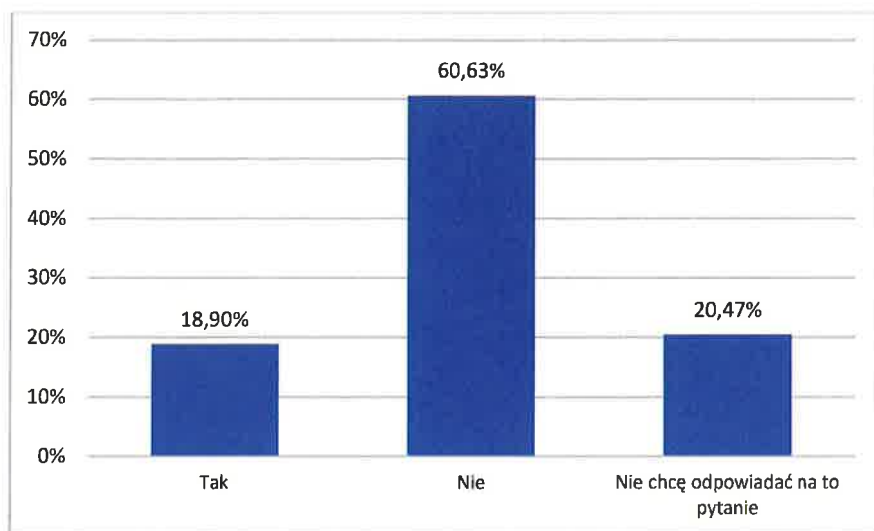
Młodych mieszkańców z terenu Lidzbarka Warmińskiego zapytaliśmy również o to, czy mają za sobą już inicjację seksualną. Większość uczniów szkół podstawowych (77,60%) zadeklarowała, że nie ma za sobą inicjacji seksualnej. 8,00% badanych przyznało, że doświadczyło jej w przeszłości, natomiast 14,40% uczniów nie chciało udzielić odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 120. Przebiecie inicjacji seksualnej – szkoła podstawowa.

Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych wyniki prezentują się następująco. Większość badanych uczniów (60,63%) zadeklarowała, że nie ma za sobą inicjacji seksualnej, natomiast

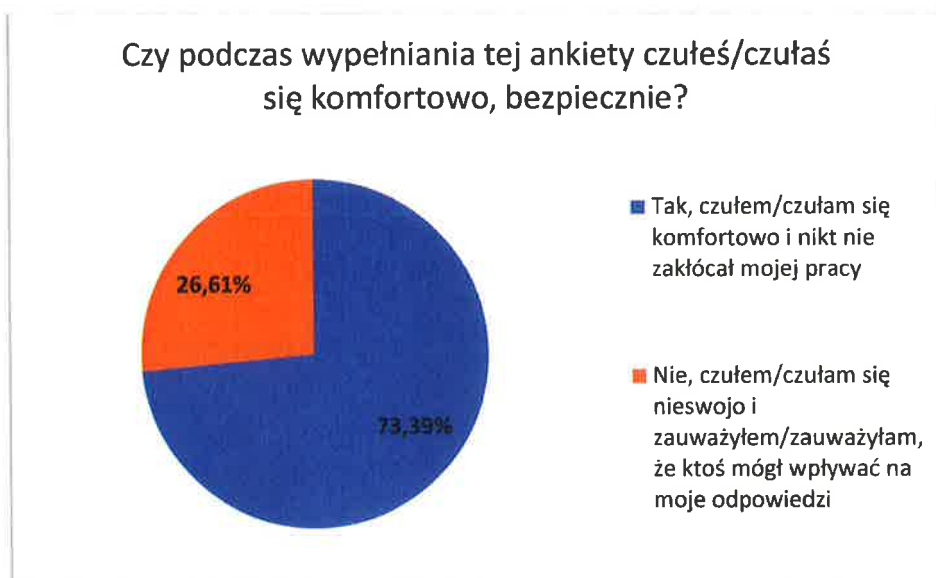
18,90% przyznało, że już jej doświadczyło. Warto zauważyć, że 20,47% respondentów zdecydowało się nie udzielać odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 121. Przebieg inicjacji seksualnej – szkoła ponadpodstawowa.

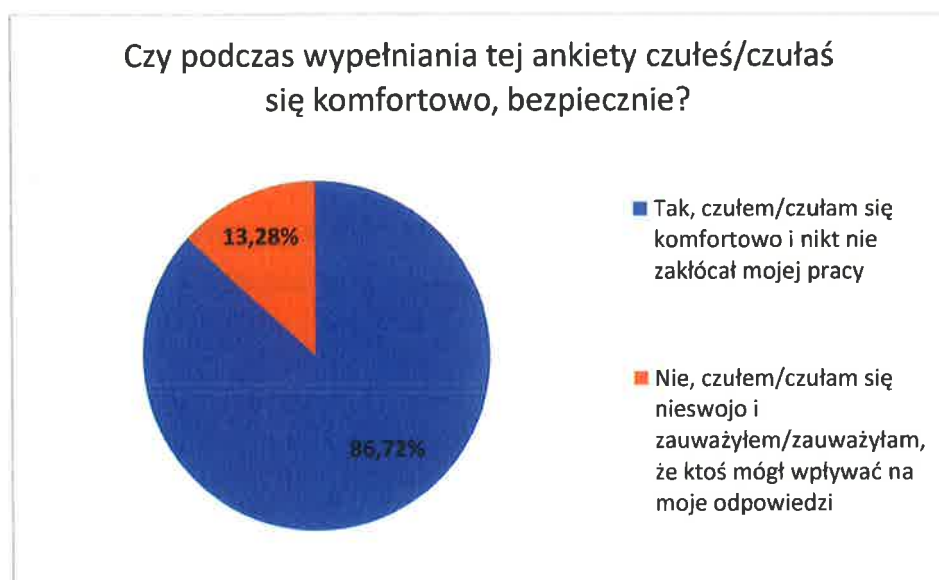
5.8. Warunki podczas wypełniania ankiety

Aby zapewnić uczniom możliwość swobodnego i szczerego udzielania odpowiedzi na często dość intymne pytania, w ankiecie umieszczono pytanie dotyczące komfortu i poczucia bezpieczeństwa podczas jej wypełniania. Wyniki pokazują, że 73,39% respondentów ze szkół podstawowych zadeklarowało odpowiednie warunki do udzielania odpowiedzi, jednak aż 26,61% wskazało, że nie czuło się wystarczająco komfortowo. Taka sytuacja może mieć wpływ na rzetelność wyników ankiety, prowadząc do pomijania odpowiedzi na niektóre pytania lub udzielania odpowiedzi niepełnych, wymijających, a w niektórych przypadkach nawet niezgodnych z prawdą.

Wykres 122. Poczucie komfortu i bezpieczeństwa podczas wypełniania ankiety – uczniowie szkół podstawowych.

Zdecydowana większość respondentów ze szkoły ponadpodstawowej (86,72%) zadeklarowała, że podczas wypełniania ankiety czuła się komfortowo i bezpiecznie, a nikt nie zakłócał przebiegu ich pracy. Jedynie 13,28% uczniów wskazało, że odczuwało dyskomfort lub zauważyło, że ktoś mógł wpływać na ich odpowiedzi.

Wykres 123. Poczucie komfortu i bezpieczeństwa podczas wypełniania ankiety – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

6. Profilaktyka

6.1. Podstawowe informacje na temat profilaktyki uzależnień

Profilaktyka pochodzi od greckiego słowa „*pro-phylássein*”, które oznacza „strzec się, zapobiegać, chronić”. Jest ona działaniem mającym na celu zapobieganie powstaniu niekorzystnego zjawiska, zanim ono wystąpi, poprzez oddziaływanie zawczasu na jego rozpoznane przyczyny lub poprzez budowanie zabezpieczeń przed tym zjawiskiem, albo poprzez wyprzedzające łagodzenie skutków zjawiska, któremu zapobiec się nie da. Współczesne rozumienie profilaktyki uwzględnia jej podział na trzy poziomy: profilaktykę uniwersalną, selektywną oraz wskazującą¹⁶.

Działania profilaktyczne w rozumieniu dzisiejszym były prowadzone począwszy od XIX wieku i najczęściej ich inicjatorami byli społeczni działacze, ludzie charakteryzujący się oddaniem sprawie społecznej i charyzmie. To na ten czas w Anglii i Ameryce zaczęły powstawać siedliska społeczne będące zarzewiem zmian edukacyjnych, kulturowych, społecznych i ustrojowych (w tym reforma sądownictwa skutkująca powstaniem opieki sądowej w sytuacjach spraw nieletnich)¹⁷. W Niemczech powstał termin obok klasycznego leczenia w medycynie tzw. „*soziale Medizin*” oznaczający wszelkie działania społeczno-zapobiegawcze, a w tym m.in. ograniczenia czasu pracy w fabrykach oraz pracy dzieci, ochrona macierzyństwa, zapomoga dla pracowników¹⁸. Obecnie działania te są realizowane na poziomie legislacyjnym w ramach obowiązującego ustawodawstwa (np. ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z roku 1982) na poziomie samorządowym (realizacja gminnych programów profilaktyki), szkolnym (programy wychowawczo-profilaktyczne), a także na poziomie grup społecznych np. klas (programy profilaktyczne, socjoterapeutyczne) oraz jednostek. W ten sposób rozumiana profilaktyka stanowi temat niniejszego rozdziału. Wśród rodzajów profilaktyki wyróżniamy:

Profilaktyka uniwersalna

Profilaktyka skierowana do populacji uniwersalnej (np. wszystkich uczniów w określonym wieku), bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych ma na celu

¹⁶ Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

¹⁷ Barczykowska, A., Dzierżyńska-Breś, S. (2013). Profilaktyka oparta na wynikach badań naukowych (evidence based practice). *Resocjalizacja Polska*, 4, 131-152.

¹⁸ Salamucha, A. (2016). Pojęcie profilaktyki (analiza semiotyczna). *Roczniki Pedagogiczne*, 8(44), 7-48.

przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka¹⁹.

Profilaktyka selektywna

Profilaktyka ukierunkowana na grupy zwiększonego ryzyka, wymagająca dobrego rozpoznania tych grup uczniów w społeczności szkolnej; ma na celu zapobieganie, ograniczenie lub zaprzestanie podejmowania przez jednostkę zachowań ryzykownych²⁰.

Profilaktyka wskazująca

Profilaktyka skierowana do osób, u których rozpoznano objawy zaburzeń lub szczególnie zagrożonych rozwojem problemów wynikających z używania substancji psychoaktywnych²¹.

6.2. Działania profilaktyczne w Mieście Lidzbark Warmiński – analiza danych zastanych

W Lidzbarku Warmińskim działania profilaktyczne obejmują bardzo szeroki zakres. Poniżej przedstawiono wykaz działań podejmowanych w roku 2024. Wśród nich znajdują się:

- Kontynuacja działalności Punktu Konsultacyjnego dla osób z problemem alkoholowym oraz członków ich rodzin.
- Prowadzenie działań profilaktycznych na terenie szkół podstawowych, m.in. „Debata”, „Apteczka Pierwszej Pomocy”, „Odłot”, „Korekta” czy warsztaty na temat radzenia sobie z presją rówieśniczą. Przeprowadzono również warsztaty z zakresu profilaktyki przemocy.
- Realizacja programu „Szkoła dla rodziców”.
- Organizacja działań edukacyjno-profilaktycznych.
- Organizacja zajęć profilaktycznych podczas półkolonii zimowych dla uczniów oraz organizacja wypoczynku letniego uczniów.
- Dofinansowanie wyjazdów członków środowisk trzeźwościowych do obiektów zajmujących się pracą nad odnową życia duchowego.
- Szkolenie sprzedawców napojów alkoholowych.
- Finansowanie działalności świetlic: socjoterapeutycznej i dwóch środowiskowych.

¹⁹ Źródło: <https://programyrekomendowane.pl/strony/artykuly/strategie,9>.

²⁰ Ibidem.

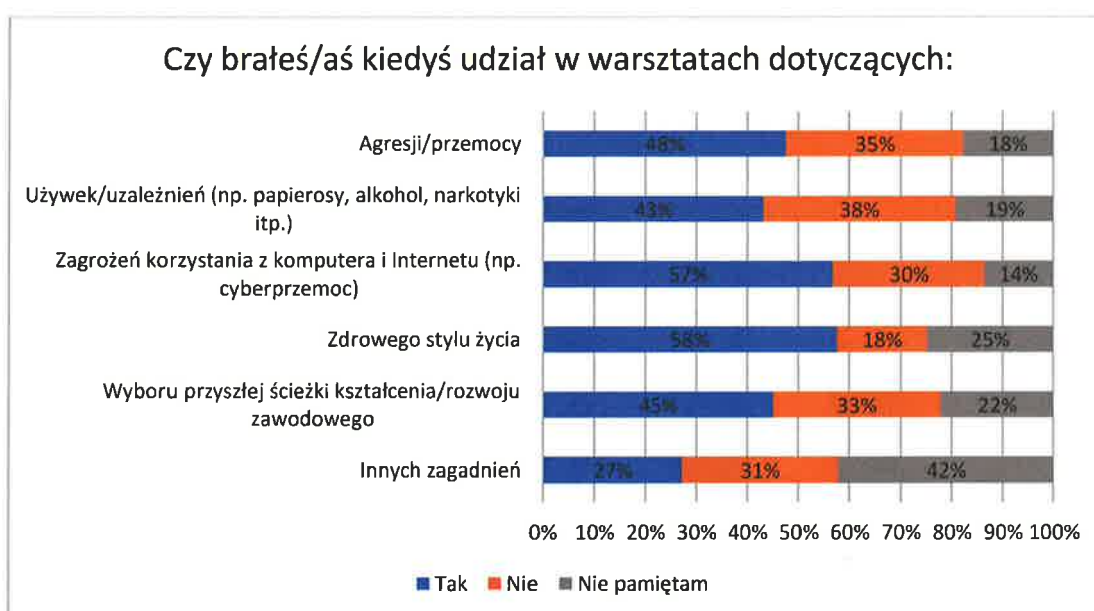
²¹ Ibidem.

- Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w ramach procedury przeciwdziałania przemocy domowej.
- Organizacja wydarzeń plenerowych o charakterze profilaktycznym, adresowanych do dzieci i młodzieży.
- Udział w kampanii edukacyjnej związane z używaniem substancji psychoaktywnych.
- Organizacja wydarzeń integrujących środowisko osób abstynenckich oraz ich rodzin. Inicjatywy skierowane do młodzieży, promujące zdrowy styl życia i alternatywne formy spędzania wolnego czasu.
- Organizacja działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień i ich skutków, kierowanych do różnych grup odbiorców.

6.3. Udział uczniów w działaniach profilaktycznych

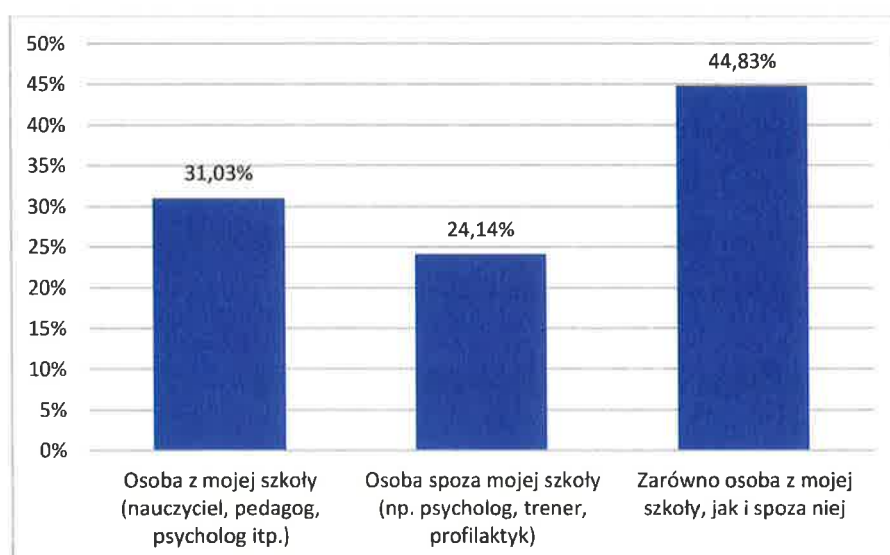
6.3.1. Szkoły podstawowe

Uczniowie najczęściej uczestniczyli w warsztatach dotyczących zdrowego stylu życia (58%) oraz zagrożeń związanych z korzystaniem z komputera i Internetu (57%). 48% badanych brało udział w zajęciach poświęconych agresji i przemocy, a 45% – warsztatach dotyczących wyboru przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego. 43% uczestniczyło w spotkaniach dotyczących używek i uzależnień.

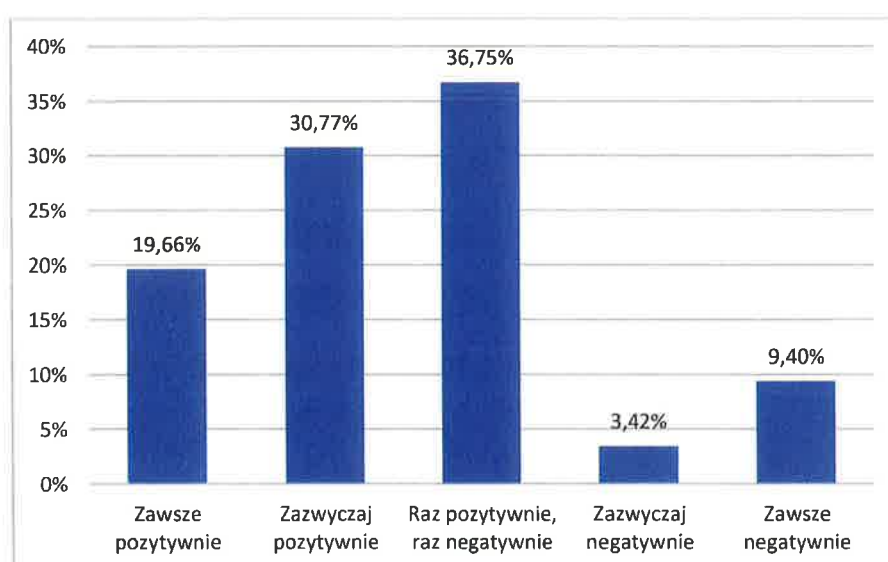
Wykres 124. Udział uczniów szkół podstawowych w zajęciach profilaktycznych.

Najczęściej warsztaty były prowadzone zarówno przez osoby ze szkoły, jak i spoza niej (44,83%). 31,03% uczniów uczestniczyło w zajęciach prowadzonych wyłącznie przez nauczycieli, pedagogów lub psychologów szkolnych, a 24,14% – w spotkaniach prowadzonych przez osoby z zewnątrz, np. psychologów, trenerów lub profilaktyków.

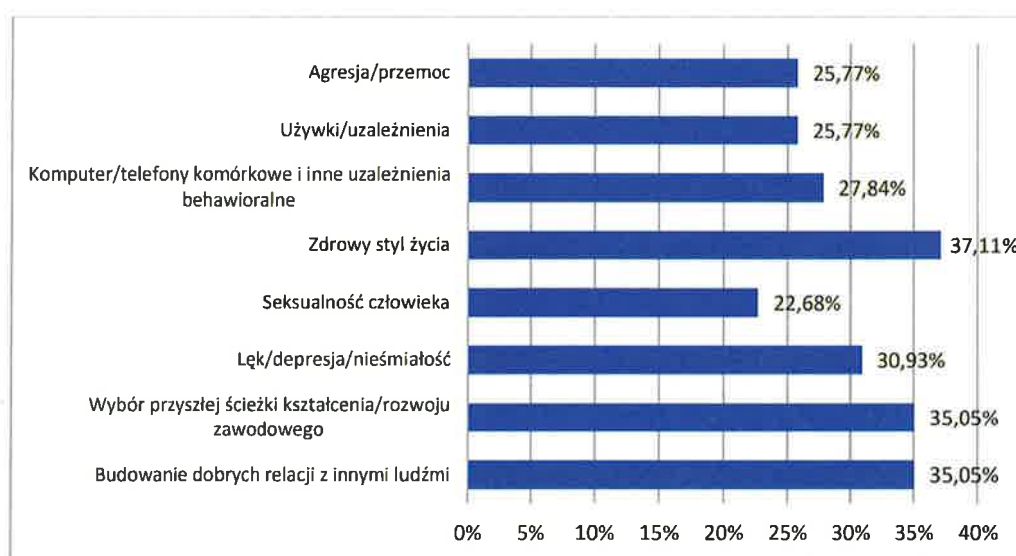
Wykres 125. Osoba prowadząca zajęcia profilaktyczne – uczniowie szkół podstawowych.

Uczniowie najczęściej oceniali warsztaty w sposób umiarkowanie pozytywny. 30,77% z nich oceniło je zazwyczaj pozytywnie, a 19,66% – zawsze pozytywnie. 36,75% wskazało, że odbiór zajęć był zróżnicowany („raz pozytywnie, raz negatywnie”). Negatywne opinie pojawiały się rzadziej – 3,42% badanych oceniło zajęcia zazwyczaj negatywnie, a 9,40% – zawsze negatywnie.

Wykres 126. Ocena działań profilaktycznych – uczniowie szkół podstawowych.

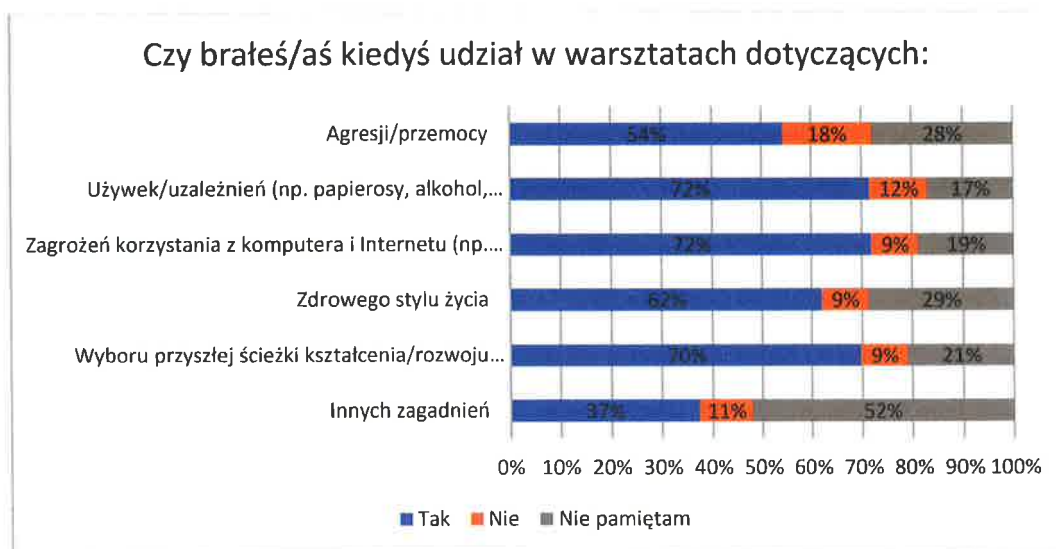
Badanych poproszono również o wskazanie tematów warsztatów, w których chcieliby wziąć udział w przyszłości. Największym zainteresowaniem wśród uczniów cieszą się tematy dotyczące zdrowego stylu życia (37,11%), budowania dobrych relacji z innymi ludźmi i wyboru przyszłej ścieżki kształcenia (po 35,05%) oraz lęku, depresji i nieśmiałości (30,93%). Uczniowie chętnie uczestniczyliby również w zajęciach dotyczących uzależnień od technologii (27,84%), używek (25,77%) oraz agresji i przemocy (25,77%). Mniej osób wskazało zainteresowanie tematyką związaną z seksualnością człowieka (22,68%).

Wykres 127. Preferowana tematyka zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół podstawowych.

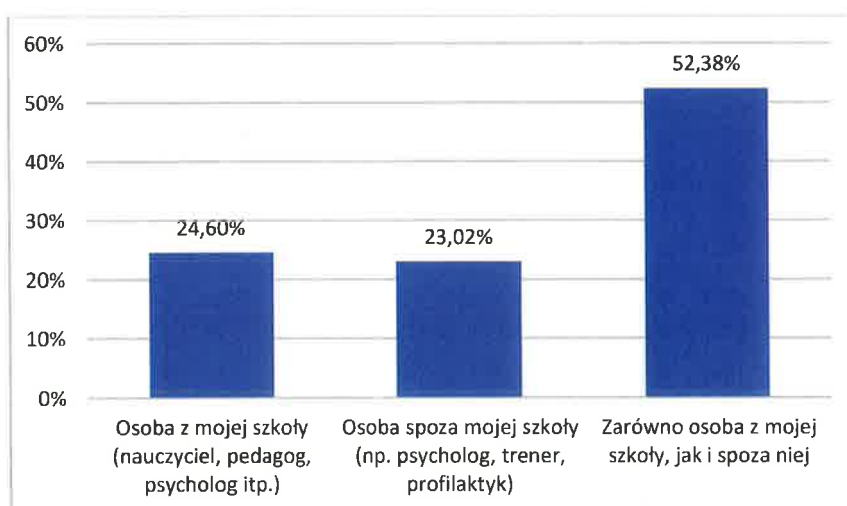
6.3.2 Szkoły ponadpodstawowe

Wśród uczniów szkoły ponadpodstawowej najczęściej wskazywano udział w warsztatach dotyczących używek i uzależnień (72%) oraz zagrożeń związanych z korzystaniem z komputera i Internetu (również 72%). Często uczniowie uczestniczyli także w zajęciach poświęconych wyborowi przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego (70%) oraz zdrowemu stylowi życia (62%). Warsztaty dotyczące agresji i przemocy odbyło 54% badanych, a 37% wskazało udział w zajęciach o innej tematyce.

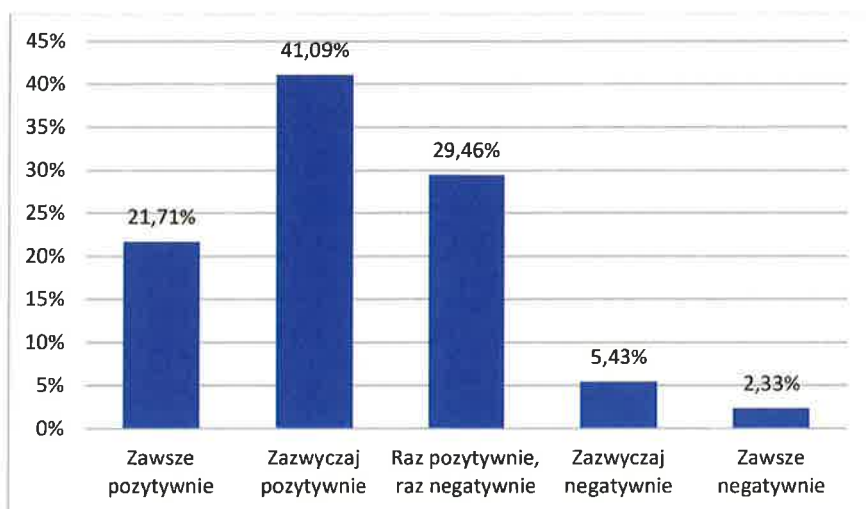
Wykres 128. Udział w zajęciach profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Ponad połowa uczniów (52,38%) uczestniczyła w warsztatach prowadzonych zarówno przez osoby z ich szkoły, jak i spoza niej. 24,60% badanych wskazało, że zajęcia prowadziła wyłącznie osoba z ich szkoły (np. nauczyciel, pedagog, psycholog), natomiast 23,02% – że prowadzącym była osoba z zewnątrz, np. psycholog, trener lub profilaktyk.

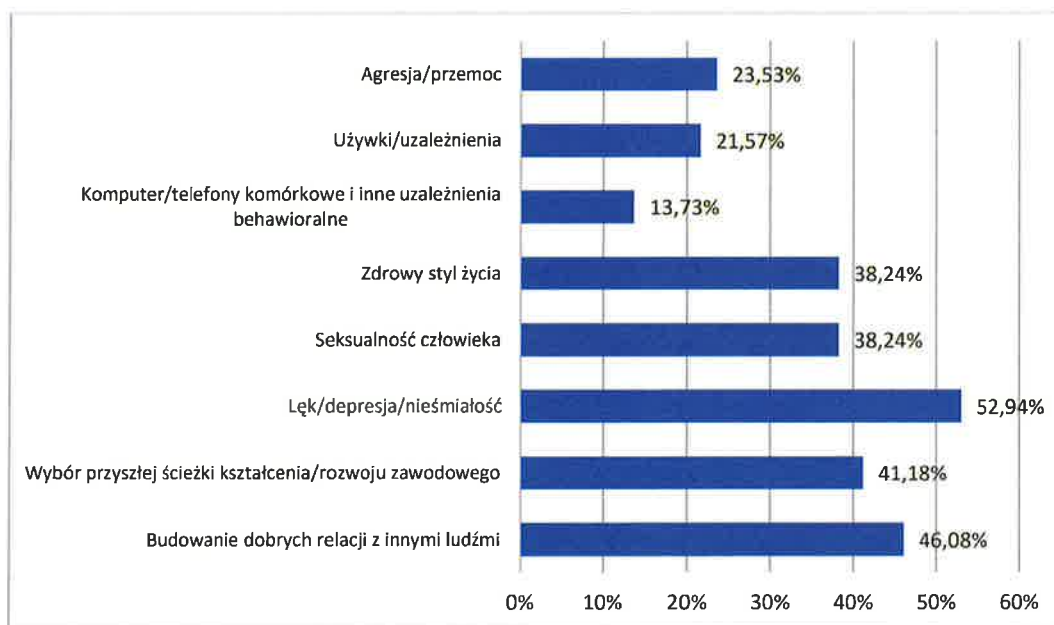
Wykres 129. Osoby prowadzące zajęcia profilaktyczne – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Większość uczniów ocenia warsztaty pozytywnie – 41,09% określiło je jako „zazwyczaj pozytywne”, a 21,71% jako „zawsze pozytywne”. 29,46% badanych wskazało, że odbiór zajęć był zróżnicowany („raz pozytywnie, raz negatywnie”). Nieliczni uczniowie mieli negatywne doświadczenia – 5,43% oceniło warsztaty zazwyczaj negatywnie, a 2,33% – zawsze negatywnie.

Wykres 130. Ocena zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Uczniowie szkoły ponadpodstawowej najczęściej wyrażali chęć udziału w warsztatach dotyczących lęku, depresji i nieśmiałości (52,94%). Duże zainteresowanie budziły także tematy związane z budowaniem relacji z innymi ludźmi (46,08%) oraz wyborem przyszłej ścieżki kształcenia lub rozwoju zawodowego (41,18%). Popularne okazały się również zajęcia poświęcone seksualności człowieka i zdrowemu stylowi życia (po 38,24%). Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się warsztaty o używkach i uzależnieniach (21,57%), agresji i przemocy (23,53%) oraz uzależnieniach behawioralnych związanych z technologią (13,73%).

Wykres 131. Tematyka zajęć profilaktycznych – uczniowie szkół ponadpodstawowych.

6.4. Relacje z dorosłymi i rówieśnikami wśród uczniów

Uczniów z obu grup, tj. szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych zapytaliśmy również o to, czy mają w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela, osobę, której mogą się zwierzyć i powiedzieć prawie wszystko, oraz czy mają w swoim otoczeniu dorosłego, którego darzą zaufaniem i mogą zapytać o radę.

Większość uczniów szkół podstawowych (77,17%) zadeklarowała, że ma w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela, któremu może się zwierzyć i zaufa. 22,83% badanych przyznało, że nie ma takiej osoby.

Wykres 132. Posiadanie co najmniej jednego przyjaciela przez uczniów szkół podstawowych.

Starszym uczniom zadano to samo pytanie. Zdecydowana większość uczniów szkół ponadpodstawowych (88,64%) deklaruje, że ma w swoim otoczeniu przynajmniej jednego przyjaciela, któremu może się zwierzyć i zaufa. 11,36% badanych przyznało, że nie ma takiej osoby.

Wykres 133. Posiadanie co najmniej jednego przyjaciela przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

Zdecydowana większość badanych ze szkół podstawowych (84,68%) wskazała, że ma w swoim otoczeniu dorosłego, któremu ufa i do którego może zwrócić się po radę bez skrępowania. 15,32% uczniów zadeklarowało, że nie ma takiej osoby.

Wykres 134. Posiadanie co najmniej jednego zaufanego dorosłego przez uczniów szkół podstawowych.

Podobnie jak w przypadku relacji rówieśniczych, większość starszych uczniów (85,38%) ma w swoim otoczeniu dorosłego, któremu ufa i do którego może zwrócić się po radę bez skrępowania. 14,62% respondentów wskazało, że nie ma takiej osoby.

Wykres 135. Posiadanie co najmniej jednego zaufanego dorosłego przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

6.5. Działania profilaktyczne w opinii mieszkańców

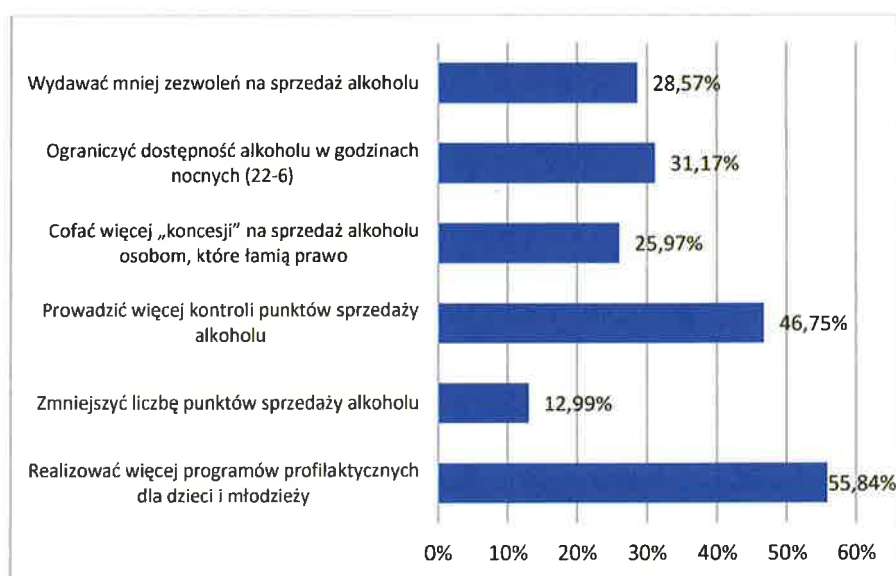
Dorośli mieszkańcy Miasta Lidzbark Warmiński zostali zapytani o to, czy oczekują od Miasta działań mających na celu ograniczenie problemu uzależnień, szczególnie problemów alkoholowych. Ponad połowa mieszkańców (58,25%) oczekuje od Miasta działań służących ograniczeniu problemu alkoholowego. Przeciwnych jest 17,48% badanych, pozostała część (24,27%) nie ma zdania w tym temacie.

Wykres 136. Oczekiwanie działań mających na celu ograniczenie problemów alkoholowych.

Natomiast jeśli chodzi o rodzaje działań, jakie mogłyby zostać podjęte, najczęściej wybraną odpowiedzią było realizowanie więcej programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży

(55,84%). Drugą najliczniej wskazywaną odpowiedzią było prowadzenie większej ilości kontroli punktów sprzedaży alkoholu (46,75%). Następnie również znaczące wyniki uzyskały odpowiedzi związane z ograniczeniem dostępności alkoholu w godzinach nocnych (31,17%), wydawanie mniej zezwoleń na sprzedaż alkoholu (28,57%) oraz cofanie „koncesji” osobom łamiącym prawo (25,97%). Nieco rzadziej ankietowani wybierali odpowiedź sugerującą zmniejszenie liczby punktów sprzedaży alkoholu (12,99%).

Wykres 137. Rodzaje oczekiwanych działań dotyczących ograniczenia problemu alkoholowego.

6.6. Dostępność alkoholu i narkotyków w środowisku lokalnym

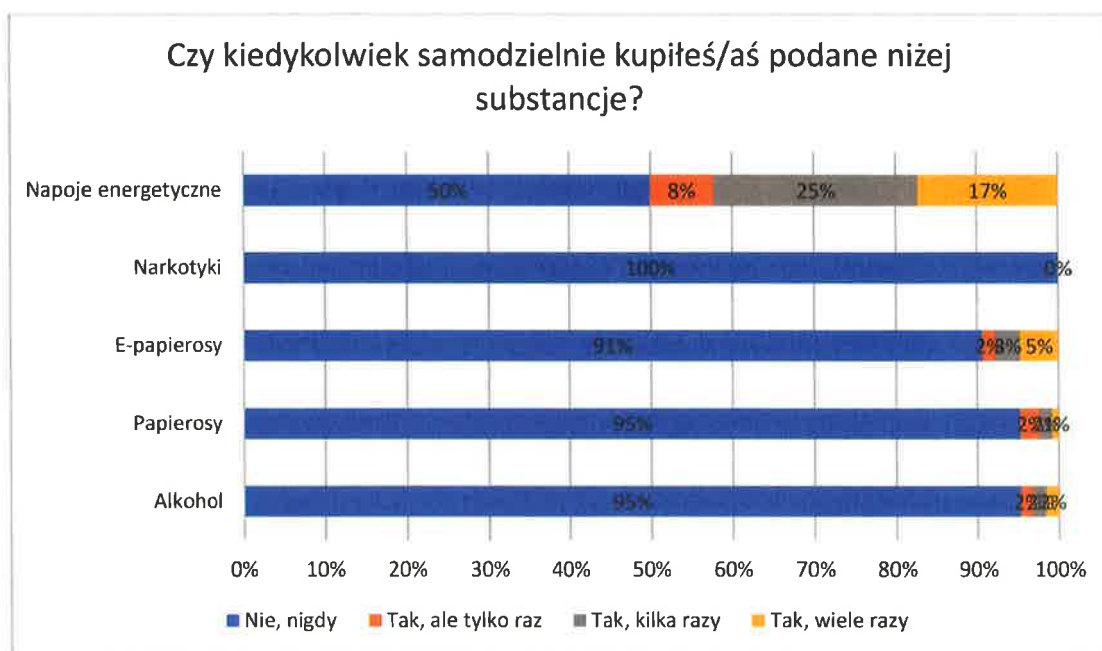
6.6.1. Uczniowie szkół podstawowych

Pomiar dostępności substancji w danej społeczności jest trudny ze względu na błędne przeświadczenia osób badanych. Inaczej o dostępności alkoholu dla osób nieletnich będą wypowiadać się dorośli, inaczej sami uczniowie, a jeszcze inaczej sprzedaż oceniać będą sami sprzedawcy. W niniejszej ankiecie uczniów zapytano, czy kiedykolwiek mieli okazję samodzielnie zakupić poszczególne substancje.

Najczęściej samodzielnie kupowaną substancją wśród uczniów są napoje energetyczne – połowa badanych (50%) nigdy ich nie kupowała, natomiast 8% zrobiło to raz, 25% kilka razy, a 17% – wiele razy.

Zakup e-papierosów zadeklarowało łącznie 10% uczniów (2% tylko raz, 3% kilka razy, 5% wiele razy). W przypadku alkoholu i papierosów zdecydowana większość badanych (po 95%) nigdy

ich nie kupowała, a pojedyncze osoby przyznały, że zrobiły to raz lub kilka razy. Żaden z uczniów nie zadeklarował zakupu narkotyków.

Wykres 138. Próba samodzielnego zakupu substancji psychoaktywnych przez uczniów szkół podstawowych.

Zdaniem uczniów, najłatwiejszym do zakupu produktem dla osób niepełnoletnich są napoje energetyczne – 34% badanych uznało, że można je kupić bardzo łatwo, a 21% – że raczej łatwo. 13% respondentów oceniło ich zakup jako trudny lub bardzo trudny, natomiast 27% nie miało zdania.

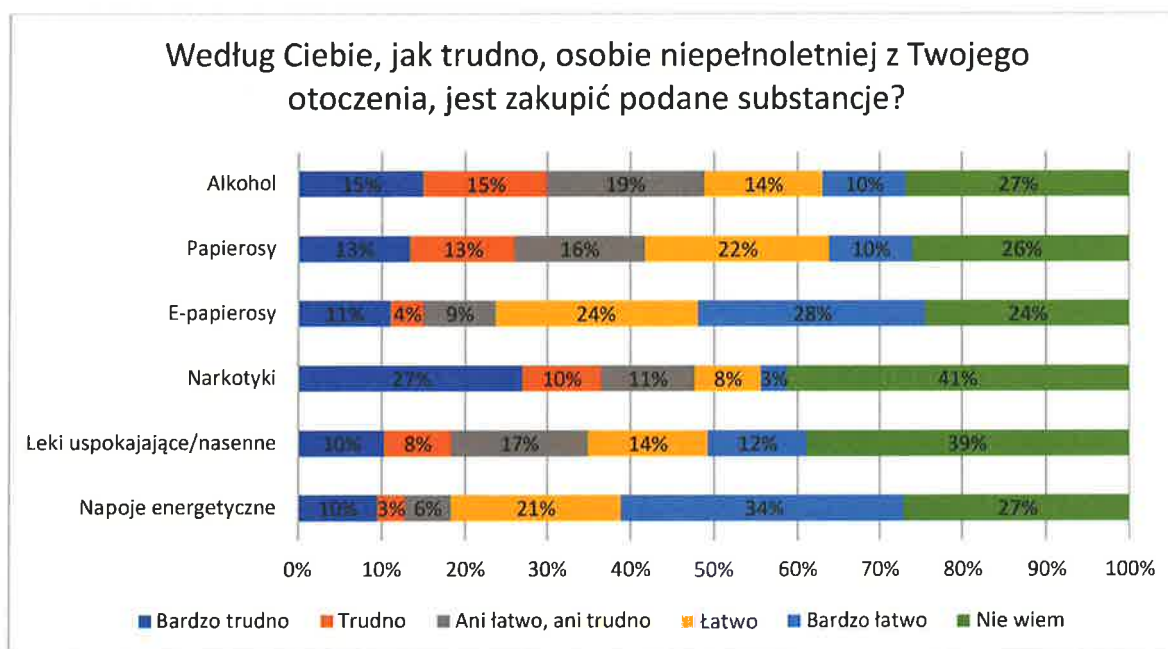
W przypadku e-papierosów 28% uczniów stwierdziło, że są one bardzo łatwo dostępne, a 24% – że raczej łatwo. 15% uznało zakup za trudny lub bardzo trudny, a 24% nie potrafiło tego ocenić.

Papierosy oceniono jako umiarkowanie dostępne – 10% badanych uznało, że można je kupić bardzo łatwo, a 22% – że raczej łatwo. Dla 26% uczniów dostępność papierosów jest trudna lub bardzo trudna, a tyle samo osób (26%) nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Podobnie oceniono alkohol – 10% uczniów uważa, że jego zakup jest bardzo łatwy, a 14% – że raczej łatwy. Jednocześnie 30% badanych uznało, że nabycie alkoholu przez osobę niepełnoletnią jest trudne lub bardzo trudne, a 27% nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki postrzegane są jako najtrudniejsze do zdobycia – 27% badanych uznało ich zakup za bardzo trudny, 10% za trudny, a jedynie 11% za umiarkowany (ani łatwy, ani trudny). Tylko 11% uczniów wskazało, że dostęp do narkotyków jest łatwy lub bardzo łatwy, natomiast 41% nie potrafiło ocenić ich dostępności.

W przypadku leków uspokajających i nasennych 12% uczniów uznało, że są one bardzo łatwo dostępne, 14% – że raczej łatwo, natomiast 18% określiło ich zakup jako trudny lub bardzo trudny. 17% wskazało odpowiedź „ani łatwo, ani trudno”, a 39% nie miało zdania.

Wykres 139. Dostępność alkoholu, papierosów, narkotyków, leków i napojów energetycznych - przekonania uczniów szkół podstawowych.

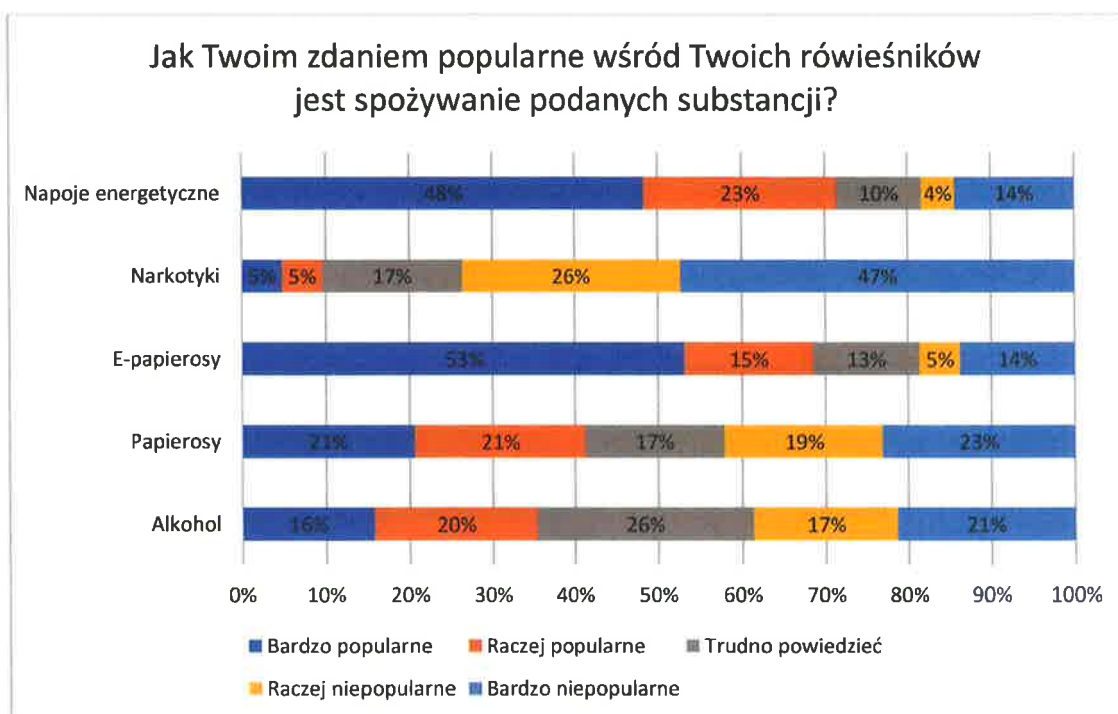
Zdaniem uczniów szkół podstawowych, najbardziej popularne wśród ich rówieśników są napoje energetyczne – 48% badanych uznało je za bardzo popularne, a 23% za raczej popularne. 18% respondentów oceniło je jako raczej lub bardzo niepopularne, a 10% miało trudność z udzieleniem odpowiedzi.

Na drugim miejscu znalazły się e-papierosy, które 53% uczniów uznało za bardzo popularne, a 15% – za raczej popularne. 19% badanych wskazało, że są one raczej lub bardzo niepopularne, natomiast 13% nie potrafiło ocenić ich popularności.

W przypadku papierosów tradycyjnych 21% uczniów oceniło je jako bardzo popularne, a kolejne 21% – jako raczej popularne. 42% badanych uznało, że są one raczej lub bardzo niepopularne, a 17% miało trudność z oceną.

Alkohol został oceniony podobnie – 16% uczniów uznało go za bardzo popularny, 20% za raczej popularny, a 38% za raczej lub bardzo niepopularny. 26% respondentów nie potrafiło jednoznacznie ocenić jego popularności wśród rówieśników.

Najmniej popularne według uczniów są narkotyki – 73% badanych uznało, że są one raczej lub bardzo niepopularne, 10% oceniło je jako popularne, a 17% wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 140. Popularność spożywania podanych substancji zdaniem uczniów szkół podstawowych.

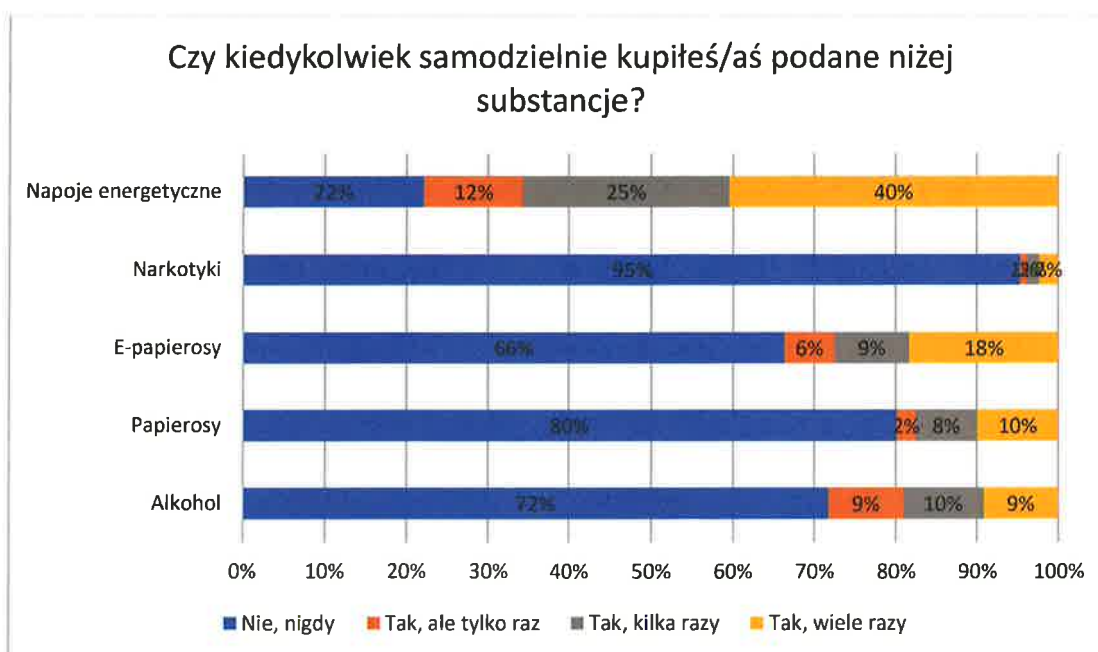
6.6.2. Uczniowie szkół ponadpodstawowych

Uczniów szkół ponadpodstawowych też zapytaliśmy o doświadczenia w zakresie samodzielnych prób zakupu poszczególnych substancji.

Najczęściej samodzielnie kupowanym produktem przez uczniów były napoje energetyczne – 40% badanych zadeklarowało, że kupuje je wiele razy, 25% – kilka razy, a 12% – tylko raz. Jedynie 22% uczniów nigdy ich nie kupowało.

W przypadku e-papierosów 18% uczniów przyznało, że kupowało je wiele razy, 9% – kilka razy, a 6% – tylko raz; 66% nigdy tego nie robiło. Zakup papierosów tradycyjnych deklarowało 20% badanych (10% wiele razy, 8% kilka razy, 2% raz).

Alkohol samodzielnie kupowało łącznie 28% uczniów, najczęściej kilka lub wiele razy (odpowiednio 9% i 10%). natomiast 72% nigdy tego nie robiło. Narkotyki były kupowane najrzadziej – jedynie przez 5% uczniów przynajmniej raz w życiu.

Wykres 141. Próba samodzielnego zakupu substancji psychoaktywnych przez uczniów szkół ponadpodstawowych.

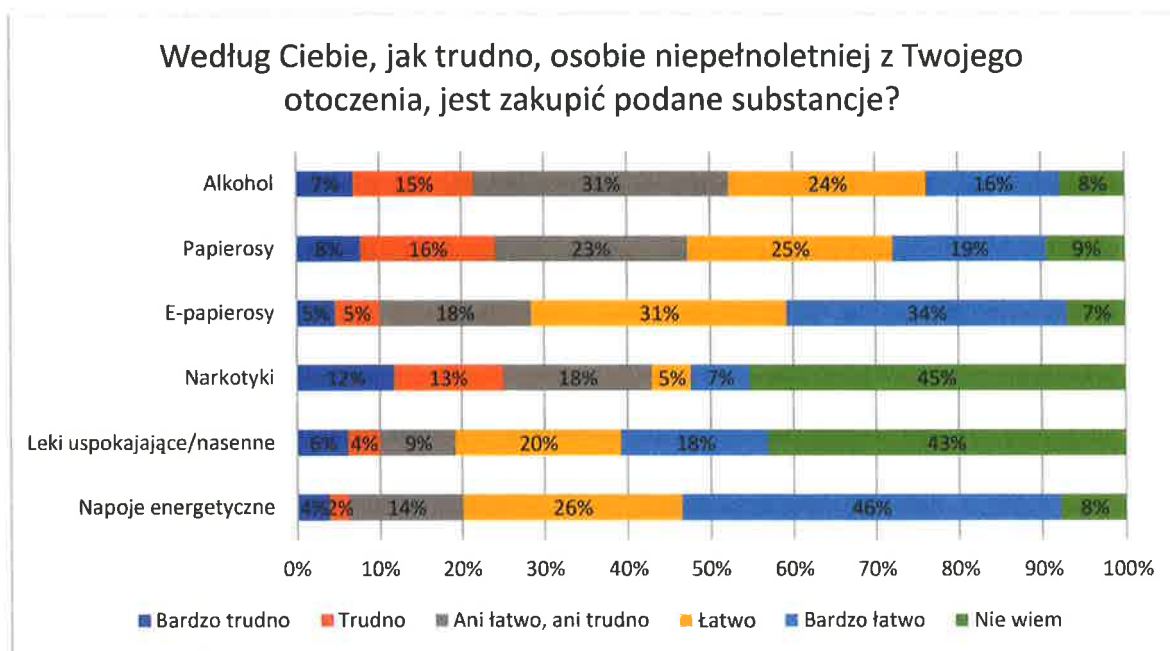
Na podstawie opinii uczniów szkół ponadpodstawowych, postrzegana dostępność różnych substancji dla osób niepełnoletnich z ich otoczenia różni się w zależności od substancji.

Uczniowie szkół ponadpodstawowych uznali, że napoje energetyczne są najłatwiej dostępne dla osób niepełnoletnich – 72% badanych wskazało, że ich zakup jest łatwy lub bardzo łatwy. Podobnie oceniono e-papierosy, które 66% uczniów uznało za łatwo dostępne.

Papierosy tradycyjne i alkohol oceniono jako umiarkowanie dostępne – odpowiednio 44% i 40% badanych uznało, że można je kupić bez większych trudności.

Z kolei narkotyki są postrzegane jako znacznie trudniej dostępne – 25% uczniów uznało ich zakup za trudny lub bardzo trudny, a aż 45% nie potrafiło określić, jak wygląda ich dostępność.

W przypadku leków uspokajających i nasennych opinie były bardziej zróżnicowane – 38% uczniów uznało, że są one raczej lub bardzo łatwo dostępne, 10% określiło ich zdobycie jako trudne, a 43% nie miało zdania na ten temat.

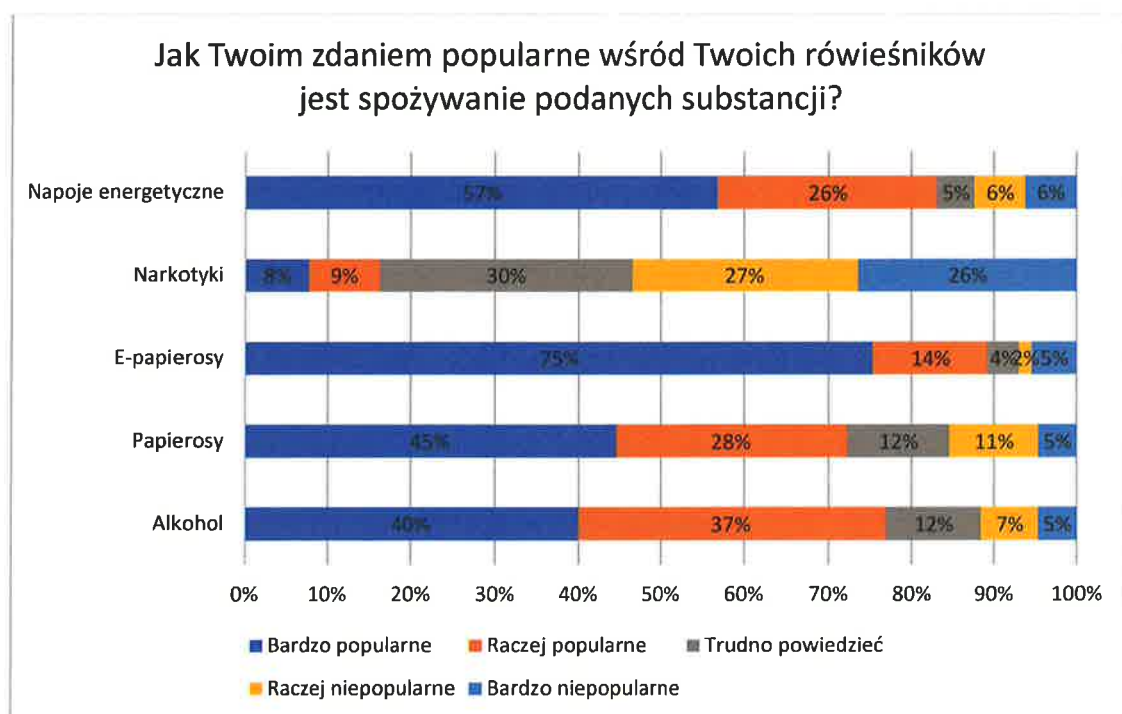

Wykres 142. Dostępność alkoholu, papierosów, narkotyków, leków i napojów energetycznych - przekonania uczniów szkół ponadpodstawowych.

W ocenie uczniów szkół ponadpodstawowych najbardziej popularne wśród ich rówieśników są e-papierosy – 75% badanych uznało je za bardzo popularne, a 14% za raczej popularne. Wysoko oceniono także napoje energetyczne, które 57% uczniów określiło jako bardzo popularne, a 26% – jako raczej popularne.

Popularność papierosów tradycyjnych i alkoholu była nieco niższa. W przypadku papierosów 45% uczniów uznało je za bardzo popularne, a 28% – za raczej popularne. Alkohol oceniono podobnie: 40% uznało go za bardzo popularny, a 37% – za raczej popularny.

Za najmniej popularne uznano narkotyki – 53% badanych określiło je jako raczej lub bardzo niepopularne, a jedynie 17% wskazało, że są one popularne wśród młodzieży.

Wykres 143. Popularność spożywania podanych substancji zdaniem uczniów szkół ponadpodstawowych.

7. Podsumowanie i wnioski

7.1. Postrzegane problemy społeczne na terenie Miasta Lidzbark Warmińskiego

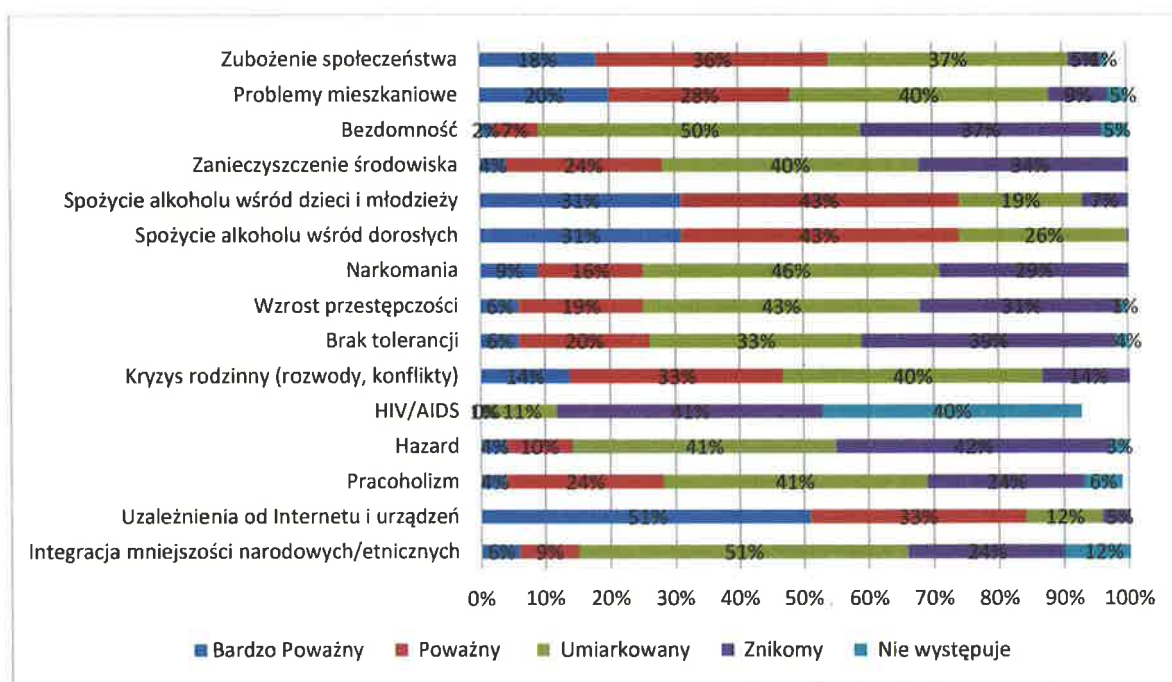
W ocenie mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego najwyższą rangę wśród problemów społecznych zajmuje uzależnienie od Internetu i urządzeń elektronicznych. Ponad połowa respondentów (51%) uznała je za bardzo poważny problem, a kolejne 33% – za poważny. Oznacza to, że zjawisko to postrzegane jest jako dominujące wyzwanie społeczne w mieście.

Na kolejnych miejscach znalazły się problemy związane ze spożywaniem alkoholu – zarówno wśród dorosłych, jak i dzieci i młodzieży. W obu przypadkach 31% badanych uznało te zjawiska za bardzo poważne, a 43% za poważne, co wskazuje na powszechne postrzeganie alkoholu jako jednego z głównych czynników ryzyka społecznego.

Do istotnych problemów zaliczono również ubożenie społeczeństwa (54% wskazań „bardzo poważny” lub „poważny”) oraz kryzys rodzinny (47%). Problemy mieszkaniowe oceniono umiarkowanie poważnie – 48% respondentów uznało je za umiarkowane lub znikome, a 48% za poważne bądź bardzo poważne, co sugeruje zróżnicowane doświadczenia w tym zakresie.

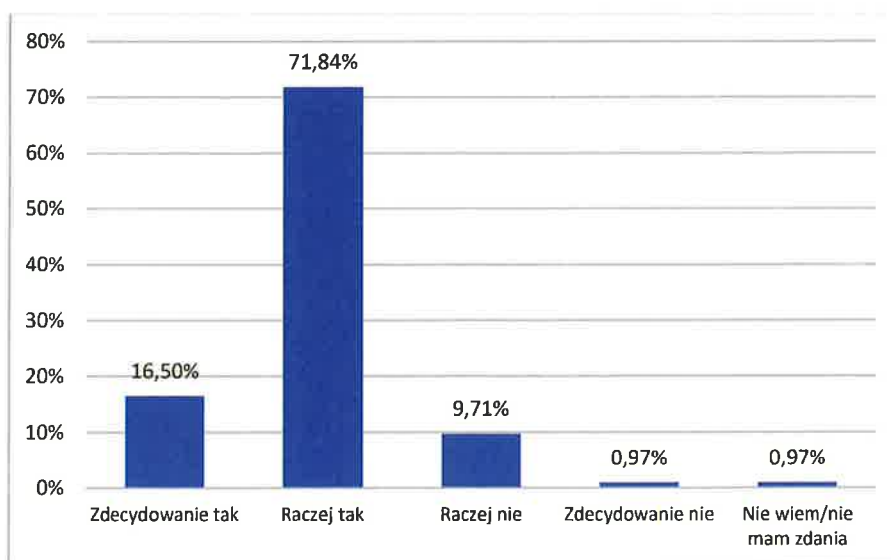
Z kolei takie problemy jak bezdomność, zanieczyszczenie środowiska, narkomania, wzrost przestępczości, brak tolerancji czy pracołizm oceniane były najczęściej jako umiarkowane.

Za najmniej istotne problemy uznano HIV/AIDS (ponad 80% badanych wskazało, że jest zjawiskiem znikomym lub nie występuje) oraz hazard i integrację mniejszości narodowych i etnicznych, które również rzadko uznawano za poważne.

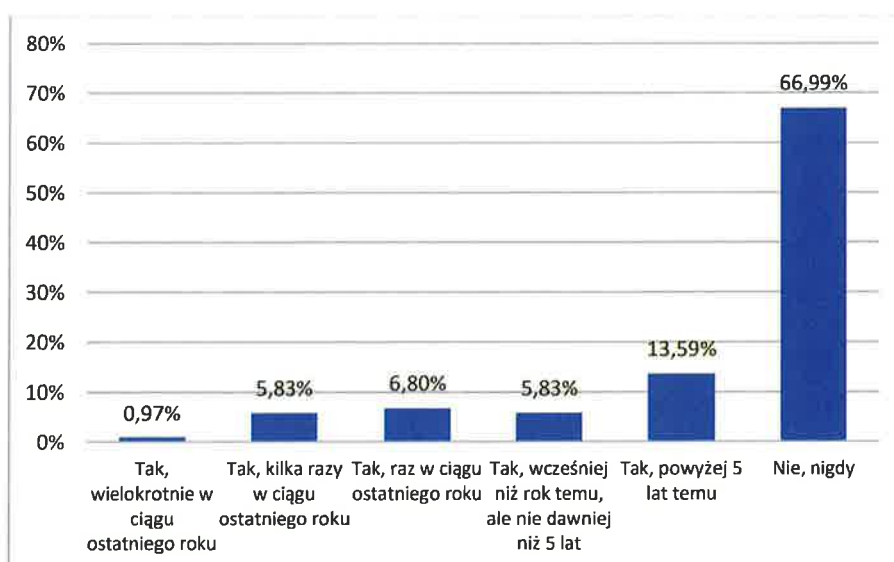
Wykres 144. Problemy społeczne w opinii dorosłych mieszkańców.

Dorosłych mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński zapytaliśmy również o ich poczucie bezpieczeństwa na terenie Miasta. Większość dorosłych mieszkańców deklaruje poczucie bezpieczeństwa – 71,84% respondentów odpowiedziało, że raczej czuje się bezpiecznie, a 16,50% wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Oznacza to, że łącznie 88,34% badanych postrzega swoje otoczenie jako bezpieczne. Jednak prawie jedna dziesiąta mieszkańców (9,71%) wyraziła umiarkowane poczucie zagrożenia, zaznaczając odpowiedź „raczej nie”, a 0,97% stwierdziło, że zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie na terenie Miasta. Brak zdania w tej kwestii zadeklarowało 0,97% respondentów.

Wykres 145. Poczucie bezpieczeństwa na terenie Miasta.

Dorosłych mieszkańców zapytano również o to, czy kiedykolwiek padli ofiarą przestępstwa na terenie Miasta Lidzbark Warmiński. Z danych wynika, że większość respondentów (66,99%) na szczęście nie miała takiego doświadczenia. 13,59% badanych doświadczyło przestępstwa ponad 5 lat temu. 5,83% padło ofiarą przestępstwa wcześniej niż rok temu ale nie dawniej niż 5 lat, 6,80% padło ofiarą przestępstwa raz w ciągu ostatniego roku. 5,83% przeżyło coś takiego kilka razy w ciągu ostatniego roku a jedynie 0,97% wielokrotnie.

Wykres 146. Doświadczenie bycia ofiarą przestępstwa na terenie Miasta.

7.2. Alkohol

7.2.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Większość uczniów (52,71%) wskazała, że żaden z ich najbliższych znajomych nie pije alkoholu częściej niż raz w miesiącu. 13,95% ankietowanych uważa, że jedna osoba z ich grona pije regularnie, a aż 17,05% – wskazało, że dotyczy to 2-3 osób.
- Większość uczniów (75%) deklaruje, że nigdy nie próbowała alkoholu. 10,94% przyznało, że zrobiło to tylko raz, 7,03% – kilka razy, a tyle samo (7,03%) – wiele razy.
- W ostatnich 30 dniach 91,47% badanych nie piło alkoholu, 5,43% zrobiło to tylko raz, 0,78% kilka razy, a 2,33% – wiele razy.
- Najczęściej wskazywany wiek inicjacji alkoholowej to 13 lat (32,35%) oraz mniej niż 10 lat (23,53%).
- Wśród osób, które spożywają alkohol, 37,50% robi to kilka razy w roku, a 40,63% zadeklarowało, że już tego nie robi.

7.2.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Najwięcej badanych (30,30%) wskazało, że 2–3 spośród ich najbliższych znajomych pije alkohol częściej niż raz w miesiącu. Niewiele mniej osób (28,03%) odpowiedziało, że nikt z ich otoczenia nie pije z taką częstotliwością. Odpowiedź „4–5 osób” wybrało 12,12% respondentów, „więcej niż 10 osób” – 13,64%, „do 10 osób” – 8,33%, a „jedna osoba” – 7,58%.
- Większość badanych młodych osób (70,45%) zadeklarowała, że miała kontakt z alkoholem. Wśród nich 20,45% spróbowało go tylko raz, 30,30% kilka razy, a 19,70% wiele razy. Jedynie 29,55% respondentów wskazało, że nigdy nie piło alkoholu.
- W ciągu ostatnich 30 dni 34,85% młodzieży przyznało, że piło alkohol. Najwięcej badanych (14,39%) zrobiło to tylko raz, 12,88% kilka razy, a 7,58% – wiele razy. 65,15% respondentów nie spożywało alkoholu w tym okresie.
- Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z alkoholem to 15 lat (30,11%) i 16 lat (23,66%). Kolejne pod względem częstości odpowiedzi to 13 lat (15,05%) oraz 14 lat (11,83%). Nieliczni badani spróbowali alkoholu bardzo wcześnie – przed 11 rokiem życia (6,45%).
- W obu analizowanych kohortach wiekowych odsetek uczniów z Miasta Lidzbark Warmińskiego którzy deklarują inicjację alkoholową, jest niższy niż średnia ogólnopolska

z badań ESPAD. W grupie 15–16 latków różnica jest nieznaczna (69% vs 72,9%), a w grupie 17–18 latków – bardziej widoczna (71,7% vs 91,3%).

- Wśród osób, które kiedykolwiek piły alkohol, 42,86% zadeklarowało, że już go nie spożywa, a 28,57% sięga po niego kilka razy w roku. Regularne spożywanie deklarowało 14,29% (kilka razy w miesiącu), 9,89% (raz w miesiącu) i 3,30% (kilka razy w tygodniu). Codzienne picie wskazało 1,10% badanych.

7.2.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców

- Zdecydowana większość dorosłych mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński (79%) sięga po alkohol, choć najczęściej okazjonalnie – największa grupa (27%) deklaruje spożywanie rzadziej niż raz w miesiącu. Regularne picie, czyli raz w tygodniu lub częściej, dotyczy łącznie 19% respondentów, z czego nikt nie zadeklarował codziennego picia.
- W ciągu ostatniego roku większość respondentów zetknęła się ze skutkami spożywania alkoholu w miejscach publicznych. Najczęściej wskazywano na głośne zachowania młodzieży (57,84%), awantury (45,20%) i akty wandalizmu (33,33%). Ponad jedna piąta badanych (20,59%) była świadkiem bójek, a 3,92% doznało bezpośredniej krzywdy. Jedynie 17,65% respondentów nie doświadczyło żadnego z wymienionych incydentów.
- Ponad 75% respondentów ocenia, że dostępność alkoholu dla niepełnoletnich w Mieście Lidzbark Warmiński jest duża lub bardzo duża, co wskazuje na istotny problem. Tylko niewielki odsetek (17,47%) uważa, że dostęp ten jest ograniczony, a 6,80% nie ma zdania.
- Więcej niż 62% respondentów uważa, że osoby nietrzeźwe mają łatwy dostęp do alkoholu w Mieście. 26,21% ocenia ten dostęp jako ograniczony, a 11,65% nie ma zdania.
- Prawie połowa mieszkańców (47,52%) zauważa wzrost spożycia alkoholu w Mieście w ostatnich trzech latach. Jedynie 7,92% uważa, że się ono zmniejszyło, a 30,69% nie dostrzega zmian. 13,86% nie ma zdania w tej kwestii.
- Ponad jedna piąta mieszkańców (21,36%) uważa, że pomoc dla osób uzależnionych od alkoholu jest łatwo dostępna. Jednocześnie 9,71% ocenia ją jako trudno dostępną, a aż 23,30% nie wie, gdzie taką pomoc można uzyskać. Znaczący odsetek badanych (45,63%) nie ma zdania na ten temat.

7.3. Narkotyki

7.3.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Zdecydowana większość uczniów (96,12%) nigdy nie próbowała narkotyków. 1,55% przyznało, że zrobiło to tylko raz, 0,78% – kilka razy, a 1,55% – wiele razy.
- W ostatnich 30 dniach 98,46% badanych nie zażywało narkotyków, 0,77% zrobiło to kilka lub wiele razy.
- Najczęściej wskazywany wiek pierwszej próby to 14 lat (60%).
- Wśród osób mających kontakt z narkotykami 66,67% zadeklarowało, że już ich nie używa, a 16,67% robi to codziennie lub raz na miesiąc.
- Wśród uczniów szkół podstawowych stosunkowo często pojawia się przekonanie, że przynajmniej niektórzy ich rówieśnicy mieli kontakt z narkotykami lub dopalaczami – 35,66% badanych wskazało na pojedyncze osoby, a jedynie 34,88% uważa, że nikt z klasy takiego kontaktu nie miał.
- Zdecydowana większość badanych (95,16%) zadeklarowała, że nie spróbowałaby narkotyku nawet w sprzyjających okolicznościach.

7.3.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Zdecydowana większość młodzieży (90,91%) nigdy nie miała kontaktu z narkotykami. Do spróbowania przyznało się łącznie 9,09% badanych – 3,79% zrobiło to tylko raz, 1,52% kilka razy, a 3,79% wiele razy.
- W ciągu ostatnich 30 dni 96,18% respondentów nie zażywało narkotyków. Nieliczne osoby (1,53%) przyznały, że zrobiły to kilka razy, a 2,29% – wiele razy.
- Wśród osób, które zadeklarowały kontakt z narkotykami, najczęściej wskazywany wiek inicjacji to 16 lat (35,71%) oraz 14 lat (21,43%). Rzadziej pojawiały się odpowiedzi 17 lat (14,29%) i poniżej 12 roku życia (7,14%).
- Wśród osób mających doświadczenie z narkotykami 63,64% zadeklarowało, że już ich nie używa. Po 9,09% badanych wskazało, że zażywa je codziennie, kilka razy w miesiącu, raz w miesiącu lub kilka razy w roku.
- Zdecydowana większość respondentów (90,70%) odpowiedziała, że nie spróbowałaby narkotyku nawet w przypadku pojawienia się okazji.
- Najczęściej wybraną odpowiedzią w pytaniu o to, ile osób z klasy miało kontakt z narkotykami, było „pojedyncze osoby” (37,69%). Kolejne 24,62% respondentów uznało, że nikt z ich klasy nie miał kontaktu z narkotykami, a 10,77% wskazało, że

dotyczy to mniejszości uczniów. Odpowiedź „około połowy” wybrało 3,85%, „większość” – 1,54%, natomiast 21,54% badanych nie potrafiło tego ocenić.

7.3.3. Wnioski dotyczące dorosłych

- Większość badanych w Lidzbarku Warmińskim uważa, że dostęp do narkotyków jest stosunkowo łatwy — 34,62% twierdzi, że ich zdobycie nie wymaga dużego wysiłku, a 4,81% uważa, że praktycznie każdy może je zdobyć bez problemów. Co piąty ankietowany (niecałe postrzega dostęp jako trudny lub bardzo trudny, a aż 40,38% respondentów nie wyraziło opinii na ten temat.
- Ponad połowa ankietowanych zna osoby zażywające narkotyki (56,73%), większość z nich zna do 5 takich osób (24,04%), z kolei ponad 10 osób sięgających po tego rodzaju substancje zna 15,38% ankietowanych.
- 13,46% badanych przyznało, że kiedykolwiek sięgnęło po substancję uważaną za narkotyk, co jest wynikiem niższym od średniej z badań ogólnopolskich (16,1%).
- 6,73% ankietowanych przyznało, że zdarzyło im się być pod wpływem alkoholu lub narkotyków w pracy.
- Wśród mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego 40,38% zna miejsca, gdzie można uzyskać pomoc w problemach z narkotykami, ale nie zna szczegółów, 11,54% dokładnie wie, gdzie się zgłosić, natomiast aż 48,08% nie wie, gdzie szukać takiej pomocy.

7.4. Nikotyna

7.4.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- 81,40% uczniów nigdy nie próbowało palić papierosów. 6,20% przyznało, że zrobiło to tylko raz, 5,43% – kilka razy, a 6,98% – wiele razy. W ostatnim miesiącu 91,47% badanych nie paliło papierosów, natomiast 3,10% zrobiło to tylko raz, tyle samo kilka razy, a 2,33% – wiele razy.
- 64,84% uczniów nigdy nie próbowało e-papierosów. 13,28% zrobiło to tylko raz, 10,94% – kilka razy, a 10,94% – wiele razy. W ostatnich 30 dniach 82,17% badanych nie paliło e-papierosów, 3,88% zrobiło to tylko raz, 5,43% kilka razy, a 8,53% – wiele razy.
- Najczęściej wskazywany wiek pierwszej próby palenia papierosów to 12 lat (37,50%). Najczęściej wskazywany wiek pierwszego użycia e-papierosa to 12 lat (45,45%), a kolejnym 13 lat (25%).

- Wśród osób palących 59,09% wskazało, że już tego nie robi, a 13,64% – że pali raz w miesiącu. Codzienne palenie deklaruje 9,09% badanych, którzy mieli styczność z papierosami.
- Wśród osób, które obecnie korzystają z e-papierosów, 12,82% robi to codziennie, a 15,38% – kilka razy w miesiącu. Ponad połowa (51,28%) zadeklarowała, że już z nich nie korzysta.
- Najwięcej uczniów (32,31%) zadeklarowało, że nikt z ich najbliższych znajomych nie używa papierosów częściej niż raz w miesiącu. 13,08% wskazało na jedną osobę, a 20,00% na 2–3 osoby. Po 10% badanych wskazało odpowiednio na 4–5 osób oraz na do 10 osób. Najmniejsza, ale istotna grupa (14,62%) wskazała, że więcej niż 10 ich znajomych używa papierosów regularnie.

7.4.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Połowa badanych (50,76%) miała kontakt z papierosami, a 61,54% – z e-papierosami. Wśród osób, które paliły papierosy, 13,64% zrobiło to tylko raz, 15,15% kilka razy, a 21,97% wiele razy. W przypadku e-papierosów 14,62% badanych spróbowało ich tylko raz, 19,23% kilka razy, a 27,69% wiele razy. Odpowiednio 49,24% i 38,46% respondentów nigdy nie miało kontaktu z tymi produktami.
- W ostatnim miesiącu 22,73% badanych paliło papierosy (6,06% – tylko raz, 3,79% – kilka razy, 12,88% – wiele razy), natomiast 39,69% przyznało się do używania e-papierosów (6,87% – tylko raz, 6,87% – kilka razy, 25,95% – wiele razy). Odpowiednio 77,27% i 60,31% respondentów nie paliło w tym okresie żadnej z tych form wyrobów nikotynowych.
- Najczęściej wskazywany wiek pierwszego kontaktu z papierosami to 13–15 lat (łącznie ponad 67%), tak samo w przypadku e-papierosów: 15 lat (34,62%), 14 lat (20,51%) oraz 13 lat (14,10%). Wczesne próby, przed 11 rokiem życia, deklarowało około 10% badanych w odniesieniu do papierosów i 1,28% w odniesieniu do e-papierosów.
- Wśród osób, które miały kontakt z papierosami, 61,76% zadeklarowało, że już nie pali, 13,24% pali kilka razy w roku, 7,35% kilka razy w miesiącu, a 10,29% pali codziennie. W grupie użytkowników e-papierosów 38,27% korzysta z nich codziennie, 7,41% kilka razy w tygodniu, 6,17% kilka razy w miesiącu, a 38,27% – już nie używa. Dane wskazują na znacznie częstsze korzystanie z e-papierosów niż z tradycyjnych papierosów.
- Najwięcej badanych (35,38%) wskazało, że więcej niż 10 spośród ich najbliższych znajomych używa papierosów lub ich zamienników częściej niż raz w miesiącu. 13,08%

uznało, że dotyczy to „do 10 osób”, 12,31% – że 4–5 osób, a 16,15% – że 2–3 osoby. Jedna osoba paląca w otoczeniu pojawiła się w odpowiedziach 4,62% badanych, a brak palących znajomych zadeklarowało 18,46% respondentów.

7.5. Leki i napoje energetyczne

7.5.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Większość uczniów (92,06%) zadeklarowała, że nigdy nie zażywała leków uspokajających ani nasennych bez przepisu lekarza, natomiast pojedyncze osoby przyznały się do stosowania takich środków – zarówno dostępnych bez recepty (4,76%), jak i na receptę (3,17%).
- Większość uczniów miała kontakt z napojami energetycznymi. Tylko 39,84% badanych zadeklarowało, że nigdy ich nie próbowało, natomiast 10,94% spróbowało raz, 23,44% – kilka razy, a 25,78% – wiele razy.
- W ostatnich 30 dniach 58,46% uczniów nie piło napojów energetycznych, 18,46% zrobiło to tylko raz, 13,85% kilka razy, a 9,23% – wiele razy.
- Wiek pierwszej próby picia napojów energetycznych okazał się stosunkowo niski. Najczęściej wskazywano 11 lat (29,87%) oraz mniej niż 10 lat (24,68%), co sugeruje, że inicjacja następuje już w młodszych klasach szkoły podstawowej.
- Wśród osób pijących napoje energetyczne 7,14% robi to codziennie, 8,57% kilka razy w tygodniu, 21,43% kilka razy w miesiącu, 15,71% raz w miesiącu, a 22,86% – kilka razy w roku. 24,29% badanych zadeklarowało, że obecnie już nie spożywa tego typu napojów.
- W odniesieniu do najbliższego otoczenia 29,75% uczniów stwierdziło, że nikt z ich znajomych nie pije napojów energetycznych częściej niż raz w miesiącu, 20,66% wskazało na jedną osobę, 9,92% – na 2–3 osoby, 8,26% – na 4–5 osób, 12,40% – na do 10 osób, a 19,01% – że więcej niż 10 znajomych spożywa napoje energetyczne z taką częstotliwością.

7.5.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Zdecydowana większość respondentów (90,08%) nigdy nie sięgała po leki uspokajające ani nasenne bez przepisu lekarza. Niewielki odsetek badanych (7,63%) przyznał, że stosował środki dostępne bez recepty, a 2,29% – leki dostępne wyłącznie na receptę.

- Zdecydowana większość badanych (89,39%) miała kontakt z napojami energetycznymi. W tej grupie 11,36% spróbowało ich tylko raz, 25,00% kilka razy, a 53,03% wiele razy. Jedynie 10,61% respondentów zadeklarowało, że nigdy nie piło tego typu napojów.
- W ciągu ostatnich 30 dni 61,36% młodzieży przyznało, że piło napoje energetyczne, z czego 14,39% zrobiło to tylko raz, 12,12% kilka razy, a 34,85% wiele razy. 38,64% badanych wskazało, że w tym czasie nie spożywało napojów energetycznych.
- Najczęściej pierwszy kontakt z napojami energetycznymi miał miejsce w wieku 13 lat (25,66%), następnie w wieku 12 lat (20,35%) i 14 lat (13,27%). Wczesne spożycie, przed 10 rokiem życia, zadeklarowało 7,96% respondentów.
- Wśród osób, które piły napoje energetyczne, 25,44% spożywa je kilka razy w miesiącu, 18,42% kilka razy w tygodniu, a 9,65% codziennie. Rzadsze spożycie zadeklarowało 10,53% badanych (raz w miesiącu) i 14,04% (kilka razy w roku). 21,93% respondentów wskazało, że już nie pije napojów energetycznych.
- Najwięcej badanych (22,66%) wskazało, że więcej niż 10 ich znajomych pije napoje energetyczne częściej niż raz w miesiącu. Kolejne 20,31% uznało, że dotyczy to „do 10 osób”, a 17,19% – że 4–5 osób. Odpowiedź „2–3 osoby” wybrało 13,28% respondentów, „1 osoba” – 12,50%, a 14,06% stwierdziło, że nikt z ich otoczenia nie pije ich tak często.

7.6. Uzależnienia behawioralne

7.6.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Uczniowie najczęściej spędzają wolny czas, korzystając z komputera, smartfona lub konsoli (61,11%) oraz spotykając się ze znajomymi (57,14%). Rzadziej wybierają sport (43,65%) czy bierne formy wypoczynku, takie jak oglądanie telewizji (14,29%) lub czytanie książek (10,32%).
- Ponad połowa uczniów (55,56%) spędza przy komputerze nie więcej niż 2 godziny dziennie, a około jedna czwarta (24,60%) korzysta z niego 2–4 godziny. Nieliczni uczniowie deklarują użytkowanie komputera przez 6 godzin lub więcej.
- Czas spędzany przy telefonie jest bardziej zróżnicowany – większość uczniów (łącznie 56,04%) korzysta z niego od 2 do 6 godzin dziennie, natomiast 8,59% spędza przy telefonie ponad 7 godzin.
- Najczęściej wskazywaną aktywnością podczas korzystania z komputera lub telefonu jest granie w gry (27,27%), a także korzystanie z mediów społecznościowych (23,14%) i rozmowy z bliskimi (20,66%).

- Najwięcej uczniów (41,41%) gra w gry komputerowe do 2 godzin dziennie, a 21,88% w ogóle nie gra. Nieliczna grupa spędza na graniu ponad 7 godzin dziennie (6,25%).
- Większość uczniów (76,15%) nie brała udziału w grach o charakterze hazardowym, jednak 23,85% zadeklarowało, że przynajmniej raz w ostatnim roku uczestniczyło w grach umożliwiających wygraną pieniężną.
- Ponad dwie trzecie uczniów (68,22%) nie doświadczało niepokoju ani stresu z powodu braku dostępu do Internetu, natomiast 31,78% przyznało, że zdarzyło im się to przynajmniej raz w ciągu roku.
- Treści niedozwolone w Internecie widziało 67,19% uczniów, z czego najczęściej deklarowano kontakt 1–2 razy (27,34%) lub 6–10 razy (14,84%).

7.6.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Najczęściej wskazywaną formą spędzania wolnego czasu było korzystanie z urządzeń elektronicznych – komputera, smartfona lub konsoli (63,49%). Kolejne popularne aktywności to spotkania z koleżankami i kolegami (45,24%) oraz uprawianie sportu (28,57%). Mniej osób wybierało czytanie książek (15,08%) i wyjazdy poza miejsce zamieszkania (16,67%). Pozostałe formy, takie jak oglądanie telewizji (4,76%), chodzenie do kina (2,38%) czy wyjścia do klubu (5,56%), pojawiały się rzadziej.
- Połowa respondentów (50,77%) korzysta z komputera do 2 godzin dziennie. Kolejne 21,54% spędza przy nim od 2 do 4 godzin, a 16,92% – od 4 do 6 godzin. Dłuższy czas użytkowania, wynoszący od 6 godzin wzwyż, zadeklarowało łącznie 10,76% badanych.
- Najwięcej badanych (30,23%) korzysta z telefonu od 4 do 6 godzin dziennie, a 28,68% – od 2 do 4 godzin. Z telefonu krócej niż 2 godziny korzysta 13,95% respondentów, natomiast 27,13% spędza przy nim ponad 6 godzin (w tym 17,83% – powyżej 7 godzin).
- Najczęściej wybieraną aktywnością podczas korzystania z telefonu lub komputera było granie w gry (33,33%) oraz korzystanie z mediów społecznościowych (24,60%). 19,05% respondentów ogląda filmy lub seriale, 11,90% rozmawia z rodziną i przyjaciółmi, a 3,97% surfuje po Internecie. Inne formy aktywności wskazało 7,14% badanych.
- Zdecydowana większość respondentów (77,52%) gra w gry komputerowe. Najczęściej czas poświęcony na granie wynosi 0–2 godziny dziennie (38,76%) lub 2–4 godziny (21,71%). Dłuższe granie, powyżej 4 godzin dziennie, deklaruje 17,06% badanych.
- Większość uczniów (65,12%) nigdy nie uczestniczyła w grach o charakterze hazardowym. 6,98% zagrało w nie tylko raz, 15,50% – kilka razy, a 12,40% – wiele razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

- Zdecydowana większość respondentów (71,32%) nie odczuwała niepokoju ani stresu w sytuacji braku dostępu do Internetu. 10,85% wskazało, że zdarzyło im się to raz, 11,63% – kilka razy, a 6,20% – wiele razy.
- Większość badanych (69,29%) deklarowała kontakt z treściami niedozwolonymi, z czego 33,07% spotkało się z nimi więcej niż 20 razy. 30,71% respondentów nigdy nie widziało takich materiałów. Najczęściej wymieniane treści miały charakter pornograficzny oraz przemocowy.

7.6.3. Wnioski dotyczące dorosłych

- Niecała połowa dorosłych mieszkańców Lidzbarka Warmińskiego (44,23%) uważa, że spędza w Internecie tyle samo czasu co ich rówieśnicy. Natomiast 23,08% deklaruje, że korzysta z Internetu więcej niż inni, a 32,69% uważa, że spędza go mniej niż pozostali mieszkańcy w ich wieku.
- Najwięcej osób (37,50%) korzysta z Internetu 2-4 godzin dziennie. 25,96% spędza online 1-2 godzin, 19,23% 4-6 godzin, a 6,73% – ponad 6 godzin dziennie. 10,58% spędza w Internecie mniej niż godzinę, a 0,78% nie korzysta z Internetu w ogóle.
- Korzystanie z Internetu jako forma ucieczki od problemów lub nieprzyjemnych emocji w trakcie ostatniego roku, zadeklarowało 40,38% respondentów, z czego 10,58% doświadczało tego wielokrotnie, 16,35% - kilka razy a 11,54% - 2-3 razy w ciągu ostatniego roku. Jednorazowo takie doświadczenie miało 1,92% badanych.
- W ciągu ostatniego roku 37,50% respondentów doświadczyło niepokoju lub stresu z powodu braku dostępu do Internetu, w różnym nasileniu – od jednorazowych sytuacji (1,92%) po wielokrotne epizody (8,65%). Dodatkowo 16,35% - kilka razy, a 10,58% - 2-3 razy.
- Na pytanie o potrzebę kampanii dotyczącej zagrożeń behawioralnych 31,37% badanych odpowiedziało twierdząco, 22,55% uznało ją za niepotrzebną, a największa grupa (46,08%) nie ma zdania lub nie potrafi się określić w tej kwestii, co może wynikać z trudności w określeniu czym są zagrożenia behawioralne.
- Aż 88,24% respondentów uważa, że od hazardu można się uzależnić. Przeciwnego zdania jest 3,92% ankietowanych, a 7,84% nie ma zdania lub nie potrafi się wypowiedzieć na ten temat.
- Łącznie 29,41% osób sięgnęło po gry na pieniądze co najmniej raz w celu obniżenia napięcia emocjonalnego, jednak w przeważającej części były to zdarzenia incydentalne.

7.7. Przemoc

7.7.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Większość uczniów (78,29%) deklaruje, że nie doświadczyła w domu przemocy fizycznej ani psychicznej. Pozostali wskazywali na przemoc psychiczną (7,75%), fizyczną (4,65%) lub obie formy (9,30%).
- Większość uczniów czuje się bezpiecznie zarówno w szkole, jak i w domu, choć poziom poczucia bezpieczeństwa jest wyraźnie wyższy w środowisku domowym. W szkole 66,92% badanych deklaruje, że czuje się bezpiecznie lub raczej bezpiecznie, natomiast 13,84% – że raczej lub zdecydowanie nie. W domu poczucie bezpieczeństwa jest znacznie silniejsze – 90,7% uczniów wskazuje, że czuje się tam bezpiecznie, a tylko 1,55% ma w tym zakresie wątpliwości.
- W przypadku przemocy w szkole uczniowie najczęściej zwróciliby się po pomoc do członków rodziny (70,40%), a następnie do kolegów lub nauczycieli (po 35,20%). Co piąty uczeń (20,80%) przyznał, że nie szukałby pomocy u nikogo.
- W przypadku przemocy domowej uczniowie rzadziej niż w przypadku przemocy szkolnej deklarowali gotowość zwrócenia się po pomoc. Najczęściej wskazywali członków rodziny (39,13%), nauczycieli lub psychologa szkolnego (26,96%) oraz policję (25,22%). Jednocześnie 33,04% uczniów zadeklarowało, że nie poprosiłoby o pomoc nikogo.
- Najczęściej uczniowie doświadczali wykluczenia przez rówieśników (59%) oraz przemocy fizycznej ze strony innych uczniów (44%). Stosunkowo często wskazywano też na kradzieże (40%) i różne formy przemocy w Internecie (26–41%). Rzadziej pojawiały się doświadczenia związane ze zmuszaniem do niechcianych czynności (33%), kradzieżą z użyciem siły (17%) czy napastowaniem seksualnym (12%).

7.7.2. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- Większość badanych (76,52%) nigdy nie doświadczyła przemocy w swoim domu. Pozostali (23,48%) przyznali, że mieli z nią styczność – 2,27% doświadczyło przemocy fizycznej, 10,61% psychicznej, a 10,61% obu tych form (niekoniecznie jednocześnie). Choć przemoc domowa nie jest zjawiskiem powszechnym wśród badanych, wyniki pokazują, że niemal co czwarty uczeń zetknął się z nią w jakiejś formie.
- Większość badanych uczniów deklaruje, że czuje się bezpiecznie zarówno w szkole, jak i w domu, jednak poziom poczucia bezpieczeństwa jest wyraźnie wyższy w środowisku

domowym. W szkole 44,70% uczniów czuje się bezpiecznie, a 33,33% raczej bezpiecznie, natomiast 6,07% badanych przyznało, że nie czuje się tam bezpiecznie. W domu natomiast aż 85,61% respondentów czuje się bezpiecznie, a kolejne 6,06% raczej bezpiecznie. Załedwie 1,52% uczniów wskazało, że zdecydowanie nie czuje się bezpiecznie w domu.

- W przypadku doświadczenia przemocy w szkole uczniowie najczęściej deklarowali, że o pomoc zwróciliby się do członków rodziny (60%), a także do koleżanek lub kolegów (30,77%). 26,15% badanych wskazało, że w takiej sytuacji zwróciłoby się do nauczyciela, wychowawcy, pedagoga lub psychologa szkolnego, natomiast mniejszy odsetek – do policji (9,23%) czy instytucji pomocowych, takich jak Ośrodek Pomocy Społecznej lub sąd rodzinny (2,31%). Niepokojące jest, że 20% uczniów nie szukałoby pomocy u nikogo.
- W przypadku doświadczenia przemocy w domu młodzież również najczęściej wskazywała, że poprosiłaby o pomoc członka rodziny (39,37%) lub koleżankę czy kolegę (31,50%). Nieco rzadziej wymieniano nauczyciela lub pedagoga szkolnego (13,39%), a częściej niż w przypadku przemocy szkolnej pojawiały się odpowiedzi wskazujące na zwrócenie się do policji (21,26%), co może świadczyć o postrzeganiu takich sytuacji jako poważniejszych. Pomoc instytucjonalna (OPS lub sąd rodzinny) była wskazywana rzadko – przez 2,36% uczniów. 14,17% badanych zadeklarowało, że w razie przemocy domowej nie zwróciłoby się o pomoc do nikogo.
- Najczęściej zgłaszanym doświadczeniem wśród uczniów było wykluczenie lub odtrącenie przez innych (35%). Kolejne w kolejności były różne formy przemocy słownej i psychicznej – 18% respondentów otrzymało obraźliwe wiadomości, a 14% przyznało, że było ofiarą cyberprzemocy. Do podobnego odsetka uczniów (14–15%) dotarły sytuacje ujawniania niechcianych informacji lub zdjęć w Internecie oraz zmuszania do czynności, których nie chcieli wykonywać. Fizycznej agresji ze strony rówieśników doświadczyło 13% uczniów, a 14% straciło w szkole pieniądze lub przedmiot. Rzadziej pojawiały się zdarzenia związane z kradzieżą z użyciem siły, napastowaniem seksualnym (8%) czy zmuszaniem do fundowania papierosów lub alkoholu (4%).

7.7.3. Wnioski dotyczące dorosłych mieszkańców

- Ponad połowa ankietowanych (52,88%) zna gospodarstwa domowe, w których dochodzi do przemocy. 27,88% wskazało na jedną lub dwie takie rodziny, 22,12% zna kilka, a 2,88% badanych deklaruje znajomość wielu gospodarstw dotkniętych przemocą.
- Dwie piąte (41,35%) respondentów nigdy nie reagowała na przemoc domową. 13,46% zareagowało kilkakrotnie, 11,54% – raz, a 4,81% – wielokrotnie. 28,84% badanych nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, a 41,35% przyznało, że nie zareagowało na przemoc domową.
- W ciągu ostatnich 12 miesięcy 8% ankietowanych doświadczyło przemocy domowej.
- Wśród osób doświadczających przemocy domowej większość (66,67%) zgłosiła przemoc fizyczną, a pozostałe 33,33% - psychiczną.
- Wszystkie osoby doświadczające przemocy doświadczyły jej do 5 razy w trakcie ostatniego roku.
- Najczęstszymi sprawcami przemocy domowej wśród badanych byli: mąż/partner, żona/partnerka oraz ojciec – po 33,33% wskazań.
- Najczęściej nie było świadków przemocy (66,67%) lub była nim matka osób badanych (33,33%).
- 66,67% osób doświadczających przemocy nie zgłosiło tego nikomu. 33,33% zgłosiło to OPSowi.
- W żadnym z przypadków nie została założona „Niebieska Karta”. Z kolei osoby nie zgłaszające przemocy za powód takiego zachowania uważają to, że „nic by to nie dało”.

7.8. Dostępność substancji w środowisku lokalnym

7.8.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół podstawowych

- Uczniowie najczęściej wskazywali, że najbardziej popularne wśród ich rówieśników są napoje energetyczne – 48% uznało je za bardzo popularne, a 23% za raczej popularne (łącznie 71%). Niewielu uczniów (18%) oceniło je jako raczej lub bardzo niepopularne. Na drugim miejscu znalazły się e-papierosy, które 53% badanych uznało za bardzo popularne, a 15% za raczej popularne (łącznie 68%). W przypadku papierosów tradycyjnych 21% uczniów uznało je za bardzo popularne, 21% za raczej popularne, natomiast 42% – za raczej lub bardzo niepopularne. Alkohol został oceniony podobnie:

16% badanych wskazało, że jest bardzo popularny, 20% – raczej popularny, a 38% – raczej lub bardzo niepopularny. Narkotyki oceniono jako najmniej popularne – 73% badanych uznało je za raczej lub bardzo niepopularne, a jedynie 10% za popularne.

- Najczęściej samodzielnie kupowanym produktem przez uczniów były napoje energetyczne – 50% badanych nigdy ich nie kupowało, 8% zrobiło to tylko raz, 25% kilka razy, a 17% – wiele razy. W przypadku e-papierosów 91% uczniów nigdy ich nie kupowało, 2% zrobiło to tylko raz, 3% kilka razy, a 5% – wiele razy. Zakup papierosów tradycyjnych oraz alkoholu zadeklarowało po 5% uczniów (95% nigdy ich nie kupowało). Żaden z badanych nie przyznał się do zakupu narkotyków.
- Zdaniem uczniów, najłatwiejszym do zakupu produktem dla osób niepełnoletnich są napoje energetyczne – ponad połowa badanych (55%) uznała, że można je kupić łatwo lub bardzo łatwo. E-papierosy również oceniono jako dość łatwo dostępne – takiego zdania było 52% uczniów. Papierosy tradycyjne i alkohol oceniono jako umiarkowanie dostępne – odpowiednio 32% i 24% badanych uznało, że ich zakup nie stanowi większego problemu, natomiast około jedna trzecia wskazała, że ich nabycie jest trudne lub bardzo trudne. Z kolei narkotyki i leki uspokajające lub nasenne postrzegane są jako najtrudniejsze do zdobycia. Blisko 40% uczniów uznało, że ich zakup jest trudny lub bardzo trudny, a podobny odsetek nie potrafił określić, jak łatwo można je zdobyć.

7.8.1. Wnioski dotyczące uczniów szkół ponadpodstawowych

- W ocenie uczniów szkół ponadpodstawowych najbardziej popularne wśród ich rówieśników są e-papierosy oraz napoje energetyczne. Aż 75% badanych uznało e-papierosy za bardzo popularne, a 14% za raczej popularne, co daje łącznie 89%. Podobnie wysokie wyniki uzyskały napoje energetyczne – 57% uczniów wskazało, że są one bardzo popularne, a 26% – że raczej popularne (łącznie 83%). Nieco mniejszą popularnością cieszą się papierosy tradycyjne (73% ocen „bardzo” lub „raczej popularne”) oraz alkohol (77%). Narkotyki uznawane są natomiast za zdecydowanie niepopularne – 53% uczniów oceniło je jako raczej lub bardzo niepopularne, a tylko 17% wskazało, że są popularne wśród młodzieży.
- Najczęściej samodzielnie kupowanym produktem wśród uczniów szkół ponadpodstawowych są napoje energetyczne. Ponad trzy czwarte badanych (78%) przyznało, że dokonywało ich zakupu – 40% robi to często, 25% kilka razy, a 12% tylko raz. Drugim najczęściej kupowanym produktem są e-papierosy – 33% uczniów zadeklarowało, że kupowało je samodzielnie przynajmniej raz, w tym 18% wiele razy.

Alkohol samodzielnie kupowało 28% uczniów, a papierosy tradycyjne – 20%. Zakup narkotyków zadeklarowało 5% uczniów, co stanowi marginalny odsetek badanych.

- Zdaniem uczniów, najłatwiejszym do zakupu produktem dla osób niepełnoletnich są napoje energetyczne – 72% respondentów uznało, że ich nabycie jest łatwe lub bardzo łatwe. E-papierosy również oceniono jako szeroko dostępne – 65% badanych stwierdziło, że ich zakup nie stanowi problemu. Umiarkowanie dostępne są natomiast papierosy tradycyjne (44% odpowiedzi „łatwo” lub „bardzo łatwo”) oraz alkohol (40%). Narkotyki są postrzegane jako trudno dostępne – 25% uczniów oceniło ich zakup jako trudny lub bardzo trudny, a aż 45% nie potrafiło tego określić. W przypadku leków uspokajających i nasennych opinie były podzielone – 38% uczniów uznało, że są one raczej lub bardzo łatwo dostępne, 10% wskazało, że ich zdobycie jest trudne, a 43% nie miało zdania na ten temat.

8. Rekomendacje

8.1 Rekomendacje w zakresie działań profilaktycznych

Zgromadzony w przebiegu badań materiał empiryczny umożliwia stworzenie kompleksowego programu działań mających na celu ograniczanie ryzykownych zachowań wśród mieszkańców Miasta Lidzbark Warmiński. Jego elementy zostały szeroko nakreślone w poszczególnych podrozdziałach niniejszego opracowania, a także w podsumowaniu. Niezależnie od tego, aby mogły zostać one skonkretyzowane – a przede wszystkim – wcielone w życie niezbędne będzie podjęcie szeroko zakrojonych i ogólnie skoordynowanych działań mających na celu transformację uwidocznionych tutaj obszarów problemowych przez osoby oraz instytucje bezpośrednio zaangażowane w tworzenie gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych.

Poniżej zaprezentowano jedynie możliwe kierunki działań w tym zakresie, które mogą stanowić inspirację do dalszej pracy na najbliższe lata w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym:

- Koniecznym jest podejmowanie działań mających na celu poprawę komunikacji dzieci i dorosłych, oraz komunikacji między dyrektorami i pracownikami szkół a rodzicami uczęszczających tam dzieci.

- Niezbędne są działania informacyjne skierowane do dorosłych mieszkańców dotyczące możliwości pomocy osobom z problemami uzależnień, zarówno od alkoholu, jak i innych substancji, gdyż znaczna część osób badanych nie wie o możliwościach pomocy.
- Wskazany jest utworzenie strefy „chillout” dla młodych, która pozwoli na znalezienie obszaru do rozmów, odpoczynku oraz umożliwi konstruktywny sposób spędzania wolnego czasu, ograniczając w ten sposób ich ekspozycję na czynniki ryzyka oraz angażowanie się w zachowania problemowe.
- Ponadto rekomenduje się dalszą realizację rekomendowanych programów profilaktycznych i/lub programów o potwierdzonej skuteczności, aby skuteczniej odpowiadać na rosnące potrzeby edukacyjne i zdrowotne wśród młodzieży, a także wzmocnić długofalowy wpływ działań profilaktycznych.
- Znaczna część ankietowanych uczniów spędza przy urządzeniach elektronicznych powyżej kilku godzin dziennie, często zaniedbując przez to naukę i inne obowiązki. Wskazuje to, że warto wspierać młodych ludzi w możliwie jak najbardziej zrównoważonym wykorzystywaniu komputerów i Internetu. Wskazane jest również podjęcie działań profilaktycznych w tym obszarze. Szczególnie, że znaczna część badanych zadeklarowała doświadczenia przemocy w Internecie oraz kontakt ze szkodliwymi treściami, takimi jak np. przemoc czy pornografia. To dodatkowo wzmacnia rekomendację o prowadzeniu działań na rzecz bezpiecznego korzystania z sieci.
- Zalecane jest promowanie działań profilaktycznych wśród dorosłych – w postaci spotkań z ekspertami, akcji promocyjnych oraz informacyjnych, a także angażowanie rodziców uczniów w programy profilaktyczne realizowane w placówkach oświatowych. Koniecznym jest tworzenie atmosfery wzajemnej życzliwości i wsparcia, które pozwolą na przełamanie lęku i korzystanie z pomocy w miarę istniejących potrzeb.
- Pomimo prowadzonych działań profilaktycznych w szkołach, konieczne jest ich dalsze rozwijanie i unowocześnianie. Zaleca się dostosowanie treści i metod pracy do wieku, doświadczeń oraz stylu komunikacji współczesnej młodzieży, tak aby zajęcia były bardziej angażujące, praktyczne i oparte na realnych sytuacjach. Warto włączyć do zajęć interaktywne scenariusze oraz dyskusje oparte na realnych sytuacjach, z którymi młodzi ludzie mogą się utożsamić. Wskazane jest, aby zajęcia miały bardziej warsztatowy, aktywny charakter, angażujący uczniów we wspólne poszukiwanie rozwiązań i refleksję nad własnymi postawami. Należy uwzględnić także aktualne formy używania substancji, takie jak e-papierosy jednorazowe czy saszetki nikotynowe (np. Velo), a także rozszerzyć

tematykę o współczesne zagrożenia zdrowotne, psychologiczne i społeczne związane z ich stosowaniem.

- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także rozszerzać ofertę zajęć dodatkowych rozwijających zainteresowania i pasje uczniów. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia są częścią profilaktyki. Dodatkowo warto przeprowadzać zajęcia dotyczące tematyki, wobec których uczniowie wyrazili największe zainteresowanie.
- Podejmowane działania powinny dążyć do przesunięcia wieku inicjacji alkoholowej i nikotynowej wśród dzieci i młodzieży z uwagi na niekorzystne skutki wczesnego spożywania na układ nerwowy.
- Podejmowane działania powinny również zwracać większą uwagę na problemy z takimi substancjami jak e-papierosy czy napoje energetyczne, które obecnie są popularniejsze i częściej używane przez młodzież niż alkohol czy tradycyjne papierosy.
- Warto zwiększyć nacisk na wsparcie osób zmagających się z uzależnieniami behawioralnymi, szczególnie w obszarze nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych i internetu – zarówno wśród młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców miasta. Wyniki badań wskazują, że znaczny odsetek dorosłych doświadcza niepokoju i napięcia w sytuacji braku dostępu do sieci lub korzysta z internetu jako formy ucieczki od codziennych problemów, co może świadczyć o rozwijających się mechanizmach uzależnienia. Zaleca się rozwijanie oferty pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla dorosłych mieszkańców miasta oraz prowadzenie działań edukacyjnych i profilaktycznych zwiększających świadomość tego zjawiska, realizowanych przez instytucje samorządowe, poradnie specjalistyczne i organizacje pozarządowe. Tego typu świadomość u dorosłych mogłaby skutkować lepszymi wzorcami obserwowanymi przez dzieci.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na promowanie w placówkach oświatowych oraz wsparcia dziennego postaw wolnych od przemocy rówieśniczej, w szczególności zwracając uwagę na kwestię dotyczącą wykluczenia. Należy również przeprowadzać działania dotyczące przemocy, w tym hejtu, w przestrzeni internetowej.
- Należy rozważyć cykliczne warsztaty zajęcia dla rodziców pozwalające na poszerzanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, realizowane np. przez placówki oświatowe, ze szczególnym uwzględnieniem problemu przemocy jako niewłaściwej metody wychowawczej, należy rozważyć również prowadzenie zajęć dla rodziców

i opiekunów w zakresie cyberprzemocy oraz kwestii dbania o higienę cyfrową wśród dzieci.

- Wszystkie działania profilaktyczne, które realizowane są na terenie Miasta powinny być częściej weryfikowane pod względem efektów, jakie przynoszą, aby móc na bieżąco dokonywać korekty tych oddziaływań, które nie przynoszą oczekiwanych skutków.
- Zaleca się regularne spotkania przedstawicieli poszczególnych instytucji realizujących programy miejskie w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w celu bieżącej weryfikacji efektywności podejmowanych działań.
- Zaleca się kontynuację i rozwój działań kontrolnych w zakresie dostępności alkoholu. Audyty metodą „tajemniczego klienta” przynoszą realne efekty – należy je kontynuować i rozszerzać. Dodatkowo warto wdrożyć działania analogiczne w odniesieniu do e-papierosów i napojów energetycznych.

Do roku 2022 Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych musiał być uchwalany na okres jednego roku kalendarzowego, a Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na 5 lat. Zgodnie z nowelizacją ustawy możliwe stało się uchwalenie programów na okres dłuższy: a mianowicie do 4 lat²². Pomimo tej zmiany, liczne praktyki samorządowe pokazują, że rozwiązanie to nie jest specjalnie popularne i wiele programów uchwalanych jest na jeden rok kalendarzowy.

Okulicz-Kozaryn i Wiech²³ piszą, że taka perspektywa jest zdecydowanie za krótka. „To stanowczo za krótko, by można było sensownie zaplanować wprowadzenie widocznej zmiany w życiu mieszkańców gminy, np. doprowadzić do ograniczenia częstości picia alkoholu przez młodzież. Ze względów merytorycznych program powinien być planowany na kilka (najlepiej od trzech do pięciu) lat. Konkretnie plany działania na każdy kolejny rok mogłyby być przyjmowane jako doroczne (obowiązkowe) uchwały rady Gminy. Jednak w samorządach nie ma takiej tradycji. Czy można liczyć na taką zmianę? Argumentem w dyskusji jest Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest zawsze opracowany na okres pięciu lat”.

²² Art. 41 pkt 2a Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, (Dz.U.2023.2151 t.j.)

²³ Okulicz-Kozarycz, K., Wiech, D. (2011). Przygotowanie do pisania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, *Świat problemów*.

8.2. Profilaktyka przedszkolna

Działania na rzecz przeciwdziałania i prewencji problemów społecznych wśród lokalnej społeczności powinny być kierowane do najmłodszych grup wiekowych, o których często się zapomina. Istotne jest, aby objęte nimi były już dzieci od wczesnego etapu edukacji – najlepiej od przedszkola. Wsparcie na najwcześniejszych etapach edukacyjnych jest kluczowe z punktu widzenia problemów wychowawczych oraz konfliktów w rodzinach, z którymi mierzą się rodzice dzieci przedszkolnych. Nie można wykluczyć tej grupy wiekowej, co często się niestety dzieje i należy pamiętać, że działania profilaktyczne w tej grupie odbiorców polegają przede wszystkim na wzmacnianiu czynników chroniących oraz psychoedukacji i działaniach z zakresu promocji zdrowia.

W ostatnich latach na liście programów rekomendowanych pojawił się nowy program „Poruszające Bajki o Emocjach”, który grupą docelową obejmuje dzieci już od 4 roku życia, a także rodziców i nauczycieli. Składa się z 10 spotkań z dziećmi licznych i bogatych materiałów edukacyjnych dla dzieci, rodziców i nauczycieli, a także z dwugodzinnego spotkania dla rodziców oraz dwugodzinnego spotkania dla nauczycieli. Program Poruszające Bajki o Emocjach powstał w celu wspierania rozwoju kompetencji emocjonalno-społecznych dzieci w wieku przedszkolnym, które pomagają w:

- 1) radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami,
- 2) komunikowaniu swoich potrzeb i odczuć,
- 3) nawiązywaniu i utrzymywaniu zdrowych relacji z rówieśnikami.

Celem programu jest zatem wzmacnianie umiejętności rozpoznawania emocji u siebie i innych, wyrażania ich w konstruktywny sposób i regulowania ich natężenia.

Tak ukształtowane i wzmocnione na wczesnych etapach życia umiejętności emocjonalne mogą przyczynić się do dobrostanu psychicznego, lepszego rozumienia siebie i lepszego budowania relacji z innymi ludźmi. Ma to kluczowe znaczenie w przeciwdziałaniu zachowań problemowych i ryzykownych.

Zaleca się przeprowadzanie programów o podstawach naukowych wśród dzieci, pracowników przedszkoli i rodziców. Rekomendowanym działaniem jest uwzględnienie tej grupy docelowej w programie profilaktyki oraz nawiązanie współpracy z przedszkolami samorządowymi przez osoby i instytucje publiczne odpowiedzialne za działania profilaktyczne.

8.3. Profilaktyka szkolna - szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne

W związku z tym, że regularnie w placówkach oświatowych realizuje się niewiele programów profilaktycznych o podstawach naukowych i potwierdzonej skuteczności – w tym szczególnie tych, które znajdują się w bazie programów rekomendowanych, zaleca się zwiększenie promocji tych programów w ścisłej współpracy z ich beneficjentami, począwszy od dyrektorów szkół, poprzez pedagogów i psychologów szkolnych, aż po rady rodziców i samorządy uczniowskie. Praktycznym narzędziem służącym temu celowi mogłoby być na przykład uwspólnianie podejmowanych przez Miasto Lidzbark Warmiński działań zmierzających do pozyskania najbardziej wartościowych programów profilaktycznych oraz ich realizatorów w ścisłej współpracy ze szkołami.

Tworzone szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne również oparte powinny być na podstawach naukowych. Powinny one zawierać opis wszystkich zaplanowanych działań zapobiegawczych dostosowanych do potrzeb rozwojowych uczniów i rzeczywistych problemów występujących w społeczności szkolnej oraz aktualnych potrzeb szkoły. Zatem wszelkie działania powinny być skierowane nie tylko do uczniów, ale również do kadry pedagogicznej oraz rodziców. Dodatkowo, rekomenduje się analizę szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych oraz kontakt ze szkołami w celu uzgodnienia możliwości realizowania programów nieodnotowanych w ramach Programu Profilaktyki (szczególnie tych realizowanych z innych środków w tym ze środków własnych placówek oświatowych).

Nauczycielom należy zapewnić dostęp do szkoleń w zakresie rozpoznawania zachowań ryzykownych oraz adekwatnego reagowania i podstaw psychologicznego rozumienia człowieka i jego potrzeb, aby mogli spełniać swój obowiązek wychowawczo-profilaktyczny wobec uczniów. Rola nauczyciela jest niezwykle istotna w budowaniu odporności u dzieci, dlatego warto inwestować w profesjonalne programy edukacyjne rozwijające kompetencje kadry pedagogicznej.

Wdrażanie programów profilaktycznych przygotowujących nauczycieli – realizatorów profilaktyki jest inwestycją w lokalne zasoby kadrowe. Przeszkolenie większej grupy w tej samej szkole może uruchomić pożądane zmiany w instytucji. Do działań profilaktycznych powinno się włączać również rodziców, ponieważ profilaktyka zaczyna się już w domu rodzinnym i działania szkolne powinny być komplementarne do wychowania w rodzinie w celu pełnej skuteczności. Rekomenduje się przeprowadzanie programów podwyższających kompetencje zgodne z potrzebami kadry oświaty, takim programem jest np. program Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, znajdujący się w bazie programów rekomendowanych. Program ten

koncentruje się na nauczaniu konstruktywnej komunikacji, efektywnego rozwiązywania konfliktów oraz budowaniu autorytetu w oparciu o zasady współpracy, szacunku i zrozumienia.

Szkolne programy wychowawczo-profilaktyczne powinny obejmować różne zagrożenia społeczne, w szczególności te związane zarówno z jednostkową dynamiką zmian rozwojowych dzieci, jak i aktualnych zmian na poziomie krajowym czy globalnym. Przykładem takich zmian na poziomie globalnym i dostosowania do potrzeb są skutki pandemii Covid-19, która niejako wymusiła zmianę nauczania ze stacjonarnego na zdalny i/lub hybrydowy, a w konsekwencji przyniosła nowe problemy i zagrożenia dla dzieci i młodzieży. Kolejnym przykładem skali globalnej jest szybko postępujący rozwój technologiczny, często skorelowany z utrudnioną kontrolą rodzicielską, a niosący ze sobą nowe zagrożenia behawioralne wobec młodych osób, dlatego też przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym również powinno zawierać się w programach, tym bardziej, że w przeprowadzonej Diagnostyce jest są one uważane za obecnie największy problem. Tak samo sytuacja wygląda w przypadku nowych substancji, takich jak e-papierosy czy napoje energetyczne, ich popularność wśród dzieci i młodzieży przewyższa alkohol czy tradycyjne papierosy, to też powinno znaleźć swoje odzworowanie w szkolnych programach.

Programy wychowawczo-profilaktyczne muszą odpowiadać na potrzeby wszystkich uczniów, zarówno tych, którzy jeszcze nie zetknęli się z używaniem substancji psychoaktywnych, jak i tych, którzy są bardziej narażeni na ryzyko. Dlatego warto realizować profilaktykę uniwersalną, skierowaną do całej populacji uczniów, by zapobiegać inicjacji ryzykownych zachowań. Z kolei profilaktyka selektywna i profilaktyka wskazująca koncentrują się na uczniach z grup ryzyka, zapewniając im bardziej specjalistyczne wsparcie i interwencje, które pomagają zmniejszyć ryzyko wystąpienia problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. W tym kontekście realizacja programu Szkolna Interwencja Profilaktyczna (SIP) jest szczególnie ważna. Program ten oferuje wczesną interwencję dla uczniów, którzy wykazują zachowania ryzykowne lub są narażeni na kontakt z substancjami psychoaktywnymi. SIP nie tylko pomaga ograniczyć inicjację używania substancji, ale także uczy młodych ludzi umiejętności radzenia sobie z presją rówieśniczą i trudnymi sytuacjami. Dzięki jego realizacji, szkoły mogą skutecznie odpowiadać na indywidualne potrzeby uczniów z grup ryzyka, zapewniając im wsparcie i edukację na odpowiednim poziomie.

Kolejnym ważnym elementem przemyślanego systemu szkolnych oddziaływań prewencyjnych jest wykorzystywanie wielu strategii profilaktycznych, zamiast skupiania się wokół jednego, generalnego działania. Wśród takich strategii powinny się znaleźć działania tj.:

1. działania edukacyjne zawarte w podstawie programowej,
2. realizowane programy profilaktyczne o potwierdzonej wiarygodności - w tym znajdujące się w bazie programów rekomendowanych - dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
3. działania interwencyjne oraz szkolne procedury reagowania w sytuacjach kryzysowych,
4. specjalistyczna pomoc pedagogiczno-psychologiczna również dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
5. działania informacyjne dla całej społeczności szkolnej, a nawet zawierające propozycje dla środowiska lokalnego,
6. działania alternatywne i integrujące na rzecz środowiska lokalnego, np. artystyczne, społeczne czy charytatywne,
7. wypracowanie spójnych zasad i przepisów szkolnych, zatwierdzonych przez nauczycieli, rodziców i uczniów.

Istotna jest również współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym. Szkoła jest ważną instytucją, która kreuje młodych obywateli i jest niejako inwestycją w przyszłość danej społeczności. Wielu dyrektorów i nauczycieli wymienia następujące korzyści z wprowadzenia szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych²⁴:

1. program obliguje szkołę do przyglądania się samej sobie – problemom, potrzebom i zasobom;
2. włącza i aktywizuje rodziców;
3. motywuje nauczycieli do podnoszenia kompetencji;
4. obliguje szkołę do oceny efektywności własnych działań wychowawczych i zapobiegawczych;
5. eliminuje działania przypadkowe o małej skuteczności;
6. daje tytuł do ubiegania się o będące w dyspozycji gmin środki finansowe na doskonalenie nauczycieli i zakup wartościowych programów.

8.4. Profilaktyka uzależnień behawioralnych

W ramach nowelizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w działaniach profilaktycznych należy uwzględnić także przeciwdziałanie uzależnieniom behawioralnym. Działania profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powinny mieć charakter przede wszystkim psychoedukacji różnych grup wiekowych, prowadzenia i organizacji warsztatów i szkoleń w tej tematyce oraz poszerzenia świadomości społecznej w zakresie uzależnień behawioralnych (szczególnie tych mniej znanych

²⁴ Ibidem.

przez mieszkańców, takich jak ortoreksja, bigoreksja). Dodatkowo profilaktyka powinna bazować na wzmacnianiu czynników chroniących, do których należą przede wszystkim dobre relacje oraz umiejętności konstruktywnego radzenia sobie ze stresem (treningi redukcji stresu). Należy zwrócić uwagę na to, aby urządzenia elektroniczne wykorzystywać w celach edukacyjnych i rozwojowych, a także zachęcać i przygotować dzieci i młodzież do samodzielnego weryfikowania informacji znalezionych w sieci.

W celu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym powstały różne programy profilaktyki uniwersalnej, które przede wszystkim bazują na wzmacnianiu czynników chroniących. Programy profilaktyki uzależnień behawioralnych skierowane do dzieci powinny obejmować grupę najwyższego ryzyka, a zatem dzieci w wieku między 11 a 14 rokiem życia, powinny trwać minimum 10h i cechować się pozytywną ewaluacją. Obecnie istnieje program profilaktyki uzależnień behawioralnych, który poddawany jest ewaluacji i w najbliższym czasie może zostać uznany w krajowym systemie rekomendacji programów profilaktycznych²⁵. Jest to program „Stawiam na siebie” autorstwa Fundacji Praesterno (uczniowie w wieku 13-15 lat). Natomiast rekomendację uzyskał już inny program dotyczący uzależnień behawioralnych pod tytułem „Wspólne kroki w Cyberswiecie” Fundacji Poza Schematami (uczniowie klas III szkół podstawowych).

„Stawiam na siebie” jest programem mającym na celu zmniejszenie ryzyka angażowania się przez młodzież w zachowania ryzykowne (ze szczególnym uwzględnieniem nadużywania komputera i Internetu) poprzez: pogłębienie wiedzy o zagrożeniu uzależnieniami behawioralnymi wśród młodzieży i jej rodziców, wspomaganie prawidłowego rozwoju psychoemocjonalnego i społecznego młodzieży, a także pogłębienie wiedzy rodziców odnośnie czynników chroniących i czynników ryzyka w celu wspomagania zharmonizowanego rozwoju młodzieży po zakończeniu realizacji programu. Młodzież uczestniczy w 10 spotkaniach trwających 1 godzinę lekcyjną, a rodzice w trzech spotkaniach, każde po 2 godziny²⁶. Program „Wspólne kroki w Cyberswiecie” skierowany jest zarówno do uczniów, jak i rodziców. Składa się z 10 spotkań z uczniami (45 min każde), spotkania wprowadzającego z rodzicami oraz spotkania kończącego z uczniami i rodzicami. Promuje budowanie dobrych więzi ze szkołą i opiekunami, które działają jako podstawowy czynnik chroniący według autorów programu²⁷.

²⁵ System rekomendacji działa od 2010 r. we współpracy Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, Ośrodka Rozwoju Edukacji oraz Instytutu Psychiatrii i Neurologii. Szczegółowe informacje na stronie: <https://programyrekomendowane.pl/system-rekomendacji/o-systemie-rekomendacji/> (dostęp: 22.10.2025 r.)

²⁶ Stawiam na siebie. Profilaktyka uzależnień behawioralnych. Podręcznik realizatora Fundacja Praesterno, Warszawa.

²⁷ Źródło: <https://fundacijapozaschematami.pl/projekty/wspolne-kroki-w-cyberswiecie/> (dostęp 22.10.2025 r.)

Do głównych celów programu należą: wzmocnienie umiejętności radzenia sobie z emocjami, wzmocnienie umiejętności komunikowania się i budowania relacji, zwiększenie wiedzy i umiejętności na temat bezpiecznego korzystania z Internetu i innych mediów elektronicznych, zwiększenie wiedzy na temat zagrożeń wiążących się z korzystaniem z Internetu i mediów elektronicznych, w tym: cyberprzemocy, hejtowania i innych zachowań antyspołecznych w sieci. Jak wynika z przeprowadzonych w ramach diagnozy badania, problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych jest najistotniejszą kwestią dotyczącą młodych mieszkańców Miasta.

Korzystanie z urządzeń elektronicznych dotyczy nie tylko dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, ale na długo przed tym okresem dzieci w wieku nawet kilkunastu miesięcy mają kontakt z urządzeniami elektronicznymi, a tym samym z treściami obecnymi w Internecie (filmy odtwarzane małym dzieciom przez rodziców). W związku z tym działania z zakresu profilaktyki powinny być skierowane także do rodziców młodszych dzieci w wieku przedszkolnym, a nawet żłobkowym (profilaktyka skierowana do rodziców).

8.5. Profilaktyka problemu narkotykowego

Problem narkotykowy stanowi jedno z najpoważniejszych wyzwań zdrowotnych i społecznych współczesnych społeczeństw. Używanie substancji psychoaktywnych wiąże się z ryzykiem uzależnienia, poważnymi konsekwencjami zdrowotnymi oraz wzrostem przestępczości. Szczególnie narażone na kontakt z narkotykami są młode osoby, które mogą nie zdawać sobie sprawy z pełnych konsekwencji ich używania. W związku z tym, działania profilaktyczne nakierowane na przeciwdziałanie narkomanii są niezbędne, aby zapobiegać inicjacji narkotykowej, minimalizować skutki zdrowotne oraz społeczne, a także redukować zjawisko przestępczości związanej z dystrybucją i używaniem tych substancji. Profilaktyka powinna obejmować edukację, wsparcie psychologiczne oraz ścisłą współpracę z instytucjami zajmującymi się bezpieczeństwem publicznym.

W kontekście edukacji i profilaktyki szkolnej szczególnie istotne jest wdrożenie programów edukacyjnych dotyczących ryzyka związanego z używaniem substancji psychoaktywnych, takich jak program rekomendowany Unplugged. Jest to rekomendowany program profilaktyczny skierowany do młodzieży w wieku 12-14 lat, którego głównym celem jest przeciwdziałanie inicjacji używania substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, tytoń i narkotyki. Program realizowany jest w formie interaktywnych lekcji i warsztatów, które angażują uczniów do refleksji nad własnymi wyborami i decyzjami, oraz uczy ich, jak unikać ryzykownych sytuacji.

Należy również rozważyć organizację akcji informacyjnych skierowanych do lokalnej społeczności, które będą edukować mieszkańców na temat dostępnych form wsparcia, skutków zażywania substancji psychoaktywnych, oraz sposobów uzyskania pomocy.

Ważnym elementem działań jest kontynuacja międzysektorowej współpracy w zakresie profilaktyki i monitorowania sytuacji związanej z używaniem substancji psychoaktywnych, obejmującej m.in. Policję, Straż Miejską oraz inne instytucje i organizacje lokalne. Wspólne inicjatywy, łączące egzekwowanie prawa z działaniami prewencyjnymi i informacyjnymi, mogą przyczynić się do ograniczenia skali problemu.

8.6. Programy monitorowania sprzedaży alkoholu metodą „tajemniczego klienta”

Jak wynika z sukcesywnie przeprowadzanych, corocznych badań metodą „tajemniczego klienta” przez Centrum Działań Profilaktycznych na terenie całego kraju rośnie procent sprzedawców alkoholu pytających o dowód osobisty młodej osoby. Wyniki te wskazują na konieczność przeprowadzania częstszych, regularnych audytów tą metodą. Program, by utrwalić jego skuteczność, należy realizować rok po roku. Zgodnie z doświadczeniem Centrum Działań Profilaktycznych, zebranymi na obszarach, gdzie program był już realizowany (przez CDP) – zmiany są trwałe i utrzymują się przez wiele lat. Planując, na przyszłość, podobne zadania należy brać pod uwagę nie tylko zjawisko samoistnego zanikania w czasie efektów szkoleniowych, lecz również bardzo wysoką rotację personelu w sklepach i lokalach gastronomicznych. W związku z tym, niezwykle istotnym czynnikiem jest powtarzalność programu, a także planowanie kontroli punktów sprzedaży w oparciu o wyniki tego typu badań. Wpisuje się to w powszechnie akceptowaną – zarówno przez mieszkańców, jak i samych sprzedawców – ideę, którą można streścić słowami, że edukacja i sprawdzanie, a gdy trzeba wyciąganie konsekwencji jest wskazane.

Głównym celem programu monitorowanego zakupu alkoholu jest ograniczenie naruszeń prawa w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nieuprawnionym, w tym szczególnie dzieci i młodzieży, oraz zwiększenie ilości sprzedawców, którzy kontrolują dowód osobisty młodo wyglądających klientów, a także są w stanie wychwycić osoby nietrzeźwe i odmówić im sprzedaży alkoholu. Procedura ta, poza wyżej opisanymi, korzyściami może posłużyć również do tworzenia analiz przed kontrolnymi w oparciu o art. 47.1 ustawy prawo przedsiębiorców.

8.7. Problem przemocy domowej – „Niebieskie Karty”

Przeciwdziałanie przemocy domowej w tym zmniejszenie zjawiska przemocy domowej, ochrona osób doznających przemocy oraz wzrost dostępu do pomocy specjalistycznej poprzez poprawę i wzmacnianie systemu przeciwdziałania przemocy domowej, profilaktykę i edukację społeczną, działania interwencyjne oraz zapewnienie bezpieczeństwa osób krzywdzonych, wsparcie osób uwikłanych w przemoc, jak również doskonalenie zawodowe kadr lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy stanowi ogólny cel działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Istotnym działaniem wydaje się rozpowszechnianie wiedzy dotyczącej procedury „Niebieskie Karty”. Kampania dotycząca „Niebieskich Kart” mogłaby przekonać więcej osób do jej zakładania. Autorzy badania rekomendują, że warto systematycznie informować grupy docelowe (pracowników oświaty oraz instytucji medycznych) o istnieniu i funkcji „Niebieskich Kart” oraz konsekwencjach zainicjowanie tej procedury. Dodatkowo należy wprowadzić systematyczne szkolenia dla pracowników instytucji społecznych, takich jak Ośrodek Pomocy Społecznej, policja, straż miejska oraz szkoły, aby lepiej rozumieli mechanizmy przemocy i potrafili skutecznie interweniować.

Istotna jest również kwestia monitorowania dalszych losów podopiecznych korzystających ze wsparcia MOPSu w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, ze względu na problem ponownego wszczynania procedur „Niebieskie Karty” w rodzinach, w których procedurę zakończono. W celu zbadania tego problemu należy zwrócić uwagę na monitorowanie procedury „Niebieskie Karty” w tym monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej również po zakończeniu procedury przez służby działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej i przeprowadzenie badań ewaluacyjnych.

Niezwykle istotne w omawianym kontekście wydają się być również działania zmierzające do poszerzania kompetencji członków Zespołu Interdyscyplinarnego w postaci szkoleń i superwizji o wysokiej jakości. Jednym z ich celów powinno być przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu tej grupy, która jest – podobnie jak członkowie Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – dosyć podatna na to wyjątkowo niekorzystne zjawisko.

9. SPOSÓB REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja programu nastąpi w drodze:

1. wyboru ofert (wniosków) dotyczących programów profilaktycznych, edukacyjno – rozwojowych, rekreacyjnych, sportowych, kulturalnych, zleceń.
2. Zadania programowe będą realizowane w oparciu o wykorzystanie aktualnie działających placówek: Centrum profilaktyki uzależnień- Punk Informacyjno -Konsultacyjny , służba zdrowia, szkoły i inne placówki oświatowo – wychowawcze, kulturalne, sportowe, kościoły, organizacje pozarządowe, Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych instytucji krajowych świadczących usługi w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.
3. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych:
 - finansowanie lub dofinansowanie zakupu materiałów i sprzętu niezbędnego do realizacji programów realizowanych przez instytucje, stowarzyszenia, osoby fizyczne i organizacje pozarządowe w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.
4. Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej raport z wykonania w danym roku gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii i efektów jego realizacji ,w terminie do dnia 30 czerwca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.

10. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKHOLOWYCH

Członkowie Komisji otrzymują wynagrodzenie za jedno posiedzenie w wysokości 400,00 zł. Posiedzenie członka komisji musi być potwierdzone listą obecności co stanowi podstawę wypłaty.

Przewodniczący Komisji otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 700,00 zł miesięcznie, zastępca Przewodniczącego otrzymuje wynagrodzenie w wysokości 450,00 złotych miesięcznie.

Posiedzenia Komisji odbywa raz w miesiącu, za wyjątkiem czteroosobowego zespołu ds. leczenia odwykowego, który ma prawo do wynagrodzenia w wysokości po 400,00 zł za każde dodatkowe posiedzenie w związku z rozpatrywaniem wniosków o orzeczenie obowiązku

leczenia odwykowego. Regulamin pracy Komisji wprowadzono oddzielnym Zarządzeniem Burmistrza Lidzbarka Warmińskiego.

11. ZASADY FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie realizacji zadań „Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii” dokonywane będzie ze środków budżetowych Gminy Lidzbark Warmiński, pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych. W każdym roku obowiązywania programu ustala się harmonogram wydatków obowiązujących na dany rok zgodnie z posiadanymi środkami finansowymi.

I.p	Cel	zadania	Cel szczegółowy	Termin realizacji	Koszt zadania wart. brutto
1	1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób z uzależnieniem	1.1. Doposażenie placówek leczenia uzależnień	Do realizacji zdań statutowych placówek leczenia uzależnień potrzebne jest wyposażenie placówki w podstawowy sprzęt oraz meble.	I-XII	6.000
		1.2 Wszczywanie postępowań przygotowawczych do sądu w sprawach o orzeczenie obowiązku leczenia w stosunku do osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.	Uiszczenie opłat sądowych komorniczych i opinii biegłych. Kierowanie wniosków do sądu o zobowiązanie poddania się leczeniu . Kierowanie do biegłych wniosku o wydanie opinii psychiatryczno-psychologicznej. Kierowanie wniosku do Komornika Sądowego o dokonanie doręczenia korespondencji.	I-XII	21.215,4
2	2. Zwiększenie dostępności działań prowadzonych poza placówkami leczenia uzależnień na rzecz osób problemowo używających substancji oraz osób z uzależnieniem	2.1. Zapobieganie problemów wynikających z picia alkoholu przez osoby starsze	Picie alkoholu przez osoby starsze pociąga za sobą poważne ryzyko szkód zdrowotnych w związku z występującymi w tym wieku różnymi chorobami oraz zachodzące interakcje leków z środkami psychoaktywnymi.	I-XII	6.000
		2.2 Rozwijanie programów postrehabilitacyjnych i aktywizacji społeczno - zawodowej	Działania kierowane dla osób utrzymujących abstynencję oraz osób z problemem uzależnienia, które chcą podjąć działania na rzecz poprawy funkcjonowania społecznego. Dofinansowanie wyjazdu członków środowisk trzeźwościowych oraz ich rodzin do obiektów zajmujących się	I-XII	15.000

			praca nad odbudowywaniem wartości i motywowaniem do dalszego trwania w abstynencji.			
3	3. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnień, pomocy psychospołecznej i prawnej oraz ochrony przed przemocą.	3.1 Szkolenia podnoszące kompetencje specjalistów w zakresie umiejętności pracy z rodziną z problemem używania substancji psychoaktywnych 3.2 Praca z dziećmi z rodzin z problemem alkoholowym i narkotykowym 3.3 Realizacja działań zwiększających kompetencje i wspierających rodziców dzieci z rodzin z problemem używania substancji psychoaktywnych 3.4. Upowszechnianie wiedzy na temat zjawiska przemocy domowej i możliwości jej przeciwdziałania	Podnoszenie kwalifikacji osób , które w swojej pracy zawodowej spotykają się z dziećmi i rodzinami z problemem uzależnień oraz przemocy.	I-XII	6.000	
			Wsparcie funkcjonowania specjalistycznych i opiekuńczych placówek wsparcia dziennego (świetlic opiekuńczych i socjoterapeutycznych)	I-XII	70.000	
			Włączamy w proces zmian: rodziców, opiekunów prawnych, rodzeństwo oraz inne bliskie dla dziecka osoby. Realizacja programów rozwijających umiejętności wychowawcze rodziców. Organizacja zajęć grupowych , włączanie rodziców do aktywności wykonywanej wspólnie z dziećmi . Działania Klubu Integracji Społecznej	I-XII	20.000	
			Wiedza na temat zjawiska przemocy domowej jest czynnikiem pozwalającym na jej rozpoznanie oraz na podjęcie działań o charakterze interwencyjnym.	XII	3.000	
4	4 Funkcjonowanie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego	4.1. Wynagrodzenie członków Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Członkowie MKRPA są uprawnieni do otrzymywania wynagrodzenia za wykonywanie zadań związanych z członkostwem w grupie.	I-XII	71.400	

		4.2. Wynagrodzenie zatrudnionych specjalistów przygotowanych do pracy z członkami rodzin z problemem uzależnień i przemocy	Udzielanie porad prawnych, wsparcia psychologicznego, motywowanie do podjęcia działań mających na celu poprawę jakości życia swojego i swojej rodziny.	I-XII	98.625
		4.3. Opłaty za funkcjonowanie Centrum Profilaktyki Uzależnień -Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego oraz Świetlicy socjoterapeutycznej Promyk	• Opłaty bieżące, media, zakup usług pozostałych Centrum Profilaktyki Uzależnień • Opłaty bieżące budynku Centrum Profilaktyki Uzależnień w którym mieści się świetlica socjoterapeutyczna Promyk.	I-XII	44.000
		4.4. Organizowanie spotkań z pedagogami wszystkich szkół z terenu Gminy Miejskiej Lidzbark Warmiński	Spotkania mają na celu wymianę doświadczenia, ewaluację projektów profilaktycznych funkcjonujących w szkołach, zgłaszanie potrzeb i uwag ze strony przedstawicieli oświaty.	I-XII	Bezkosztowo
5	5 Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym	5.1 Programy profilaktyczne z zakresu profilaktyki uniwersalnej, które znalazły się w bazie programów rekomendowanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego	Programy: • DEBATA • SZKOŁA DLA RODZICÓW I WYCHOWAWCÓW • APTECZKA PIERWSZEJ POMOCY EMOCJONALNEJ	I-XII	8.400 3.500 8.400
		5.2 Programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży, które spełniają standardy profilaktyki opartej na naukowych podstawach.	Programy : • KISZONE OGÓRKI • RING WOLNY • KOREKTA • LOGUJ SIĘ Z GŁOWĄ	I-XII	2.800 2.800 3.150 5.600

			• PRZEMOC W ZWIĄZKACH NASTOLETNI • WARSZTATY RADZENIA SOBIE Z PRESJĄ RUWIEŚNICZĄ • TWÓJ CYFROWY ŚLAD • ZDROWI I BEZPIECZNI • ZDROWIE W CIELE I W GŁOWIE • PASJA MOJĄ ALTERNATYWĄ • DZIEŃ ŻYCZLIWOŚCI-SŁOWA MAJĄ MOC • ALKOHOL STOP-NIE, DZIĘKUJE • MAMO-TATO STWÓRZMY WSPÓLNIE DOM • ODLOT • TRENING ZASTĘPOWANIA AGRESJI		8.000 2.800 2.500 3.000 3.000 3.000 3.000 3.000 3.000 3.000 8.400 6.400
		5.3 Realizacja zadań wynikających z programu profilaktycznego E ²	Wydatki zgodnie z Uchwałą nr LVII/424/2022 Rady Miejskiej w Lidzbarku Warmińskim z dnia 27 lipca 2022 roku w sprawie Gminnego Programu Profilaktycznego „E ² ”	I-XII	7.009,60
6	6. Edukacja publiczna w zakresie profilaktyki uzależnień	6.1 Prowadzenie stałego interaktywnego systemu informacji	Niezbędnym elementem lokalnej polityki wobec uzależnień jest upowszechnianie informacji o miejscach pomocy i ich ofercie.	I-XII	6.000
		6.2 Prowadzenie lokalnych działań edukacyjnych	Do działań edukacyjnych należą konferencje, narady, seminaria , szkolenia.	I-XII	16.000

		6.3 Działania skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych	Organizacja i finansowanie szkolenia dla sprzedawców napojów alkoholowych .Szkolenie będzie miało również charakter wspierający i uświadamiający sprzedawców o szkodliwości sprzedaży napojów tzw. o% (np. piw bezalkoholowych) i napojów energetycznych osobom niepełnoletnim.	X	3.500
		6.4. Podejmowanie działań informacyjno-edukacyjnych na temat rakotwórczego wpływu używek na stan zdrowia człowieka	Współpraca z specjalistami jako wsparcie merytoryczne i eksperckie w prowadzeniu działań na temat wpływu używek na organizm człowieka.	I-XII	3.000
		6.5. Podejmowanie działań informacyjno-edukacyjnych na temat wpływu używek na stan zdrowia kobiety w ciąży i dziecka.	Współpraca z specjalistami jako wsparcie merytoryczne i eksperckie w prowadzeniu działań na temat wpływu używek na organizm kobiety w ciąży i dziecka.	I-XII	3.000
		6.6 Kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych	Przeprowadzenie 3 kontroli rocznie wybranych punktów sprzedaży napojów alkoholowych prze MKRPA	XI	w ramach obowiązków MKRPA
7	7. Współpraca z różnymi podmiotami na rzecz osób zagrożonych uzależnieniem.	7.1. Współpraca z stowarzyszeniami i klubami sportowymi	Dofinansowanie imprez profilaktycznych promujących zdrowy styl życia i konstruktywne formy spędzania wolnego czasu. Zajęcia muszą wzmacniać relacje z rówieśnikami, umiejętność współpracy, znoszenie porażki, wzmacnianie pozytywnego obrazu własnej osoby.	I-XII	60.000

		7.2 Współpraca z grupami samopomocowymi	Wzmacnianie procesu odzyskiwania poczucia bezpieczeństwa i sprawczości w grupie samopomocowej FENIKS	I-XII	10.000
		7.3 Współpraca z Klubem Młodzieży	Klub funkcjonuje w co drugie soboty i ma na celu integrację młodzieży, naukę samoakceptacji, odpowiedzialności za siebie i swoje otoczenie, rozwijanie zainteresowań, pomoc w kryzysach szkolnych i rówieśniczych.	I-XII	20.000
		7.3.Promowanie zdrowego stylu życia poprzez organizowanie wydarzeń rodzinnych, wielkopokoleniowych	Organizacja pikników i rajdów o działaniu profilaktycznym.	I-XII	52.000
		7.4 Współpraca ze szkołami	- Dofinansowanie imprez profilaktycznych promujących zdrowy styl życia i konstruktywne formy spędzania wolnego czasu. Zajęcia muszą wzmacniać relacje z rówieśnikami, umiejętność współpracy, znoszenie porażki, wzmacnianie pozytywnego obrazu własnej osoby. - Sfinansowanie ćwiczeń korekcyjnych jako alternatywnej formy spędzania wolnego czasu oraz kształtowania zdrowych nawyków	I-XII	6.000
					41.000

			Promowanie zdrowego stylu życia i abstynencji poprzez aktywność artystyczną,, Etiudy Teatralne i Filmowe”		14.000
		7.5 Dofinansowanie do kolonii, obozów ,półkolonii, profilaktycznych oraz ferii zimowych.	- Dofinansowanie do kolonii: Bartoszycki i Lidzbarski Klub Karate Kyokushin - Dofinansowanie do półkolonii i kolonii profilaktycznych - Dofinansowanie do półkolonii profilaktycznych w świetlicach opiekuńczych i socjoterapeutycznych - Dofinansowanie do ferii zimowych jako spędzania wolnego czasu w grupie rówieśniczej - Sportowe Ferie z Effective Top Training	I-II VII-VIII VII-VIII I-II I	6.000 45.000 15.000 20.000 1.500
	8. Funkcjonowanie Hostelu	8.1 opłaty bieżące	Hostel dla osób wychodzących z uzależnienia od alkoholu	I-XII	10.000
	CAŁOŚĆ				782 0000

UZASADNIENIE

W ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii ustawodawca określa zadania własne gminy z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz z zakresu przeciwdziałania narkomanii. Zadania te niezmiennie obejmują m.in. zwiększenie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej, prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz wspomagania działalności instytucji, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i osób fizycznych służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii. Realizacja tych zadań prowadzona jest na podstawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, uchwalanego przez Radę Miejską w Lidzbarku Warmińskim.

BURMISTRZ
Jacek Wiśniowski